

MONITOR STRATEGIC

Revisă editată de Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, membru al Consorțiului Academiilor de Apărare și Institutelor de Studii de Securitate din cadrul Parteneriatului pentru Pace, membru asociat al Proiectului de Istorie Paralelă pentru Securitate prin Cooperare.

REDACTOR ȘEF

- **General-maior (r) dr. MIHAIL E. IONESCU**, Directorul Institutului pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară, Ministerul Apărării, România

COLEGIUL DE REDACȚIE

- **General de brigadă (r) prof. MICHAEL CLEMMESSEN**, Royal Danish Defence College, Copenhagen, Danemarca
- **Prof. asociat dr. JORDAN BAEV**, The New Bulgarian University, Bulgaria
- **Prof. univ. dr. DENNIS DELETANT**, London University, Marea Britanie
- **SORIN ENCUȚESCU**, președintele Asociației „Manfred Wörner”, București, România
- **Lector univ. IULIAN FOTA**, Directorul Colegiului Național de Apărare, Ministerul Apărării, România
- **Dr. SERGEY KONOPLYOV**, Harvard University Program for Black Sea Security, SUA
- **Prof. univ. dr. VASILE SECĂREȘ**, Școala Națională de Studii Politice și Administrative București, România
- **Prof. univ. dr. MICHAEL SHAFIR**, Universitatea din Cluj-Napoca, România
- **Colonel (r) SHAUL SHAY**, șeful Departamentului de Istorie Militară al Statului Major al Armatei Israeliene
- **Dr. JEFFREY SIMON**, Institutul de Studii Strategice al Universității Naționale de Apărare din Washington D.C., SUA
- **ZHOU JIAN**, Institutul pentru Studii Strategice Internaționale, Beijing, China
- **Comandor (r) GHEORGHE VARTIC**, Redactor șef al „Revistei de Istorie Militară”, Ministerul Apărării, România

ADRESA

Str. Constantin Mille nr.6, sector 1, București, cod 010142,
telefon: 0040 21 315.17.00, fax: 0040 21 319.58.01
www.ispaim.ro www.sarindar.ro
e-mail:ipsdmh@yahoo.com

Revista este inclusă în baza de date a Consiliului Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior, fiind evaluată la categoria „B+”.

SUMAR

• SECURITATE INTERNAȚIONALĂ

Relația transatlantică. Lecțiile secolului al XX-lea – PETRE OTU	5
Conceptul de interoperabilitate procedurală [și proiectarea securității globale – PAUL IONESCU	20
Securitatea în epoca globalizării – ALEXANDRA DABU, MONICA CHIFFA	25
New developments of missile defense in Europe – Major SIMONA JUȚIANU ..	36
Uniunea Europeană [și problematica securității energetice – ERBAN FILIP CIOCULESCU	40
Security Trends in the Black Sea Region and Role of Georgia in the Energy Security of the Region – NIKA CHITADZE	45

• STRATEGII DE SECURITATE

Romania's National Security Strategy – a Critical Approach of Transformational Politics – SIMONA SOARE	53
Strategiile de securitate ale Ungariei, Slovaciei, Cehiei [și Poloniei] analiză comparativă – GEORGETA CHIRLEȘAN	67
Analiza comparativă a Concepțiilor de Securitate Națională ale Republicii Moldova, Georgiei, Armeniei [și Azerbaidjanului – MARIANA NEBESNEA	88

• CRISIS MANAGEMENT AND CONFLICT PREVENTION

Crisis Response, Consequence Management. A Model Security Regime – Colonel ALBERT M. ZACCOR	99
The Role of Humanitarian Organizations and Civil Military Cooperation in the Field of Crisis Management and Conflict Prevention – ANDREW J. BRUZEWICZ ..	102

• RUSIA/CSI

Securitatea națională a Federației Ruse în postcomunism. De la occidentalizare la pragmatism – FELICIA ALEXANDRU	109
Cecenia ca spațiu al unui conflict latent. Perspectivă asupra războiului din 1994-1996 [și a perioadei ce îi urmează] – DIANA GABRIELA AGRIGOROAIE	121

• DIN ACTIVITATEA TIINȚIFICĂ A ISPAIM

Conclusions of the Crisis management and conflict prevention seminar, Brașov, Romania, 12-17 Mai 2008 – SIMONA SOARE	129
---	-----

• RECENZII

Steve Tsang, <i>Serviciile de Informații și drepturile omului în era terorismului global</i> , Ed. Univers Enciclopedic, 2008, 338 pagini – Col. AUGUSTIN VÎDUVA	133
Cristian Barna, Irena Chiru (coordonatori) > <i>Contra-terorism [și securitate internațională]</i> , ed. Top Form, București, 2008, 242 pagini – DRAGOȘ BÎNDESCU	138
Mark A. Heller (editor), <i>The Middle East Strategic Balance 2007-2008</i> , Institute for National Security Studies (INSS), Tel Aviv, 2008, 111 pagini – DRAGOȘ BÎNDESCU ...	140
Abram Shulsky, Gary J. Schmitt, <i>Războiul tăcut</i> , Ed. Polirom, 2008, 366 pagini – Col. AUGUSTIN VÎDUVA	144
Ritske Bloemendaal, Kars de Bruijne (editori), <i>Peace Support operations > The past and the future. Papers of the Ankara seminar – Contributions to the PSO Conference in Ankara</i> , 12-13 noiembrie 2007, Harmonie Papers, The Centre for European Security Studies (CESS), Groningen, iulie 2008, 82 pagini – DRAGOȘ BÎNDESCU	154

Redactor > Dragoș Bînescu

Tiparul executat la Centrul Tehnic Editorial al Armatei, sub comanda nr. 5000/2008

B 75/25/07/2008

SECURITATE INTERNAȚIONALĂ

Relația transatlantică. Lecțiile secolului al XX-lea

Petre Otu

Unul dintre cele mai importante fenomene ale epocii post-Război Rece a fost deteriorarea relațiilor dintre Statele Unite ale Americii și Europa, în special cu țările din vestul continentului. Încetarea confruntării bipolare și dispariția inamicului comun, Uniunea Sovietică, au generat fisuri în relația transatlantică (RTA), numărul și aria controverselor devenind din ce în ce mai mare, mai ales după intervenția americană în Irak (2003). Prin urmare, foarte mulți cercetători și specialiști au ajuns să aprecieze aceste disfuncționalități drept o „criză” în relațiile dintre cele două maluri ale Atlanticului, cu urmări dintre cele mai grave pentru unitatea și viabilitatea Occidentului. A apărut, în consecință, o bogată literatură în care opiniile exprimate au fost, nu de puține ori, divergente și opuse.

În cele ce urmează, vom analiza succint această criză intervenită în relația transatlantică, făcând și o retrospectivă istorică a implicării Statelor Unite pe continentul european în secolul al XX-lea, cu dorința de a desprinde lecțiile acestui veac, plin de învățăminte pentru cele două maluri ale Atlanticului. Vom trece în revistă agenda raporturilor dintre Statele Unite ale Americii și Uniunea Europeană în perioada de după încheierea „Războiului Rece” și vom încerca să evaluăm perspectiva lor pe termen scurt și mediu. (Știm că asemenea întreprindere este dificilă, prognoza în domeniul relațiilor internaționale fiind, nu odată, riscantă). Cazul cel mai cunoscut îl reprezintă sfârșitul „Războiului Rece”, neprevăzut de către armata de analiști și cercetători ai fenomenului.

Ascensiunea Statelor Unite ale Americii spre statutul de superputere

Expansiunea europeană a început odată cu marile descoperiri geografice de la sfârșitul secolului al XV-lea și ea a cuprins și descoperirea „Lumii Noi” de către Cristofor Columb. Deși el a ajuns pe țărmurile din Caraibe, noul continent a fost denumit apoi America, după numele altui explorator celebru, italian, ca și Columb, Amerigo Vespucci. Începând cu echipajul spaniol al lui Columb, mai multe națiuni europene au creat pe noul țărm, mari imperii coloniale, modelate după țările mamă. Noua Spanie a fost urmată curând de Noua Franță, Noua Olanda sau Noua Anglie.

Primii care au ajuns pe teritoriul nord american au fost spaniolii care au cucerit mai întâi Mexicul și apoi au întemeiat în Florida, în anul 1565, la St. Augustine, prima așezare permanentă europeană. În secolul al XVI-lea, America de Nord a fost inclusă în acea parte a Lumii Noi pe care Papa o desemnase pentru dominația spaniolă, decizie contestată de francezi, care au inițiat un proces de colonizare a unei regiuni întinse, străbătut de fluviul Sf. Laurențiu. Noua Franță a devenit o colonie a coroanei sub Ludovic al XIV-lea, colonizarea continuând ulterior de-a lungul fluviului Mississippi, unde s-a întemeiat o nouă provincie, Louisiana.

Concomitent, pe coasta estică a avut loc colonizarea britanică, mult mai bine organizată și mai eficientă decât cele concurente franceză, spaniolă, olandeză sau suedeză. Disputele politice și religioase din insulele britanice au determinat un aflux de imigranți

în New England, iar nevoia de forță de muncă a generat un aflus de sclavi negri din coloniile britanice. La mijlocul secolului al XVII-lea, Anglia a preluat controlul fostelor colonii olandeze și suedeze, New Amsterdam devenind New York.

În secolul al XVIII-lea, procesul de colonizare a continuat, iar noile colonii au fost integrate în rutele de comerț atlantic ale întinsului imperiu britanic. Pe acest fond, ele au devenit din ce în ce mai prospere, formându-se și o elită locală, ce a început să aibă atitudini autonomiste față de metropolă.

Evoluția spațiului nord-american a fost marcată, în această perioadă, de disputa franco-britanică, fapt care a generat numeroase conflicte. Dintre ele o importantă deosebită a avut războiul colonial din perioada 1744-1748, soldat cu victoria britanicilor, dar care nu a clarificat situația frontierelor. Ulterior, situația coloniilor nord-americane a fost influențată de războiul de apte ani (1756-1763), desfășurat pe continentul european. Britanicii au obținut o victorie importantă în Quebec, iar prin tratatul de pace de la Paris (1763), imperiul francez din America de Nord a fost distrus. Canada și Noua Franță au devenit posesiuni britanice, iar Franța a transferat Spaniei, aliata sa, teritoriul Louisianei. Aceasta din urmă a pierdut Florida în favoarea Marii Britanii, astfel că modelul britanic s-a impus, în cele din urmă, dincolo de Oceanul Atlantic.

Dar, curând britanicii s-au confruntat cu aspirația spre autonomie a coloniilor, motive economice, în primul rând sistemul de taxe, dar și religioase, stimulând această tendință. Din 1773, ele au devenit neguvernabile, doi ani mai târziu izbucnind războiul împotriva metropolei. Conflictul s-a internaționalizat, Franța, Olanda și Spania ridicându-se împotriva Marii Britanii. În cele din urmă, coloniile au obținut victoria, iar prin Tratatul de pace de la Paris (1783), Statele Unite, devenite independente, aveau frontiere care se întindeau de la Atlantic la Mississippi, Marea Britanie părăsindu-și posesiunile canadiene și cele din Indiile de Vest.

Greutățile care stăteau în fața noului stat erau imense, războiul cauzând pierderi economice și umane destul de mari și dezorganizând, în bună măsură, viața socială. De asemenea, coloniile manifestau tendințe separatiste, ceea ce făcea imposibilă desfășurarea unei politici externe coerente. Armonizarea intereselor divergente, chiar contradictorii a fost o problemă dificilă, soluția la care s-a recurs fiind adoptarea unor standarde diferite pentru fiecare stat în materie de guvernare. Statele Unite au devenit o națiune federală, cu un sistem politic specific, guvernat de două mari facțiuni, devenite ulterior partide, federaliști și republicani, și o structură juridică aparte, în care un rol foarte important l-a avut Curtea Supremă.

Complicațiile externe n-au lipsit, Marea Britanie încercând să-și reinstituească controlul asupra fostelor sale colonii. S-a ajuns, astfel, la al doilea război de independență, desfășurat în anii 1812-1815, soldat cu victoria americană, ceea ce a consolidat poziția noului stat pe arena internațională. Prima jumătate a secolului al XIX-lea a fost caracterizată de fenomene contradictorii. Pe de o parte s-a desfășurat amplă epopee a cuceririi vestului, Statele Unite ajungând să cuprindă teritoriul dintre cele două oceane-Atlantic și Pacific. Pe de altă parte, noul stat a cunoscut o impresionantă dezvoltare economică, industria, comunicațiile, agricultura dezvoltându-se într-un ritm deosebit de rapid. Totodată, contradicțiile generate de procesul de expansiune, de creșterea economică și unificare au irumput, nu de puține ori, în crize puternice.

Fără îndoială, una dintre cele mai dificile probleme a fost sclavia, dominantă mai ales în regiunile din sud, fenomen care a generat, în cele din urmă, războiul civil din anii 1861-1865, numit și Războiul de Secesiune. În acest conflict, primul al erei industriale, după cum apreciază unii specialiști, statele sudiste, agrare și sclavagiste, constituite într-o confederație, sub președinția lui J. Davis, s-au confruntat cu statele industrializate din nord (Uniunea). El s-a încheiat cu victoria nordicilor, fapt ce a consolidat unitatea națională, secesiunea nemaifiind o opțiune viabilă pentru diversele state americane.

Pe plan politic extern, combinația dintre forța din ce în ce mai mare [i distanță], SUA fiind înconjurată de două oceane, a inspirat încrederea în faptul că orice provocare putea fi rezolvată după ce a apărut. Statul american se afla prea departe pentru a simți provocările politicii echilibrului de putere, care domina continentul european. El avea un destin aparte, materializat în sintagma „excepționalismului american”, care a făcut carieră în gândirea politică, geopolitică, geostrategică [i culturală] de peste ocean. De altfel, președintele George Washington se pronunța împotriva alianțelor cu statele de pe „bătrânul continent” [i a implicării în disputele europenilor. El declara că ar fi lipsit de înțelepciune „să ne implicăm, prin legături artificiale, în jocul nesigur al politicii sale (a Europei) sau în combinațiile curente [i ciocnirile dintre amicitiiile [i dușmăniile sale. Poziția noastră detașată [i distanțată] ne invită [i ne permite să urmăm o altă cale”¹.

Trei decenii mai târziu, respectiv la 2 decembrie 1823, președintele James Monroe a teoretizat o asemenea concepție, doctrina care îi va purta numele stabilind că emisfera vestică este o afacere americană. O asemenea decizie a transformat Oceanul Atlantic într-un câmp de fortificații, cele două Țări ale sale fiind astfel desprăzite. Mai mult, președintele Monroe avertiza Europa că noua națiune era dispusă să recurgă la forță pentru a împiedica extinderea europenilor pe continentul american. America întorcea, astfel, spatele Europei, dar își lua libertatea de acționa fără restricții în emisfera vestică. Prin „doctrina Monroe”, SUA au devenit o mare putere fără a fi nevoite să recurgă la forță, iar până la sfârșitul secolului principiile ei au guvernat politica externă americană.

Concentrându-se asupra problemelor interne, SUA au cunoscut o dezvoltare fără precedent, depășind, de pildă, în 1875, Marea Britanie, principală putere economică a lumii, la producția manufacturieră. Forța militară era, însă, foarte slabă, armata nedepășind până în 1896, cifra de 25.000 de oameni, iar marina militară era inferioară celei a Italiei, deși această țară avea un potențial mai mic de 13 ori.

Însă, SUA, ca orice țară mare, n-au rezistat tentației de a realiza un acord între puterea economică [i forța militară. În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, armata terestră a fost sporită, același lucru întâmplându-se [i cu flota, mai ales sub influența gândirii geostrategice a amiralului Alfred T. Mahan, creatorul conceptului de putere maritimă (*sea power*)².

Pe acest fond de dezvoltare, care făcuse pe nesimțite din SUA o mare putere, implicarea în politica mondială a venit aproape firesc, deși n-au lipsit disputele interne privind caracterul [i direcțiile politicii externe americane. Cel care a teoretizat necesitatea asumării de către SUA a unui rol global a fost președintele Theodore Roosevelt (1901-1909). Cu câțiva ani mai înainte, respectiv în anul 1898, SUA au câștigat războiul împotriva Spaniei, care a deschis, așa cum s-a spus, era imperialistă în politica americană. Până la declanșarea Primului Război Mondial, SUA [i-au extins influența în America Centrală [i cea de Sud, Cuba, Haiti, Republica Dominicană, Nicaragua etc. fiind integrate sferei de influențe americane. Ea a trecut dincolo de acest perimetru, ocupând Filipine.

La începutul secolului, președintele Roosevelt a avut [i alte inițiative care demonstrau forța Țării sale. El a acționat ca mediator al păcii în războiul ruso-japonez (1904-1905), fiind convins că Rusia este una din marile puteri de care trebuie să se țină seama. De aceea, deși a proclamat neutralitatea, Roosevelt a înclinat spre Japonia, salutând victoria acesteia. [i tot el a trimis, în anul 1907, flota într-o cursă mondială pentru a demonstra noua putere navală americană.

În concluzie, formată cu aportul decisiv al civilizației occidentale, fiind o nouă fațetă a acesteia, SUA au devenit, la sfârșitul secolului al XIX-lea [i începutul secolului al XX-lea, o mare putere cu vocație globală, iar până la implicarea ei în politica europeană nu mai era decât un pas. El va fi făcut în cursul Primului Război Mondial.

În acest răstimp, Europa continua să dețină primatul geopolitic asupra lumii, dar evoluția sa în secolul al XIX-lea a fost una contorsionată³. Revoluția franceză [i războaiele napoleo-

niene au influențat decisiv istoria continentului nostru, modelând, în bună măsură, evoluția lui în secolul al XIX-lea. Înfrângerea lui Napoleon a marcat eșecul unei tentative de unificare imperialistă a Europei, dar europenii au descoperit, poate pentru prima dată, puterea pe care o au interesele [i] forțelor reunite.

Din acest punct de vedere, Franța revoluționară [i] coalițiile antinapoleonice au generat o schimbare la nivelul mentalităților europene, codificat juridic de Congresul de la Viena (1815). Reuniunea din capitala austriacă a încercat să satisfacă pretențiile celor patru învingători ai lui Napoleon [i] să restabilească un echilibru între aceștia. Sfânta Alianță care a rezultat în urma intenselor tratative a fost o coaliție a puterilor conservatoare ale Europei, dornice să păstreze stabilitatea pe un continent măcinat de conflicte permanente. Misiunea ei a fost de la început foarte dificilă, succesiunea mișcărilor naționaliste [i] revoluționare, episodul cel mai important fiind revoluția europeană din anul 1848, punând capăt acestui sistem.

Dar principiul echilibrului de putere, instituit în urma războiului de 30 de ani (1618-1648) a dăinuit, asigurând o anumită stabilitate pe continent. A doua parte a veacului al XIX-lea a fost marcată, între altele, de ascensiunea puternică a Germaniei, devenită în urma a trei războaie cu Danemarca (1864), Austria (1866) [i] Franța (1870-1871), cel mai puternic stat de pe continent.

Ultimele decenii ale secolului al XIX-lea [i] începutul celui următor au reprezentat pentru continentul european, o perioadă fastă pe care istoricii au denumit-o generic „la belle époque”. Una dintre caracteristicile ei este, fără îndoială, absența unor conflicte armate majore, deși trebuie spus că tensiunile din relațiile internaționale nu fost puține sau neînsemnate, ele anunțând marea catastrofă care a început în anul 1914. Era mai întâi diferendul istoric dintre Franța [i] Germania, ultima obținând o victorie zdrobitoare, în urma căruia a anexat Alsacia [i] Lorena. După această confruntare, Franța pregătea revanșa, iar Germania accesul spre dominația mondială, cele două țări fiind preocupate de configurarea sistemului lor de

alianță care să le asigure succesul. Inițiativa a avut-o Germania, proclamată drept al „Doilea Reich” care, condusă cu abilitate de „Căpitanul de fier”, Otto von Bismarck, a reușit să închege, în anul 1882, Tripla Alianță (Germania, Austro-Ungaria [i] Italia). Prin această alianță, Franța a fost izolată, ea fiind obligată să se îndrepte spre alte continente, apetitul colonial intensificându-se considerabil. Răspunsul nu a întârziat să apară, în anul 1893 parafându-se alianța militară franco-rusă, ceea ce crea perspectiva ca Berlinul să lupte pe două fronturi, o obsesie dintotdeauna a strategilor germani. La începutul secolului al XX-lea, odată ce asperitățile dintre Paris [i] Londra s-au estompat după „episodul Fachoda” (1898) s-a ajuns la constituirea Antantei Cordiale (1904) dintre Franța [i] Anglia. Ultima etapă a fost crearea Triplei Înțelegeri (1907), compusă din Franța, Marea Britanie [i] Rusia. Fără îndoială se găseau acum două mari coaliții care dispuneau de un formidabil arsenal militar. Confruntarea dintre ele era o chestiune de timp, dar proporțiile ei nu au fost de nimeni intuite.

În concluzie, dacă secolul al XVIII-lea a însemnat eliminarea europenilor, în cea mai mare parte, de pe continentul nord-american, în veacul următor, al XIX-lea, evoluțiile pe cele două maluri ale Oceanului Atlantic au fost în bună măsură paralele. Statele Unite ale Americii au depășit dificultățile interne (expansiunea spre vest, războiul civil etc.), au cunoscut o dezvoltare economică, socială [i] culturală impresionantă, ceea ce le-a permis să facă primii pași spre hegemonia mondială. Bătrânul continent a rămas centrul geopolitic al lumii, supremația britanică fiind incontestabilă. Ascensiunea Germaniei [i] ambițiile ei hegemonice au determinat o anumită configurare a relațiilor de putere, pe lângă rivalitățile tradiționale franco-germană [i] germano-ruse, impunându-se [i] cea germano-britanică.

Intervențiile americane pe continentul european. De la Primul Război Mondial la Planul Marshall

Epoca relativ liniștită, care dura de un secol, cu progrese tehnice

impresionante, ce au creat un sentiment de încredere în viitor, a fost brusc curmat de izbucnirea primei conflagrații mondiale, odată cu atacul Austro-Ungariei asupra Serbiei (28 iulie 1914). A urmat cascada declarațiilor de război între marile puteri europene grupate în cele două coaliții politico-militare și zeul Marte devenise atotputernic pe continentul european. Proporțiile „Marelui Război” („La Grande Guerre”) sunt bine cunoscute astăzi, istoriografia lui având dimensiuni impresionante. El s-a desfășurat mai mult ca un război european, confruntările militare cele mai importante fiind circumscrise așezărilor „fronturi” sau teatre de operații: occidental, italic, balcanic, oriental.

După un început furtunos, în care germanii au ajuns la porțile Parisului, fiind învinși miraculos la Marna de francezi, frontul s-a stabilizat, războiul luând un caracter pozițional, cu ofensive și contraofensive de ambele părți. Rezultatele au fost minime, iar pierderile umane și materiale uriașe pentru cele două părți beligerante. Pentru depășirea blocajului s-a recurs la ajutorul tehnologiei, germanii utilizând gazele asfixiante, iar aliații, în special britanicii, tancul. Nici unul, nici altul nu au putut să încline balanța victoriei, războiul păstrând același caracter.

În acel moment, două evenimente s-au dovedit hotărâtoare. Pe frontul oriental revoluțiile din Rusia, din martie și octombrie 1917, au obligat această țară să iasă din război, autoritățile bolșevice semnând pacea de la Brest Litovsk (3 martie 1918). Se pare că Germania și aliații ei vor câștiga disputa, deoarece acum aveau posibilitatea să-și concentreze forțele doar pe frontul occidental.

Dar, tot în anul 1917, a avut loc un alt eveniment crucial – intrarea SUA în război. Acest gest, care venea în contradicție cu politica de până atunci a Washington-ului, a fost motivat de războiul submarin total declanșat de germanii și de intenția Berlinului de a încheia, în caz de conflict cu America, o alianță cu Mexicul, căruia i-a promis reanexarea teritoriilor pierdute Texas, New Mexico și Arizona⁴. Statele Unite ale Americii

au rupt relațiile cu Germania (3 februarie 1917) și apoi i-au declarat război (6 aprilie 1917). Dar, dincolo de motivele angajării alături de Antanta și de aspectele planificării eforturilor de război, cele două maluri ale Atlanticului aveau percepții diferite asupra păcii postbelice, a bazelor ordinii mondiale viitoare. Europeanii practicaseră, timp de peste două sute de ani, cu relativ succes, conceptul de echilibru de forțe, așa numitul *Realpolitik*, respins cu hotărâre de conducătorii americani. Președintele Woodrow Wilson considera că balanța de putere (*balance of power*) era imorală, ea fiind vinovată, în mare parte, de tragedia pe care o trăia Europa. „Balanța puterii, aprecia Wilson, este marele joc discreditat acum pentru întotdeauna. În fața acestui război a triumfat ordinea veche și rea. Balanța puterii este un lucru de care ne putem lipsi în viitor”⁵.

Intrarea SUA a înclinat balanța de forțe de partea Antantei, la 11 noiembrie 1918 semnându-se armistițiul de la Compiègne, prin care Germania se recunoștea înfrântă. Dar mult mai important a fost faptul că America a venit cu o viziune revoluționară asupra relațiilor internaționale. Ea a fost expusă de președintele Wilson la 8 ianuarie 1918, în celebrele 14 puncte, un adevărat program pentru configurarea ordinii politice postbelice. Printre ele figurau ca elemente obligatorii: diplomația deschisă, liberul acces la mare, dezarmarea generală, înlocuirea barierelor comerciale, rezolvarea imparțială a problemelor coloniale, restabilirea Belgiei, evacuarea teritoriilor rusești și, ca un corolar, înființarea unei Ligi (Societății) a Națiunilor. Programul președintelui american a avut un impact extraordinar asupra beligeranților, devenind imediat, în pofida reacțiilor diverse, „carta relațiilor internaționale ale viitorului”⁶.

Alternativa găsită de Wilson la problemele europene și la conceptul echilibrului de putere a fost securitatea colectivă. Remediul identificat de președintele american presupunea ca națiunile să se unească împotriva agresiunii, a nedreptății, a exceselor de egoism național. El era convins că răspândirea democrației și proclamarea principiului autodeter-

min\rii vor pune stavil\ disputelor interstatale. Pornind de la faptul c\ pacea era indivizibil\, Wilson aprecia c\ Liga Na\iunilor era instrumentul ideal pentru asigurarea securit\jii colective, având un multiplu rol> s\ asigure stabilitatea interna\ional\< s\ resping\ agresiv-nile< s\ rectifice nedrept\jile etc.

Doctrina securit\jii colective a fost încorporat\ în Pactul Societ\jii Na\iunilor, aprobat de Conferin\ja de Pace de la Paris (29 aprilie 1919) [i intrat în vigoare la 10 ianuarie 1920, dat\ ce reprezint\ [i începutul organiza\iei mondiale, o premier\ în politica interna\ional\ de pân\ atunci. Dar ea a fost marcat\ de o sl\biciune evident\,]rile membre refuzând s\ renun\je la o parte din suveranitatea lor în schimbul unei iluzorii securit\ji colective. Elementul cel mai important pentru activitatea ulterioar\ a organiza\iei mondiale a fost refuzul Senatului american de a accepta aranjamentele stabilite la Conferin\ja de Pace de la Paris [i, prin urmare, [i recent înfiin\jata Lig\ a Na\iunilor. De\i SUA au înclinat balan\ja victoriei în Primul R\zboi Mondial, ele au refuzat s\-[i asume responsabilitatea pentru ordinea postbelic\]. În consecin\], sistemul a trebuit s\ func\ioneze f\r\ fondatorul lui, care era [i cel mai important actor.

SUA au revenit la o politic\ izola\ionist\, concentrându-se asupra problemelor interne, iar Europa la disputele ei tradi\ionale, peste care s-a suprapus „problema ruseasc\”, regimul sovietic fiind proscris de sistemul de pace versaillez. În aceste condi\ii, cei 20 de ani de pace nu au fost decât un armisti\iu, un r\gaz folosit de fo[tii combatan\i pentru reluarea ostilit\jilor [i tran[area definitiv\ a disputei. Implicarea Statelor Unite ale Americii în problemele europene a fost cu totul modest\, dar re\inem, totu\i, Pactul Briand-Kellog, semnat la Paris, la 27 august 1928. Denumit [i „Pactul de renun\are general\ la r\zboi”, el condamna recurgerea la for\ ca instrument al rela\jiilor interna\ionale [i na\ionale, dar nu avea nici un mijloc practic pentru a obliga statele s\ fac\ acest lucru.

Pactul Briand-Kellog, de\i a fost semnat de multe state, a r\mas un simplu exerci\iu de imagine, o tautologie potrivit c\reia el ajuta la men\inerea p\cii, atât timp cât pacea era men\inut\⁷.

La 1 septembrie 1939, Germania nazist\, dup\ ce în prealabil se în\jelesese cu Uniunea Sovietic\ la 23 august, a atacat Polonia, iar Marea Britanie [i Fran\ja i-au declarat r\zboi. A doua conflagra\ie mondial\ a început, ca [i prima, ca un conflict european, caracter pe care [i l-a p\strat pân\ la jum\itatea anului 1941. În acest r\stimp, Germania a devenit, printr-o suit\ impresionant\ de victorii, dintre care cea mai spectaculoas\ a fost cea împotriva Fran\jei, st\pâna continentului european.

La 22 iunie 1941, ea a atacat Uniunea Sovietic\, fostul aliat, r\zboiul c\p\tând dimensiuni euroasiatice. El a devenit planetar, odat\ cu intrarea SUA în ac\iune, ca urmare a atacului japonez asupra bazei americane de la Pearl Harbor (7 decembrie 1941). Din nou, ca [i în anii 1914-1918, dou\ mari coali\ii de for\je s-au angrenat într-o încle[tare teribil\ care a dep\lit prin amploare [i consecin\je prima conflagra\ie mondial\]. De o parte, Coali\ia Na\iunilor Unite, constituit\ oficial la 1 ianuarie 1942, din care f\ceau parte SUA, Marea Britanie [i URSS, iar de cealalt\ parte Axa Berlin-Roma-Tokyo. Victoria a apar\inut primei, Italia, Germania [i Japonia fiind învinse succesiv.

Rezultatul a fost catastrofal pentru continentul european, care din centru al afacerilor mondiale, s-a trezit, la sfâr[itul conflagra\iei, dominat de cele dou\ superputeri înving\toare – SUA [i URSS. Ambele [i-au constituit sfere de influen\], SUA în vest, în Europa peninsular\, iar URSS în centrul [i estul continentului. Modalit\jile au diferit substan\ial, americanii beneficiind de concursul vest-europenilor, iar sovieticii recurgând la for\ pentru impunerea sistemului lor social politic.

În primii ani postbelici, Moscova a l\sat impresia c\ dore[te mult mai mult decât ceea ce ob\inuse, scopurile sale vizând comuni-zarea întregului continent, r\v\lit de cei aproape [ase ani de r\zboi. Amenin\area

sovietic\ reprezenta o problem\ acut\, Charles de Gaulle având o formul\ pitoreasc\ de a o reda. Într-un discurs ținut la Rennes (27 iulie 1947), el spunea c\ „ru\ii sunt la dou\ etape de turul Fran\iei”. Având în vedere starea continentului, impulsul decisiv nu putea s\ vin\ decât din partea SUA, singura for\ credibil\ în stare s\ se opun\ expansionismului sovietic. La 12 martie 1947, pre\edintele Truman a lansat politica de încercuire a comunismului (*containement*), iar, la 5 iunie 1947, secretarul de stat american Marshall declara „r\zboi foametei, s\r\ciei, disper\rii [i haosului din Europa”⁸.

Planul Marshall a pus la punct un sistem financiar de redresare economic\ a Europei occidentale care se va dovedi un mare succes. Cealalt\ Europ\, estic\, sub stricta supraveghere a Moscovei, a refuzat ajutorul oferit. F\urirea Europei atlantice, respectiv legarea celor dou\ maluri ale oceanului a fost consacrat\ de crearea, la 4 aprilie 1949, a NATO.

SUA nu au mai repetat gestul de la sfâr\itul Primului R\zboi Mondial, retr\gându-[i b\ie]ii acas\ [i dezinteresându-se de soarta regiunii pe care tocmai o salvase. Dimpotriv\, ea s-a implicat activ în ap\rarea Europei peninsulare, care a devenit dup\ expresia atât de plastic\ a lui Brzezinski, „capul de pod al democra\iei”. Dup\ mai bine de un secol de istorie relativ paralel\, „Lumea Veche” [i „Lumea Nou\” se întâlneau, constituind o comunitate de valori [i interese comune. Oceanul Atlantic nu mai era zidul desp\r\itor de odioar\, el fiind înlocuit cu o re\ea extrem de dens\ de rela\ii care au consolidat, în a doua jum\tate a secolului al XX-lea, solidaritatea atlantic\.

Construc\ia european\ [i „umbrela american\”

Experien\ja atât de amar\ a primei jum\t\ [i a secolului al XX-lea a constituit, îns\, elementul principal al adopt\rii, nu fr\ greut\ [i a unui model nou, bazat pe cooperarea entit\ [iilor statale ale regiunii vest-europene [i aplatizarea egoismelor na\ionale. Calea pentru salvare nu mai putea fi reluarea

ciclurilor anterioare, marcate de r\zboi [i revan\]. Clement Attlee, urma\ul lui W. Churchill în fotoliul de premier a avertizat> „Europe must federate or perish” (Europa trebuie s\ se federalizeze sau s\ piar\).

Un asemenea demers a fost sprijinit [i de SUA care considerau c\ unul dintre punctele de rezisten\ la amenin\area sovietic\ trebuie s\ fie un pol vest-european unit, prosper [i solid ancorat cadrului atlantic. În consecin\, ele au stimulat [i sprijinit procesul construc\iei vest-europene, ca modalitate de a face uitate lec\iile dramatice ale trecutului [i de a construi un viitor mai sigur. Inten\iile americane s-au conjugat cu eforturile multor europeni, con\tien\i de dezastrul provocat de „R\zboiul civil european”, dup\ expresia celebr\ [i controversat\ a lui Ernst Nolte⁹.

Dup\ cel de-al Doilea R\zboi Mondial, curentul pentru g\sirea unor modalit\ [i de unire a continentului european, în special a p\r [i sale vestice, vizibil în perioada interbelic\, s-a intensificat. Un rol important l-a avut W. Churchill care, într-un discurs ținut la Universitatea din Zürich, la 19 septembrie 1946, a lansat oficial ideea cre\rii Statelor Unite ale Europei. Proiectul s\u însemna o reluare a unei formule lansate, în 1942, într-o scrisoare c\tre Anthony Eden, ministrul s\u de externe, el fiind motivat de dorin\ja „de a reconstitui familia european\ [i de a-i asigura o structur\ care s\i permit\ s\ tr\iasc\ [i s\ se dezvolte în pace [i lini\te”¹⁰.

Ea presupunea, îns\, [i g\sirea unor modalit\ [i de conlucrare a [i\rilor vest-europene, ceea ce a dus la reactivarea planurilor [i ideilor vehiculate în perioada interbelic\.

În mai 1948, a avut loc la Haga un „Congres al Europei”, în fapt o reuniune privat\, desf\urat\ sub pre\edin\ia lui W. Churchill. Au participat aproape 800 de invita\i, dintre care 12 fo\ [i prim-mini\tri, 200 de ziari\ [i, oameni politici de diferite orient\ri, intelectuali [i.a. Cu toate disputele dintre unioni\ [i, (reprezentat\i cu prec\dere de britanici) [i federali\ [i (italieni, francezi, olandezi, belgieni), congresul a relevat necesitatea unei coordon\ri a statelor pentru a asigura propria

dezvoltare, a integrării Germaniei în noul cadru european [i a creării unei adunări parlamentare europene (propunerea aparținea fostului prim ministru francez Paul Reynaud). Cu puțin timp în urmă se constituise „Uniunea Occidentală” (17 martie 1948), formată din Franța, Marea Britanie, Belgia, Olanda și Luxemburg.

La 5 mai 1949 s-a înființat Consiliul Europei, compus inițial din zece state, o primă formulă de cooperare politică în Europa. El dispunea de un Consiliu de Miniștri, compus din reprezentanții statelor membre și o Adunare parlamentară consultativă. Consiliul a adoptat o Convenție europeană a drepturilor omului, instituind și mecanisme de protecție a acestora. Ardea de dialog și cooperare, Consiliul Europei n-a reprezentat formula cea mai fericită pentru realizarea unității vest europene. Se impuneau alte inițiative care nu au întârziat să apară.

La 9 mai 1950, Robert Schuman, ministrul de externe francez a lansat planul prin care Franța și Germania urmau să pună sub administrație comună industriile cărbunului și oțelului. Inspiratorul din urmă era Jean Monnet, considerat pe bună dreptate drept unul dintre principalii fondatori. Scopul principal al acestui proiect era de natură politică. Industria grea din Ruhr, cea care în colaborare cu militarismul prusac a provocat trei războaie cu francezii, era pusă acum sub control comun. Reconcilierea franco-germană a stat la baza instituirii Comunității Cărbunului și Oțelului (CECO), tratatul fiind semnat la 18 aprilie 1951. La acest proiect s-au alăturat Italia și Țările din Benelux.

Succesul obținut a generat un alt plan, cel al unei comunități europene de apărare denumită și „planul Plevin”. În esență, el prevedea crearea unei armate europene compuse din unități puse la dispoziție de statele membre, condusă de un ministru european al apărării și sub controlul unei Adunări parlamentare europene. Dar, planul a fost respins de Parlamentul francez la 30 august 1954, ceea ce a pus capăt euforiei generate de înființarea CECO. Liderii de pe cele două maluri ale Atlanticului au trebuit să găsească alte modalități pentru a revigora procesul construcției europene.

După negocieri intense, la 25 martie 1957, la Roma, într-o perioadă de tensiuni în relațiile internaționale (în bucuria revoluției ungare 1956, criza Suezului 1957), șefii de guvern din Germania, Belgia, Franța, Olanda, Italia și Luxemburg au semnat tratatele prin care se instituiau Comunitatea Economică Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (Euroatom). Cel mai important a fost Tratatul CEE care avea obiective ambițioase: libera circulație a mărfurilor, serviciilor, capitalurilor și persoanelor, coordonarea politicilor economice, apropierea legislațiilor din statele membre în vederea bunei funcționări a pieței comune, realizarea unei politici comune în agricultură și transporturi, asocierea unor țări teritoriale de peste mări, prevedere ce se explică prin faptul că, la acea dată, trei dintre semnatarii Belgia, Franța și Olanda aveau imperii coloniale etc.

Construcția europeană a fost privită cu un anumit scepticism, mai ales peste Canalul Mânecii, Marea Britanie, consecvență politicilor sale, refuzând să se alăture. Ba mai mult, ea a creat o organizație paralelă și concurentă, Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS), din care au făcut parte o serie de țări europene. Dar Mica Europă a celor lăse se lărgite progresiv spre alte state, Piața Comună cuprinzând cinci sfârșitul deceniului al nouălea, alte țări (Marea Britanie, Danemarca, Irlanda, Grecia, Portugalia, Spania). În pofida parcurșului contorsionat, Comunitatea Economică Europeană a devenit în anii „Războiului Rece”, un actor important, în primul rând economic. Europa căuta drumul redresării, dar acest lucru s-a realizat sub umbrela americană. Fără ea este foarte posibil ca țările vestice să fi împărțit soarta celor din Est, dincolo de „Cortina de fier”, care despărțea continentul.

Relația transatlantică – evoluții și involuții în perioada post-Război Rece

Sfârșitul Războiului Rece, un eveniment de nimeni anticipat, a făcut din SUA unica superputere a lumii, ea având pentru a treia oară posibilitatea, după episoadele de la finalul

celor două conflicte mondiale, să remodeleze lumea, să creeze o nouă ordine internațională, potrivit dorințelor sale. Provocările ideologice comuniste și geopolitice sovietice fiind depășite se pare că nu mai există niciun obstacol serios pentru ca SUA să poată realiza la împlinirea unei misiuni globale, imaginată, între alții, de președintele W. Wilson și F.D. Roosevelt. De aceea, nu a fost surprinzător, ca președintele George Bush și succesorul său W. Clinton să vorbească despre noua ordine mondială în termeni wilsoniani.

Entuziasmul determinat de sfârșitul Războiului Rece nu a fost confirmat de realitatea faptelor care, chiar dacă nu au pus sub semnul întrebării hegemonia americană, strivitoare sub raport militar, cultural, economic și tehnologic, au dat o turnură evenimentelor departe de așteptările unor analiști și oameni politici. (În acest sens a se vedea opiniile lui Francis Fukuyama despre generalizarea democrației liberale și sfârșitul unei lungi perioade conflictuale. Acest fenomen a fost interpretat de cunoscutul analist drept un „sfârșit al istoriei”).¹¹

Au fost mai întâi problemele legate de fostul inamic ce s-a dezintegrat total la începutul anilor '90. În urmașul spațiului euroasiatic s-a instalat vacuumul politic, căruia nou născuta Comunitate a Statelor Independente (CSI) nu a putut să-i facă față. În Caucaz, Transnistria și Asia Centrală s-au declanșat numeroase conflicte care au pus în grav pericol stabilitatea regională și chiar mondială. Unele dintre ele nu s-au rezolvat nici până astăzi fiind cunoscute sub denumirea atât de des uzitată de „conflicte înghețate”.

În Orientul Mijlociu pe lângă vechea dispută israeliano-arabă, la începutul anilor '90 a apărut „problema irakiană”, pentru rezolvarea ei, SUA, secondate de o largă coaliție, girate de ONU, fiind nevoite să apeleze la forță, în cadrul a ceea ce s-a numit primul război din Golf.

După patru decenii de remarcabilă stabilitate spectrul războiului a cuprins și Europa, în ultimul deceniu al secolului trecut având loc „sângeroasa destrămarea a Iugoslaviei”, test pe care Uniunea Europeană nu l-a trecut. A

fost nevoie de intervenția americană în Bosnia și Herțegovina și Kosovo pentru ca lucrurile să nu degenereze complet.

Pe lângă acestea s-au adăugat starea războinică endemică din Africa, puternica ascensiune a Chinei în Asia, problemele ecologice grave, recrudescența terorismului internațional, în special a celui de nuanță islamică etc. La începutul noului secol, scena internațională a fost complet bulversată de un eveniment fără precedent atacurile teroriste din 11 septembrie din 2001, victima fiind SUA. Pentru prima dată în istoria ei, America era atacată la ea acasă, ceea ce a reprezentat un loc puternic nu numai pentru americani, ci pentru aproape întreaga lume. S-a spus pe bună dreptate că atentatele din 11 septembrie 2001 au deschis o nouă pagină în istoria relațiilor internaționale. SUA, hegemonul lumii, „națiunea indispensabilă” s-au trezit vulnerabile în pofida superiorității sale militare de necontestat.

Răspuns, SUA au reacționat declanșând războiul împotriva terorismului, care nu se poate limita doar la riposta militară, ci presupune o suită de acțiuni economice, psihologice, de informații etc. Primul gest, pe care l-a făcut a fost atacarea Afganistanului, scopul urmărit fiind înăbușirea regimului taliban, care oferea protecție și adăpost liderului rețelei Al Qaida, Bin Laden, cel care orchestrase atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001. Dacă această ripostă s-a bucurat de un sprijin consistent din partea comunității internaționale, în special a europenilor, urmărirea acțiune a SUA, atacarea Irakului, în primăvara anului 2003, realizată în afara ONU, a adus numeroase critici pe mapamond, inclusiv din partea multor țări europene, membre ale NATO sau UE.

Această extremă de sumară trecere în revistă a evenimentelor internaționale arată că lumea post-Război Rece s-a dovedit mult mai complicată decât perioada anterioară, în care regulile jocului erau cunoscute și, în bună măsură, respectate de o parte și de alta a „Cortinei de Fier”.

Iată, de ce, surprinderea a fost deosebit de mare, ca după încetarea Războiului Rece, în loc de o întărire a parteneriatului să se constate slăbirea legăturilor dintre cele două maluri ale Atlanticului¹².

În parte, motivul declinului a fost că NATO a ajuns să fie considerat drept parte a unui peisaj ce nu mai are nevoie de nicio îngrijire. S-a mai adăugat și eșecurile europenilor de gestionare a crizelor apărute după Războiul Rece (cazul fostei Iugoslavii este ilustrativ). În același timp, aripa izolaționistă a conservatismului american, cealaltă formă de excepționalism, a fost tentată să întoarcă spatele la ceea ce disprețuiește drept relativism și egoism machiavelic european.

La rândul său, Europa Occidentală n-a mai simțit nevoia, după sfârșitul Războiului Rece de ajutorul SUA pentru a o apăra de Armata Roșie. Dintr-o dată au apărut alte perspective, iar "Occidentul" s-a divizat în două entități cu aspirații și interese distincte. Solidaritatea atlantică a fost ăbrezită, aria neînțelegerilor devenind din ce în ce mai mare. Cu toate acestea, în anii '90 momentele de cooperare dintre americani și europeni au prevalat fie că a fost vorba de spațiul ex-iugoslav, fie de primul război din Golf.

Și americanii și europenii au avut, în anii '90, o mare răspundere – să adapteze cele două instituții de bază care au dat formă relației atlantice, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și Uniunea Europeană (fostă Comunitatea Economică Europeană), la realitățile lumii de după Războiul Rece.

Ordinea de după Războiul Rece a pus în fața Alianței Nord-Atlantice trei seturi de probleme: relațiile interne în cadrul structurii; relațiile națiunilor atlantice cu foștii sateliți ai Uniunii Sovietice din Europa de Est; și, în cele din urmă, relațiile statelor succesoare ale Uniunii Sovietice, în special Federația Rusă, cu națiunile Atlanticului de Nord și cu Europa de Est.

Relațiile interne din cadrul Alianței Nord Atlantice au fost dominate, până de curând, de disputa americano-franceză ce urcă în anii

'60 ai secolului trecut. America a dominat NATO sub stindardul integrității, Franța, propagând cu insistență ideea independenței europene, secondată de Germania. Se poate spune că disputa din anii '90 a fost întrucâtva similară diferenței dintre concepția lui Richelieu și cea a lui Wilson, promovată după Primul Război Mondial.

Controversa dintre Statele Unite și Franța, a fost departe de evenimente. Atât Uniunea Europeană, cât și Alianța Nord-Atlantică sunt blocuri constructive indispensabile ale unei noi și stabile ordini mondiale. NATO este cea mai bună protecție împotriva amenințării militare din oricare parte. Uniunea Europeană este un mecanism esențial pentru stabilitate în Europa Centrală și de Est, dar și în alte regiuni ale globului. Ambele instituții s-au dovedit a fi necesare și complementare în același timp pentru gestionarea stabilității unei lumi pe cale de globalizare, în care natura amenințărilor și riscurilor s-a schimbat foarte mult. Cu toate acestea, relația transatlantică s-a modificat substanțial, iar acțiunea americană din Irak din 2003 a adâncit neînțelegera dintre americani și europeni.

Relațiile Rusiei cu Occidentul au fost o temă obsesivă a perioadei post-Război Rece. Armata Roșie nu mai exista, iar armata rusă se afla la mii de kilometri spre est. Pentru viitorul imediat, dificultățile interne ale Rusiei timp de un deceniu au făcut ca un atac asupra Europei Occidentale să fie improbabil. În același timp, tendințele rusești, atât de vizibile în cele două mandate Putin, ce s-au încheiat recent, de restabilire a fostului imperiu au redăptat temerile istorice fa de expansionismul rus, mai ales în rândul fostelor state-satelit din Europa de Est. Niciunul dintre liderii vecinilor imediați ai Rusiei nu împărtășește credința Americii sau ale unor țări din vestul continentului în convertirea rusească drept cheia securității sale. NATO a căutat să atragă Rusia pe calea cooperării, înființând Consiliul NATO-Rusia, un forum de dezbatere pentru problemele bilaterale, regionale și globale. De asemenea, s-a creat și Comisia NATO-Ucraina care a avut același scop. Un element foarte

important l-a constituit extinderea NATO spre centrul și estul continentului, toate țările foste satelite ale Uniunii Sovietice fiind integrate blocului atlantic. La acestea s-au adăugat țările baltice, ce au făcut parte din componența Uniunii Sovietice. Extinderea a fost, într-un fel, o reparație morală pentru anii petrecuți în "lagărul sovietic", ea stimulând, în același timp, procesul de reforme din aceste state ce au redescoperit, odată cu încetarea bipolarității, democrația și economia de piață.

Dacă NATO s-a confruntat cu nevoia de adaptare la prăbușirea puterii sovietice și a noului flagel al terorismului pentru care nu pare suficient de pregătit, Uniunea Europeană a resimțit în acești ani o criză de creștere, materializată, între altele, în respingerea Tratatului Constituțional. Ca și în cazul NATO, Uniunea Europeană s-a extins, după 1989, având loc trei valuri – 1995, 2004, 2007 care au dus la creșterea numărului de membri de la 12 la 27. De asemenea, Uniunea Europeană a încercat să-și construiască în acești ani un profil mai accentuat în domeniul securității, dezvoltând considerabil Pilonul II, PESC, cu pandantivul ei PESA.

Trebuie spus că, recent, au intervenit schimbări semnificative în relația transatlantică. Administrația Bush în al doilea mandat al său, acum pe sfârșite, și-a nuanțat poziția, pe fondul schimbării pe eșichierul politic european (accederea Angelei Merkel ca lider al Germaniei și relativ recent a lui Nicolas Sarkozy la președinția Franței). Noii lideri de la Berlin și Paris au adoptat o cu totul altă poziție față de predecesorii lor, astfel că relația transatlantică pare a fi depășit momentul de criză de după invazia în Irak. Dincolo de amenințări convenționale de tipul celei din direcția Rusiei, un al doilea argument valabil pentru SUA și UE deopotrivă, îl constituie tocmai caracteristicile amenințărilor din realitatea internațională a momentului, „mai diverse, mai puțin vizibile și mai puțin predictibile” după cum apreciază Strategia de Securitate Europeană (ESS).

Argumentul în sine este recunoscut în fapt de ambii parteneri: ESS enunță bunăoară că „no single country is able to tackle today's

complex problems entirely on its own”, în vreme ce Strategia Națională de Securitate a SUA admite că „no nation can build a safer, better world”. Similar, ambele documente identifică terorismul și armele de distrugere în masă ca principale amenințări contemporane, cărora ESS le adaugă cu un grad de importanță mai redus, conflictele regionale, statele „eșuate” și crima organizată. Esența unei posibile soluții-remediu pentru RTA (relația transatlantică) pleacă exact de la reproșul adresat de SUA Europei privind incapacitatea ultimei de asumare a *burden sharing* (împărțirea poverii) la nivel global și vizează operaționalizarea PESA a UE în tiparul „Berlin plus” al relației cu NATO, conform formulei „separate, but not separable”. Astfel, PESA și NATO s-ar cuveni adaptate reciproc și armonizate într-o instituție cu anvergură globală de acțiune în așa fel încât ele să genereze nu rivalitate reciprocă, ci asumarea partajată de competențe, precum o „diviziune a muncii”.

Soluția ar comporta mai multe avantaje permițând divizarea eforturilor de securitate euroatlantică între SUA și UE și eliminând temerile manifestate în unele ocazii de SUA privind subminarea NATO și implicit a RTA de către UE*. Totodată, progresele europene în domeniul securității s-ar canaliza sub aceeași umbrelă transatlantică, ceea ce ar determina ca SUA să fie mai interesate de preocupările de securitate ale UE.

Adoptarea pe cele două maluri ale Atlanticului a unei politici, a unei strategii care să pună accent pe valorile comune și pe identitatea de interese evidente pare a fi soluția care ar relansa RTA. Și aceasta, deoarece nu există contradicții în principiul de bază potrivit căruia Statele Unite și statele

* Spre exemplu după summitul franco-britanic de la St. Malo (1999), când Albright a avertizat asupra riscului celor trei „d” decuplarea (europenilor de americani), discriminarea (membrilor NATO non-membri UE) și duplicarea (structurilor și capacităților NATO) și apoi încă odată, după reuniunea la vârf din aprilie 2003, când Franța, Germania, Marea Britanie și Luxemburg au propus crearea unui centru separat UE de planificare la Tervuren (Finlanda).

din Uniunea Europeană folosesc anumite norme în politica internațională. Acestea includ

- dezvoltarea și întărirea democrației și a spiritului legii, precum și respectarea drepturilor omului și a libertăților de bază
- protejarea valorilor comune, în concordanță cu Carta Națiunilor Unite
- întărirea păcii și securității regionale și mondiale
- promovarea dezvoltării economice și cooperării internaționale.

Dacă aceste principii sunt unanim acceptate, acțiunile concrete pentru materializarea lor sunt, în continuare, disputate, Washingtonul și Bruxelles-ul având opinii diferite.

Concluzii

Relația transatlantică, dintre Europa de Vest și SUA, din timpul Războiului Rece s-a clădit pe o istorie comună de peste 300 de ani, ceea ce a dus la edificarea aceleiași tip de civilizație pe ambele maluri ale Oceanului Atlantic. Ea a cuprins perioade de crize și de conflict, așa cum s-a întâmplat la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, când „Lumea Nouă” s-a emancipat politic și economic de „Lumea Veche”, respectiv de fosta metropolă, dar și perioade de cooperare. Este cazul primei jumătăți a secolului al XX-lea, când SUA au intervenit de două ori, cu forțele sale armate în Europa.

Intervenția americană pe continentul european a fost rezultatul a două categorii de factori: creșterea considerabilă a puterii SUA, devenită, într-un termen scurt, cel mai puternic stat al planetei și incapacitatea europenilor de a-și gestiona propriile dispute și afaceri. De altfel, istoria Europei este una bazată pe confruntare, fie că a fost vorba de disputa seculară dintre Franța și Germania, dintre Franța și Marea Britanie, dintre Germania și Rusia, dintre statele creștine europene și Imperiul Otoman etc.

În același timp, pe bătrânul continent s-a dezvoltat o civilizație specifică, aparte, bazată, în mare parte pe filonul creștin, dar și pe un set de valori inspirate de tradiția liberală. Statele europene au fost capabile, așa cum am arătat,

să susțină timp de peste patru sute de ani un imens efort de propagare în întreaga lume a acestui tip de civilizație, continentul nostru fiind locul de unde a fost condusă lumea. Inclusiv SUA s-au constituit ca națiune în stat ca urmare a expansiunii europene. La începutul secolului al XX-lea, Occidentul a intrat în criză, semnele acesteia fiind rapid detectate de savanți. Amintim în acest cadru celebră lucrare a lui O. Spengler, apărută în timpul Primului Război Mondial, intitulată sugestiv „Declinul Occidentului”.

Intervenția SUA a fost, din acest punct de vedere, dar Washingtonul a dat curs mai vechiului trend izolaționist din politica sa, refuzând să se implice în afacerile europene. Noua ordine mondială, implicit europeană, creionată de președintele W. Wilson, pe baza unei alte concepții decât cea care funcționase până atunci, nu a putut să subziste fără sprijin american. Rezultatul s-a concretizat într-un nou conflict mondial, ale cărei dimensiuni au fost mult mai mari decât ale celui din anii 1914-1918.

După terminarea lui, americanii nu au mai repetat gestul din anul 1920, ei rămânând pe bătrânul continent. Prezența lor a reprezentat elementul esențial al renașterii de vest a Europei, care a cunoscut, după marele cataclism din anii 1939-1945, un extraordinar progres sub raport economic, social, militar etc. Cealaltă parte, estică, aflată sub controlul strict al URSS, al doilea mare câștigător în război, a urmat o cale diferită, evoluția economică și socială fiind frânată de lipsa libertății.

În anii Războiului Rece s-a cristalizat relația transatlantică (RTA) care s-a instituționalizat prin crearea, la 4 aprilie 1949, a Organizației Nord-Atlantice (NATO). Timp de patru decenii ea a funcționat în condiții optime, dovedindu-se solidă, în pofida acerbei confruntări de o parte și alta a „Cortinei de Fier” și a unor crize interne, cum ar fi, de pildă, retragerea Franței, decisă de generalul de Gaulle, din structurile integrate ale Alianței Nord-Atlantice.

Tot sub umbrelă americană a început și s-a dezvoltat procesul construcției europene,

care a cuprins, treptat, cele mai multe state din vestul, centrul și sudul continentului. Comunitatea Economică Europeană (CEE) a devenit după sfârșitul Războiului Rece, Uniunea Europeană, una dintre forțele cele mai puternice din lume și un actor important pe arena internațională.

După încheierea Războiului Rece, cooperarea atlantică a avut de suferit, solidaritatea de odinioară fiind înlocuită cu opinii divergente în probleme ale vieții internaționale. Timp de peste un deceniu după evenimentele din 1989, SUA și UE nu au mai constituit o singură „voce” pe arena internațională, aria opiniilor diferite devenind din ce mai mare. Interesul comun care a asigurat soliditatea relației transatlantice timp de peste patru decenii a dispărut. Pe de o parte, europenii au manifestat dorința, firească până la un punct, să se elibereze de „tutela” americană și să se afirme distinct pe arena internațională. Iar de pe altă parte, unilateralismul american, determinat de copleșitoarea superioritate a SUA, manifestată în domeniile militar, economic, tehnologic și cultural, a stârnit iritare în multe din capitalele europene.

Pe acest fond, evenimentele din 11 septembrie 2001 au părut că relansează relația transatlantică, Europa fiind deplin solidară cu America în tragedia pe care aceasta o trăia. În acele zile de cumpănă, ziarul „Le Monde” titra sugestiv „acum, noi toți suntem americani”. Dar, momentul de comuniune deplină a durat relativ puțin, ca urmare a intervenției americane în Irak din anul 2003, împotriva căroră s-au pronunțat multe state europene, în frunte cu Franța și Germania. Astfel, s-a declanșat o criză în relația transatlantică, fapt care a determinat creșterea sentimentelor anti americane în „vechea Europă”. „Noua Europă”, respectiv Țările din fosta sferă sovietică, integrate de curând în NATO și UE, au fost mult mai prudente, unele dintre ele, cum ar fi România și Polonia, sprijinind acțiunea americană.

Formele acestei crize au îmbrăcat o arie largă, ceea ce a determinat pe mulți analiști și oameni politici să vorbească de un divorț între Europa și America, unii mergând până acolo în a susține că teoria lui Huntington,

atât de celebră și controversată, despre „ciocnirea civilizațiilor”, se aplică disputei dintre America și Europa. Desigur, că a fost o exagerare, europenii și americanii având mult mai multe puncte comune decât divergențe, lucru care a fost înțeles atât la Washington cât și la Paris, Berlin, Roma sau Madrid.

Prin urmare, tonul polemicii a scăzut în intensitate pe parcurs, fără ca disputa să fie stinsă total. Administrația Bush și-a nuanțat poziția, iar diverse capitale europene, profitând și de schimbarea garniturii de politicieni, au înțeles că într-o lume globală, în care amenințările și riscurile de securitate sunt din ce în ce mai difuze și mai greu de depășit, relația transatlantică trebuie menținută, ea fiind condiția esențială a supraviețuirii civilizației occidentale, care s-a dezvoltat pe ambele maluri ale Atlanticului. Oricâte dispute și controverse ar putea exista în varii probleme, menținerea și dezvoltarea cooperării transatlantice este infinit mult mai importantă. Concluzia lui Huntington, potrivit căreia Europa și SUA au o singură cale, cea a colaborării, alternativa fiind pierderea competiției globale, distrugerea, trebuie să căluzească acțiunile pe cele două maluri ale Atlanticului¹³. Aceasta este, în realitate, principala lecție a secolului al XX-lea, în care Europa s-a prăbușit și a renăscut în același timp. Condiția principală a renașterii a fost sprijinul american și colaborarea dintre cele două maluri ale Atlanticului.

Note

¹ Apud Henry Kissinger, *Diplomația*, traducere Mircea Țefancu, Radu Paraschivescu, All, 2002, p. 27.

² Principalele lucrări ale lui Mahan, care l-au făcut celebru sunt: *The influence of Sea Power upon History, 1660-1783*, apărut în 1890 < *The influence of Sea Power upon the French Revolution and Empire, 1793-1812* (1893) < *The interest of America in Sea Power* (1897). Pentru discuția operei lui Mahan a se vedea, între altele, Bruno Colson, *Jomini, Mahan et les origines de la stratégie maritime américaine*, în *L'évolution de la pensée navale*, sous la direction de Hervé Coutau-Bégarie, Fondation pour les Etudes de Defense Nationale, Paris, 1990, p.153-164 < Paul Claval, *Geopolitică și Geostrategie, Gândirea politică, spațiul și teritoriul în secolul al XX-lea*, Editura Corint, București, 2001, p.45-46 < Aymeric Chauprade, François Thual, *Dicționar de geopolitică*. State,

concepte, autori, Grupul Editorial Corint, București, 2003, p.509-510< Paul Dobrescu, *Geopolitica*, Comunicare.ro, București, 2003, p.45-48 etc.

³ Pentru aceste aspecte a se vedea, între altele, John R. Barber, *Istoria Europei Moderne*, traducere> Daniela Trujia, Editura Lider, București, 1993, p.107-335< Serge Bernstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. 4, *Naționalismele și concertul european. Secolul XIX (1815-1919)*, traducere de Monica Timu, ediție îngrijită, note și comentarii de Ovidiu Pecican, Institutul European, Iași, 1998< *Twentieth Century International Relations, volume I, The International System, 1815-1945*, edited by Michael Cox, Sage Publications, London, 2006, p.3-212< Colin S. Grey, *War, Peace and International Relations. An Introduction to Strategic History*, Routledge, London and New York, 2007, p.31-71, etc.

⁴ Charles Zorgbibe, *Wilson. Un Cruciat la Casa Albă*, traducere din limba franceză de Daniela Boriceanu, Fundația Europeană Titulescu, București, 2003, p.185-193.

⁵ Apud Joseph S.Nye, *Descifrarea conflictelor internaționale. Teorie și istorie*, traducere de Ion Vlădoiu, Antet, București, 2005, p.84.

⁶ Charles Zorgbibe, *op.cit.*, p.234.

⁷ Jean-Baptiste Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale. 1919-1947*, vol. I, traducere> Anca Airinei, Editura Institutelor Sociale și Politice, București, 2006, p.71-72.

⁸ Apud Jean A. Pirlot, *Symphonie Europa*, R. Laffont, Paris, p. 13.

⁹ Ernst Nolte, *Războiul civil european 1917-1945. Național-socialism și bolșevism*, cuvânt înainte> Florin Constantiniu, traducere> Irina Cristea, Grupul Editorial Corint, București, 2005.

¹⁰ Charles Zorgbibe, *La construction politique de l'Europe*, Presse Universitaire de France, Paris, p. 16.

¹¹ Francis Fukuyama, Cf. *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, traducerea de Mihaela Eftimiu, Editura Paideea, București, 1997.

¹² Relația transatlantică a beneficiat de o bogată literatură, din care reținem, între altele> Doug Berenter and John Lis, *Broadening the Transatlantic Relationship*, The Center for Strategic and International

Studies and the Massachusetts Institute of Technology, *The Washington Quarterly*, winter 2003-2004, p. 147-162< Dalia Dossa Kaye, *Bound to Cooperate Transatlantic Policy in the Middle East*, The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, „The Washington Quarterly”, winter 2003-2004, p.179-195< David Shambaugh, *The New Strategic Triangle< US and European Reactions to China's Rise*, The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, „The Washington Quarterly”, summer 2005, p.7-25< Jeffrey Kopstein, *The Transatlantic Divide over Democracy Promotion*, The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, „The Washington Quarterly”, spring 2006, p. 85-98< Julianne Smith and Derek Mix, *The Transatlantic Climate Change Challenge*, The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology, „The Washington Quarterly”, winter 2007-2008, p. 139-154< Esther Brimmer, editor, *Transforming Homeland Security< US and European Approaches*, Center for Transatlantic Relations, Washington DC, 2006< Idem, *Defending the Gains? Transatlantic Responses When Democracy is Under Treat*, Center for Transatlantic Relations, Washington DC, 2007< Trine Flockhart, *A new transatlantic relationship. European responses to US global hegemony*, Danish Institute for International Studies, no. 2007/13< Transatlantic Trends 2006 Partners, The Marshall Fund of the United States German< Chad Damro, *Transatlantic Competition Policy> Domestic and International Sources of EU-US Cooperation*, European Journal of International Relations, 2006< *NATO-EU Cooperation in Post-Conflict Reconstruction*, edited by Jean Dufourcq and David S.Yost, may 2006, NATO Defense College< Timothy Garton Ash, *America, Europa și viitorul surprinzător al Occidentului*, traducere de Anton Lepădatu, Incitatus, 2006, etc.

¹³ S. Huntington, *Clădirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, traducere> Radu Carp, prefață> Iulia Motoc, Antet, București 1998, p. 457, 464-465.

SUMMARY

The main thesis of this study refers to the fact that, in a globalized world system, the solidity of the trans-Atlantic relation is crucial for the American leadership, as well as for the success of the EU as a major security global actor. The study contains several themes regarding the trans-Atlantic relations> the functioning of those relations in the first half of the 20th century and especially during the two World Wars< the relation between the United States and the West during the Cold War as a condition and support for the process of European construction< the malfunctions occurred within the US-EU relation after the end of the Cold War and some remarks over the dossier of the American-European relations at the beginning of the 21st century, as well as an assessment over the trans-Atlantic relations on medium and short term.

Petre Otu, Ph.D, is the Deputy Director of the Institute for Political Studies of Defense and Military History, and Chairman of the Romanian Commission of Military History. His main areas of expertise are> geopolitics, military history and defense policy.

Conceptul de interoperabilitate procedurală și proiectarea securității globale

Paul Ionescu

Pe măsura impunerii pe plan internațional a elementelor tot mai evidente de substanțiere a interdependențelor transfrontaliere, securitatea globală a devenit un factor curent de referință în evaluările strategice.

Afirmarea potrivit căreia lumea globalizată necesită o abordare diferită față de trecut a căutat treptat o valoare axiomatică în perioada postbelică.

Este neîndoielnic faptul că ambientul general de securitate evoluează cu o viteză considerabilă. De altfel, ordinea mondială și-a reînnoit tot mai des fazele evolutive după Pacea de la Westfalia. Henry Kissinger și alți autori care au cercetat acest domeniu au notat că ordinea internațională consacrată prin Pacea de la Westfalia a durat 150 de ani, sistemul internațional creat de Congresul de la Viena s-a menținut vreme de 100 de ani, iar ordinea internațională caracterizată de Războiul Rece a luat sfârșit după doar 40 de ani¹.

În aceste condiții, faptul că securitatea globală oferă zilnic noi dezvoltări care pun în evidență dimensiunile sale variabile se înscrie în viteză cu care se cristalizează *Noua Ordine Internațională* în curs de formare în prezent.

Raportat la acest context, interogația de referință ar trebui să fie dacă în lumea globalizată de astăzi - turbulentă și fluidă din punctul de vedere al securității - este bine să se aștepte producerea unor evenimente specifice, ori să fie derulată o strategie nouă, care să aibă drept piatră unghiulară analiza recursivă permanentă având ca obiectiv evaluarea coerentă și cuprinzătoare a riscurilor strategice, urmată de măsurile care se impun.

Din punct de vedere teoretic, se înregistrează un acord general că a doua cale este

de urmat, dar în aceste condiții se profilează unele dileme. Între acestea, primul plan îl ocupă întrebarea cum a fost posibil ca terorismul să devină internațional în absența oricărei acțiuni globale coerente menite să împiedice ca această evoluție să se producă, ori chiar înainte de a se găsi o definiție a terorismului unanim acceptabil pe plan mondial?

Dar nu numai terorismul a fost în măsură să lovească pe un teren insuficient pregătit din punctul de vedere al securității. Au existat numeroase încercări de agresiune sau atacuri propriu-zise care au fost posibile tocmai din cauza faptului că țintele vizate s-au mulțumit să rămână pe poziții reactive, fără să fi identificat în prealabil riscurile majore de securitate la care se expun.

Faptul că așa stau lucrurile de peste jumătate de secol este pus în lumină, între altele, de trei episoade majore care au afectat profund securitatea celei mai avansate superputeri militare, respectiv SUA. Astfel, Administrația de la Washington și-a restructurat dramatic propria *Arhitectură de Securitate* doar atunci când a receptat, neputincios, agresiuni majore sau pericole iminente. Este vorba de atacul japonez de la Pearl Harbor, de criza rachetelor plasate de URSS în Cuba și, cel mai recent, de atacurile teroriste de la 11 Septembrie 2001.

Exemplele ar putea continua și cu alte state, dar ne mulțumim să observăm că omenirea a fost până acum doar într-o stare de expectativă riscantă în raport cu amenințările globale și să constatăm absența unei proiectii viguroase a *Securității Mondiale*, atât prin efort individual, cât și colectiv.

De altfel, Bill Gertz, în lucrarea "*Breakdown - How America's Intelligence Failures Led to*

September 11", citează pe James Woolsey, fostul Director al CIA astfel: *Jara* (n.n. - SUA) *nu a fost mai bine pregătit pentru '11 Septembrie' decât a fost pentru 'Pearl Harbor'.*

Suntem de părere că proiectarea securității globale la care ne-am referit mai sus trebuie să se debaraseze, între altele, de *tiparele cantitative* date de resursele alocate pentru îndeplinirea unor obiective de ordin tactic, întrucât acestea oferă, de obicei, doar măsura victoriei armelor.

În privința luptei contra terorismului internațional, de exemplu, asistăm la cheltuirea unor imense resurse financiare pe componenta militară, dar sunt insesizabile programe susținute temeinic menite să schimbe radical acele ideologii care alimentează pericolele cu care ne confruntăm, ori să identifice și să radiografieze riscurile de securitate emergente. Potrivit aceluiași Bill Gertz, *Rendon Group* - care a beneficiat la un moment dat de finanțarea unui program de PR în contextul demarării campaniei de combatere a terorismului internațional - a dus de fapt la „pierderea războiului ideologic cu terorismul islamic”.

Această stare de lucruri este de natură să producă cel puțin un serios disconfort intelectual.

Identificarea riscurilor și prevenirea transformării lor în amenințări de securitate

Autori, între care menționăm pe Jean Marie Guehenno² și Zbigniew Brzezinski³, sunt de acord cu faptul că granița dintre secolul al XX-lea și XXI-lea echivalează cu conștientizarea unor prefaceri majore în lume, ceea ce atestă un avânt al procesului de globalizare.

Dar elementele caracteristice globalizării au devenit simptomatice cu mult înainte de pragul dintre cele două secole, încă din anii '60, fapt ca acest lucru să fie urmat de regândirea strategiilor în raport cu noile condiții.

Deci se poate afirma că a grăbi fluxurile „transfrontaliere” au depășit în ultimele trei decenii „valoarea reziduală” în ansamblul interdependențelor pe plan internațional, fapt ca amplasarea lor să declanșeze acele alerte timpurii care să sensibilizeze corespunzător

principalele structuri specifice de securitate individuală și colectivă.

De fapt, setul de interogații strategice cu care ne confruntăm este consecința lipsei noastre de determinare în privința regândirii strategiilor pe care trebuie să le opunem provocărilor globalizării securității și apărării, provocări care au câștigat continuu teren după cel de al Doilea Război Mondial. Problema omenirii civilizate și democratice este că principalii actori ai securității internaționale s-au multumit cu înțelegerea mai facilă a securității prin care s-a trecut în perioada postbelică, lipsind consecința în explorarea securității lumii globalizate care se dezvoltă.

Între altele, un fapt este evident, anume că în secolul al XXI-lea politicile și conceptele strategice trebuie să fie diferite de trecut, în special în domeniul securității și apărării.

Într-o lume globalizată este indicat să se încerce identificarea consecințelor globale ale amenințărilor, indiferent de caracterul lor, *național* sau *local*. Elementele noi sunt numeroase, dar pe moment reținem doar faptul că prevenirea amenințărilor de sorginte *națională* sau *locală* prin soluțiile clasice de instituire a „cordoanelor sanitare”, respectiv a regimului blocadelor, nu mai răspunde necesităților de securitate actuale. Astfel de soluții sunt acum insuficiente, realitatea evidențiind că o serie de amenințări au evoluat în perioada postbelică prin proliferarea faptelor precedente a unor fluxuri transfrontaliere nocive, cum ar fi traficul de armament, imigrația clandestină, traficul de droguri, criminalitatea organizată, proliferarea materialelor nucleare [a. Însă acestea nu mai pot fi stopate doar prin constrângeri specifice embargourilor, ci mai degrabă prin conjugarea eforturilor instituțiilor specializate de prevenire și anihilare a criminalității transfrontaliere din statele afectate direct sau indirect.

Creșterea în anvergură a acestor fluxuri, care se sprijină pe globalizarea comunicațiilor și dotări autoprotective ce depășesc uneori pe cele ale organelor de aplicare a legii, conferă serioase motive de a situa pe un loc primordial necesitatea identificării corecte și

atente a ameninșărilor evolutive [i a crizelor emergente.

O privire scurtă asupra unor realități ar putea netezi drumul spre anumite concluzii utile.

În anii '90, conflictele *locale* implicau în confruntări directe peste 10 milioane de persoane. Jumătate din aceste conflicte erau listate în anul 2000 ca fiind de tipul "statul contra națiunii". În același interval, [i precum India, Pakistan, Columbia, China, Rusia, Uganda, Etiopia ori Sudanul, au înregistrat între 6 [i 32 de conflicte *interne* fiecare. Începând din 1995 [i până în 2000, numărul războaielor *interne* a crescut de la 40 la 178. În 1999, 65 de state înregistrau populații refugiate forțat, care totalizau peste 20 de milioane de persoane. Mai pot fi menționate 42 de [i în care minorii au fost înrolați ca soldați activi, 94 în care se practica tortura [i 63 cu limitarea drepturilor democratice prin cenzură puternică⁴.

Luând în considerare doar conexiunea între statutul de *refugiat* [i *potențialul terorist*, putem deja să identificăm din cifrele de mai sus o ameninșare de securitate majoră, nu numai *locală*, ci [i *generală*.

Paul Wilkinson afirma că > „*Separatismul naționalist, unificarea [i iredentismul, alte forme de conflicte interstatale etnico-religioase, reprezintă modulele predominante de violență colectivă letală în lumea modernă, care au dominat într-o mare proporție terorismul intern [i internațional înregistrat în ultimii 30 de ani*”. O concluzie importantă ar putea fi aceea că un studiu interdisciplinar profund, având drept [int *predictibilitatea consistentă* în materie de securitate, proiect care să implice principalii actori responsabili pe plan internațional, ar putea fi calea corectă de abordare complexă a ameninșărilor în curs de maturizare.

Din păcate, aceasta nu s-a întâmplat în fosta Iugoslavie, iar rezultatul a fost războiul civil cu consecințele sale bine cunoscute. În acest caz particular, care nu este unic, preluatul de ordin militar – în ajutor umanitar –, dar [i în termeni de securitate plătiti de comunitatea internațională, a fost imens.

Lipsa de predictibilitate ar trebui să determine instituțiile responsabile de securitatea națională sau securitatea comună să fie cât mai rezervate în a face generalizări strategice. Singurul „merit” al unor astfel de generalizări, în afara accesibilității, este acela că pot conduce la diagnoze neproductive, mai ales atunci când analiza [i evaluarea riscului sunt influențate de interese particulare.

Pe de altă parte, a gândi totul în termenii unei liste de posibile crize emergente [i procese destabilizatoare care pot degenera în ameninșări tradiționale sau cu caracter asimetric, nu este suficient. Aceasta cu atât mai mult cu cât gândirea strategică ar putea fi [i aici prizoniera evaluărilor pe principiul *déjà vu*. Cu titlu de exemplu, dependența energetică a Europei de fosta URSS, [i apoi față de Federația Rusă, a fost evidentă timp de decenii, în aproape toată perioada postbelică. Cu toate acestea, ameninșarea de securitate pe care o poate genera o criză energetică declanșată de Moscova nu a fost identificată [i nici studiată ca atare decât în ultimii câțiva ani.

Va trebui deci introdusă o scară suplimentară de măsurare a pericolelor potențiale cu efecte globale. Astfel, suntem de părere că noile ameninșări globale ar trebui luate în calcul [i prin prisma gradului de *dezordine în afacerile internaționale*. Prin *dezordine* înțelegem aici perturbațiile care însoțesc cristalizarea unei noi ordini mondiale. Immanuel Wallerstein nota > „Perioada de tranziție de la un sistem mondial la altul este una de mare luptă, mare incertitudine [i de mari interogații despre structurile de cunoaștere. Trebuie ca mai întâi să încercăm a înțelege clar ce se întâmplă. După aceea, va trebui să alegem direcția în care dorim să mergem. Omenirea. În final, să ne imaginăm cum trebuie să acționăm pentru a face probabil mișcarea în direcția pe care o dorim”⁵.

Dacă ne gândim mai aproape sau mai departe de dezideratul exprimat de pînțele teoriei sistemelor mondiale este discutabil. Totuși dacă ne oprim doar la forțele de menținere a păcii, care sunt active în peste 38 de state, cătile albastre fiind aparent singurul mecanism aflat la dispoziția comunității

interna]ionale asupra c\ruia pot mai u[or s\ cad\ de acord acele puteri cu interese strategice regionale de mare anvergur\, se poate remarca o mare insuficien]\. În primul rând, ne putem pune întrebarea cât de benefic ar fi s\ vedem o continu\ extindere a h\r]ii mondiale a c\[tilor albastre/verzi, cu alte cuvinte dac\ este sau nu în interesul securit\]ii noastre s\ asist\m la multiplicarea misiunilor de men]inere a p\cii? Cu certitudine, nu. Ar trebui s\ oprim un astfel de curs? Cu certitudine, da.

Pornind de la ideile exprimate, [i raportându-le pe acestea la obiectivele creionate de Wallerstein, ar reprezenta o virtute s\ se ajung\ la lansarea [i punerea la lucru a unor noi mijloace colective vizând consolidarea *ordinii* în rela]iile interna]ionale, sau de a se impune un *modus operandi* cu o component\ puternic anticipativ\, de natur\ s\ realizeze o proiectie corect\ [i cuprinz\toare a securit\]ii generale.

Interoperabilitatea procedural\

Interoperabilitatea procedural este conceptul pe care autorul l-a propus prima oară în cadrul "NATO Future Security Workshop", Vilemov (2003). Prin intermediul acestuia, este urm\rit\ substan]ierea unui *modus operandi* în ceea ce prive[te proiectarea securit\]ii globale.

Dac\ admitem ipoteza simplificatoare potrivit c\reia *securitatea global* reprezint\ starea de echilibru rezultat\ dintr-o responsabilitate partajat\, atunci este evident c\ avem de a face cu un proiect de mare anvergur\ care trebuie s\ se instaleze în peisajul strategic, dispunând de un vector institu]ional adecvat.

Alian]a Nord-Atlantic\, singura structur\ politico-militar\ cu aspira]ii îndrept\]ite de administrare a securit\]ii colective – în condi]iile globaliz\rii – pentru membrii s\i [i statele de aceea[i orientare (*like-minded countries*), este unic\ [i în ceea ce prive[te dotarea cu structuri proprii de afirmare a intereselor strategice pentru fiecare stat aliat într-o manier\ armonizat\ cu interesul general. NATO este deci singura în m\sur\ s\ dema-

reze un proces de reflec]ie menit s\ clarifice aspectele definitorii privind riscurile de securitate imediate [i de perspectiv\.

Într-o perioad\ în care schimbul de informa]ii [i de evalu\ri între alia]i reprezint\ o necesitate pentru abordarea coerent\ a securit\]ii colective în orice format, trebuie asigurate, concomitent, [i procedurile corespunz\toare.

O astfel de construc]ie ar trebui s\ stabileasc\ în mod corect rolul preventiv distinct al serviciilor de informa]ii [i securitate aliate, precum [i contribu]iile acestora în conformitate cu expertiza practic\ de care dispun. Informa]ia oportun\ r\mâne, desigur, piesa esen]ial\ pentru identificarea [i punerea sub control a crizelor, indiferent de stadiul în care acestea sunt amorsate.

Totodat\, evaluarea strategic\ continu\ este indispensabil\ pentru proiectarea securit\]ii globale astfel încât amenin]\rile cu risc de maturizare s\ fie limitate la cote minime.

Exist\ convingerea c\ NATO, prin preocuparea constant\ [i articulat\ pentru securitatea global\, constituie institu]ia cea mai potrivit\ s\ pun\ la lucru un plan multilateral de proiectare a securit\]ii printr-un *numitor comun* de evaluare a riscurilor de c\tre membrii s\i.

De fapt, adoptarea la Summitul NATO de la Washington (1999) a *Conceptului Strategic*, prin care se definesc scopul [i func]iile Alian]ei în raport cu evolu]ia previzibil\ a pericolelor [i riscurilor de securitate în secolul al XXI-lea, precum [i ac]iunea de *transformare* a Alian]ei, în cele cinci dimensiuni ale sale (intelectual\, militar\, institu]ional\, geografic\ [i politic\), confirm\ voca]ia organiza]iei în această privin]\.

Dac\ lu\m în considerare faptul c\ statele [i actorii emergen]i ai globaliz\rii traverseaz\ înc\ lungă etap\ a evalu\rii politicilor proprii cu care s\ întâmpine *Noua Ordine Interna]ional*, iar în final interesele lor ar trebui armonizate printr-un efort comun, un prim pas de dorit ar fi s\ se convin\ asupra unui *acquis* de securitate, prin care în]elegem seturi comune de priorit\]i, de evalu\ri [i de mijloace de contracarare a amenin]\rilor emergente. Ele

se reg\seasc, într-o anumit\ m\sur\, la baza
agendei proprii a planificatorilor strategici ai
Alian\ei, cât [i a agendei de dezvoltare [i
substan\iere a parteneriatelor, f\r\ a de\ine
îns\ un loc distinct [i profilat în detaliu. Cu
alte cuvinte, ar trebui s\ se ajung\ la fixarea
unor *standarde minimale* care s\ fie agreate
reciproc, pentru ca, pornind de aici, s\ se evite
aparitia neîn\elegerilor [i a interpret\rilor
gre[ite, precum [i repetarea unor rivalit\][i
artificiale pornite din interese strategice
particulare contradictorii.

Note

¹ Henry, Kissinger, *Diplomajia*, Ed. BIC ALL, 2004.

² Jean Marie, Guehenno, *The Impact of Globalization on Strategy*, în *Survival*, the IIS Quarterly, 1998-1999.

³ Zbigniew, Brzezinski, *The Choice*, Basic Books, 2004.

⁴ Robert David, Steele, *On Intelligence – Spies and Secrecy in an Open World< The New Craft of Intelligence – Personal, Public, & Political*, OSS International Press, Oakton, Virginia, 2001-2002.

⁵ Immanuel, Wallerstein, *World-System Analysis – An Introduction*, Duke University Press, 2004.

SUMMARY

The author explores some of the most insidious aspects related to global security, as basic factor for the New International Order, being currently under construction . Purposely, he structured a way to set a common denominator of spotting the evolving risks, or preventing them to grow into emerging international security threats.

The Concept of “Procedural Interoperability” has been proposed by the author in previous debates concerning the future of Euroatlantic Security Architecture, starting the year 2003. It makes sense in the global context, when security cannot be dealt exclusively with the specific means of the 20th Century. In order to make the reactions to global security challenges more efficient, there is a need to offer a networked set of means and ways to oppose them, preparing better the International Community for the 21st Century .

The global actors, big or small, powerful or weak, have to consider, from now on, a wide spectrum of risk-factors, not only the International Terrorism, in order to make their policies compatible with the global security environment, and their strategies- coherent and credible.

A Faculty of Mathematics graduate, **Paul Ionescu** is at present a PhD candidate at The Department of Sociology of the University of Bucharest, with the thesis “The Configuration of the New Global World Order”. He has published various papers on International Security, Reform and Management of the Intelligence Services, applied mathematics research and others.

Securitatea în epoca globalizării

Alexandra Dabu, Monica Chiffa

Conceptul de securitate în sens restrâns sau în sens larg?

Conceptul de securitate actual este diferit de cel tradițional în care erau prevalente doar două elemente: statul și capacitatea militară.

Securitatea, în mod tradițional, reprezenta apărarea unui stat de atacul militar al unui alt stat¹. Pentru ca un stat să se simtă în siguranță era nevoie să își construiască o forță militară pentru a putea răspunde oricărui inamic². Trebuie amintit totuși, că "dilema securității" descoperită de John Herz³ în anii '50 a constituit un punct de plecare fertil pentru reconfigurarea conceptului securității. Dar dinamica Războiului Rece și mediul internațional extrem de polarizat din acea perioadă au împiedicat exploatarea teoretică a acestui concept interesant, teoreticienii văzându-se blocați în structura bipolară existentă.

John Herz a înțeles necesitatea securității militare, dar și a contradicției inerente acesteia și anume faptul că, odată cu creșterea securității unui stat, se ajunge la creșterea insecurității altor state. Multiplicarea preocupărilor pentru aspectele economice și de mediu din anii 1970 a condus la concluzia că securitatea națională trebuie să facă față unor riscuri variate și de o natură greu perceptibilă. Întrebarea la care se căuta răspuns în acea perioadă era "Este războiul singura amenințare relevantă pentru securitatea națională?" Dar, putem spune că acum există o tendință clară, și anume faptul că amenințarea clasică a războiului dintre state a devenit mult mai rară în zilele noastre și că civilii și nu militarii sunt victimele principale în actualul război al terorismului. Aceasta deoarece războiul a devenit tot mai costisitor, în comparație cu beneficiile asigurate de prezența pacii, iar

interesele politice sunt tot mai strâns legate de cele economice.

Amenințările actuale nu se reduc doar la cele la adresa integrității teritoriale a unui stat, chiar dacă acestea continuă să rămână cele mai serioase pericole. Este cert faptul că modul în care este gândită securitatea la ora actuală a fost schimbat în mod radical de procesul de globalizare. „Noul” mediu de securitate în secolul al XXI-lea va opera din ce în ce mai mult în spațiul definit de întrepîrînderea dintre cele două sfere: globalizare și identitate națională.⁴

Sunt introduse noi elemente în cadrul studiului securității: terorismul internațional, încălzirea globală, protecția drepturilor omului, dezastrele naturale, foametea și sărăcia din țările lumii a treia, epidemiile, dezechilibrele financiare etc.

Înainte de Primul Război Mondial se considera că interdependența existentă în acel moment între state nu va putea determina decât pace și prosperitate. Izbucnirea Primului Război Mondial a spulberat însă optimismul politic manifestat. Acest optimism a reînviat în anii '70 când „interdependența a fost din nou asociată cu pacea, iar pacea tot mai mult cu democrația, care a început să se răspândească extraordinar în America Latină, în Asia și, după prăbușirea Uniunii Sovietice, în Europa de Est”⁵ - și apoi, după încetarea Războiului Rece.

Paradigma tradițională

În cadrul paradigmei tradiționale, pe agenda securității erau postate probleme din sectorul militar și politic. Securitatea era văzută ca fiind garantată de puterea unui stat. Securitatea era un concept îngust care preciza cât de bine se descurcă un stat în lupta pentru

putere sau cât de stabil\ era balan\ de putere în sistemul interna\ional. Preocuparea se îndrepta doar c\tre capabilit\ile armate ofensive [i defensive ale unui stat [i c\tre perceperea inten\iilor celorlal\i. Modelul avut în vedere era cel al unui sistem competitiv, fragmentat, bazat pe for\.⁶ Amenin\urile erau vizibile [i se refereau la baza fizic\ a statelor, respectiv popula\ie [i teritoriu. R\ul f\cut, în eventualitatea unei agresiuni, putea fi cuantificat> s-au pierdut x oameni [i y kilometri p\tra\i de teritoriu. Cultivarea unei imagini ostile în perioada R\zboiului Rece, pendularea între perioadele de „înghe” [i „dezghe” dintre cele dou\ super-puteri, politica intimid\rii, dezvoltarea f\r\ precedent a tehnologiei armamentului - cu care lumea trebuia s\ se obi\nuiasc\, au îngreunat mult redefinirea teoretic\ a conceptului de securitate.

Studiile strategice (teoria jocurilor) bazate pe această paradigm\ au fost atacate constant, în teoria rela\iilor interna\ionale, începând cu anii '80. Argumentele aduse împotriva lor au fost acelea c\ sunt înguste, reduc\ioniste [i c\ se bazeaz\ pe o ra\ionalitate strict tehnic\, ceea ce ar conduce la serioase deficien\e în stabilirea diagnozei.⁷ Concluzia a fost c\ este nevoie de un nou concept de securitate, care trebuie s\ cuprind\ complexitatea no\iunii [i s\ includ\ conceptual o mai larg\ interdependen\ (Comisia Brandt, 1980)⁸.

Paradigma actual\

În cadrul paradigmei actuale, pe agenda securit\ii apar *în plus* probleme [i din sectoarele> mediu, economic, societal, (caracterizate generic amenin\uri non-militare). Mijloacele militare continu\ s\ joace un rol important în men\inerea securit\ii, dar au câ\tigat o mai mare sus\inere [i mijloacele non-militare, respectiv> promovarea democra\iei, cooperarea statal\, ajutoarele economice, integrarea regional\ (exemplu> Uniunea European\).

Nu exist\ îns\ consens în acest domeniu. Sunt autori care contest\ includerea unor probleme non-militare în aria securit\ii. O „l\rgire” a conceptului, din punctul lor de vedere, ar împiedica capacitatea de a analiza corect. Se cere o coeren\ a domeniului pentru

c\, dac\ includem orice, nu mai avem ce analiza. Trebuie f\cut\ o diferen\ clar\ între situa\ia în care un stat î\i propune ca scop principal s\ intervin\ în politica sau pe teritoriul altui stat (imperialism, expansionism) [i incertitudinea vie\ii de zi cu zi din activitatea normal\.

Definirea amenin\rii devine extrem de important\. Se modific\ de la un stat la altul [i de la un moment de timp la altul. State diferite vor experimenta tipuri de amenin\uri variate, pentru c\ statele difer\ între ele extrem de mult. Astfel, Danemarca va avea alte priorit\i comparativ cu Nigeria, Uganda sau China, de exemplu.

În\elesul specific al securit\ii va fi stabilit în func\ie de caracteristicile fiec\rui stat. Statele se deosebesc în func\ie de teritoriu, popula\ie, institu\ii politice, societate, caracterul na\ional, problemele etnice etc. Din cauza diversit\ii, natura particular\ a strategiei de securitate difer\ substan\ial de la un stat la altul. Este acceptat\ ca intrând în sfera securit\ii o amenin\are la adresa supravie\uirii (existen\ei) unui actor (de regul\ un stat-na\iune). Scopul securit\ii a devenit mai cuprinz\tor, în sensul c\ sunt intensificate anumite fenomene periculoase [i anumite grupuri care submineaz\ autoritatea statal\ devin mult mai puternice. Globalizarea a cauzat intensificarea amenin\urilor provocate de droguri, terorism, criminalitate transna\ional\ [i degradarea mediului. Fenomene precum cre\terea mobilit\ii umane au determinat ca bolile [i problemele de mediu s\ devin\ preocup\ri ale securit\ii transna\ionale.

Totodat\, mijloacele na\ionale sau unilaterale prin care se r\spundea acestor probleme, pentru asigurarea securit\ii, nu-îi mai dovedesc eficien\ă.

Noi actori [i factori pe agenda securit\ii

Apar ca **actori** în studiul securit\ii, în afar\ de state-na\iuni> corpora\iile multina\ionale, institu\iile interna\ionale, ONG-urile interna\ionale, terori\tii transna\ionali, pia\ă global\, re\ele crimei organizate, minorit\ile etnice, alte sisteme institu\ionale [i umane.

Ca **factori** importanți, au fost aduși pe agendă norme, valori, principii (de exemplu > *respectarea drepturilor omului, neproliferarea armelor nucleare, stabilitatea sistemului internațional*), identități, ideologii, religii, accesul la cunoaștere, noile tehnologii, legitimitatea regimurilor politice, capacitatea statelor de a asigura bunăstarea cetățenilor lor etc.

Multe dintre noile amenințări sunt resimțite tot mai acut dar, deoarece este extrem de greu de determinat momentul și probabilitatea impactului, ele generează nenumărate argumente pro și contra cu privire la prioritatea sau la oportunitatea luării de măsuri.

Importanța includerii acestor noi actori și factori pe agenda securității este susținută în primul rând de colapsul Uniunii Sovietice și de apariția Uniunii Europene. Încheierea Războiului Rece și sfârșitul erei bipolare nu mai pot fi explicate în cadrul paradigmei tradiționale (realiste). De asemenea, transformarea unor dușmani tradiționali - Franța și Germania - din timpul celui de al Doilea Război Mondial, în state cooperante în cadrul Uniunii Europene, nu mai poate fi explicat prin intermediul matricei clasice (politico-militare). Ea poate fi explicat prin teoria „*politicii democratice*”, care susține că democrațiile nu se luptă între ele⁹, sau prin faptul că statele europene, slăbite în urma războaielor, au realizat avantajele cooperării și au luat decizia de a împiedica regresul impus de un conflict armat major. Competiția dintre state ia acum forme politice, economice, societale mai degrabă decât militare, dar un conflict violent este încă posibil.

O altă caracteristică importantă a realității post-Război Rece, care subminează viziunea stato-centrică tradițională, este amenințarea majoră a terorismului internațional. Oricare ar fi viziunea cu privire la cauzele terorismului, este evident că Al-Qaida nu este un stat, ci o organizație descentralizată, transnațională, bazată pe legături informale și care reprezintă o amenințare cu totul diferită. Al-Qaida este o organizație care nu are niciun respect față de dreptul internațional, față de convențiile

diplomatice sau față de suveranitatea statelor. Nu dorește să negocieze sau să facă compromisuri. În concluzie, terorismul internațional constituie o amenințare cu totul specială la adresa sistemului internațional, iar paradigma tradițională nu mai poate da soluții la această nouă primădie.

Statul și viziunea sistemică

Totuși, securitatea continuă să fie definită în raport cu organizarea politică numită stat și cu sistemul internațional format din statele lumii. Statul deține monopolul și autoritatea legitimă în folosirea forței în scopul de a apăra interesele și de a rezolva conflictele din societate. Nu există o formă de organizare politică sau socială (acceptată și recunoscută ca legitimă) care să înlocuiască statul, și nu a apărut o organizare globală separată de stat. Structura anarhică a sistemului internațional nu a fost înlocuită și, atât timp cât nu există un guvern central, statele vor pretinde suveranitate, ceea ce reprezintă dreptul acestora de a fi tratate ca sursă ultimă de autoritate în cadrul limitelor teritoriale ale jurisdicției fiecăruia. Există o stabilitate teritorială fără precedent în istorie, datorită recunoașterii mutuale a suveranității fiecărui stat. Statul reprezintă organizarea cea mai eficientă și mai legitimă în acest moment, ceea ce înseamnă că viziunea sistemică asupra lumii rămâne valabilă. Astfel, în continuare vom vorbi despre putere, conflict, securitate națională, suveranitate, forță militară, capabilități, echilibru de forțe și ordine internațional. Statul este văzut ca protectorul principal al cetățenilor săi. Totuși a devenit tot mai clar faptul că nu întotdeauna se întâmplă acest lucru.

Ca obiecte de referință în studiul securității, în afara statelor, au mai câștigat susținere, în mod parțial, mediul, umanitatea ca totalitate și indivizii. Este important de analizat - în studiul securității - obiectul de referință, mai precis în numele cui se vorbește în numele națiunii, în numele statului, în numele civilizației, în numele religiei, în numele planetei etc. Supraviețuirea a cui sau a ce se urmărește...

Globalizarea > surs\ de cooperare sau conflict ?

Definirea, în\elegerea [i explicarea fenomenului globaliz\rii este extrem de diferit\ în lucr\ rile de specialitate. Eficien\ a noilor mijloace de transport, de comunicare [i noile tehnologii au condus la "mic\orarea" lumii. Huntington¹⁰ (1991, 1996) vede în acest fenomen sursa viitoarelor conflicte prin ciocnirea civiliza\iilor [i inflamarea conflictelor religioase, etnice, rasiale, na\ionale (**conflicte identitare**). El vede o nou\ divizare a lumii bazat\ pe diferen\ele culturale adânc înr\d\cinate în identit\iile individuale. R\zboaie majore vor avea loc în punctele de intersec\ie a marilor civiliza\ii > în Balcani, în Orientul Mijlociu [i în fosta Uniune Sovietic\. Pentru a face fa\ acestei viitoare ciocniri, civiliza\ia vestic\ trebuie s\ î[i sporeasc\ puterea militar\ pentru a se proteja (solu\ia propus\ > înarmare, cre\terea cheltuielilor militare).

Al\i teoreticieni v\d, îns\, o viitoare convergen\ cultural\ (Fukuyama, 1989, McNeills 1992, Singer, 2002). Multiplicarea [i intensificarea schimburilor socio-economice vor duce la integrarea oamenilor într-un sistem global (Waters, 1995), la o con[tiin\ psihosocial\ comun\, la o identitate uman\. Supravie\uirea speciei umane const\ în capacitatea de cooperare [i obiceiuri precum conflictele, r\zboaiele vor fi uitate [i trimise la co\ul istoriei a[a cum au fost uitate duelul sau sclavia (**nu vor exista conflicte majore, iar num\rul conflictelor va sc\dea**). Pacea [i stabilitatea trebuie s\ se bazeze pe legea interna\ional\ . Statele vor ac\iona în mod colectiv pentru binele comun [i nu din interes egoist. Securitatea va fi înt\rit\ prin cre\terea influen\ei ONU [i prin legea interna\ional\ . Logica acestei perspective este de a înt\ri organiza\iile interna\ionale [i cooperarea între state (solu\ia propus\ - înt\rirea rolului organiza\iilor interna\ionale).

Militan\ii anti-globalizare sus\in îns\, c\ sursele conflictului sunt economice, nu culturale, na\ionale sau tribale. Umanitatea este divizat\ între boga\i [i s\raci (Nord/Sud) [i această divizare profund\ constituie o amenin\are la adresa securit\ii statelor [i popoarelor lumii. Hobsbawm (1994) [i Chomsky (1994)

sus\in c\ nu conflictele identitare vor fi la baza viitoarelor conflicte ci s\r\cia [i exacerbarea inegalit\ilor sociale (**conflicte economice**).

Economia liberal\ nu a adus bel\ug în lume, ci dimpotriv\ . Conform teoriei concentr\rii, această divizare se va adânci prin concentrarea resurselor (umane, materiale) în condi\iile unei pie\e libere. *Human Development Report* (1999) a ar\tat c\ distan\ a dintre venitul cincimii bogate a lumii [i venitul cincimii s\race a crescut de la 30>1 în 1970 la 60>1 în 1990 [i apoi a ajuns la 86>1 (Halliday, 2001, p.66). Africa sub-saharian\ este mai s\rac\ acum decât era în urm\ cu 10 ani< 45 de milioane de oameni mor în fiecare an de foame sau ca rezultat al malnutri\iei (în Javier Solana, 2003, p.3)¹¹. Economia liberal\ are capacitatea de a crea bog\lie, dar nu reu[e\te s\ o împart\ în mod echitabil. Implica\iile acestei perspective este faptul c\ securitatea este strâns legat\ de promovarea dezvolt\rii economice a p\rilor mai s\race ale lumii [i nu de cre\terea cheltuielilor cu ap\rarea (solu\ia propus\ - ajutor pentru dezvoltare).

Securitate [i globalizare

Globalizarea poate fi definit\ [i ca un fenomen spa\ial, - ce difer\ de interdependen\ - , ca o „*expansiune gradual\ [i continu\ a proceselor de interac\iune, a formelor de organizare [i a celor de cooperare în afara spa\iilor tradi\ionale definite de suveranitate*”¹². Globalizarea e definit\ nu doar de extinderea leg\turilor dintre state, m\surate în termenii mi[c\rilor de bunuri [i capital, dar [i de circula\ia [i întrep\trunderea oamenilor [i ideilor¹³. Globalizarea este o reorganizare spa\ial\ a produc\iei, industriei, finan\elor [i altor domenii¹⁴, ceea ce determin\ efecte globale ale deciziilor locale. Cu alte cuvinte, statul-na\iune continu\ s\ existe, dar a sc\zut controlul de\inut de acesta. Efectele globaliz\rii asupra domeniului legat de securitate sunt mult mai greu de m\surat decât asupra domeniului economic.

Cel mai u\or de observat este faptul c\, datorit\ globaliz\rii se pot face transferuri de capital dintr-o \ar\ în alta, în condi\iile în care func\ioneaz\ democra\ia, respectiv „*guverne*

stabile, economii care progresează, contabilitate deschisă [și atitudine onestă]¹⁵.

Waltz¹⁶ susține chiar că economicul a depășit politicul în ceea ce privește importanța [și că „globalizarea e modelată de piețe, nu de guverne”].

Armele de distrugere în masă au căpătât o importanță tot mai mare, acesta fiind rezultatul încetării Războiului Rece (deoarece substanțele ca plutoniul [și uraniul îmbogățit au devenit mai accesibile) [și al globalizării, deoarece tehnologiile de creare a acestor arme au devenit mai ușor de procurat. Tocmai acest lucru a făcut ca grupurile extremiste sau fundamentaliste să poată organiza atacuri teroriste mult mai ușor. Aceste grupuri își pot realiza agenda mult mai eficient, datorită rețelelor de comunicații tot mai întinse [și mai bine puse la punct.

Capacitatea statului în epoca globalizării

Poziția **statului național** ca actor central al sistemului internațional este atacată în teoria relațiilor internaționale. Ca argumente pentru susținerea acestei poziții au fost aduse: multiplicarea surselor de autoritate [și putere, diminuarea capacității de control a economiilor naționale ca rezultat al interdependenței, dependența crescută de resursele naturale externe (în special petrol, gaze naturale), incapacitatea de cenzurare a informațiilor datorită noilor tehnologii de comunicare (discuțiile de pe forumuri, Cyberspace), tendința spre descentralizare... Ce încearcă să cuprindă conceptul de globalizare este răspândirea [și intensificarea legăturilor dintre diferitele părți ale lumii pe multiple paliere: comerț, investiții, cultură [a.a. Acest lucru nu este ceva nou dar, viteza cu care se întâmplă, ca rezultat al noilor tehnologii, este amețitoare. Impactul unor evenimente aflate la o mare distanță a devenit mult mai puternic. Evenimente internaționale îndepărtate au repercusiuni asupra evenimentelor domestice, interne. Permeabilitatea statelor, atât referitor la oameni cât [și față de idei/ideologii, modifică bariera dintre intern [și extern.

Statul rămâne, totuși, cel mai important obiect de referință pentru că acesta, în urma evoluției istorice, a obținut dreptul de a comanda [și a folosi cele mai importante resurse militare, de a folosi în mod legitim forța în afara [și în interiorul său. Statul modern este definit prin conceptul de suveranitate, respectiv prin dreptul exclusiv de autogovernare asupra unui teritoriu delimitat (incluzând toate resursele naturale [și bogăția produsă de om) [și a populației respective. Statul deține dreptul exclusiv de a se apăra împotriva oricui îi contestă acest drept. Excepții sunt statele eșuate (*failed states*, *weak states*), în care autoritatea statală este rivalizată de alte grupuri organizate. Mișcările secesioniste, de câștigare a autonomiei au ca ideal tot statul. Statul este forma preferată de organizare [și ordine politică.

Sistemul modern internațional este, în principiu, un sistem rigid de state naționale în care cu greu își fac loc noi actori. Cele câteva excepții (Kosovo, teritoriile palestiniene, Uniunea Europeană) sunt notorii tocmai pentru că sunt excepții. Recunoașterea unor noi actori în sistem se face cu greu. Actualul sistem este dominat de *statu quo*. Recunoașterea mutuală a suveranității teritoriale a devenit norma în cadrul sistemului internațional. Această recunoaștere mutuală reprezintă fundația societății internaționale. Statul național de sorginte europeană a înlocuit toate celelalte forme de organizare politică preexistente. Statele vor contesta vehement orice încercare de subminare a integrității lor teritoriale. Dar retorica de genul „un stat, o națiune” este un simplu deziderat pentru marea majoritate a statelor [și nu o realitate¹⁷. Principiul de organizare fundamental este cel al statelor naționale egale din punct de vedere juridic.

Ameninșările [și vulnerabilitățile la adresa integrității teritoriale a statului națiune sunt modelate de tehnologiile de interacțiune. O capacitate de transport scăzută, o rețea restrânsă de acțiune, rețele de comunicații reduse restricționează atât comerțul cât [și războiul¹⁸.

Totuși, schimbarea de paradigmă referitoare la centralitatea statului-națiune, ar

putea apărea în cazul în care folosirea forțelor militare nu ar mai aduce beneficii, iar creșterea importanței sectorului economic ar fi semnificativă. În acest context, opțiunea tradițională pentru înarmare nu ar mai fi prima preferință pentru un stat. Dacă, în trecut, posesia unui vast teritoriu, a unor resurse bogate și a unei populații numeroase reprezenta forța unui stat, tot mai mult accesul la informații, la tehnologie, la piața mondială sau o forță de muncă înalt calificată reprezintă cheile spre succes. Odată cu creșterea interdependenței în sistem, amenințările non-militare (economice sau de mediu) pot avea impactul care, anterior, era asociat doar cu amenințările militare.

De asemenea, criza din Kosovo, intervenția în Irak și includerea operațiunilor de tip non-Articolul 5 în noul concept strategic al NATO impun o reevaluare a conceptului de suveranitate al statului național și implicit a poziției centrale a statului în cadrul sistemului internațional. Astfel, au avut loc acțiuni militare în care s-a invocat un anumit principiu, mai precis încălcarea lui – vorbim despre stabilitatea internațională în cazul Irak-Kuwait, de respectarea drepturilor omului în cazul Kosovo și de neproliferarea armelor nucleare în cazul Irak-Sadam Hussein. (Richard Sakwa, Anne Stevens, 2006, p.245) În același timp trebuie remarcat că ONU, prin pronunțarea cuvintelor „aceasta este o amenințare la adresa păcii și securității internaționale” are capacitatea de a sparge suveranitatea, de obicei inviolabilă, a statelor membre. Impactul societății internaționale (ONU, FMI, OMC, G8) și a legii internaționale asupra suveranității naționale împreună cu creșterea intensității interacțiunilor nu trebuie neglijate în studiul securității.

Variabile importante în studiul securității

În cazul amenințărilor clasice orizontale stat versus stat, națiune versus națiune (față de care toate statele sunt vulnerabile), pentru a putea studia securitatea trebuie urmărite câteva variabile importante:

- *capacitatea militară* a statului respectiv – putere, tehnologie și strategie. Adică ce forță armată deține, ce arme (nucleare sau conven-

ționale), ce tehnologie (*high tech*, *low tech*), în ce alianțe strategice este implicat etc.

- *geografia statului*, respectiv suprafața și teren (relief). Amenințarea este percepută ca iminentă, în general, atunci când vine de la un stat vecin. Barierele fizice contează, fie că este vorba de munți, ape sau de o climă extremă. Majoritatea statelor nu au capacitatea să își proiecteze forța decât în imediata vecinătate. Marile puteri, în schimb, au capacitatea de a-și proiecta forța militară la nivel global. De asemenea teroriștii și rețelele mafioate pot furniza amenințări reale fără legătură cu distanța. Terenul, similar cu distanța, poate pune obstacole în mișcările militare (exemplu Afganistan).

Amenințările și vulnerabilitățile sunt modelate de tehnologiile de interacțiune. O capacitate de transport scăzută, o rețea restrânsă de acțiune, rețele de comunicații reduse – restricționează atât comerțul cât și războiul.

- *istoria statului* respectiv. O lungă istorie de conflicte dintre doi vecini va facilita o relație tensionată între respectivele state – Vietnam și China, Iran și Irak, Japonia și China etc. Anumite sensibilități istorice produc o escaladare a fricii, de multe ori dincolo de barierele naționale. Totuși nu există un determinism istoric, unele conflicte pot apărea între state care nu au fost inamici niciodată – Statele Unite și Uniunea Sovietică, sau pot dispărea între inamici declarați – Germania și Franța.

- *diferențele ideologice* sunt extrem de importante. Ideologia de organizare a unui stat este în strânsă conexiune cu structurile instituționale. Astfel, atunci când nu există diferențe ideologice, pericolul apariției unui conflict este minim, în timp ce divizarea ideologică facilitează o relație tensionată între state (comunism versus capitalism etc.). Între Statele Unite și Franța, spre exemplu, chiar dacă există disensiuni, amenințările militare nu există, fiind înlocuite cu un angajament comun de a soluționa conflictele prin mijloace diplomatice. Posibilitatea apariției unui conflict armat între cele două state (Franța, SUA) este aproape egală cu zero în acest moment. Dar această situație nu o întâlnim și în alte părți ale lumii, în care relațiile dintre state funcționează mai

degrab\ sub auspiciile for\iei [i ale amenin\rii cu for\ia.

- Amenin\riile pot s\ fie de o intensitate sc\zut\ sau crescut\, apropiate sau distan\ate în timp [i spa\iu, de o probabilitate mai mic\ sau mai mare, cu consecin\e însemnate sau mai pu\in însemnate, neutre din punct de vedere istoric sau, dimpotriv\, amplificate istoric¹⁹.

Alte tipuri de amenin\ri

- *amenin\riile verticale* – o subunitate amenin\ o unitate (cazul Kosovo, cazul Nagorno-Karabach, Quebec, catalanii etc.). Acestea sunt produse de identit\i diferite (na\ionale, rasiale, religioase, culturale), între o minoritate [i o majoritate, [i fac parte din amenin\riile generate de sectorul societal.

- *amenin\riile asimetrice* – un grup restrâns de indivizi (terori\tii) amenin\ o civiliza\ie (occidental\) - sunt generate de teama domina\iei unei culturi (exemplu> cea vestic\ asupra culturii islamice) care este v\zut\ ca afectând sustenabilitatea identit\ii na\ionale, a religiei, a obiceiurilor tradi\ionale - sunt generate tot conflicte identitare.

- *amenin\riile globale* – sunt cele de mediu în principal, dar [i cele economice. Se refer\ la amenin\riile care pot periclita întreaga omenire (sau cea mai mare parte a ei), respectiv> înc\lzirea global\, meteori\ii, accidente nucleare, poluarea (de exemplu ploile acide), epidemiile, crizele financiare (crahul din 1930). Acestea sunt în general incerte, imprevizibile, difuze.

Industria de armament [i terorismul

„Emergen\a în cre\tere a unei tehnologii de ap\rare [i a unei baze industriale transna\ionale afecteaz\ în mod fundamental forma [i con\inutul unei mari p\ri din comer\ul global de armament. Aceast\ pia\ de ap\rare în schimbare va avea, la rândul ei, un impact profund asupra unui num\r de probleme de securitate ale statelor industrializate din Vest”²⁰. Dezvoltarea, produc\ia [i comer\ul armelor s-au restructurat, au c\p\at o dimensiune interna\ional\, fiind dep\it modelul producerii

armamentului într-o singur\ \ar\, acesta reprezentând mijlocul prin care pot fi men\inute bazele industriale na\ionale de ap\rare. De\i acest proces a început la mijlocul anilor ‘80, produc\ia de armament la nivel transna\ional a crescut tot mai mult în ultimii ani. Printre principalele cauze de natur\ economic\ se num\r> limitarea bugetelor de ap\rare, necesitatea de a împ\r\i costurile [i riscurile dezvolt\rii de noi tipuri de arme, cât [i nevoia industriilor de ap\rare de a men\ine un anumit num\r de angaja\i [i de a p\trunde pe pie\estr\ine.

F\r\ îndoial\, globalizarea produc\iei de armament nu este lipsit\ de riscuri>

- R\spândirea tehnologiilor militare [i apari\ia unor noi centre de produc\ie a armamentului ridic\ o serie de probleme referitoare la prevenirea sau controlul prolifer\rii armelor conven\ionale²¹<

- Apari\ia unor produc\ii indigene de armament în diverse \ri, în ciuda acordurilor interna\ionale de limitare, respectiv de control al exporturilor de arme conven\ionale (Israel, Singapore, Coreea de Sud).

- Posibilitatea de subminare a avansurilor tehnologice pe care o are Vestul, [i, în special SUA, de \ri din Lumea a Treia, care devin noi competitori pe pia\ia industriei de armament.

- Facilitarea dezvolt\rii armelor de distrugere în mas\, în mod indirect²².

- Actorii decizionali din \riile dezvoltate se confrunt\ cu probleme în men\inerea unui echilibru între efectele pozitive ale globaliz\rii [i cele adverse, ce ar putea afecta securitatea [i politica extern\ a statelor.

- În ceea ce prive\te terorismul transna\ional, se credea, mai ales dup\ incidentele de la 11 septembrie 2001 din SUA, c\ globalizarea economic\ a avut contribu\ia sa la desf\urarea acestora, minimizând riscurile depist\rii terori\tilor. Îns\, pe de alt\ parte, exist\ cercet\tori [i actori politici ce sus\in contrariul, anume c\ „globalizarea economic\ promoveaz\ dezvoltarea economic\, proces care, la rândul s\u, schimb\ calculul deciziilor grupurilor teroriste c\tre o reducere a activit\jilor teroriste”²³, în sensul c\ oamenii care

beneficiază de efectele unei economii prospere nu mai sunt nevoiți să se angajeze în activități teroriste, pentru a procura bani.

Comportamentul de securitate al statului

Întrebarea care se pune este cum se pot transpune efectele globalizării în politica externă a unui stat? După cum observă V. D. Cha, „procesele de globalizare pot modifica și crea noi seturi de interese de securitate pentru state”²⁴.

Globalizarea creează o întrepîrîndere a problemelor interne și externe ce trebuie luate în calcul în conturarea politicii naționale. Un exemplu dat de Katzenstein (1996a) referitor la această abordare a politicii de securitate este acceptarea faptului că transnaționalizarea amenințărilor a estompat diviziunile tradiționale dintre securitatea internă și externă.

V. D. Cha oferă câteva exemple de instituții europene: Europol, TREVI și Acordul Schengen, ce arată că „probleme interne (...) cer o rezolvare transnațională”²⁵.

Europol (Organizația de Aplicare a Legii a Uniunii Europene) a fost instituit în 1992, prin Tratatul de la Maastricht. Dacă la începuturile de acțiune erau limitate, din 2002 se ocupă de toate formele grave de criminalitate internațională. Scopul său este de a îmbunătăți eficacitatea și cooperarea între autoritățile competente în prevenirea și combaterea crimei organizate și a terorismului internațional, din statele membre. Misiunea Europol este să contribuie la aplicarea legislației UE împotriva terorismului și crimei organizate, cu accent pe jîntirea organizațiilor criminale.

Grupul TREVI a fost instituit în decembrie 1975, în cadrul Uniunii Europene, „pentru coordonarea între guvernele UE a activităților antiteroriste legate de grupurile irlandeze, italiene, germane și palestiniene care operau în cadrul și peste frontierele acestora”²⁶, urmînd ca din 1985 să se ocupe și de probleme legate de ordinea publică transfrontalieră, criminalitate internațională gravă, cum ar fi traficul de droguri, jefuirea băncilor și traficul de arme.

Acordul Schengen a fost semnat în 1985, de 5 țări membre ale Uniunii Europene – Franța,

Germania, Belgia, Olanda, Luxemburg – și prevedea eliminarea controalelor la frontierele lor, „în parte drept răspuns la presiunile mediului de afaceri și ale sectorului transporturilor (...) și în parte pentru promovarea ideii unui Spațiu European Unic”²⁷. În 1990 a fost semnat Convenția de Implementare a Acordului Schengen, ce prevedea „măsurile compensatorii” referitoare la eliminarea controalelor la frontieră, ce înglobau azilul, regimul comun al vizelor, imigrația ilegală, competențele transfrontaliere ale poliției și un sistem informatizat comun pentru schimbul de date personale, ceea ce a determinat o cooperare mai strînsă în privința acestor chestiuni între autorități, precum și preocupări referitoare la salvagardarea securității interne. „Astfel, cooperarea dintre agențiile naționale însărcinate cu combaterea criminalității, gestionarea frontierelor, imigrare și azil, precum și cu implicațiile judiciare și legale ale creșterii circulației transfrontaliere, a evoluat treptat de la o cooperare interguvernamentală laxă la o colaborare mai sistematică în cadrul Uniunii Europene (UE)”²⁸.

Cooperarea transnațională

Mijloacele tradiționale de obținere a securității nu mai sunt eficiente, decât prin aplicarea resurselor naționale în forurile internaționale sau cooperarea transnațională, a inclusivității și multilateralismului.

Organizații internaționale

Se poate constata că, sistemul competitiv actual a determinat ca statele care au avut succes, pe plan politic, economic și militar, să fie copiate de cele rămase în urmă, susținătorii globalizării arătînd că acest proces s-a intensificat. În plus, cu cât statele se adaptează mai repede condițiilor existente, cu atât mai mult câștigă.

Waltz consideră că mesajul celor ce susțin globalizarea este că „forțele economice și tehnologice impun aproape o uniformitate a structurilor politice și economice și a funcțiilor statelor”²⁹. De aici, - dar și pentru a-și spori securitatea -, probabil și dorința tot mai multor state de a se alia, prin crearea unor organizații

internaționale puternice, cu diferite orientări [i având instituții comune, în care s' fie reprezentate. Există numeroase exemple în acest sens: UE, Mercosur, ONU, NATO, WTO [a..

Instituții naționale ale securității

În rezolvarea problemelor puse de globalizare, **inovarea birocratică** din administrația publică poate reprezenta un răspuns al statelor. Prin aceasta, se remarcă o mai mare specializare pentru asigurarea securității. Un exemplu în acest sens îl putem găsi în SUA, unde „*administrația Clinton a creat poziția de subsecretar pentru Afaceri Globale, al cărei portofoliu îl reprezentau problemele de mediu, promovarea democrației [i a drepturilor omului, probleme legate de populație [i migrare, aplicarea legii*”³⁰.

De asemenea, V. D. Cha remarcă faptul că „*birocrațiile care se ocup de Afaceri Externe se concentrează mai mult pe organizații internaționale [i ONG-uri, în termeni de reprezentare, plasare [i leadership, dacă acestea sunt mijloace cheie ale securității [i politicii în lumea globalizată*”³¹. El consideră că renunțarea la birocrațiile anacronice, respectiv raționalizarea celor ineficiente sau care se suprapuneau a fost cauzată de complexitatea crescută [i diversificarea problemelor de securitate.

Relația dintre structurile de afaceri interne [i structurile de politică externă constituie o altă problemă ridicată de globalizare. S-a dovedit că, mai ales în Statele Unite, nu există cooperare între structurile interne [i externe ce asigură securitatea [i că ar trebui asigurat legătura [i coordonarea între acestea, pentru rezolvarea problemelor legate de traficul de droguri, transferul de tehnologie sau încălcarea legislației privind mediul înconjurător, după cum susține Victor D. Cha³². Ar fi de dorit o colaborare pe termen lung între agențiile interne [i externe, pentru a se produce schimbul de experiență [i cunoștințe.

O creștere a specializării se reflectă în „*schimbări aplicate nu doar la nivelul național al unui stat, ci [i peste granițe [i la actori sub-statali*”³³.

Până la ora actuală, nu a fost clarificat pe deplin aspectul referitor la felul în care „*procese de globalizare afectează modul de calcul al capacităților relative ale statelor*”, însă cert este că „*principala variabilă este răspândirea tehnologiei*”³⁴.

Dacă în trecut puteau fi măsurate amenințările ridicate de un stat [i forța sa relativă, pe baza unui proces linear de măsurare, astăzi acest lucru a devenit mult mai dificil, iar procesul de măsurare este unul dinamic: nu se mai pot face asocieri lineare între tehnologie, capacități [i forță. Răspândirea tehnologiei, perfecționarea [i accesul larg la aceasta au fost facilitate de globalizare, iar statele pot produce amenințări asimetrice [i disproporționate față de mărimea lor³⁵.

Soluții la problemele ridicate de globalizare

După cum am mai precizat, natura noilor amenințări impune noi tipuri de luptă, noi strategii [i cooperarea la nivel național, transnațional [i internațional.

Statele nu se mai pot apăra cu amenințarea represaliilor, deoarece nu mai pot stabili exact jinta. Însă există câteva moduri³⁶ în care pot răspunde:

- un accent crescut pe utilizarea specializat a unui stat, sub-stat sau metode transnaționale de apărare;
- o mai mare atenție [i direcționarea resurselor către pregătirea apărării civile [i managementului consecințelor, pentru minimizarea răspândirii panicii [i a celorlalte efecte negative în cazul unui atac;
- folosirea unor strategii de pre-empție sau preventive, dacă apărarea nu se aplică unor inamici non-statali.

Concluzii

Amenințările preponderent vizibile, orizontale [i externe din vechea paradigmă s-au multiplicat [i s-au transformat în amenințări complexe, multiple, intersectoriale, imprevizibile, în general asimetrice.

Politica de securitate trebuie regândită, către o politică de securitate care să cuprindă concilierea intereselor interne [i externe,

cooperarea transnațională, inovarea birocratică și specializarea. Efectele acestei politici vor fi, fără îndoială, diferite, în funcție de identitatea națională a fiecărui stat și de metoda prin care acesta alege să răspundă provocărilor globalizării.

Bibliografie

1. BĂRBULESCU, Iordan Gh., *Uniunea Europeană și Politicile extinderii*, Tritonic, București, 2006.
2. BITZINGER, Richard A., "The Globalization of the Arms Industry – The Next Proliferation Challenge", in *International Security*, Vol. 19, No.2, pp. 170-198, la www.jstor.org.
3. BOOTH, Ken, *Strategy and ethnocentrism*, Croom Helm, London, 1979.
4. BUZAN, Barry, *People States & Fear. An agenda for international security studies in the post-cold war era*, Pearson Education Limited, 1991.
5. BUZAN, Barry, WČVER, Ole, DE WILDE, Jaap, *Security – A new framework for analysis*, Lynne Rienner Publisher, London, 1998.
6. CHA, Victor D., "Globalization and the Study of International Security", in *Journal of Peace Research*, vol. 37, no.3, 2000, pp. 391-403.
7. CHOMSKY, Noam, *World Orders, Old and New*, London Pluto press, 1994.
8. EVANS, Graham, NEWNHAM, Jeffrey, *Dictionary of International Relations*, Penguin Books, 1998.
9. GUEHENNO, Jean-Marie, *The Impact of Globalization on Strategy*, in *Survival*, no. 40(4), 1999.
10. HALLIDAY, Fred, *The world at 2000*, Basingstoke Palgrave Macmillan, 2001.
11. KATZENSTEIN, Peter, *Cultural Norms and National Security*, Ithaca, NY> Cornell University Press, 1996.
12. KOŁODZIEJ Edward, *Security and International Relations*, Cambridge University Press, New York, 2005.
13. LI, Quan, Schaub, Drew, "Economic globalization and transnational terrorism", in *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 48, No. 2, 2004, pp. 230-258.
14. LOTH, Wilfried, *Împărțirea lumii*, Ed. Saeculum, I.O., București, 1997.
15. MORGENTHAU, Hans J., *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Polirom, 2007.
16. REINICKE, Wolfgang, "Global Public Policy", in *Foreign Affairs*, no. 76(6), 1997, pp. 127-138.
17. ROBERT, Jakson, GEORG Sřrensen, *Introduction to international relations. Theories and approaches*, Oxford University press, New-York, 2003.
18. SAWKA, Richard and STEVENS, Anne, *Contemporary Europe, second edition*, Palgrave Foundations, 2006.

19. STEANS, Jill and PETTIFORD Lloyd, *Introduction to international relations/ Perspectives and themes*, Pearson Education Limited, Edinburgh Gate, Essex, 2005.
20. TALBOTT, Strove, "Globalization and Diplomacy> A Practitioner's Perspective", in *Foreign Policy*, No. 108, 1997, pp. 69-83.
21. WALLACE, William, Wallace, Helen, Pollack, Mark A. (coord.), *Elaborarea politicilor în Uniunea Europeană*, Institutul European, București, 2006.
22. WALTZ, Kenneth N., *Globalization and Governance in Political Science and Politics*, Vol. 32 (Dec., 1999) No. 4, pp. 693-700, la www.jstor.org.
23. WALTZ, Kenneth N., *Relații internaționale, Politică și politologie*, Polirom, 2006.
24. WIBERG, Hakan, "Probleme de securitate ale națiunilor mici", in NATO> *Ce este. Ce va fi. Noua Europă și securitatea statelor mici*, Institutul Român de Studii Internaționale, RA Monitorul Oficial, București, 1996.
25. http://www.ier.ro/Tratate/12001C_Nisa.pdf, accesat la 28.01.2007.
26. <http://www.un.org/aboutun/charter/>, accesat la 27.01.2007.
27. http://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations, accesat la 27.01.2007.

Note

- ¹ Kenneth N. Waltz, *Relații internaționale, Politică și politologie*, Polirom, 2006.
- ² Hans J. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*, Polirom, 2007.
- ³ John H. Herz, "Idealist internationalism and the security dilemma", in *World Politics*, 2 (1950), pp.157-180.
- ⁴ Victor D. Cha, "Globalization and the Study of International Security", in *Journal of Peace Research*, vol. 37, no.3, 2000, p.392.
- ⁵ Kenneth N. Waltz, *Globalization and Governance in Political Science and Politics*, Vol. 32 (Dec., 1999) No. 4, p. 693.
- ⁶ Barry Buzan, *People, States and Fear, An agenda for international security studies in post-cold war era, Second edition*, Pearson Education Limited, 1991, p. 6.
- ⁷ Ken Booth, *Strategy and ethnocentrism*, Croom Helm, London, 1979, p.133.
- ⁸ *North-South> A programme for survival*, Report of the Brandt Commission, Pan, London, 1980, pp. 124-125.
- ⁹ Michael Doyle, "Liberalism and world politics", in *American Political Science Review*, 80,(December)> 1151-69.
- ¹⁰ Samuel P. Huntington, *Clădirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Ed. Antet, București, 1998.
- ¹¹ Javier Solana, *A Secure Europe in a Better World*, European Council, Thessaloniki, 20 June 2003, pp.1-15.
- ¹² Victor D. Cha, *op.cit.*, p.392.
- ¹³ Jean-Marie Guehenno, *The Impact of Globalization on Strategy*, in *Survival*, no. 40(4), 1999, p.7.

- ¹⁴ Victor D. Cha, *op.cit.*, p.392.
¹⁵ Kenneth N. Waltz, *op.cit.*, p. 694.
¹⁶ *Ibidem*
¹⁷ Barry Buzan, *People, op.cit.*, pp.57-96
¹⁸ *Ibidem*, p.151
¹⁹ *Ibidem*, p.140
²⁰ Richard A. Bitzinger, *The Globalization of the Arms Industry – The Next Proliferation Challenge*, in *International Security*, Vol. 19, No.2, p.170.
²¹ *Ibidem*, p.171.
²² *Ibidem*, p.191.
²³ Quan Li, Drew Schaub, *Economic globalization and transnational terrorism*, in *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 48, No. 2, 2004, p. 231.
²⁴ Victor D. Cha, *op.cit.*, p. 397.
²⁵ *Ibidem*, p. 397.
²⁶ Sandra Lavenex, William Wallace, *Justiția [i]n afacerile interne/C\tre o “ordine public\ european”?*, in W. Wallace, H. Wallace, M. A. Pollack (coord.), *Elaborarea politicilor în Uniunea European*, Institutul European, Bucure\ți, 2006, p. 433.
²⁷ *Ibidem*.
²⁸ *Ibidem*, p.431.
²⁹ Kenneth N. Waltz, *op.cit.*, p. 695.
³⁰ Strove Talbott, *Globalization and Diplomacy> A Practitioner's Perspective in Foreign Policy*, No. 108, 1997, p. 74.
³¹ Victor D. Cha, *op.cit.*, p. 398.
³² *Ibidem*, p. 399.
³³ *Ibidem*.
³⁴ *Ibidem*.
³⁵ *Ibidem*.
³⁶ *Ibidem*, p.400.

SUMMARY

The present study takes into consideration one of the main themes that influences the academic debates regarding international security> the influence of the globalization process on the international security features in the 21st century. This study also presents the different paradigms of security during different ages (e.g. the Cold War and the post-Cold War era) in an attempt to emphasize the changes and adaptations that the modern security faces during the era of globalization> the occurrence of new international actors, the reforming of the security agenda and the threat imposed by new security risks – global climate changes, identity and cultural conflicts, the proliferation of weapons of mass destruction, and economic-based conflicts.

Alexandra Dabu holds a BA in Political Sciences, an MA in Public Policy and European Integration at the National School for Political and Administrative Studies in Bucharest. She is also a Ph.D student with the National School for Political and Administrative Studies. Among her areas of interest: EU politics, structural instruments.

Monica Chiffa holds a BA in Political Sciences (University of Bucharest) and also a BA in technological engineering (IPCN). She also holds a Master degree in Public Policy and European Integration at the National School for Political and Administrative Studies in Bucharest and is currently a Ph.D student. Her areas of interest are> institutions and their role in the process of development, regional development and international organizations.

New Developments of Missile Defense in Europe

Major Simona Țuțuianu

One of the files that dominated the relations between the US and the Russian Federation in the post Cold War period and, at the same time, one of the recurrent problems of the same period, both in the transatlantic relation within NATO and in the European relations with Russia, is the American anti-missile shield. The idea of the establishment of a defense system designed to counter the threat of a nuclear missile attack is not a new one. Considered possible from the technical point of view and subject of controversy since the '50s of the last century, the anti-missile defense shield appeared from the beginning as a misbalancing factor and a threat to the frail equilibrium, which marked the bipolar post-war era, based on the existence of nuclear capabilities vouching for the mutual nuclear destruction of the two super-powers and of their allies.

After being one of the first fields to be negotiated and agreed upon by the Soviet Union and the United States in the framework of the talks that aimed at reducing the armament race and the tension existing in the international system of the time, the American program was relaunched by the end of the Cold War era by the Reagan administration, in 1983.

The national American missile defense program has never been fully abandoned. It suffered various modifications, dictated by certain political and economical premises. The first Gulf War (1990-1991) and the mediatization of the Iraqi SCUD attacks generated the anti-missile defense efforts to focus on the protection of the troops in action theatres (operational on spot) capable of intercepting short distance vectors used by the so-

called „rogue states”¹. These vectors could have been used against the Allied forces in the theatres of operations.

The report of the parliamentary commission presided by Donald Rumsfeld appeared in 1998. It was reevaluating the global ballistic threat while taking into account the capacities of the actors involved rather than their intentions. The report was validated within the same year time by the Pakistanese and Indian nuclear tests and by the target shooting of some North-Korean and Iranian missiles.

After many hesitations and delays due to the opposition of a part of the international community and also due to the reticence of some European allies within NATO, the concept was revived by the Bush administration after the 9/11 terrorist attacks. In this context, the denouncing of the ABM anti-ballistic Treaty and the preemptive doctrine of the American administration drive at an effective systematization of the anti-missile defense concept and at its unprecedented geographical extension.

The series of arguments that sustain the opportunity of the project concerns the threats to the peace and global security, the most often mentioned being> the new communication technologies that facilitate the destabilizing efforts of the terrorist groups and of the drug traffic networks, the intensification of the internal conflicts in some states whose cohesion can no longer be guaranteed and the acceleration of research aimed to developing medium range and intercontinental missiles in all the corners of the world².

The most visible opponents of the anti ballistic system are the enemies who promote terrorism and are perceived as threats to American national security and to the interna-

tional security, the so called "rogue states" (North Korea, Iran). They motivate their position by saying that the implementation of the system confers the US a status of "world gendarme". Nevertheless, Iran and North Korea have tested ballistic missiles during last years. North Korea has an ambitious plan to develop ballistic missiles and also exports this type of armament and additional technology to other countries, including to Iran. During the military application called "The Great Prophet II" in 2006 Iran tested short range tactical and ballistic missiles that could reach Turkey and Israel. Do not neglect also the recent development of the new "Sahab-3", the missile that may cover substantial areas of South Eastern and Central Europe.

Since the system's launching, the US diplomacy has adopted a communication strategy in order to prove its partners and Moscow (declared skeptical with the US intentions) the fact that the project is a new opportunity for collective cooperation aimed at raising the level of security in the world³. US have no interest in a defense system implementation that could mark a distance from the European partners who share the same threats⁴.

The ballistic missile proliferation is the main reason for which US and NATO intend to build the anti missile shield in Europe, the members of the North Atlantic Alliance having the same perception on the current dangers. There is no intention to undermine other states' nuclear strategic forces. This aspect is covered by the Pentagon's declarations stressing that no matter of any establishment of the US defense systems, the ample Russian strategic and offensive forces would annihilate the limited number of the deployed US interceptors.

Missile defense looks like an ideal area of cooperation for the Russian Federation and the US, both of them having substantial technological capacity to build effective defense systems⁵. Therefore, close coordination if not actual partnership should be easy to agree. Since all the efforts in this direction have been founded on issues of joint control and access to classified information, it is hoped that the third site project could be a success. The

American diplomacy's efforts are visible transparency measures designed to assure the Russians of the limited and non-threatening character of the US deployments, an undertaking to not make the Polish base operational after its completion, unless and until it was clear that the Iranian threat had emerged, and the presence of Russian inspectors/observers at the interceptor and radar sites⁶.

Russia, for its part, responded with the proposal launched during the G8 Summit held in June 2007 to replace the Czech radar site with the Russian early warning radar in Azerbaijan. This proposal was taken into account by Washington as a partial supplement to the radars already included in the US plan. This because the Gabala radar station could be useful only for early warning purposes and USA are mainly seeking an X-band radar capable of tracking and guiding defense interceptors towards Iranian offensive ballistic missiles⁷. Beyond Gabala, Russia offered the joint use of the new radar in Armavir which should be completed by 2008. There is also the idea of opening a joint data exchange centre in Moscow and also of a similar center in Brussels in order to share the data with non-NATO states. Furthermore, last year the US and Russia agreed to establish a 2 + 2 consultation mechanism at the level of ministers of defense and foreign affairs. Within the framework of this mechanism there is a working group dedicated to missile defense which gather every six months to discuss problems of common concern⁸.

NATO supports the American project of the anti missile shield. During the Summit in Bucharest, all members of the Alliance admitted that the threats invoked by Washington are real and that adequate protection measures are required. The final declaration of the Summit salutes the contribution of the future American anti missile shield in Central Europe to the European partners' defense⁹.

Moreover, NATO announced its intention to build a complementary shield to the American one to cover the European countries which have no complete coverage under the American project (Greece, Bulgaria, Turkey and Ro-

mania). Romania advanced the principle of security indivisibility for all members of the Alliance and this way a specific statement was included in the final document of the summit. The NATO members will discuss technical and financial details of this project at the next NATO Summit in 2009. At the moment, there is only a general political agreement.

At the Bucharest summit, Czech Republic announced the finalization of negotiations with the Americans regarding the radar installation on its national territory by 2010. Both parties also announced that an official document will be signed at the beginning of May 2008, but this happened two months later, on 8th of July, in Prague. Many argue that Prague assumed a political and economic cost of this measure consisting of almost 40% less Russian oil supplies, partly because of the intelligent move made at the beginning of the '90s to build an alternative pipeline with Germany. The treaty still needs to be approved by Czech parliament and President Vaclav Klaus.

It is known also that an agreement has been reached between USA and Warsaw, at the beginning of the current year, on the installation of 10 interceptors on Poland's national territory.

Following feasibility studies that took into consideration geographical aspects and the range of the potential aggressive missiles, Czech Republic and Poland were designated as the most adequate locations to deploy the elements of the antimissile shield. Within NATO it is hoped that the decision to install these elements will be validated, this aspect being subject to the sovereign will of the aforementioned nations.

Within the NATO-Russia Council, it was advanced the possibility of coordination among the American missile defense system, the Russian one and the anti missile system envisaged by the Alliance. This aspect is included in the final Declaration of the Summit.

The meeting in Sochi of the presidents of USA and Russia that followed the Bucharest Summit was dominated by the anti missile shield dossier. A document was signed on this occasion marking Kremlin opposition but also

stressing the fact that the Washington assurances are important and useful. The Russian president declared in a press conference that he is cautiously optimistic when considering an agreement with the USA. For Bush administration the fact that Moscow admitted for the very first time the ballistic threats coming from states like Iran represents an important victory. This aspect is in fact the foundation of a third way evoked by both presidents> establishment of a common anti missile system.

Conclusions

The anti ballistic system appears today more justified than in the middle of the last century. In a bipolar international order and the international relations system of the Cold War era, the idea represented a threat to the power balance standing at the foundation of that system and could have indeed generated an atomic conflagration. In the nowadays geopolitical and geostrategic situation, things are completely different.

The end of the Cold War and the substantial reconfiguration of the international security environment and of the international relations system, as well as the new risks and threats to national and international security, especially those of proliferation of WMD, impose a substantial reconsideration of the idea of establishing an anti-ballistic defense system. The utility of such a system could not be furthermore denied.

The option to counter terrorist nuclear attacks represents the key of safety international order in a world characterized by an increasing nuclear proliferation phenomenon. International cooperation in this field is more than ever needed and debates on the subject should not generate major disputes.

Note

¹ Olivier Zajec, *Obsesia american\ a ap\rii antirachet*, in *Le Monde diplomatique*, no.27, June 2007, DLMB Media

² Statement by Director of Central Intelligence George J. Tenet before the Senate Select on Intelligence on the "Worldwide Threat 2001" National Secu-

rity in a Changing World – 7 February 2001< http://www.cia.gov/cia/public_affairs/speeches/UNCLASWWT_02072001.html

³ Remarks as delivered by Secretary of Defense Donald H. Rumsfeld, Munich, Germany, Saturday, February, 3, 2001

⁴ T. Bauer and F. Baumann, *Missiles for Europe? US plans expose Europe's strategic weaknesses*, CAP Policy Analysis No. 3, Centre for Applied Policy Research, Munich, July 2007

⁵ Walter Slocombe, *The US-Proposed European Missile Defence> An American Perspective*, in *Does Europe Need a New Missile Defence System?*, Working Paper No. 27 of the European Security Forum

⁶ T. Shanker, *Pentagon invites Kremlin to link Missile Systems*, New York Times, 21 April 2007

⁷ Oliver Thränert, *Europe's Need for a Damage-Limitation Option*, in *Does Europe Need a New Missile Defence System?*, Working Paper No. 27 of the European Security Forum

⁸ Alexander Pikayev, *Russia and Missile Defences*, in *Does Europe Need a New Missile Defence System?*, Working Paper No. 27 of the European Security Forum

⁹ Bucharest Summit Declaration issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Bucharest on 3 April 2008< available at <http://www.nato.int/docu/pr/2008/p08-049e.html>

SUMMARY

Revived by the Bush administration after the 9/11 terrorist attacks, the anti missile defense system, although controversial, appears to be more justified today than in the middle of the last century.

This Paper targets an analysis of the reasons and complexity of international security environment that led to an effective systematization of the anti missile defense concept and its unprecedented geographical extension. The last evolutions of missile defense in Europe are highlighted with a focus on the NATO's support and the results of the NATO Summit in Bucharest where the allies agreed upon the nature of threat, as well as the feasibility of anti missile defense and the principle of security indivisibility.

The main conclusions of the Paper stress the unquestionable utility of such a system in a world characterized by an increasing nuclear proliferation phenomenon where countering nuclear terrorist attacks is the key of a secure and safe international order.

Simona Jujuianu is a military justice officer with the Institute for Political Studies of Defense and Military History. Her responsibilities and main areas of interest include issues related to public international law and its facets on international security, disarmament, non-proliferation and arms control. She served as diplomat with the Permanent Mission of Romania to the UN in New York and covered the activity of the First Committee to the General Assembly and of the two Security Council subsidiary bodies Romania chaired during its non-permanent membership (2004-2005), namely the 1540 Committee on non-proliferation of WMD and the 1518 Committee on Irak.

Uniunea Europeană [i] problematica securității energetice

Șerban Filip Cioculescu

Nu este un secret pentru nimeni faptul că apariția Comunităților Europene a avut ca motivație esențială și energia. Actul fondator al UE este direct legat de gestionarea resurselor de energie – este vorba de Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului și de Comunitatea Europeană a Energiei Atomice. Odată cu sfârșitul Războiului Rece s-au realizat progrese în 1991 la Haga s-a semnat Carta Europeană a Energiei iar la Amsterdam în 1997 s-a lansat inițiativa Rețelelor de energie trans-europene.

În 1995 s-a consemnat cea dintâi comunicare a Comisiei Europene care aborda posibilitatea unei politici energetice comune, act denumit „Pentru o politică energetică a Uniunii Europene” (Carta Verde). După câteva luni s-a publicat și Cartea Albă „O politică energetică pentru Uniunea Europeană”, apoi în 1996 și 1997, „Cartea Verde pentru o Strategie Comunitară Energie pentru viitor surse regenerabile de energie”, respectiv „Cartea Albă Energie pentru viitor surse regenerabile de energie”¹.

Toate statele membre ale UE au interesul comun de a avea un acces cât mai larg la sursele de energie din zona Mării Negre, a Caspicii și Asiei Centrale, precum și din Africa de Nord, cu toate că zona Golfului Persic rămâne principalul furnizor mondial². Actualmente, cca. 50-60% din gazul și petrolul necesare sunt importate din exterior, mai ales din Rusia sau din alte state ale CSI, preponderent prin intermediul conductelor rusești. Din Rusia se importă direct 25-30 % din necesarul de energie (cca. 130 miliarde de metri cubi de gaz), estimările vorbind de 40% în 2030, plus 45% din Orientul Mijlociu³. Este posibil însă, ca procentul importurilor să ajungă la 70-75% din necesar în 2025, conform unor

estimări pesimiste realizate de *Petroleum Economist*. Peste 36% din petrol provine tot din Rusia, față de 16,4% din Norvegia, 11,1% din Arabia Saudită, 9% din Libia etc.

Conform multor analizi economice, vulnerabilitatea de ansamblu a UE derivă din faptul că Rusia deține un cvasi-monopol asupra coridoarelor de transport al hidrocarburilor. Deși conducta Baku-Tbilisi-Ceyhan funcționează la o capacitate crescută, abia realizarea conductei Nabucco și prelungirea gazoductului Odessa-Brody către Ploek ar reduce semnificativ această dependență⁴. Din păcate, nu toate statele membre ale UE au înțeles necesitatea ca Uniunea să negocieze acordurile energetice în mod unitar, pe picior de egalitate cu Rusia. Soluția bilaterală a fost preferată de exemplu de Germania, pentru construcția gazoductului baltic (*Northern Stream*), fapt ce a stârnit iritarea Poloniei și a celor trei state baltice, care s-au simțit date la o parte în ciuda apartenenței comune la UE.

Se știe că UE dispune din anul 2006 și de o Strategie Europeană a Energiei (*A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy – Green Paper*)⁵, care pune accentul pe diversificarea surselor de aprovizionare și valorificarea resurselor alternative de energie. Documentul nu menționează Marea Neagră ca regiune vitală pentru Uniune, ci doar Caspica, în trecere. Această „Strategie” cuprinde un capitol aparte dedicat politicii energetice externe coerente, așadar felului în care Uniunea trebuie să își gestioneze relațiile cu alți actori ai scenei mondiale în domeniul energetic. Necesitatea ca UE să „vorbească cu o singură voce” este evidențiată clar. Se afirmă relația de interdependență dintre UE și furnizorii săi, contracțându-se teoria pesimistă a dependenței

excesive din partea UE. Prioritățile UE în domeniu sunt: construirea de noi conducte și modernizarea celor deja existente (de pildă Strategia UE-Africa se referă la interconectarea infrastructurilor energetice), parteneriate energetice cu țările producătoare și cele de tranzit, atragerea țărilor vecine într-o „comunitate energetică paneuropeană”, capacitatea ameliorată de reacție rapidă la crize energetice externe din partea UE etc.

Referitor la relația cu Rusia, Strategia Europeană a Energiei consideră că Rusia este un partener „esențial și egal” și subliniază necesitatea de a se garanta mutual un acces corect și egal la infrastructurile energetice și la piețe. Rusia este îndemnată să semneze Tratatul Energetic European (*Energy Charter Treaty*). Oficialii UE nu vor deocamdată să periclitizeze relația cu Rusia, care deja este tensionată după incidentele din 2006-2007, legate de disputa Poloniei și a statelor baltice cu Moscova. Și ca Franța și Germania sunt decise să menajeze sensibilitățile echipei Medvedev-Putin, deși liderii lor știu că în domeniul energetic există un raport de interdependență între UE și Rusia.

Unele analize credibile arată că Rusia se confruntă cu vulnerabilități grave ale infrastructurii sale energetice, din care mare parte este moștenire a epocii sovietice! Așadar, dacă Rusia vrea să rămână un furnizor constant de energie spre Vest, trebuie să atragă enorme investiții în infrastructurile energetice. Accesul la tehnologii moderne este vital, iar acest lucru ar putea explica relațiile speciale ale Moscovei cu o serie de state membre ale UE – Germania, Italia, Grecia, Bulgaria, Ungaria.

Mulți comentatori politici au văzut propunerile rusești de a construi o conductă South Stream către Grecia și Italia via Turcia ca pe o amenințare directă la adresa proiectului Nabucco, deoarece s-a spus că nu este destul gaz momentan spre a le alimenta pe ambele, iar aceea care se va construi prima va prelua grosul fluxurilor de gaz disponibile. De asemenea, Blue Stream II, ce ar urma să conecteze Turcia cu Ungaria, plecând de pe coasta rusă a Mării Negre este privit pozitiv sau negativ de diverse state din UE.

South Stream va transforma țări membre UE ca Bulgaria, Grecia și Italia în elemente cheie ale strategiei rusești de control al pieței europene de energie, mai ales dacă Rusia va continua să refuze semnarea Cartei Europene a Energiei, ceea ce e destul de probabil pe termen mediu. Gazprom, principala companie rusă de gaze și lider mondial al vânzărilor de gaze (25% din totalul mondial), este interesat și de proiectul Nabucco, scop în care ar dori să negocieze bilateral cu Austria o implicare în proiect și transformarea terminalului Baumgarten în nod energetic eurasiatic major. Dar dacă UE ar avea mai multă solidaritate în domeniul extern, ar putea negocia avantajos cu Moscova o investiție de peste 700 miliarde de euro între 2008 și 2020, cerând în schimb deschiderea pieței rusești de energie. În afară de UE, credem că niciun alt actor internațional nu are disponibil un capital atât de mare, sau nu are interesul unei asemenea investiții. Cifra aceasta reprezintă o estimare a Comisiei Europene din anul 2006.

Uniunea va putea investi masiv, dar va avea pretenția logică să nu se mai repete evenimente precum cel din ianuarie 2006 când Rusia a invocat diverse pretexte spre a întrerupe furnizarea de gaze către UE. Deși mai mulți oficiali ai Uniunii Europene, printre care și comisarul european pentru Energie, Andris Piebalgs, au recunoscut că sunt dezamiguiți de faptul că Rusia întrerupe adesea fluxurile de energie în scop politic și că și-au pierdut încrederea în aceasta, totuși există o anumită sensibilitate la nivelul Uniunii privind relațiile cu Rusia. Oficialii europeni nu vor să „irite” Rusia, de aceea evită de obicei să menționeze zona Mării Negre în documentele oficiale, în legătură cu importanța ei energetică.

În cursul anului 2008, UE continuă eforturile pentru a semna cu Rusia un nou acord de cooperare, care să includă și aspectele energetice, bazându-se pe Strategia Europeană a Energiei (SEE) și pe viitoarea *Strategie europeană de securitate* anunțată de Franța, stat ce a preluat președinția UE⁶. Din păcate, Comisia Europeană nu a primit încă un mandat din partea statelor membre spre a trece la acțiune.

Este vital pentru UE să evite dependența exagerată de infrastructurile rusești și cultive relațiile directe cu statele producătoare de hidrocarburi sau care asigură tranzitul, din zona Mării Negre, Caucaz și Asia Centrală. Chiar dacă nici Ucraina, nici Georgia, Moldova sau Azerbaidjan nu au șanse de a intra în clubul select al UE într-un viitor previzibil, prin Politica Europeană a Vecinătății, ele trebuie încurajate politic și economic să furnizeze energie către Europa la prețuri convenabile și în condiții de transparență. De asemenea, trebuie ferite de destabilizările venite din partea altor state care ar avea interese contrare celor ale UE.

Desigur, Uniunea Europeană nu poate împiedica Ucraina, Belarus ori Serbia să își concesioneze (vând) infrastructurile energetice Rusiei și nu poate risca un conflict deschis cu Moscova în încercarea de a scoate aceste țări de sub influența rusească. Le poate doar încuraja diplomatic și economic.

În schimb, UE va trebui să solicite treptat statelor membre să nu mai cedeze infrastructuri energetice de pe teritoriile naționale Rusiei până ce aceasta nu va accepta semnarea Cartei Europene a Energiei și implicit liberalizarea și de-monopolizarea propriilor infrastructuri și zone de exploatare a hidrocarburilor⁷.

În septembrie 2007, Comisia Europeană a solicitat statelor să adopte măsuri mai restrictive față de companiile energetice provenind din țările terțe care nu acordă aceleași facilități la achizițiile de infrastructuri și rețele din UE așa-numita, de către mass-media occidentală, „clauză Gazprom”⁸! Așadar, țările terțe trebuie să ofere un acces pe piața energetică similar celui oferit de europeni, altfel vor fi ținute în afara jocului⁹! Cumpărătorii străini de infrastructuri europene trebuie să demonstreze anterior că nu sunt influențați de operatori activi în distribuția de gaze sau de state terțe care practic politici energetice contrare celor ale UE.

Din prudență, Uniunea arată un interes special pentru diversificarea surselor de aprovizionare cu hidrocarburi. La începutul anului 2006, s-a vorbit la Bruxelles de

posibilitatea construirii unui gazoduct care să pornească de pe coasta Mării Adriatice și să se îndrepte către centrul Europei, aprovizionat fiind cu gaz din Orientul Mijlociu și Africa de Nord.

Scopul explicit al acestui proiect era tot reducerea gradului de dependență față de energia importată din Rusia. Se știe că UE a semnat acorduri energetice cu țări precum Ucraina (2005), Kazahstan și Azerbaidjan (2006), după ce în toamna lui 2005 fusese semnat *Energy Community South East Europe Treaty*, document prin care statele din Balcani erau introduse pe piața energetică europeană.

Statele membre ale UE sunt țări cu economii avansate, aflate în fruntea producției mondiale de bunuri și servicii. De aceea, spre a continua ritmul actual al creșterii economice și a rămâne unul din marii exportatori mondiali de produse, este nevoie evident de un acces cât mai larg și garantat la surse de energie cât mai diverse și mai ușor utilizabile, la prețuri acceptabile.

Strategia europeană de securitate din 2003 se referă la energie, alături de transporturi și informație, și afirmă că există „dependență și vulnerabilitate” > *“Energy dependence is a special concern for Europe. Europe is the world’s largest importer of oil and gas. Imports account for about 50% of energy consumption today. This will rise to 70% in 2030. Most energy imports come from the Gulf, Russia and North Africa”*.

Uniunea Europeană se va baza tot mai mult și pe identificarea și valorificarea resurselor alternative de energie precum cea atomo-nucleară (cazul Franței, care obține 75% din electricitate din energia nucleară), eoliană, mareică, bazată pe hidrocentrale și mai puțin pe termocentrale. Scăderea consumului și implicit a poluării vor permite și existența unui mediu natural mai curat. Consiliul European din martie 2007 a stabilit ca până în anul 2020, să se amelioreze eficiența energetică cu 20%, să se obțină creșterea la 20% a ponderii energiilor regenerabile din consumul global la nivelul Uniunii

[i folosirea combustibilului ecologic în proporție de 10 % iar legat de efectul schimbărilor climatice, se urmărește reducerea cu 20% a emisiilor de gaze cu efect de seră].

Finalmente, dacă relațiile cu Rusia vor continua să se deterioreze, UE va intensifica probabil parteneriatele cu statele “vecine” [i va oferi numeroase avantaje politico-economice în schimbul accesului la sursele de energie. De asemenea, pe măsură ce politica externă europeană va deveni mai coerentă, mai ales că noua “constituție” de la Lisabona, ce va fi ratificată până în 2009 de către statele membre, prevede un post de “ministru de externe” al UE, dialogul energetic cu partenerii externi va fi mult mai consistent [i mai transparent.

UE va pune accent tot mai mult pe construirea marilor conducte de aprovizionare strategică, compensând actualul deficit de acțiune coerentă. Nabucco ar putea atrage într-un parteneriat strâns Turcia, Azerbaidjan, Turkmenistan, Kazahstan [i, poate în viitor, [i Iranul, la fel cum o mare conductă transcaspică va conferi un rol pivotal Azerbaidjanului, Kazahstanului [i posibil [i Georgiei.

România, prin vocea președintelui Traian Băsescu [i a miniștrilor de externe succesivi, se pronunță constant pentru o relație mai strânsă inclusiv în plan energetic între UE [i vecinii săi estici [i sudici, furnizori de energie sau [ri de tranzit. Prioritare pentru țara noastră sunt gazoductul Nabucco [i oleoductul Constanța-Trieste. Se vorbește extrem de mult în ultimii ani de necesitatea demarării proiectului Nabucco, care ar urma să transporte gaze naturale dinspre Asia Centrală spre Europa Occidentală, iar România este unul dintre susținătorii constanți ai proiectului. Ambele proiecte ar contribui la creșterea securității energetice a Uniunii Europene [i la reducerea dependenței de resursele naturale din Rusia. Dar România a inaugurat [i al doilea reactor nuclear la Cernavodă în 2007 [i este o țară ce dispune de un ciclu nuclear complet [i de resurse de uraniu, folosind tehnologie occidentală de bună calitate. În plus, dependența noastră de gazul [i petrolul din export este mai mică decât a altor țări din cadrul UE.

Privitor la relația cu Rusia, Bucureștiul recunoaște că aceasta este un partener foarte important dar afirmă că energia este [i trebuie să rămână o marfă, un bun comercial, nu un instrument politic de presiune sau [antaj¹⁰. Președintele Băsescu a mai afirmat că România susține ferm politica de separare a activităților de transport de energie de celelalte activități din domeniul extracției [i prelucrării energiei (*full ownership unbundling*), fiind consecvent principiilor [i reglementărilor privind concurența pe piața internă de energie în Uniunea Europeană [i în spațiul de vecinătate¹¹. De aceea [i opinie ca [i țara noastră mai sunt Marea Britanie, Irlanda, Olanda, Suedia [i Spania, pe când statele care se opun cel mai vehement sunt Austria, Bulgaria, Germania, Grecia, Franța, Estonia, Luxemburg [i Slovacia. Cele din prima categorie adoptă argumentele Comisiei Europene, conform căreia concentrarea capacităților de producție [i vânzare în acești giganti energetici face dificilă intrarea pe piață a noilor veniți [i deci distorsionează concurența. Adepții meninerii la un loc a sectoarelor de producție [i vânzare se tem de violarea dreptului de proprietate [i de cumpărarea firmelor europene astfel separate, de către firme din state terțe¹².

În orice caz, deși Zona Lărgită a Mării Negre rămâne principalul areal al transportului de energie naturală dinspre Asia Centrală [i Caucaz spre UE, clasa politică din România a privit cu optimism acordul din toamna lui 2007, semnat la Vilnius de lideri politici din Azerbaidjan, Georgia, Ucraina, Polonia și Lituania, ce prevede construirea unui tronson suplimentar de 490 km la o conductă care trece în acest moment prin vestul Ucrainei spre portul polonez Gdansk de la Marea Baltică. Acum câțiva ani, premierul Călin Popescu Tăriceanu a invocat posibilitatea construirii unei noi conducte care să lege România, prin sistemul european de transport al gazelor, de zăcămintele din Marea Nordului [i din largul coastelor norvegiene. Conducta Brody-Plock-Gdansk ar putea fi astfel folosită [i de România, ca o axă ce unește Baltica [i Marea Nordului de Marea Neagră.

În concluzie, Uniunea Europeană trebuie să găsească o strategie mai coerentă și mai incisivă de acces la resurse energetice, atrăgând și rile exportatoare și pe cele de tranzit în parteneriate mutual avantajoase. De asemenea, trebuie să își normalizeze relațiile cu Rusia și să facă tot ce se poate pentru ca noua administrație prezidențială de la Kremlin să renunțe la o parte din vechile tabu-uri ale echipei Putin, de pildă semnând Carta Europeană a Energiei. Dar și găsirea de resurse alternative și mai puțin poluante de energie și producerea acestora pe scară largă este un imperativ categoric.

Note

¹ Viorica Antonov, „Uniunea Europeană și politica energetică”, 19.11.2006, www.strategikon.ro.

² Nick Butler, “Energy Security. A New Agenda For Europe”, Oct-Nov 2004, *CER Bulletin*, Issue 38, www.cer.org.uk.

³ Andrew Rettman, “EU energy policy must go global, Russia argues”, 01.03.2006, www.euobserver.com.

⁴ Vladimir Socor, „Caspian-Black Sea Region> Key to Diversifying Europe's Energy Supplies”, in *European Energy Security. What should it mean? What to do?*, Working Paper 23, European Security Forum, 30 October 2006, www.ceps.be.

⁵ *European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy – Green Paper*, Commission of the European Communities, 8.03.2006, Brussels, http://ec.europa.eu/energy/green-paper-energy/index_en.htm.

⁶ Honor Mahony, “Russia digs in heels on energy charter”, 06.02.2007, www.euobserver.com.

⁷ Richard Youngs, „Europe's External Energy Policy> between Geopolitics and the Market”, CEPS Working Document nr. 278, November 2007, www.ceps.eu.

⁸ Călin Bălan, “Europa> drept de veto pe energie”, *Evenimentul Zilei*, 20 septembrie 2007.

⁹ Renata Goldirova, “Germany highly critical of EU energy package”, 19.09.2007, www.euobserver.com.

¹⁰ D. Galantonu, “T. Basescu> Marea Neagră e importantă pentru securitatea energetică a Europei”, 12 octombrie 2007, www.hotnews.ro.

¹¹ “Participarea președintelui Traian Băsescu la Conferința privind securitatea energetică de la Vilnius, Republica Lituania”, comunicat de presă, 11 octombrie 2007, www.presidency.ro.

¹² Helena Spongenberg, “Brussels takes fresh aim at EU energy giants”, 31.10.2006, www.euobserver.com.

SUMMARY

For the European Union as a political and strategic player, the access to natural energy resources is vital for the economic development and the well-fare of the populations. EU wants to set up energy partnerships with its main neighbors, especially with Russia, the country which provides the bulk of the natural gas and oil importations. But because Russia does not seem to always be a reliable partner, EU has to find alternative sources of energy, also trying to limit the pollution of the environment. Only when EU will manage to speak with “one voice” in the realm of energy and will convince Moscow that there is interdependency between EU and Russia, not a relation based on European dependency, there could be mutually advantageous relations for both of them.

Urban Filip Cioculescu is an expert in international relations, security studies and geo-strategy. He holds an MA degree in international relations, and Ph.D. candidate in Political Science. He is currently a scientific researcher at the Institute for Political Studies of Defense and Military History.

Security Trends in the Black Sea Region and Role of Georgia in the Energy Security of the Region

Nika Chitadze

Positive Aspects in Black Sea Region

The post cold war period in the Black Sea Region brought lots of positive results. Among those it is necessary to mention the following>

- The establishment of the Black Sea Economic Cooperation Organization (BSEC)<
- Countries from the region joining the NATO Program Partnership for Peace<
- Former Communist and former Soviet Republics joining Council of Europe<
- Establishment of GUAM with participation of the four countries of the Region<
- Expansion of NATO and EU< Bulgaria and Romania joining the North-Atlantic Alliance and European Union<
- *The activation of the negotiation process between Turkey and EU regarding Turkey's accession<*
- "Rose revolution" in Georgia and "Orange Revolution" in Ukraine<
- Starting the Intensive Dialogue process with NATO by Ukraine and Georgia<
- The ending of the conflict on the territory of Chechnya<
- Involvement of the several countries of the region within the EU neighborhood Initiative<
- Beginning of the implementation of Global Economic projects with the participation of the states of the region> 1. Euro-Asian transport corridor 2. Caspian Oil Projects.

Negative Aspect in the Black Sea Region

The above-mentioned facts give us the reason to assume, that in the beginning of the 21st Century, the region is more democratic

and more secure. However, this part of the world still faces many problems and challenges, which have to be solved by the countries of the region and on a global level by the International Community. Among those challenges it is necessary to mention the following issues>

Terrorism - terrorist groups still continue to carry out the terrorist acts. In this case first of all should be mentioned about Kurdish terrorist groups in Turkey, existence of the terrorist groups in Chechnya, Abkhazia and South Ossetia.

Another reason of the expansion of terrorism is aggressive **separatism**. Separatist regions represent the uncontrolled territories and create very convenient conditions for the establishment of the terrorist camps, for example, we can mention here the cases of Abkhazia, South Ossetia and Chechnya. Separatist territories also represent a good base for illegal trade, especially illegal circulation of drugs. Besides, the biggest problem of separatism is the presence of illegal armed formations, which hold modern military equipment. In most cases, the reason of separatist movement is the existence of some states in Black Sea Region, in which official authorities encourage the separatist movements and terrorist groups in other states by providing de-facto authorities of separatist regions with weapons, financial support etc.

The most important problem, which hampers the development of cooperation in the Black Sea Region is existence of tensions between Russia and Georgia, Armenia and Azerbaijan, Armenia and Turkey, Russia and Moldova<

Among the economic problems has to be mentioned the energy security of the region.

Perspectives of solution the security problems in Black Sea Region

In spite of the existence of many problems in the region, latest positive events give us the reason to say that there are some windows of opportunity for solving security problems. First of all, the most important factor is the NATO enlargement and its role in the world's global security environment.

After new members of the Baltic and western coast of the Black Sea region have joined NATO, the main strategy of the Alliance can now include more intensive cooperation with the former soviet republics from the Black Sea Region. First of all, it is necessary to mention about the speech of the former NATO Secretary General in August of 2002 in Glasgow. He mentioned that *"New and energetic relations with the countries of Caucasus would be one of the symbol of NATO in 21st Century."* Certainly, it does not mean that very soon states of Caucasus, also Ukraine and Moldova will become full members of NATO, but active cooperation in terms of sharing NATO's experience in the field of security sector reform (civil-military relations), transition the armed forces to NATO standards, defense management, strengthening the democratic institutions, social-economic development and so forth, will play a positive role in the democratic processes in the Black Sea area by strengthening national independence and national security of this countries.

Economic aspects are very important for the solution of the security problems in the Region. Economic development can defeat separatism, because *de facto* authorities and population of the separatist regions will be more willing to be integrated into the country, which they are separated from.

Among the economic aspects for solving security problems in the region, the implementation of international economic projects is a key element that needs to be mention. In these projects are engaged many

states of Europe and Asia – including countries from Black Sea Region, which clearly demonstrates the process of globalization. First of all, it is the project of Euro-Asian Transport Corridor and revival of the "Great Silk Road". Since around 8-7th century B. C., states of Asia (China, India) had very close relations with the Greek cities and later, with regions of the Roman Empire through the territories of modern Turkey, Caucasus and western part of the Black Sea coast. The territory of the "Great Silk Road" included several routes on the way between Europe and Asia, but the most important area was the region of the Black Sea.

In September 1998 took place the International conference called "Revival of the historical silk road". The representatives of 32 states, including of course states from the Black Sea region, as well as 13 International Organizations attended the conference. Participants signed an agreement regarding the beginning of the construction works for the creation of a communication and transport corridor of Eurasia. Today, the main coordinator of TRACECA (Transport Corridor Europe-Caucasus-Asia) is the European Union funded - TACIS program.

Energy Projects which are implemented in the region

Oil and Gas are the main sources of energy and their share is more than 60% in the world fuel economy and, according to the forecast of experts, demand of oil will increase about 25-30% for 2015. At the same time, most of the countries of the Black Sea region represent oil and gas importers. In this regard, states of the region are trying to find the different alternative ways for the import of energy resources. In this case one of the key roles can be played by the Caspian energy projects, where both oil and gas producers, as well as oil and gas importers of the region can be involved.

Because of the significant amount of oil and natural gas in the Caspian Region – 200 bln. barrels (32 bln. tones) – the Caspian Sea region has become the area of strategic

interests for many leading countries of the world. The United States and other democratic and economically developed states, during the last several years, are seriously considering extraction and exploration of the Caspian oil and natural gas, which is a very important political and economic factor. One of the priorities for the Western states is to avoid the dependence on the politically unstable Middle East and Russia, to find the alternatives sources in the oil-rich regions and to allow their oil companies to explore oil fields there.

There are several main players in the in the wider Black Sea area, which have their own strategic interests toward the energy projects. In this regard, the following countries should be mentioned>

United States>

The American government has three main interests in the region>

1) The U.S. import oil from the Persian Gulf and Latin America, which are politically unstable regions. Therefore, American government is looking for alternative sources for imports<

2) The U.S. authorities have their commercial interests in the field of exploitation and transportation of oil. They hope that the expansion of the American companies in the region will contribute to economic development in the countries of the Caucasus and Central Asia, and further integration of the region into the world economic system. Expansion of commercial activities of the American companies in Caucasus, important investments and installation of modern American technologies will bring the increasing of political influence of the U.S. in the Caspian Sea region<

3) These projects will reduce foreign threat, support independence and territorial integrity of the Black Sea and Caspian states. It will also promote the development of the democratic institutions and principles of market economy in Caucasus and Central Asia. According to the opinion of Western scientists, transportation of Caspian oil will be

one of the main contributors to economic development and political stability in oil-rich Azerbaijan, Kazakhstan and also for Georgia, as a transit state.

European Union>

In fact, the states of EU have the same kind of interests in the region. However, European states are against the monopolistic position of the U.S. and they try to play more active role in on-going processes in the region. Last events, regarding the export of natural gas and oil from Russian Federation to Europe, and problems, which in this case have been emerged between Russia and Ukraine in January 2006, and Russia with Belarus in January 2007, has clearly shown that EU needs to determine the new energy strategy for providing its energy security. According to this, we can assume that the strategic interests of EU toward the Caspian energy projects and wide Black Sea region will increase and this factor will be positively reflected on the further development of the countries of the region.

Turkey>

Turkey is one of the key-players in energy projects. After the signing of the oil contracts with the world leading oil companies by Azerbaijan in 1994, Turkey has played an active role to support Azerbaijan and Georgia during the negotiation processes regarding the final determination of the pipeline routes. Due to the very important positive role of the country, it became possible to sign the agreements regarding the Baku-Tbilisi-Ceyhan and Baku-Tbilisi-Erzurum pipeline projects.

Russian Federation>

Among the conservative political circles of Russia, there is the fear that implementation of oil and gas projects in the Caspian Region will result in lose of Russia's political influence in the region, and will decrease the volume of Russia's oil and gas exports. Additional volume of oil and gas will decrease the international prices on oil and gas, which will subsequently reduce incomes to the Russian state budget. However, democratic forces of

Russia understand and support projects, because it is seen to bring stability in the region and create the convenient base for the development of friendly relations with the states of Caucasus and Central Asia. It's also worth mentioning that Russia itself is an active participant in these projects. Since 1997 an oil pipeline connecting Baku (Azerbaijan) to the Russian port of Novorossiysk has been put into operation (in January 2007, oil transportation from Azerbaijan has been stopped). Besides, two years ago, the pipeline from Kazakhstan to Novorossiysk was also recovered. Russian Company Lukoil represents the shareholder of the international oil consortium which is engaged in oil projects on the territory of Azerbaijan.

With regard to China and Japan, they also have significant interests in the successful implementation of the projects. In China, demand for oil exceeded 50 million tones and national oil company of this state conducts the active negotiations with the government of Kazakhstan for building the alternative pipeline from Central Asia to China.

Japan, which 100% depends on the oil import for, is also actively engaged in the Caspian Oil projects through Japanese oil company Itochy.

There are some worries in the political circles of Iran and Arab States about the mentioned projects. Certainly, additional volume of oil within the international oil market will decrease oil prices, which is not profitable for these states. In addition, they are against western expansion close to their borders. However, Iranian authorities are interested in a stable Caucasus, which will enable them to use Black Sea ports to be easily connected with other regions of the world.

Involvement of Georgia in the Energy projects

Due to the important geopolitical location between East and West and because of its foreign political orientation, Georgia was actively involved in the process of implementation of the Caspian energy projects. In this case, this South Caucasian country can

play very important role as a transit state in providing the Black Sea countries with oil and gas, which, as it is known, is transported and will be transported in the future from Azerbaijan and Central Asia. There are projects, which are already implemented and projects, which can be implemented.

Among these projects, which have started functioning, the following are to be mentioned>

Baku-Supsa oil pipeline>

Implementation of the project started April 17, 1999< thru this pipeline are transported more than 5 million tones of oil per year. Through the Georgian port Supsa, part of the oil is exported by tankers to the Bulgarian port of Burgas, Romanian port of Constanța and the Ukrainian port of Odessa. There are negotiations under way between Kazakhstan and the Azerbaijani and Georgian authorities on supplying this pipeline with additional resources of oil. If the negotiation process is finished successfully, transport capacity of this route can be increased to 10 million tones per year and this factor will raise the possibility to increase export of oil to the Bulgarian, Ukrainian and Romanian ports and further transportation of oil from these ports towards the Europe by using existing pipelines in Eastern Europe. In this case, a very important role can be played by the oil refinery factory in Constanța, which can produce more than 35 million tones of oil products per year. Besides that, there are perspectives on the oil transportation from the Supsa terminal to Odessa by tankers and later to pump "black gold" toward the "Drudzba" pipeline.

Baku-Tbilisi-Ceyhan oil pipeline>

With regard of the Baku-Tbilisi-Ceyhan pipeline, the agreement about the construction of this pipeline was signed on 18 November, 1999 in Istanbul. As it is known, the pipeline has already started to function. Starting 2010, it will be possible to transport more than 50 million tones of oil toward the Turkish port Ceyhan for its further export to the west. If pipeline receives an additional volume of oil from the Kazakh port of Aktay, the capacity

will be increased until 80 million tones per year.

Kazakhstan Oil and Georgia>

Oil can play an important role in the Black Sea energy security. It is transported by railway from the territory of Kazakhstan through the territory of Georgia to the Georgian Black Sea port of Batumi. Today, the volume of the transported oil is about 4 million tones. Implementation of this project was started in 1997 and it should be pointed out that, according to the experts, volume of oil-producing in Kazakhstan in 2012 can reach 170-180 million tones per year but, at the same time, oil-refinery factories of Kazakhstan can produce no more than 20 million tones of oil. In this regard, the negotiations process will be very interesting regarding the transportation of the additional quantity of oil from Kazakhstan, not only toward China and Russia, but also through territory of Georgia by pipeline and railway for its further transporting to the Black Sea ports. It is necessary to point out that Georgian and Kazakh authorities conduct negotiations about building an oil-refinery factory in Batumi, which should receive "black gold" from Kazakhstan.

Baku-Tbilisi-Erzurum gas pipeline>

The agreement on the construction of the Baku-Tbilisi-Erzurum gas pipeline was signed in 2001 and at the in the beginning of 2007 gas transportation has been started. According to the plan, at the first stage, the pipeline will transport 8.4 billion cubic meters of natural gas and later on the volume will be increased to 16-18 billion cubic meters. Implementation of this project will improve the gas supply of Georgia and Turkey. These two countries, which are mostly dependent on the imported gas from Russia and particularly from Iran, will have an opportunity to receive alternative sources of gas. Besides, it will create the convenient base for the further transportation of gas toward the other states of the Black Sea region.

In addition to all those projects already mentioned, where Georgia plays a key role

as transit state and which are already implemented, there are other projects and versions, which are being considered and can be implemented in the future, and they require using the Georgian territory.

EU Projects>

Finding the alternative sources of gas import is actively considered among the political circles of EU. In the beginning of 2006, EU has founded a special commission, which should work out recommendations regarding the possible building of the Central Asia-Azerbaijan-Georgia-Turkey-Balkans gas pipeline. If the project starts, it is planned to connect the pipeline with Ukraine-Moldova branch. According to the experts, for the project implementation 6-7 years will be necessary.

In January 2007, the issues regarding the EU future energy strategy were discussed during the meeting of the European Commission.

Together with all other reasons, the necessity for the finding of alternative sources of gas import to Europe including the Black Sea region is caused by the fact that, since 2007, Europe imports gas with higher prices. The main reason is that the Russian "Gazprom" and Turkmenistan signed the contract, according to which "Gazprom" will be the exporter of Turkmen gas in Europe during the next three years. With regard of the price, "Gazprom" will purchase 162 billion meter of gas from Turkmenistan by higher prices, particularly by 100 \$ for 1000 cubic meters.

Novorossiysk-Supsa>

Its role in the improvement of the Russia-Georgia relations refers to the construction of the pipeline from the Russian port of Novorossiysk to Supsa through the territory of Abkhazia. Necessity of the building of this pipeline is caused by the fact that in the nearest future, the Russian port of Novorossiysk will get an additional volume of oil from Kazakhstan and due to that reason, that terminal of the port can transport no more than 30 million tones of oil per year. According to the specialists'

■ Monitor Strategic ■

prognosis, this way, the Russian budget income may be approximately 700 million US dollars per year.

Karsi-Akhalkalaki Railway>

The Kars (Turkey) - Akhalkalaki (Georgia) railway can play a crucial role in the framework of the Black Sea energy security. Negotiations about starting the construction of the railway line have existed for several years. At the beginning of 2007, representatives of Azerbaijan, Georgia and Turkey signed an agreement about the project. By means of this route it will be possible to transport oil from Kazakhstan and Azerbaijan to the Turkish ports and oil-refinery stations with perspective of the further export of oil and oil products to the West, including countries of Black Sea region. If the project is implemented, circulation of commodities by the "TRACECA" line will be increased to 20 million tones.

Conclusion

The 21st century creates good prospects for cooperation among the states. The reason of this is played by the process of democratization of the world, including of course, the Black Sea Region. It gives us a reason to say that security, political and economic problems in the region, including the energy security problems, will be gradually solved.

References>

- Eugene B. Rumer and Jeffrey Simon, *Toward a Euro-Atlantic Strategy for the Black Sea Region*, National Defense University Press. Washington D.C. April, 2006, pp. 8-19.
- McCarthy, J., "The geopolitics of Caspian Oil," in *Jane's Intelligence Review*, July 2000, p.21.
- Maksimenko, V., "Central Asia and the Caucasus: geopolitical entity explained", in *Central Asia and the Caucasus*, No.3 (2000).
- Rondeli, Alexander, *The Security of the Caspian Sea Region*, SIPRI, Oxford University Press, 2001, pp. 195-212.

SUMMARY

Due to the convenient geopolitical location, Black Sea Region is one of the most important areas in the world and plays an extremely important role in the modern global security affairs. As it is known, the fundamental changes on the political map of the region occurred at the end of 80s and the beginning of 90s of the last century, which was interrelated with the political changes in eastern Europe and post-soviet space, such as democratic transitions in Romania and Bulgaria, disintegration of the USSR and gaining the national independence by the former soviet republics from the greater Black Sea region - Russian Federation, Ukraine, Moldova, Georgia, Armenia, Azerbaijan. Today each state of the region has its own foreign policy and national security priorities.

Dr. Nika Chitadze is the President of GCMC Union, Georgia – International and Security Research Center.

STRATEGII DE SECURITATE

Romania's National Security Strategy – a Critical Approach of Transformational Politics

Simona Soare

The field of international relations has consistently focused on national security as the primary objective and interest of all states within the international system. From this point of view, national security policy is the single most important public policy of any state. Though national security has been a constant goal of every state, the meaning of security has greatly evolved throughout history in response to specific historical, geographical and overall power contexts, from purely military and focused on the state, to a multitude of actors and dimensions of security.

The purpose of this study is to review Romania's national security policy in the period after January 1994. The approach is an analytical one, focused on revealing the evolution – both conceptual and pragmatic – of Romania's security strategy throughout a period of intense political, economic and geostrategic turmoil. Finally, the analysis is intended to highlight Romania's road from the survival behind the Iron Curtain to joining the Western world of democracy, market economy and human rights.

Theoretical underpinnings

No national security policy is born in a political or power vacuum. It is in fact a reaction to the surrounding political and strategic environment and its main characteristics. Thus, every national security strategy is highly circumstantial and interest-oriented. Also, every national security policy is a result of the complex and multiordinate interplay between the external environment and domestic factors (which may matter in varying degrees). Which of these factors we

choose to emphasize more and which we choose to ignore is a matter of theoretical and practical choice. Consequently, the analysis of any national security policy must start from the theoretical underpinnings of the documents and actions at hand. Not only can one not reveal its implicit assumptions, but without such a theoretical basis, one cannot truly come to fully comprehend the strategy at all, leaving room for misperceptions and misinterpretations. I start this study by shortly reviewing the main theories regarding national security and their central assumptions.

Perhaps the main school of thought in international relations – though increasingly contested – is realism. Comprising a host of theories, the realist paradigm basically considers states to be the main referees of national security and therefore focuses on them. Security is largely considered to be the most important and constant interest of all states in the international system.¹ Because states are the central actors of international relations, that are able to control the largest amount of aggregated power, they also represent the main and most dangerous threats to each other's security. This is also the case because international anarchy is conducive to international conflict.² This particular tradition usually emphasizes the military dimension of security – in a symmetrical interstate conflict the army is the single most useful instrument to defend oneself and effectively/efficiently promote one's interests. Thus, states may chose to defend themselves by balancing internally (through their own capabilities) or by balancing externally (that is, through the formation of military alliances).³ Moreover, realism also differentiated between several

types of actions states could take to pursue national security. The offense/defense balance is certainly one of the most relevant in this respect.⁴ This particular tradition of security studies also emphasizes a series of national power attributes that hold a particular importance in judging the states' relative national power. According to Morgenthau, these national power attributes are as follows: territory, population, economic power, industrial capacity, national character, quality of leadership and diplomacy, national morale, etc.⁵ These national power attributes were also emphasized by the traditional geopolitical theories of the early 20th century that continue to influence strategic thinking well into the 21st century.

However, realism came increasingly under fire from alternative, critical theories. The liberal paradigm was one of the most important, emphasizing the role played by international institutions and cooperation as a means of achieving national security. In other words, national security did not necessarily have to be a result of states' competitive policies, but it could be followed by more cooperative efforts such as participation in international organizations – collective security organizations for instance.⁶ International organizations have the potential to mitigate the negative effects of international anarchy by use of cooperation and thus alter the selfish interests of states towards a higher appreciation of absolute rather than short-term relative gains.⁷ Collective security theory and democratic peace theory are relevant in the context of the liberal school, emphasizing on the one hand that states will tend to unite and balance against a rising hegemon, and on the other hand that liberal democracies do not fight each other due to a series of domestic characteristics and common values.⁸ Another theoretical tradition in international relations, that ultimately seeks to reconcile realism and liberalism, is the English school which argues in favor of the existence of an international society based on common rules, norms, principles, etc that moderates anarchy and makes both competition and cooperation

possible in varying degrees over time and space.⁹

All of these theories have evolved more or less simultaneously during the Cold War. However, in the aftermath of the Cold War, the field of security studies has gone through a tremendous transformation. The authors identified with the Copenhagen School of International Relations, mainly Barry Buzan and Ole Waever have discussed the issue of security from an ever enlarging perspective and have strongly emphasized the process of securitization. Thus, security in the 21st century is no longer military alone, but it is multiordinate and ever-widening. There are five different dimensions of security: military, political, social, economic and environmental.¹⁰ Moreover, the state is no longer considered to be the only referee of security. There is increasing talk of human security, the security of minorities, communities and other groups, etc.¹¹ In addition, security is no longer considered to be an attribute of the state, but within the context of globalization and growing interdependence, the fine line between national and international, between domestic and external is fading. National security is comprehensively understood today within the overall context of regional security¹² and international security. This type of approach underlines not only the multi-layered structure of security, but also the many different strategies through which security can be pursued today as well as an emphasis on the fact that cooperation is ever more important in pursuing and effectively achieving security.¹³

Romania's national security policy – the analysis's main elements

First and foremost, it must be said that all of the theories cited above have been more or less focused on great powers and their behavior in the international system. However, minor powers do not behave in the same manner that great powers do.¹⁴ Thus, a national security policy analysis must necessarily start with the indication of what kind of power we are analyzing. In this case, Romania is a minor

power.¹⁵ Romania's interests and capabilities do not go beyond the region of Southeastern Europe and more recently the Greater Black Sea Area.¹⁶ Being a minor power, Romania is greatly influenced by its international environment – to a larger degree than it can hope to actually influence it.

The regional balance of power is of particular interest in the case of a minor power – perhaps more so than the systemic one. In the 21st century, the regional balance of power is somewhat complicated in the sense that the region is multipolar¹⁷. This is indeed a change of the strategic environment in which Romania has been conducting its international affairs given that historically, Romania has been caught between two great powers battling for influence over the region. Thus, Romania has generally been a buffer state. Although Romania is nowadays aligned – being a member of both the EU and NATO – it continues to be a border state of the two organizations, which reflects in its national security policy. Moreover, the international environment influences the national security of Romania far more than simply by means of the regional balance of power – in the sense that the type of threats Romania confronts and the types of security risks are also featured in its environment. Moreover, the international environment presents Romania with a series of opportunities and also influences its national security policy by means of the existence and functioning of a regional security architecture – such as NATO, EU's second pillar CFSP, and the other security institutions around the Greater Black Sea Area.

Since the December 1989 Revolution, Romania's national security policy has suffered a considerable transformation in terms of the type of actor Romania perceived itself to be, the types of self-interests it defined, the position it occupied within its subsystem of international relations and the security threats and risks it faced. I argue that all these changes have been spurred by a paradigm change that took place during Romania's modernization effort and alignment to the West. Though the paradigm underlying the national security

strategy changed significantly, Romania's traditional policy of seeking a special, privileged relationship with one of the regional great powers as a security guarantee and force multiplier – as well as regional status enhancer – has been considerably enduring to this very day¹⁸ and is quite visible nowadays in Romania's strategic partnership with the US.

Legal framework of Romania's national security policy

The legal framework of Romania's foreign policy is comprised mainly of the following official documents>

- The Romanian Constitution<
- Law no. 51/1991 regarding Romania's national defense (and all the other laws that amended and modified it)<
- The Integrated Concept regarding Romania's National Security (1994) (Conceptia Integrat\ privind Securitatea National\ a României)<
- Romania's National Security Strategy (1999)<
- Romania's National Security Strategy (2001)<
- Romania's National Security Strategy (2006)<¹⁹

To all these pieces of legislation one must also add the future national security bill which is still being debated by Romania's Parliament and has so far been subject to several confrontations between Romania's President Traian Băsescu and Prime Minister Călin Popescu Tăriceanu (and the different Defense Ministers since 2005).

The Integrated Concept regarding Romania's National Security (1994)²⁰

In October 1991, Romania's security policy slowly began to shift from exploratory contacts with NATO towards a more comprehensive engagement of the Western alliance. In October 1991, former Romanian President Ion Iliescu wrote a letter to NATO's Secretary General, Manfred Wörner *"stating Romania's willingness to engage in a close cooperation with NATO, as the latter is the only organization*

capable, from the political and military point of view, to ensure the stability and security of the emerging European democracies."²¹ This was the first signal that Romania's security policy was slowly beginning to be stirred by more than pragmatic and geostrategic interests and perceptions and was steadily heading towards a more democracy-oriented approach. During 1991-1993 though, Romania's security policy was one based on hedging²² between NATO and Russian Federation. Romania perceived itself to be a part of the "grey area" characterized by a vacuum of (hegemonic) power.²³ Consequently, as a buffer state, Romania's security – now deprived of the security guarantees of the Warsaw Pact – depended upon establishing a privileged relationship with one of the great powers in the region – a strategy with deep roots in Romania's history since its independence in 1878.²⁴

By 1993-1994 Romania's strategic thinking in national security shifted considerably towards seeking NATO membership – realignment, or what Randall Schweller would call "wave-of-the-future" bandwagoning.²⁵ From this respect, the *Integrated Concept regarding Romania's National Security* of 1994 clearly identifies Romania's accession to NATO as a national security objective.²⁶ This decision was preceded in October 1993 by the US Deputy Secretary of Defense's proposal that Romania join the new PfP and by President Iliescu's statement concerning Romania's decision to pursue enlarged cooperation with NATO and possibly membership. Later on, in 1995, the Snagov Declaration was signed by all Romanian political forces represented in the Romanian Parliament supporting Romania's decision to seek NATO and EU membership. In June 1995, Romania officially requested EU membership and in February 1996 the European Association Accord came into force. The efforts to integrate into the two international organizations have been from this point on complementary. Moreover, Romania had in the meantime enlarged its relations with the West by becoming a member of the Council of Europe in 1993, and an associated partner of the WEU in May 1994.

The document starts off with the perception of an unstable, conflict-prone international environment marked by the transition from a bipolar to a multipolar world order. The perception of a new type of security threats and risks was quite clear to Romania's decision-makers,²⁷ though the resources and effective capabilities to tackle them were insufficient and sometimes inadequate. The emphasis here is upon the conflicts in Romania's immediate proximity and the instability that characterizes the entire region. Nationalism and ethnic conflicts surround the region, right on Romania's borders and the fear of spillover is under these conditions all the greater. Moreover, Romania clearly perceived the comeback of great power rivalry both at the systemic and regional levels. Consequently, the priority of Romania's national security policy was "survival in the grey area" – which basically meant the preservation of Romania's national territorial integrity and its institutional stability.²⁸ Romania perceived its international relations subsystem as an unbalanced one, in which the Russian Federation was in decline and could no longer be a credible security guarantor for Romania.²⁹

Romania's steady rapprochement and realignment to the West is generally considered to take place in connection to two major considerations>

- Regime similarity – which largely follows the lines of the democratic peace theory<
- And the conflicts in Former Yugoslavia and their close geographical proximity to Romania's borders.

In so doing, Romania was approaching the West in an effort to seek a security maximizing factor by marketing a series of elements of its national power – particularly its geopolitical position considered to be of great value to the Western Alliance whose Strategic Concepts of 1991 and 1994 indicated that threats to the allies' security originated mainly in this geographical area. During this period Romania put together the image of a valuable regional geostrategic partner. On January 26, 1994 Romania was the first Eastern European state to join the Partnership for Peace (PfP) launched

by NATO to foster closer cooperation in security matters with the former communist states.³⁰ In the absence of a system of military alliances on which it could rely for its security, Romania which had not yet overcome its inherent internal vulnerabilities, sought to balance its threats internally – a strategy codified in the concept of „self-sufficiency” in matters of national defense.³¹

One of the major changes operated in this document, as opposed to the previous ones, is that national security does not necessarily refer only to national defense, but to political, social and economic security as well – with multiple instruments to pursue and achieve it, of which the military is just one. In fact, the 1991 national security law, as well as the military strategy acknowledged the existence of several new dimensions of security, but continued to focus primarily on the military instrument for national security particularly because of the vulnerable state of the other dimensions of security (given that Romania was at the beginning of what proved to be a lengthy and painful transition period) and because of a general inertia of institutional change. Moreover, in 1994 Romania perceived a host of both symmetrical and asymmetrical, conventional and unconventional threats to its national security – of which the dominant ones are clearly the political, economic and social ones. However, the traditional military and geostrategic vision of security is still evident in the text. Romania's national security thinking remained tributary to the old geopolitical neorealist traditional approach to security.³² But then again this is only the beginning of Romania's modernization and catching up process with the West – nonetheless a decision to realign.

The fundamental interests of Romania written in the text of the 1994 strategy were as follows> to preserve and consolidate the Romanian state and its constitutional attributes and to defend and pursue Romania's national interests in an environment characterized by the need to adapt to the new security characteristics of the European (and Southeastern European) landscape.³³ Thus, the

approach to security continues to be a defensive and reactive one focused on the state as the referee for national security. Romania perceives itself as a factor of subregional stability, pursuing a status quo policy. However, the 1994 strategy clearly specifies the need to establish a comprehensive regional security architecture under NATO which could be pursued by non-selective enlargement of NATO – and the EU for that matter. This type of regional security architecture was believed to be the most suitable to counter the main threats to Romania's national security – the different forms of instability that characterize the transition from the Cold War world order to the new post-Cold War world order. Moreover, Romania's national security was considered to increasingly rely upon the need to establish stable and good relations with its neighbors. The security strategy was thus built on a multilayered structure> systemic (alignment with NATO and the US), regional (good relations with the neighbours) and subregional (a special relation with the Republic of Moldova).

After NATO's Summit in Madrid, the Kievenaar Report, and the release of the NATO accession criteria, Romania began its process of military restructuring and reform as part of the national security objective to join NATO (and the EU). The external factor began to have increasingly more profound and transformational impact upon Romania's national security from this point on. In fact, I argue the external factor's influence has been the driver of the fundamental outlook and paradigm shift in Romania's security policy during the 1990s and beyond – in the sense that NATO and EU membership, the promise of democratic peace and prosperity were generally regarded by Romanian decision-makers as the „wave of the future” which then trumpeted realignment. Surely, in this sense, the Romanian political elite of that time took on transformational politics, though it seems clear they reacted to the „fork-in-the-road” created by the end of the Cold War. For example, in Romania's 1994 Military Defense Doctrine, it stands clearly specified> „The

profound political and military transformations taking place in Europe and the world after 1989 have led to the creation of a new strategic situation, characterized by a high degree of complexity. At present, a process of transition towards a security system based on European and Euro-Atlantic integration is taking place in Europe. Among its fundamental elements an important place is occupied by the development of military cooperation and collaboration, the implementing of the agreed programs within the framework of the PfP (...). These can represent in the mid-term an important factor of increasing trust and stability ensuring the reduction of the danger of a large-scale military conflict in which Romania could be dragged, as well as the possibility of a direct military aggression upon national territory."³⁴ This fragment particularly identifies the fact that Romania still considered the possibility of a large-scale conflict breaking out in its neighborhood – a conflict in which it could get dragged – and still entertained the possibility of a major military aggression on national territory. The document marks a partial shift away from this classic tradition – a shift that will become complete only in 1999 – in the sense that internal vulnerability and the nature of the new security risks face Romania with the conviction that a cooperative integrated approach to regional security is preferable to a „go-it-alone” one.

Steadily, though, the external factor impacted deeply upon the main paradigm of thinking national security in Romania. Throughout the 4 Accession Plans developed by Romania and through its participation since 1994 in all major PfP projects and contributions to all NATO „out of area” missions, Romania has gained a new perspective on security and the interdependence between national and regional security and stability.

Romania's National Security Strategy (1999)

The 1999 National Security Strategy was in fact conceived throughout 1997< however, due to a series of political obstacles, it was only adopted in 1999. The strategy marks a

major paradigm shift in Romania's national security thinking under the tremendous transformational impact of the foreign factor. The 1999 National Security Strategy is by far the most liberal-oriented national security strategy of Romania. The main objectives specified in the document are as follows> to guarantee the fundamental rights and liberties of the citizens, to defend the Romanian national state and to promote Romania's national interests, to join the EU and NATO - these two last interests or security objectives are for the first time clearly, specifically mentioned. This statement involves Romania's desire to accede to a community of values and principles, a security community – between the members of which war becomes delegitimized and inconceivable as an instrument of foreign policy< threats and risks still lurk on the edges and originate from the outside of the community. The document's references to human rights, democratic principles and international law as the basis of national security is quite strong. The main emphasis is on Romania's modernization process and its catching up with the West – thus spurring a massive political and military transformation and reform. Romania shifts from its defense „self-sufficiency” policy proclaimed in the 1994 strategy towards collective defense and security and towards a more liberal and democratic concept of security. The focus here is mainly on regional, conventional threats as well as unconventional non-military threats at the political, economic and social levels–marking a diversification of perceived threats to Romania's national security, as well as means and ways to counter them. More so than any previous security strategy, Romania's national security strategy released in 1999 is a transition strategy. The main threats to national security are closely related to Romania's transition process and the vulnerability of the state during this period of profound transformations. In particular, Romania's economic development and growth are considered priorities in terms of national security.³⁵

This outlook on security starts off with the perception of an unstable and conflict-prone

international environment that has not yet overcome the transition period. This outlook is mainly due to the war in Kosovo which greatly affects Romania's perception of the threats it faces as well as the security challenges it must counter. During the conflict in Kosovo, Romania acted as a de facto ally of NATO in the Balkans and in April 1999 even allowed NATO fighters to enter its national airspace in order to conduct their missions against Serbia.³⁶

Romania still relied on internal balancing for its national security< however, it did so within the context of growing cooperation with both NATO and the EU. Despite the fact that at the Madrid Summit Romania was not invited to join NATO, during the war in Kosovo, Romania received unilateral security guarantees from the US and firmly consolidated its strategic partnership with the US.³⁷ As compensation for not having been invited to join, Romania was offered the new Membership Action Plan (september 1999) that prepared candidate states for accession to NATO as well as the special status of favorite candidate state for the 2nd wave of enlargement. The US-Romania strategic partnership represented – and still represents – the special, privileged relation with a great power that Romania had been seeking as a guarantee for national security and as regional status enhancer. Under the influence of the foreign factor, Romania adopted a pro-active outlook on security manifested in its perceived role as a stability factor and a regional security provider.³⁸ Also at the regional level, Romania sought to maintain good relations with its neighbors as well as a privileged relationship with the Republic of Moldova.

The first MAP cycle was in particular problematic for Romania which encountered a host of serious problems with the coordination of national objectives concerning the reform of the armed forces and the resources that were available for the overall process. For instance, due to the late approval of the 2000 budget and its lack of sincronization with NATO planning cycle, Bucharest lacked the necessary financial resources to implement the

programmes scheduled for the first five months of 2000. Moreover, throughout 1999-2004 Bucharest overestimated the resources that would be available for the reform of the arms forces which usually resulted in the need to reduce the scope of the otherwise ambitious reform plans or risk major delays of their fulfillment.³⁹ However, meeting the criteria for NATO (and EU) accession played a major part in Romania's transformation in terms of national security strategy.

Romania's National Security Strategy (2001)

The 2001 National Security Strategy of Romania is indeed a document that sought to seize the opportunity offered by the tragic events of September 11, 2001 and manifest its convergence and alignment with the Western community and the transformations affecting its security. From this point of view, the focus was predominantly on democratic norms, principles and values and on the necessity to work together, in cooperative fashion, to counter a new set of threats to national and international security. From this point of view the document greatly emphasizes asymmetrical, unconventional threats such as international terrorism (considered to be a negative effect of poverty), transnational organized crime, trafficking, etc. Under these circumstances, the document emphasizes a series of new resources that could be used in pursuing national security> NGOs, the civil society, etc.⁴⁰

All of these threats cannot be countered by any one state all by itself but require a multinational, comprehensive approach to international and regional security. Though the document emphasizes a rather traditional perspective on security – through national defense, understandable in the context of September 11 – it still manages to preserve a dominant liberal outlook on security by emphasizing the importance of human rights, international organizations, international cooperation, the perceived indivisibility of security, etc. Cooperative security is essential within the framework of a system of interloc-

king international organizations.⁴¹ The borders between national and international security are slowly fading away. The main strategic security interests are stated in the document as follows> to consolidate the strategic partnership with the US, to establish privileged relations with Western European countries and a privileged relation with Moldova, and maintain good relations with the neighboring states.

The strategy is the first official document of its kind to acknowledge that a large-scale, conventional and traditional conflict is no longer a potential threat to Romania's national security, but emphasizes the new asymmetrical threats to national security. Also, the document is a transition security strategy, focusing mainly on domestic vulnerabilities inherent to the transition process. The main threat is thus identified in the economic field, as obstructions in Romania's economic growth process. Moreover, external threats are considered to be negative evolutions in the field of democratization, the observation of human rights, regional economic development, WMD proliferation, international terrorism, transnational organized crime, illegal migration, refugees, extremism, separatism, xenophobia, the denial of access to important resources necessary to Romania's national development, etc.⁴² Romania's role is one of stability pole and defender of democratic and peaceful values in the region as well as an important security provider at the regional and international levels. This self-perceived role highlights Romania's increasingly pro-active approach to security as well as its strategic regional value as a Western ally. Unlike the previous national security strategies, the 2001 strategy clearly identifies the necessity for the consolidation and reform of the old security architecture in Europe as a reaction to the systemic transition – also in convergence with the debates taking place in NATO and redefining the alliance's role and missions in the new century.

Romania's National Security Strategy (2006)

The National Security Strategy published in 2006 is no doubt the most comprehensive

document of its kind thus far – although the document has not yet been passed by the Romanian Parliament. Unlike any of its predecessors, the 2006 National Security Strategy is the first strategy in which Romania perceives itself as having completed the transition to democracy – a process which culminated with its accession to NATO in April 2004 and to the EU in January 2007. As a consequence, unlike all the other security strategies, the 2006 security strategy does not focus much on domestic vulnerabilities – either political or economic.⁴³ Instead, the strategy is dominated by asymmetrical, unconventional, non-military threats and risks to national security – with high degrees of unpredictability and transnational character. The main threats to national security as identified in the 2006 National Security Strategy are>

- International terrorism (terrorism structured in transnational networks)<
- WMD proliferation<
- Regional conflicts<
- Transnational organized crime<
- Ineffective governance (which in fact refers to state failure)<⁴⁴

The 2006 National Security Strategy of Romania not only fully embraces the 1999 NATO Strategic Concept⁴⁵, but being a strategy that prepares Romania for joining the EU in 2007, it emphasizes a series of European traits of security – hence the great influence of the European Security Strategy. Moreover, it signals that Romania has already internalized the values and principles guiding European security and that it is prepared to join the European security community.

The emphasis is on the fact that no one state is able to ensure its security against transnational asymmetrical threats, therefore security becomes indivisible for the allies and European partners and must be tackled cooperatively, by means of multilateral instruments and mechanisms, in a manner that emphasizes pre-emption, crisis management and conflict prevention. This is particularly important in Romania's national security strategy for three main reasons> first, Romania perceives the international environment as

being affected by unpredictable change in the context of a post-bipolar transition that reached its end and requires a new international security architecture and the building of a „new international balance able to ensure the expansion and consolidation of freedom and democracy” the international environment has „entered a new evolutionary phase marked by the coexistence and confrontation of major positive trends with others that generate threats and risks” – such as growing regional integration versus state fragmentation, efforts to build a new systemic security architecture versus growing anarchic trends, the revival of former great power and great power rivalry versus the increasing impact of non-state actors in international relations.

Globalization is the main phenomenon that strongly influences the current security environment regionally and systemically.⁴⁶ This particular understanding of security in the context of and on the basis of the values, norms and principles of democracy leads us to consider the concept of democratic security,⁴⁷ together with cooperative security as the main strategic concepts underlying Romania’s 2006 National Security Strategy. Though a large-scale conventional military conflict is virtually no longer probable, the world remains conflict-prone under the circumstances of the comeback of great power rivalry. The seeds of conflict are now based upon a broad understanding of security in the fields of access to vital energy resources, competition over their markets and distribution networks as well as the identity-based conflicts (particularly the ethnical, religious, cultural and ideologic ones).⁴⁸

Second, this broad multilateral approach to security is considered to bring a series of important strategic opportunities for Romania> from its membership in NATO and the EU, to the growing interests the two organizations have in the Greater Black Sea Area (GBSA), the strategic partnership with the US, and the great degree of interoperability between Romania’s and NATO/EU’s security institutions and forces, etc. However, though listed as strategic opportunities, the list above features

a description of Romania’s current strategic conditions which feature more as instruments or resources for its national security policy than as strategic opportunities per se. One such strategic opportunity for Romania would be for instance to be featured on EU’s plans to diversify its energy distribution networks through the building of pipelines crossing its territory. Another major opportunity for Romania would be to manage to attract the attention and interest of the EU and NATO and build a regional institutional strategy for the GBSA that would attract funds necessary to consolidate regional security and consolidate regional security cooperation, trust-building and sustainable development. Even so, the 2006 National Security Strategy is the first official document of its kind that clearly identifies a series of strategic opportunities for the country, although the Romanian decision-makers still do not seem to have a clear idea of what these are.

Last, but not least given the growing risks and threats created by the impact of non-state actors in international relations together with conventional and more traditional symmetrical threats, Romania needs to adopt a pro-active approach to security, based on the capacity to anticipate and effectively counter risks and threats.⁴⁹ From this respect there are several dimensions of the security debate that need to be reviewed> first, in this overall context, Romania considers building the reputation of a responsible and reliable partner within the EU and ally within NATO. In this respect, the emphasis is now on signaling political commitment to undertaken tasks. Signals of such political commitment range from military endowment programs for the Romanian Armed Forces (with mainly Western equipment – as in the case of the purchase of new jetfighters) to hosting the 2008 NATO Summit. Even though Romania is now a member of both NATO and the EU, the modernization process and its catching up with the West is far from over and more than ever it needs to catch speed. Having joined NATO and the EU (which has managed to build its own security pillar in the CFSP and correlate

ESDP) Romania's national security is guaranteed conventionally, in a classical, traditional military sense.⁵⁰ National territorial defense is no longer the basis of the National Security Strategy< the broad, liberal democratic and cooperative dimension of security becomes increasingly central. The probability of a large-scale conventional military conflict is nearly impossible or very unlikely. However, low-intensity conflicts occur much more often, are more difficult to control and solve and are more unpredictable – as the rekindling of the war in South Ossetia suggests. Regional asymmetrical threats to national security are the most pressing, alongside other asymmetrical and unpredictable transnational events and threats.

The decision-making process concerning its national security is no longer a single prerogative of the government in Bucharest which now shares it with its allies, strategic partners and international organizations in which it participates and is a member. Thus, the line between national and international security fades away – much unlike the security strategies of the early and mid 1990s. Moreover, the planning of defense is no longer pursued in light of national imperatives alone. Quite the contrary, both domestic as well as external needs have to be considered.⁵¹ Romania perceives the international environment as having overcome the systemic transition and having accommodated a unipolar military order (the US is the single military superpower in the world), and a multipolar political and economic order (with at least five great powers> the US, the EU, China, Russia and Japan).

Second, security is now understood in a broader and more comprehensive manner than during the early 1990s. Security is not only complex, but it is multi-layered and indivisible. Thus, security is in fact built on the following converging coordinates>

- A vertical axis – the emphasis is on the individual, the state and the community in this very order. From this point of view the liberal influence is very much evident in the two aspects most notable to the current strategy>

- a) The strategy is based on a series of values and principles – democracy, human rights, market economy, free trade, human dignity and freedom, etc – as much as it is based upon national vital interests. Hence, Romania doesn't now just face threats to its national security, but also to its basic values and principles – which essentially threaten its identity as much as its security. This is another major trait of the democratic security that is currently pursued by Romania.

- b) The state is no longer the central referee of security, but the individual as prescribed by the liberal tradition.

As a consequence, Romania is undergoing a radical, major reform of its military apparatus and is diversifying the resources it has available to pursue national and cooperative security – as a response to the diversification of threats and risks. However, the military component of security continues to be dominant, probably as a means of compensating much lower levels of soft power.

- A horizontal axis – refers to the multi-sector character of security. Romania's 2006 National Security Strategy speaks of security from the classical national defense, to border security (extremely important now that the state is a border state of both NATO and the EU), from economic security (which is the central piece of security – defined as progress and prosperity) to energy security, from human security, to security of communities and minorities, critical infrastructure networks, political regimes and effective governance.

This diversification of security is comprehensive, but it hides a major problem for Romanian decision-makers in the sense that integration and coordination are essential to make the pursuit of all these different security dimensions simultaneously. This stretches the defense budget thin and also consumes a large amount of resources from other sectors especially if not managed properly. Romania's bureaucracy could be considered to run a high risk in this department, especially with its record of high level of corruption, slow reform and even lower performance levels.

- Last, but not least, there is an organizational axis which considers that security is built

around the traditional means of ensuring security (political and military in nature) as well as a dimension of crisis prevention and management, which also involves elements of civil defense. The emphasis here is on preventing crises, so unpredictable nowadays, from escalating into full-blown conflicts and effectively managing their consequences and responding to their negative effects. The focus of the pro-active strategy is thus a preventive and preemptive one.⁵²

In the 2006 National Security Strategy, the focus seems to shift in this latest document from strictly regional and national security to manifesting the desire to participate actively in the management of international, regional and subregional order. I argue this type of actions that Romania is willing to undertake are considered to be a regional status enhancer and at the same time portray Romania as a valuable ally and partner worth engaging in a special relationship – both by Western as well as Eastern states (for which Romania could play the part of an accession hub or a bridge between the Western world and themselves).

The emphasis is on Romania's valuable geopolitical position, at the intersection of four of the most important and at the same time problematic regions in the world> Central Europe, Southeastern Europe, Greater Black Sea Area and the former Soviet Space – an emphasis that has all the more meaning with the coming back of geopolitics in the dimension of energy security, a priority for both the EU and NATO.⁵³ At the regional level, Romania perceives itself as a catalyst of regional development policies – anticipating that its role will be ever more important in the future – and based on the principal of regional ownership, its role in the region is that of a stabilizer and security exporter – by military means, though effective military participation in peacekeeping missions in the Balkans and elsewhere, as well as through assistance provided to regional states in the field of democratic reform and transition. The Greater Black Sea Area, of particular interest for Romania's national security both in the 2001 and the 2006 National Security Strategies cannot remain just a simple sanitary buffer, but Romania's security policy must be a pro-

active one seeking to export security beyond the Eastern borders of NATO and the EU. Energy security is increasingly considered a central issue of the national security strategy as well as the European security strategy, and Russia is identified as an enemy in this respect.

Conclusions

In general, the national security strategy of a minor power does not present much interest to mainstream theorists who are more preoccupied with the international behavior of great powers – be they realists or liberals, positivists or post-positivists. However, I find the international behavior of a minor power such as Romania to be extremely interesting and sometimes even surprising. Romania is now aligned to the Western security community. However, in the good tradition of international relations, its behavior continues to be guided by realist considerations and calculations, even if its strategies are ever more liberal in shape. In essence, perhaps there is no better way of saying this than just quoting one of Romania's closer allies and its most important strategic partner> the US's National Security Strategy – the US seeks to establish a democratic, liberal world order and build a democratic security domestically and internationally, but by using realist means.⁵⁴ Such considerations are in general disregarded because they are considered to be morally unacceptable in today's world (a symbol of double standards) or are considered simply a taboo topic never to be approached. However, it seems that the current evolving context of international security requires particularly this mix of liberal-inspired goals and realist-inspired means in pursuing national, regional and international security. The emphasis here though is on the „can't do it alone" approach that emphasizes the need for cooperation and policy accommodation and coordination in the field of security as much as in that of economic development or environmental protection.

Notes

¹ See Kenneth Waltz, *The Theory of International Politics*, New York> McGraw-Hill Inc., 1979, pp. 51. Also see, Hans Morgenthau, *Politics among Nations*>

The Struggle for Power and Peace, New York> Alfred A. Knopf Inc, 1985, pp. 4-20, J.J. Mearsheimer, *Tragedia Politicii de Forță*, Bucharest> Ed. Antet, 2001, pp. 11-14.

² See Kenneth Waltz, *Theory of International Security*, pp. 34-36.

³ However, other factors are extremely important in determining which one of these two strategies a state will pursue. Thus, geographical distance and territory characteristics are also important in determining which strategy to choose. An entire host of realist and neorealist authors have suggested that geographical distance is in fact a factor that loosens rather than hardens an alliance. However, this type of argument seems to be quite self-contradictory because on the one hand such alliances are deemed less tight than those formed by states in close proximity to one another, but on the other hand the importance of off-shore balancers is held to high esteem. See *Idem*, pp. 31-48 and Glenn Snyder, *Alliance Politics*. Ithaca, NY> Cornell University Press, 1997, especially Part I. Also, authors of the English school have suggested interaction capacity to be another factor that strongly influences a state's national security policy. See, for instance, Barry Buzan and Richard Little, *Sistemele Internaționale în Istoria Lumii*, Iași> Ed. Polirom, translation Simona Soare, forthcoming 2008.

⁴ See Charles L. Glaser and Chaim Kaufmann, "Correspondence> Taking Offense at Offense-Defense Theory," *International Security*, Vol. 23, No. 3, (Winter 1998/99), pp. 200-206, "Realists as Optimists> Cooperation as Self-Help," *International Security*, Vol. 19, No. 3 (Winter 1994/95), pp. 50-90 and Stephen van Evera, *Causes of War. Power and the Roots of Conflict*, Ithaca> Cornell University Press, 1999.

⁵ These national power attributes are of great importance even nowadays. However, they present a rather static picture of national power and they fail to properly capture the comparative and relative aspects of it. Thus, other factors are increasingly important in the international system of the 21st century> technological capacity and innovation, domestic institutional cohesion, participation and posture in international organizations, performance in previous conflicts, the ability of employ all elements of national power in a balanced and relevant manner, etc. See Hans Morgenthau, *Politics among Nations> The Struggle for Power and Peace*, New York> Alfred A. Knopf Inc, 1985.

⁶ See Robert Keohane, *After Hegemony> Cooperation and Discord in the World Political Economy*, Princeton University Press, 2nd edition, 2005.

⁷ *Ibidem*.

⁸ See John M. Owen, "How Liberalism Produces Democratic Peace", *International Security* 19>2, 1994, pp. 87-125, Christopher Layne, "Kant or Cant> The Myth of the Democratic Peace" *International Security*, 19>2, 1994, pp. 5-49 and Charles A. Kupchan and Clifford A. Kupchan, "Concerts, Collective Security and the Future of Europe", *International Security*, 16>1, 1991, pp. 114-161.

⁹ See Hedley Bull, *Societatea Anarhică. Un Studiu asupra Ordinii în Politica Internațională*, Chișinău> Ed. {tiin}a, 1998, p. 184 and Martin Wright, *Politica de*

Putere, Bucharest> Ed. Arc, 1998.

¹⁰ See Buzan, Barry. *Popoarele, Statele [i Teama. O Agendă de Studii de Securitate Națională] în Epoca de după Războiul Rece*, Chișinău> Ed. Cartier, 2000, pp. 18-34.

¹¹ For instance, one of the most enthusiastic supporter of the concept of human security is the European Union which has adopted it as one of its credos in many official documents and statements regarding the security of the Union as a whole. See EU's Security Strategy adopted in December 2003 available online at <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>.

¹² See Barry Buzan and Ole Waever, *Regions and Powers. The Structure of International Security*, Cambridge University Press, 2003.

¹³ This is particularly true with respect to the new asymmetrical threats which are transnational in nature, more unpredictable and thus unable to be solved by any one state alone.

¹⁴ See Andrei Miroiu, *Balană [i Hegemonie*, Ed. Tritonic, București, 2005, p. 65.

¹⁵ See Martin Wright, *Politica de Putere*, Bucharest> Ed. Arc, 1998. Wright defines minor powers as states that have limited interests and the limited capabilities to be able to beyond their immediate sub-system of international relations.

¹⁶ Of course, Romania's military presence in the Middle East could be interpreted as a sign that Romania is seeking to achieve a higher international status, but as it has been traditionally Romania's policy, I argue Romania's actions and military participation in the Middle East are primarily motivated by its desire to consolidate its privileged relation with the US. Moreover, initially, Romania's involvement in the Middle East was meant as a proof to Washington that Bucharest can act as a responsible and reliable ally and thus facilitate its accession to NATO. The same strategy was applied by Romania in the case of the war in Kosovo, though Romania never actively participated with military troops during the respective conflict.

¹⁷ The regional military balance of power however is quite unbalanced with the US in a leading position, whereas other European states lag significantly behind.

¹⁸ See Andrei Miroiu, Simona Soare, "Strategia de Securitate Națională a României> 1877-2006", in Marian Zulean and Alexandra Ghica (coord.), *Politica de Securitate. Concepte, Instituții, Procese*, Iași> Ed. Polirom, 2007.

¹⁹ The 2006 National Security Strategy has made the subject of a national debate, however it is yet to be passed by the Romanian Parliament – which is a legal requirement of its entry into force. Even so, I choose to analyze it because as a political product it produces political and strategic consequences as we speak and because it has been passed by the Country's National Defense Council.

²⁰ Much like the 2006 National Security Strategy, to my knowledge the *Integrated Concept regarding Romania's National Security* was not passed by the Parliament as required by law, was not published in *Monitorul Oficial*, but instead was simply adopted by the Country's National Defense Council. Though it

was not a fully legal document, the strategy produced major political and strategic consequences, just as the 2006 strategy did and continues to do.

²¹ For more information see <http://nato.mae.ro/index.php/lang/en&id/22413>.

²² Hedging is generally thought to be the strategy of any state that seeks to balance simultaneously between two potential regional hegemonies or great powers, by using one as a balancer against the other. Generally balancing in this case does not necessarily reduce to the hard power per se, but in fact may refer to both hard and soft power or even a combination of these two.

²³ See Law 51/1991.

²⁴ See Andrei Miroiu, Simona Soare, "Strategia de Securitate Națională a României 1877-2006".

²⁵ See Randall Schweller, *Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitler's Strategy of World Conquest*, New York: Columbia University Press, 1998, pp. 54-71.

²⁶ See "The Integrated Concept regarding Romania's National Security" (1994) (*Conceptia Integrată privind Securitatea Națională a României*) adopted in April 1994 by Romania's National Defense Council.

²⁷ I am in debt to Ioan Mircea Paicu, former Romanian Defense Minister, for having clarified some of my questions regarding this period.

²⁸ See "The Integrated Concept regarding Romania's National Security" (1994).

²⁹ The war in Former Yugoslavia and Russia's poor military performance and participation within an area that was strategically still considered to be its sphere of influence was proof enough for Bucharest that it could no longer rely upon Moscow and its security guarantees.

³⁰ See <http://nato.mae.ro/index.php/lang/en&id/22413>. However, its individual program was signed in the spring of 1995. Moreover, in October 1995 Romania also signed the *Status of Forces Agreement* between the NATO members and the participants to PfP.

³¹ See "The Integrated Concept regarding Romania's National Security" (1994) (*Conceptia Integrată privind Securitatea Națională a României*) adopted in April 1994 by Romania's National Defense Council.

³² In a related study I found myself confronted with a potential misunderstanding of my argument. I don't contend that this traditional thinking in national security is in any way ideologically connected or charged with communism, but rather it represents a dominant school of thought (strategic studies) that emphasized the military dimension of national security and national defense (territorial defense in a rather nationalist manner) rather than the multiple dimensions of security that channel security thinking nowadays. This paradigm of thought is largely connected with the entire 20th century, not only the Cold War period, though obviously most studies tend to emphasize this latter one. Perhaps I stand accused of the same flaw.

³³ See "The Integrated Concept regarding Romania's National Security" (1994).

³⁴ See Romania's National Defense Military Doctrine, 1994, p. 2< author's translation. Also, I am in debt to Ioan Mircea Paicu for indicating this to me.

³⁵ See Romania's *National Security Strategy*, published in *Monitorul Oficial* nr. 289 of June 23, 1999.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ The US-Romania strategic partnership is reiterated by President Clinton's visit to Bucharest in 1997 (the first American President that visits Romania after the end of the Cold War) during which he states Washington's unilateral security guarantees to Romania. Since then, the partnership was consolidated in January 2001 when Romania and the US signed in Washington the treaty concerning the establishment of US military bases on the Romanian territory (treaty that was ratified by Law 260/2002).

³⁸ See Romania's National Security Strategy published in *Monitorul Oficial* nr. 289 of June 23, 1999.

³⁹ See, for instance, Jeffrey Simon, "NATO Membership Action Plan (MAP) and Prospects for the Next Round of Enlargement", Occasional Paper no. 58, Wilson Center, November 2000, pp. 10-1, available online at <http://www.wilsoncenter.org/topics/pubs/ACF45B.pdf>.

⁴⁰ See *Romania's National Security Strategy. Guaranteeing Democracy and Fundamental Liberties, sustained and lasting economic and social development, the accession to NATO and EU integration*, published in *Monitorul Oficial* nr. 822/2001.

⁴¹ *Ibidem*. The concepts are indeed adopted under the influence of the 1999 NATO Strategic Concept.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ See *The National Security Strategy of Romania. European Romania, Euro-Atlantic Romania: to a better life in a democratic, safer and prosperous country*, published in the *Monitorul Oficial* nr. 220 of March 10, 2006. The text of the 2006 National Security Strategy is also available online at <http://www.presidency.ro/static/ordine/SSNR/SSNR.pdf>< see pp. 16-17 and especially Chapters VII, VIII and IX, pp. 37-48. Among the most important vulnerabilities listed in the document are> the growing dependence upon inaccessible vital resources, persistent negative demographic and migratory trends, the high level of social insecurity, chronic poverty, small insufficiently involved and fragmented middle class, the fragility of civic morale and spirit, etc.

⁴⁴ The threats are inspired from the EU's Security Strategy elaborated and adopted under CFSP on December 12, 2003. The strategy is available at <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>. See especially pp. 3-5.

⁴⁵ See the 1999 NATO Strategic Concept available online at <http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-065e.htm>.

⁴⁶ See *The National Security Strategy of Romania. European Romania, Euro-Atlantic Romania> to a better life in a democratic, safer and prosperous country*, pp. 9-10.

⁴⁷ The concept of democratic security is in fact associated with democratic peace theory which claims that liberal democracies rarely, if ever fight each other. The assumption is thus that a democratic world order

is both stable and predictable, hence secure. Democratic security thus relies on building international and regional security through the dissemination of democracy and its correlates. The approach is pro-active – and it may include such "realist" methods as the use of military force, particularly against authoritarian and totalitarian regimes which in themselves not only are conflict-prone, but are a threat to security altogether. For more on democratic peace theory see Layne, Christopher. "Kant or Cant: The Myth of the Democratic Peace" *International Security*, vol. 19, nr. 2, Autumn 1994, p. 5-49.

⁴⁸ See *The National Security Strategy of Romania* 2006, p. 10.

⁴⁹ *Idem*, p. 3. This particular approach to security is somewhat inspired by the American pro-active, forward defense strategy that basically calls for threats to be met in advance, preemptively, away from national territory where they can greatly endanger national security. To a much lesser extent this is also the EU's and NATO's approach on security, especially given their perception that threats and risks emerge particularly

from outside the borders of the two organizations.

⁵⁰ See Andrei Miroiu and Simona Soare, "Strategia de Securitate Națională a României: 1877-2006".

⁵¹ This is all the more so as Romania is attempting to portray itself as a responsible and reliable partner and ally, as a security provider and not just a security consumer within NATO and the EU.

⁵² This too is a foreign influence, particularly American on the preventive/preemptive side and European in terms of security activism. Thus, let us remember that the main principles of the EU Security strategy are "more active, more capable, more coherent, working with partners". See EU's Security Strategy adopted in December 2003 available online at <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>.

⁵³ See *The White Book on Security and Defense*, Bucharest, 2004, available online at <http://www.mapn.ro/diepa/text/cartaalba>.

⁵⁴ *The National Security Strategy of the USA*, 2006, available online at <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss/2006/nss2006.pdf>.

ABSTRACT

The period since 1994 is one of the most interesting periods to analyze in Romania's history. The period is all the more interesting from the point of view of national security. This study is intended to analyze Romania's national security during the period since 1994. The focus is on the evolution of the Romanian national security strategy and the manner in which it transformed as an integral part of the processes of realignment and transition to democracy. The study draws attention to the stadial shift from a traditional geostrategic thinking on national security – the territorial national defense that dominated the Cold War period – to a more liberal and pluralist concept of security inspired by the realignment to the West. I argue that the process of realignment was a slow process, not a sudden one, ab initio one as it has come to be generally understood. The realignment process started in late 1993 and officially materialized in early 1994, with the signing of the PfP. From this point on, Romania's efforts to join NATO and the EU were complementary in the process of shifting from a traditional geostrategic outlook towards a more liberal, pluralist outlook on security based on interdependence and increased integration and interoperability.

Simona Soare is researcher with the IPSDMH and a Ph.D. student of international relations with the National School for Political and Administrative Studies (NSPAS) in Bucharest. She has a MA in Conflict Analysis and Conflict Resolution and an BA in Political Science at the NSPAS. She worked as analyst of the former Soviet space at the Center for International and Security Studies (CSIS), Romania. Among her recent publications are> Andrei Miroiu, Simona Soare, *Politica de Securitate a României (1878-2006). O perspectivă istorică* (Romania's National Security Policy (1878-2006). A historical perspective) in *Politica de Securitate Națională. Concepte, Instituții, Procese* (National Security Policy. Concepts, Institutions, Processes, Luciana-Alexandra Ghica and Marian Zulean (coord), Ed. Polirom, Iasi, 2007< Andrei Miroiu, Simona Soare, "Realismul" (Realism), "Balanța puterii" (Balance of Power), "Alianțele militare" (Military Alliances), "Război și securitate nucleară" (Nuclear Security and War), in *Manual de Relații Internaționale* (Handbook of International Relations) coord. Andrei Miroiu and Radu-Sebastian Ungureanu, Ed. Polirom, Iași, 2006

Strategiile de Securitate ale Ungariei, Slovaciei, Cehiei și Poloniei: analiză comparativă

Georgeta Chirleşan

1.1. Ungaria

„Strategia de Securitate Națională a Republicii Ungare”¹ a fost aprobată în 2002.

Partea de început a documentului² prezintă contextul actual de securitate al Ungariei, baza pe care Strategia de Securitate Națională a fost construită, și conceptul integrat de elaborare a strategiilor conexe (din domeniul militar, al legislației, economiei și finanțelor, dezvoltării de resurse umane, protecției mediului, luptei împotriva terorismului etc.).

Strategia de securitate debutează cu o scurtă „radiografiere” a mediului actual de securitate al țării, arătând că situația securității Ungariei este stabilă, iar garantul de bază al acesteia îl reprezintă cooperarea din cadrul NATO și UE. Ungaria nu este amenințată de vreo agresiune militară, iar riscul unui orice alt tip de amenințare tradițională este de asemenea minim.

Pe baza Strategiei Naționale de Securitate sunt elaborate strategii sectoriale în toate domeniile de interes, care stabilesc astfel în sens mai larg sarcinile din domeniul securității.

Legat de istoricul generării strategiei de securitate națională, în document se face precizarea că **fundamentele politicii de securitate și de apărare ale țării pe termen lung** sunt stabilite de Rezoluția 94/1998 a Adunării Naționale a Ungariei asupra „Principiilor de bază ale politicii de securitate și apărare a Republicii Ungare”.

Strategia de securitate națională actuală a fost elaborată pe baza

- Rezoluției 2144/2002 a Guvernului
- Principiilor de bază ale politicii de securitate și apărare a Republicii Ungare

- Conceptul strategic al NATO 1999
- Strategia europeană de securitate³.

Documentul care constituie Strategia de Securitate Națională a Ungariei este structurat în cinci mari părți, și anume:

1. Valori și interese
2. Mediul de securitate, amenințări, riscuri, provocări
3. Obiective și sarcini
4. Instrumente de implementare a Strategiei de Securitate Națională
5. Strategii sectoriale.

În continuare sunt redată succint informațiile esențiale care sunt conținute în fiecare din cele cinci părți mai sus menționate, așa cum rezultă ele din documentul original.

1.1.1. Valori și interese

Ungaria are o abordare mai cuprinzătoare a conceptului de securitate, extinzând conceptul de securitate din sfera politicului și apărării, la domeniul economic, social, la drepturile omului și protecția mediului.

Astfel sunt identificate ca interese de securitate națională: pstrarea suveranității, integrității teritoriale și ordinii constituționale, stabilitatea țării, dezvoltarea ei economică, socială și culturală, menținerea păcii și securității internaționale, extinderea și adâncirea procesului de integrare a UE, pstrarea pe termen lung a rolului central al NATO în cadrul sistemului de securitate euro-atlantic, promovarea valorilor democratice chiar și în afara regiunii euro-atlantice, stabilitatea pe termen lung și integrarea euro-atlantică a țărilor din Centrul, Estul și Sud-Estul Europei⁴ pe baza

valorilor democratice< stabilitatea pe termen lung pe baza valorilor democratice ale Ucrainei [i Rusiei⁵< rezolvarea conflictelor din regiunea euro-atlantic\ [i eliminarea amenin\rilor la securitate⁶< cooperarea constructiv\ la nivel interna\ional, prin dezvoltarea coope-r\rii bilaterale, regionale [i multilaterale.

1.1.2. Mediul de securitate amenin\ri, riscuri, provoc\ri

Sistemul interna\ional actual este caracte-rizat pe lâng\ prezen\ta riscurilor tradi\ionale [i de noile amenin\ri globale - mai pu\in vizibile [i predictibile, create de implicarea extins\ a unor actori ne-statali⁷. De aici [i tendin\ta de estompere a grani\ei dintre riscurile interne [i externe [i necesitatea de a face fa\ acestora printr-o cooperare eficient\ la nivel interna\ional. În acest context, calitatea de membru NATO a Ungariei îi confer\ acesteia nu numai oportunitatea de a lua parte la procesul decizional, dar în acela\i timp îi aloc\ [i responsabilit\i specifice, modelând ele-mentele strategiei sale de securitate na\ional\.

Prezentarea mediului de securitate este realizat\ în document într-o manier\ detaliat⁸, provoc\riile fiind rediate defalcate pe trei niveluri> global, regional [i intern.

Sunt considerate *provoc\ri globale*> terorismul⁹< proliferarea armelor de distrugere în mas\< regiunile instabile [i statele e\uate¹⁰< migra\ia ilegal\¹¹< provoc\riile societ\ii informa\ionale< surse globale de pericol> naturale, produse de om [i medicale.

Al doilea nivel se refer\ la *provoc\riile regionale*, [i anume>

- schimb\riile pozitive ale situa\iei securi-t\ii în Europa Central\ datorate procesului de integrare a statelor vecine Ungariei [i extinderii zonei de stabilitate<
- reducerea amenin\rii de destabilizare [i orientarea statelor din Sud-Estul Europei c\tre stabilitate auto-sus\inut\, de\i exist\ condi\ii favorabile diferitelor forme de terorism [i crim\ organizat\ cauzate de sl\birea efor-turilor de integrare [i racordare la structurile UE [i NATO<
- rela\ia cu statele CSI [i mai ales cu Rusia ca factor important în politica interna\ional\

datorit\ pozi\iei sale geografice, resurselor [i puterii nucleare, [i Ucraina, aflat\ în plin proces al reformei democratice<

- conflictele din Orientul Apropiat [i Mijlociu legate de securitatea resurselor strategice energetice [i mai ales lipsa unei rezolv\ri a acestora, care al\turi de terorism [i achizi\ionarea armelor de distrugere în mas\ constituie cel mai grav risc de securitate.

Crima organizat\, economia ilegal\ [i corup\ia, r\spândirea drogurilor, extremismul politic [i religios, situa\ia actual\ demografic\ sunt men\ionate ca fiind *provoc\riile interne* cu care Ungaria se confrunt\.

1.1.3. Obiective [i sarcini

În contextul Strategiei de Securitate Na\ional\, sarcinile [i obiectivele Ungariei se subscriu mai multor niveluri de ac\iune. O parte dintre acestea sunt legate de organi-za\iile interna\ionale (NATO, UE, cooperarea transatlantic\, ONU, OSCE) în timp ce altele vizeaz\ rela\iile Ungariei cu \rile din regiune (atât la nivel bilateral cât [i regional). Paragrafe separate sunt dedicate cet\jenilor maghiari care tr\iesc în \rile vecine [i colabor\rii Ungariei cu \rile CSI. Exist\ o corelare foarte bun\ cu descrierea anterioar\ a mediului de securitate, în sensul explicit\rii sarcinilor ce decurg din amenin\riile [i provoc\riile globale ca terorism, proliferarea armelor de distrugere în mas\, existen\ta conflictelor regionale [i controlul grani\elor etc.

Nu sunt neglijate nici sarcinile aferente provoc\rilor interne> lupta împotriva crimei organizate, economia ilegal\ [i corup\ia, provoc\riile demografice, pentru a aminti doar câteva dintre acestea.

1.1.4. Instrumente de implementare a Strategiei de Securitate Na\ional

Întrucât pe termen lung scopul strategic al Ungariei este acela de a se apropia cât mai mult de \rile avansate din Europa pe baza ob\inerii performan\ei economice, instrumen-tele necesare sunt cre\terea competitiv\ii economice, urm\rirea stabilit\ii financiare, coeziune economic\ [i social\.

au nevoie de asigurarea securității și stabilității, în ca atare mecanismele și instituțiile cu rol cheie în implementarea strategiei de securitate națională sunt

- rolul și importanța unei economii solide
- mijloacele politice și oportunitățile create de calitatea de membru în NATO, ONU, OSCE și UE
- serviciile de securitate națională care protejează suveranitatea și ordinea constituțională
- consolidarea cooperării între instituțiile care implementează legislația și modernizarea structurilor acestora
- activitatea Gărzilor Ungare de Frontieră (Hungarian Border Guards)
- forțele civile (apărarea civilă, pompierii)
- unitățile speciale ale forțelor armate.

1.1.5. Strategii sectoriale

Sarcina strategiilor sectoriale este aceea de a elabora modalitățile practice de menținere a securității interne și externe a Ungariei, prin implementarea politicilor sectoriale pe care acestea le concep.

1.2. Slovacia

În cazul Slovaciei, documentul are o denumire similară cu cel al Ungariei și anume „Strategia de Securitate a Republicii Slovace”¹². Aceasta a fost adoptată de Consiliul Național în 2001.

Strategia de Securitate Națională actuală are ca sursă „Doctrina militară” (1994) și documentul intitulat „Principii și scopuri de bază ale securității naționale” adoptat în 1996.

Documentul este public și destinat folosirii de către stat și organele sale guvernamentale. Cetățenii Republicii Slovace au acces la acest document.

Structura Strategiei de Securitate Națională a Republicii Slovace se prezintă astfel

Introducere

1. Mediul de securitate al Republicii Slovace

2. Interese ale Republicii Slovace

3. Provocări, riscuri și amenințări ale securității Republicii Slovace

4. Politica de securitate a Republicii Slovace

Concluzii

Foarte pe scurt, iată ce conține fiecare din aceste elemente de structură

În **introducerea** documentului se declară respectarea principiilor Cartei ONU și se definește conceptul de securitate în accepțiunea Republicii Slovace și strategia securității și ordinii interne, a suveranității și integrității, a fundamentelor democratice ale țării precum și protejarea mediului.

1.2.1. Mediul de securitate al Republicii Slovace

Mediul de securitate al Republicii Slovace depinde de mediul de securitate global și regional (al Europei Centrale) în care globalizarea aduce schimbări permanente ale amenințărilor și riscurilor, influențând astfel corespunzător și strategiile de securitate. Rolul și importanța transferului de stabilitate prin extinderea NATO și prin Parteneriatul pentru Pace sunt de asemenea subliniate. De reținut aspectul legat de formarea politicilor de apărare ale Uniunii Europene, pe care Slovacia îl înțelege ca pe un „proces complementar al sistemului colectiv de apărare al NATO”¹³. Republica Slovacă nu are încă suficiente garanții instituționale externe de securitate internațională care să se bazeze pe fundamentarea contractuală a unei apărări comune. În virtutea consolidării integrării europene, Slovacia urmărește adâncirea colaborării în cadrul grupului Vîșegrad¹⁴ și al Asociației Europei Centrale a Liberului Schimb.

Deși o țară cu o suprafață mică, cu populație și potențial economic reduse, Slovacia deține valori¹⁵ care îi cresc potențialul de participare la dezvoltarea regiunii și continentului. Membru a unor organizații economice puternice pe plan mondial¹⁶, Slovacia devine astfel din ce în ce mai activă în domeniul politic și al cooperării economice.

1.2.2. Interesele Republicii Slovace

Slovacia prezintă două categorii de interese vitale și importante. Cu referire la

cele vitale sunt evidențiate din nou două categorii: interese ale *cetățenilor* și interese ale *statului*.

Interesele **vitale** sunt:

- garantarea securității, a suveranității, a integrității teritoriale și identității culturale;
- păstrarea și dezvoltarea fundamentelor democratice, securității interne și ordinii, protecția vieții și sănătății cetățenilor;
- asigurarea unei dezvoltări durabile (economice, sociale, culturale și a mediului);
- menținerea păcii și stabilității în Europa Centrală și extinderea zonei de democrație, pace și prosperitate.

În ceea ce privește interesele **importante**, acestea creează condițiile de realizare ale celor vitale prin influențarea condițiilor *interne* și *externe* și se referă la:

- prevenirea tensiunilor și crizelor în lume sau rezolvarea lor timpurie prin mijloace pașnice;
- relații de bună vecinătate cu țările din jur; dezvoltarea formelor de cooperare regională reciproc avantajoasă;
- stabilitate politică internă;
- tranziție dinamică a economiei slovacă către economia de piață;
- garantarea păcii și stabilității sociale;
- realizarea securității mediului în structurile naționale și internaționale.

1.2.3. Provocări, riscuri și amenințări ale securității Republicii Slovace

Se poate identifica o împărțire a acestora, în funcție de gradul de pericol, în „provocări” și „riscuri și amenințări”, pe de o parte, dar și în amenințări *globale* și *naționale*, pe de altă parte.

Sunt luate în considerare următoarele provocări: angajarea calculată în tendințele globale politice, economice, sociale și culturale; participarea activă la eforturile de pace ale comunității internaționale (pregătirea aderării la NATO, UE și angajarea în OSCE); securizarea unei poziții proprii ferme și stabile în regiune¹⁷; consolidarea statului democratic; transformarea economiei într-o economie de piață; funcționalizarea dezvoltării și utilizarea

rezultatelor revoluției tehnologice în vederea trecerii de la societatea industrială la cea informațională.

În categoria *riscurilor și amenințărilor*, sunt incluse:

- izbucnirea unui conflict armat extins, izbucnire posibilă din cauza unor regimuri nedemocratice care tind să își mărească capacitățile militare;
- conflictele regionale din zonele instabile¹⁸;
- migrația necontrolată;
- crima organizată internațională și terorismul¹⁹;
- intensificarea activității serviciilor speciale odată cu utilizarea metodelor tradiționale și ne-tradiționale și a noilor tehnologii;
- violarea sau căderea sistemelor informatice ale statului;
- dependența excesivă de surse instabile de materii prime și energie;
- dezvoltarea demografică²⁰;
- degradarea mediului, dezastrele tehnologice și naturale;
- scăderea rezervelor de alimente ale statului sub pragul minim.

1.2.4. Politica de securitate

Politica de securitate ocupă spațiul cel mai larg în Strategia de Securitate Națională a Slovaciei.

Pe termen lung, Slovacia are ca scop strategic menținerea sau restaurarea securității, în vederea realizării intereselor sale vitale și importante.

Politica de securitate este construită pe baza următoarelor principii:

- al dreptului suveran de garantare a securității proprii;
- al complexității;
- al angajării;
- al indivizibilității securității;
- al prevenirii;
- al compatibilității politicii de securitate;
- al abordării coordonate;
- al continuității și credibilității;
- al responsabilității;
- al securității mediului.

Configurarea mediului de securitate [i adâncirea capacității de răspuns la amenințări, provocări [i riscuri reprezintă domeniile în care politica de securitate a Slovaciei se va realiza.

Mai exact, configurarea mediului de securitate are în vedere prevenirea [i întărirea securității globale, europene [i regionale prin dezvoltarea relațiilor cu NATO [i OSCE. O altă direcție importantă o constituie largirea cooperării internaționale (în special cu Republica Cehă, Polonia [i Ungaria²¹) prin construirea unei zone stabile, sigure [i prospere a Europei Centrale. În același timp, Slovacia intenționează să intensifice relațiile bilaterale cu toate statele membre NATO, cu Austria, Ucraina, Federația Rusă [i alte țări CSI. Pentru dezvoltarea democrației [i securității în Europa de Sud-Est se va intensifica cooperarea cu țările implicate în Pactul Sud-European de Stabilitate.

În politica de securitate se înscrie [i promovarea principiilor legii internaționale, garantarea stabilității [i dezvoltării respectării statului [i legii de drept, dezvoltarea economică, protecția mediului, garantarea apărării statului, integrarea în structurile politice [i de securitate euro-atlantice, consolidarea securității interne, prevenirea riscurilor [i amenințărilor sociale precum [i eliminarea acestora²².

Sistemul de securitate al Slovaciei va avea misiunea de a planifica [i realiza managementul [i coordonarea sarcinilor, măsurilor [i activităților elementelor sale de garantare a nivelului de securitate al țării pe timp de pace, în situații de criză sau în perioadele de război.

Competențele sistemului de securitate al Slovaciei sunt generate de capacitatea acestuia de a

- analiza mediul de securitate
- clasifica riscurile [i amenințările de securitate
- determina procedurile de prevenire [i eliminare a riscurilor la adresa securității
- asigura managementul [i coordonarea eficientă a forțelor de prevenire [i evitare a riscurilor
- atinge gradul necesar de interoperabilitate cu sistemele de securitate ale statelor membre NATO

- acționa ca parte integrantă a mecanismului de management al statului
- asigura nivelul necesar de sensibilitate [i flexibilitate
- avea la dispoziție fundamentul teoretic necesar [i personal calificat
- asigura promptitudine [i capacitate operațională continuă.

1.2.5. Concluzii

Strategia de Securitate Națională a Slovaciei în contextul necesității asigurării securității țării [i corelat cu interesele acesteia pe termen lung reprezintă un document de importanță fundamentală. Interesele Slovaciei pe termen lung au un caracter stabil. În contextul modificării mediului global de securitate pentru a răspunde noilor amenințări, riscuri [i provocări, Republica Slovacă va asigura realizarea intereselor sale prin strategii pe termen lung în domeniul economic, politic, social, militar, cultural [i al protecției mediului.

Strategia de Securitate Națională este un document flexibil [i deschis care va fi îmbunătățit continuu pe baza analizei mediului de securitate [i a evaluării tendințelor de evoluție ale acestuia.

1.3. Republica Cehă

Documentul prezentat în continuare poartă numele de „Strategia de Securitate a Republicii Cehă”²³ [i a fost adoptat în 1999.

Aceasta reprezintă a treia versiune a strategiei de securitate națională elaborată de la stabilirea independenței Republicii Cehă, fiind un „document fundamental al politicii ce definește amenințările de securitate [i căile de a le face față”²⁴. Guvernul Cehiei a decis modernizarea strategiei anterioare de securitate în lumina schimbărilor majore ale mediului de securitate [i a poziției Republicii Cehă pe scena internațională, în particular prin obținerea calității de membru al Uniunii Europene.

Strategia de securitate națională actuală a avut ca precursor „Raportul asupra politicii externe a Republicii Cehă 1998-1999”.

Baza legislativă de elaborare [i adoptare o constituie Constituția Republicii Cehă [i Actul

Constituțional nr. 110/1998 referitor la securitatea Republicii Cehă. Calitatea de membru a Republicii Cehă în NATO, UE, ONU și OSCE se înscrie în cadrul angajamentelor internaționale ale Cehiei.

Strategia de Securitate a Republicii Cehă este structurată în cinci capitole a căror prezentare succintă este redată mai jos, în anume:

- Introducere
- Principiile politicii de securitate ale Republicii Cehă
- Interesele de securitate ale Republicii Cehă
- Mediul de securitate
- Strategia de promovare a intereselor Republicii Cehă
- Sistemul de securitate
- Concluzii.

1.3.1. Introducere

Caracteristicile Strategiei de Securitate sunt date de faptul că aceasta este un document fundamental în cadrul politicii de securitate și aflat în corelație cu alte documente de securitate (Strategia Militară, Conceptul Politicii Externe a Republicii Cehă).

Strategia de Securitate este un document al guvernului elaborat pe baza consultării dintre Președinție și Parlament.

1.3.2. Principii ale politicii de securitate ale Republicii Cehă

În contextul strategiei de securitate termenul de *securitate* este definit ca stare dezirabilă a relațiilor în care toate riscurile sunt reduse la minim.

Politica de securitate este implementată pe baza politicilor externe, de apărare, economică, de securitate internă și a informației publice.

Capacitatea economiei cehă și extinderea cooperării sale internaționale reprezintă doi factori majori care determină resursele securității naționale.

Principiile politicii de securitate a Cehiei sunt:

- securitatea individului, protejarea vieții, sănătății și proprietății

- protejarea instituțiilor statului (inclusiv a capacității lor operaționale)

- indivizibilitatea securității (securitatea Republicii Cehă este inseparabilă de securitatea din zona Euro-Atlantică și de securitatea globală) – la aceasta se adaugă evident respectarea principiilor ce stau la baza statului de drept în toate domeniile, principiile Constituției și ale Cartei ONU.

Republica Cehă face demersuri pentru îmbunătățirea capacităților sale individuale de apărare, prin dezvoltarea capacității sale militare (construirea gradată a unei armate profesionale, mobile, flexibile).

În viitorul apropiat un atac armat masiv, direct asupra teritoriilor Cehiei sau ale aliaților acesteia este puțin probabil. Totuși, în condițiile degradării mediului de securitate la nivel global există posibilitatea ca amenințările asimetrice să se materializeze în forma unui atac terorist.

1.3.3. Interesele de securitate ale Republicii Cehă

Prezentarea acestor interese în raport cu criteriul „important” duce la o divizare a intereselor în trei categorii: interese *vitale*, interese *strategice* și *alte interese importante*.

Din categoriile intereselor *vitale* fac parte:

- asigurarea suveranității, integrității teritoriale, și independenței politice a Republicii Cehă
- apărarea democrației și a legii de drept, a drepturilor fundamentale ale omului și libertăților populației.

Interesele *strategice* ale Republicii Cehă asigură salvagardarea intereselor vitale, în anume:

- asigurarea securității și stabilității (în special în zona euro-atlantică)
- dezvoltarea complementară a capacității de apărare a NATO și UE
- creșterea rolului OSCE în prevenirea conflictelor armate
- suprimarea terorismului internațional
- reducerea proliferării armelor de distrugere în masă și a atacurilor cu acestea
- eliminarea crimei organizate și migrației ilegale

- sprijinirea cooperării regionale<
- asigurarea securității economice a Cehiei<
- creșterea competitivității industriei naționale de apărare<
- sprijinirea răspândirii libertății, democrației și principiilor legii de drept.

În ceea ce privește **alte interese importante**, rolul lor este de a sprijini asigurarea intereselor vitale și strategice, de a îmbunătăți calitatea vieții în Republica Cehă și de a face administrația publică mai eficientă. Iată care sunt acestea (fără a fi unicele)>

- reducerea disparităților economice și sociale dintre Nord și Sud<
- protejarea mediului și promovarea principiilor de dezvoltare durabilă<
- suprimarea criminalității (corupție, trafic, evaziune fiscală)<
- eliminarea extremismului<
- sprijinirea instituțiilor statului și a celor judiciare în a deveni mai eficiente și profesionale<
- sprijinirea dezvoltării științifice și tehnologice<
- dezvoltarea capacităților tehnice și tehnologice de protecție și transmitere a informațiilor clasificate<
- prevenirea și pregătirea în caz de dezastre naturale, de mediu și accidente industriale neprevăzute<
- prevenirea și pregătirea în caz de imbrățiere a bolilor infecțioase letale.

1.3.4. Mediul de securitate

Această parte a strategiei de securitate identifică tendințe, amenințări și riscuri care decurg din ele, și care determină mediul în care Republica Cehă își protejează și promovează interesele.

Mai întâi este descris rolul statului și al organizațiilor internaționale și poziția Republicii Ceha în cadrul mediului de securitate actual> statul rămâne actorul principal dar continuă dezvoltarea relațiilor de cooperare cu organizațiile internaționale active în domeniul asigurării securității regionale (NATO, UE, ONU, OSCE). Se urmărește adâncirea relațiilor de cooperare cu Federația

Rusă, cu Ucraina²⁵ dar și cu cele din zona mediteraneană²⁶ (Algeria, Egipt, Israel, Iordania, Mauritania, Maroc și Tunisia). OSCE reprezintă un forum esențial în dialogul asupra securității euro-atlantice și pentru construcția democrației și libertății.

În continuare, în document, sunt definite și apoi prezentate *amenințările* și *riscurile* la adresa Cehiei. Pe termen mediu, un atac militar masiv împotriva Republicii Ceha este improbabil. Totuși, situația globală de securitate s-a înrăutățit, fapt ce afectează securitatea din zona euro-atlantică și implicit a Cehiei.

Amenințări naționale și globale>

- proliferare armelor de distrugere în masă (regiuni cu risc ridicat sunt Orientul Mijlociu, Asia de Sud și de Est)²⁷<
- valuri masive de migrație<
- înrăutățirea disparităților dintre Nord și Sud<
- schimbarea globală a climei<
- pericolul crescut de răspândire a bolilor infecțioase letale (considerat chiar amenințare strategică!).

Riscuri naționale și globale>

- scurgerea majoră de date strategice sau intruziunea în sistemele informatice ale instituțiilor statului<
- atacurile teroriste asupra Republicii Ceha²⁸<
- activitățile de crimă organizată<
- corupția²⁹<
- dezastrele naturale și accidentele industriale.

1.3.5. Strategia de promovare a intereselor Republicii Ceha

În cadrul Strategiei de Securitate, un spațiu important este dedicat prezentării strategiei de promovare a intereselor de securitate (este un capitol crucial al strategiei de securitate și poate cel mai consistent ca volum de informație). Aici sunt conturate abordările în protejarea intereselor de securitate în domenii strict legate de securitatea țării și anume politica externă, politica de apărare, politica de securitate internă, politica economică și de salvagardare a securității, politica informației publice³⁰.

1.3.6. Sistemul de securitate

Sistemul de securitate este unul complex, ale cărui elemente, structurale, sarcini, competențe și responsabilități care revin fiecărui element (ministere, agenții, comitete, comisii etc.) sunt clar evidențiate.

Sistemul actual de securitate este unul funcțional care s-a dezvoltat în ultimii ani pe baza tradiției și experienței Republicii Cehă. El reprezintă un instrument instituțional de implementare a politicii de securitate, sistem compatibil cu NATO, UE, ONU, OSCE, OMS.

Scopul sistemului de securitate este asigurarea securității Republicii Cehă, protejarea intereselor sale vitale, strategice și a celorlalte interese importante. Acest sistem are funcția de a controla și coordona elementele individuale în cazul unei amenințări sau crize iminente.

Sistemul de securitate furnizează informația calificată necesară revizuirii politicii de securitate. Activitățile sistematice de pregătire și prevenire ale fiecărui element al său constituie parte integrantă a acestui sistem.

Elementele sistemului de securitate (aparținând domeniilor legislativ, executiv, juridic) includ în principal:

- Președintele republicii
- Parlamentul
- Guvernul
- Consiliul Național de Securitate precum și organismele și autoritățile administrative, centrale, regionale și municipale³¹.

Pentru a ține ritmul cu schimbările și dezvoltările din domeniul securității, sistemul de securitate va fi periodic îmbunătățit și adaptat.

Guvernul urmărește să consolideze interacțiunea între elementele sistemului la fiecare nivel, să crească cooperarea între consiliile de securitate și personalul pentru managementul crizelor la toate nivelurile.

1.3.7. Concluzii

Republica Cehă aplică strategia de securitate într-un mediu de securitate aflat în continuă evoluție și de aceea flexibilitatea acesteia la schimbări trebuie să fie o caracteristică reală. Aceasta duce la schimbarea, reînnoirea strategiei de securitate o dată la doi ani,

pe baza unui raport de securitate înaintat Guvernului.

1.4. Republica Polonă

Documentul prezentat succint în acest paragraf se numește „Strategia de Securitate Națională a Republicii Polone³²”. El reprezintă a patra strategie de securitate națională adoptată de către Polonia³³.

Documentul este structurat astfel:

- Introducere
- Interese naționale și scopuri strategice ale Republicii Polone în domeniul securității
- Condițiile securității naționale ale Republicii Polone
- Securitatea națională și scopuri și sarcini sectoriale
- Sistemul de securitate națională al Republicii Polone
- Concluzii.

În rândurile care urmează sunt redată pe scurt fiecare din aceste elemente din structura strategiei naționale de securitate a Poloniei.

1.4.1. Introducere

Prin intrarea în NATO și UE, Polonia s-a alăturat comunității vestice a națiunilor libere, reușind să beneficieze de contextul internațional existent.

Această strategie de securitate națională reprezintă o nouă abordare a conceptului de securitate națională. Explică interesele naționale, exprimă scopurile strategice în conformitate cu Constituția Republicii Polone.

Strategia de securitate națională a Poloniei corelată cu strategiile aliate³⁴ reprezintă baza de dezvoltare a strategiilor din diferite domenii ale securității naționale, a planurilor strategice de răspuns defensiv și management al crizei, precum și a programelor de transformare a sistemului de securitate de stat pe termen lung.

1.4.2. Interese naționale și scopuri strategice ale Republicii Polone în domeniul securității

Operând într-un mediu internațional complex și extensiv, Polonia a devenit un parti-

cipant important al cooperării internaționale. Calitatea sa de membru NATO și UE, precum și parteneriatul cu Statele Unite, au devenit garanții fundamentale ale dezvoltării sale interne și ale poziției sale internaționale. Întrucât este un stat *de graniță* al NATO și UE, teritoriul Poloniei prezintă o importanță strategică.

Interesele naționale fundamentale nu se schimbă și se bazează pe un concept atotcuprinzător de securitate de stat, luând în considerare aspecte politice, militare, economice, sociale și ecologice.

Interesele Republicii Polone includ³⁵ protejarea independenței, inviolabilității teritoriale, libertății, securității, respectului pentru ființa umană și drepturile civile, conservarea patrimoniului național și protecția mediului în condițiile dezvoltării durabile.

Interesele naționale se împart în trei categorii: *interese vitale, importante* și *alte interese semnificative*.

Interesele vitale ale Poloniei implică garantarea supraviețuirii statului și cetățenilor săi. Ele includ asigurarea independenței statului și suveranității, a integrității teritoriale și inviolabilitatea granițelor sale, asigurarea securității cetățenilor săi, protejarea drepturilor și libertăților omului, consolidarea ordinii politice democratice.

Interesele naționale sunt: garantarea dezvoltării civilizaționale și economice, a creșterii unei societăți prospere, a dezvoltării științei și tehnologiei, a protecției corespunzătoare a patrimoniului și identității naționale, a mediului natural.

Alte interese semnificative ale Poloniei se referă la asigurarea din partea statului a eforturilor de menținere a unei poziții internaționale solide și de promovare eficientă a intereselor Poloniei în străinătate, consolidarea abilității de operare a Poloniei în cadrul instituțiilor internaționale din care face parte, dezvoltarea relațiilor internaționale pe baza cooperării multilaterale eficiente și a principiilor Cartei ONU.

Scopurile strategice decurg din interesele de securitate, din dezvoltarea Poloniei și din interdependențele crescute dintre statele și economiile lumii.

Scopul strategic general este de a asigura condiții benefice și eficiente care să urmărească interesele naționale prin eliminarea amenințărilor interne și externe, reducerea riscurilor, evaluarea corespunzătoare a provocărilor și utilizarea în mod avantajos a oportunităților.

1.4.3. Condițiile securității naționale ale Republicii Polone

Securitatea Poloniei este afectată în primul rând de procesele și evoluțiile din regiune, din Europa și din cadrul comunității euro-atlantice.

Există și dezvoltări negative ale mediului de securitate, generate de înrăutățirea securității în Orientul Apropiat și Mijlociu ca rezultat al creșterii influențelor forțelor fundamentaliste, al amenințării atacurilor teroriste, destabilizării Iranului și Afganistanului, precum și ambițiilor nucleare ale Irakului.

Comunitatea internațională este marcată de o intensificare a convingerii comune că trebuie să acționeze împreună pentru asigurarea securității energetice, a căutării de resurse alternative de energie și a stopării schimbărilor negative ale climatului global.

Multe state se implică în combaterea amenințărilor asimetrice, în misiuni de menținere a păcii și în operațiuni de stabilizare. Surse de amenințare sunt entitățile ne-statale, conflictele regionale și locale, statele care nu reușesc să își controleze teritoriile, terorismul și crima organizată, epidemiile HIV/SIDA care determină migrația în masă către țările dezvoltate, dezastrele de mediu, scăderea rezervelor de apă potabilă.

Disparitățile dintre regiuni și tensiunile generate de acestea în relațiile internaționale sunt însoțite de o creștere a simțului de responsabilitate pentru viitorul lumii și a convingerii că sunt necesare acțiuni comune pentru a combate amenințăările și pentru a înfrunța provocările.

Oportunități pentru securitate

Acestea sunt văzute prin prisma poziției solide pe care Polonia o are în cadrul struc-

turilor europene [i euro-atlantice. Consolidarea comunității transatlantice [i a relațiilor dintre Statele Unite [i Uniunea Europeană servește intereselor de securitate ale Poloniei.

Calitatea de membru NATO [i UE conferă Poloniei condițiile de dezvoltare a relațiilor cu partenerii, bazate pe valori [i interese comune.

Polonia sprijină procesele de consolidare a păcii [i stabilității de pe continentul european prin parteneriate de cooperare cu Ucraina, Republica Moldova, Balcanii Occidentali [i Caucazul de Sud. Democratizarea Belarusului ar putea avea un efect pozitiv asupra securității Poloniei.

Provocări la adresa securității [i riscuri de securitate

– migrația populației proprii către alte state în căutarea de locuri de muncă [i condiții mai bune de viață, scăderea natalității [i îmbătrânirea populației<

– mărirea diferențelor între standardul de viață al cetățenilor [i între diferite regiuni, cu generarea de tensiuni sociale [i slăbirea coeziunii sociale<

– migrația ilegală [i de masă, în forme organizate, cauzată de situația politică [i de conflictele armate<

– nevoia de finalizare a transformării sistemului legislativ polonez<

– îmbunătățirea infrastructurii, crearea unei rețele moderne de transport [i telecomunicații, eficientizarea structurilor administrative<

– dependența economiei Poloniei de proviziile energetice petrol [i gaze naturale³⁶<

– colapsul procesului de integrare europeană ca rezultat al întoarcerii statelor la sistemul decizional solitar³⁷<

– tensiunile din Transnistria [i Caucazul de Sud care prezintă un potențial destabilizator [i disputele din Balcani încă nerezolvate³⁸<

– terorismul internațional organizat<

– schimbările violente [i crizele din vecinătatea imediată a Poloniei [i a altor regiuni ale lumii cu efecte asupra stabilității, competitivității [i potențialului de dezvoltare economică al Poloniei<

– crima internațională organizată³⁹<

– amenințări de mediu datorate utilizării necorespunzătoare a progresului tehnic [i

tehnologic [i a deteriorării echilibrului dintre om [i natură.

1.4.4. Securitatea națională > scopuri [i sarcini sectoriale

În vederea atingerii scopurilor strategice Polonia trebuie să facă uz de întreaga gamă de instrumente [i mijuri politice, economice, militare [i diplomatice de care dispune, inclusiv de implicarea administrației publice, a ONG-urilor [i a cetățenilor săi.

În acest context, documentul prezintă detaliat

- Securitatea externă în cadrul căreia Alianța Nord-Atlantică reprezintă pentru Polonia cea mai importantă formă de cooperare multilaterală [i pilon al stabilității continentului european. Împreună cu aceasta, calitatea de membru UE a Poloniei determină, într-o măsură semnificativă, fundamentele securității țării. Polonia este adeptă dezvoltării Politicii Europene de Securitate [i Apărare. Relațiile bilaterale cu Statele Unite ocupă un loc special în politica de securitate poloneză, dar în același timp este preocupată [i de dezvoltarea cooperării bilaterale [i multilaterale cu alte țări din Centrul [i Estul Europei. Polonia se declară în favoarea menținerii responsabilității ONU în asigurarea păcii [i securității internaționale.

- Securitatea militară – Polonia trebuie să fie pregătită să reacționeze la crizele generate de conflicte care ar putea necesita implementarea misiunilor de apărare în conformitate cu articolul V al Tratatului de la Washington. Pentru succesul operațiunilor militare, Polonia trebuie să dețină informația corespunzătoare, să utilizeze structurile de misiune ale forțelor armate, să fie dotată cu echipament tehnic mai modern decât al potențialului inamic, să utilizeze tehnologii avansate, să posede abilitatea de a utiliza eficient intervențiile directe, să efectueze manevre [i să se protejeze pe sine de focul inamic, să aplice cu abilitate strategia simetrică acțiunilor inamicului, să utilizeze la maximum resursele logistice ale țării [i cooperarea civilă [i militară.

- Securitatea internă – obiectivul major al acesteia este acela de a menține capacitatea

Poloniei de a reacționa în eventualitatea unei amenințări la securitatea publică, însemnând protejarea ordinii de drept, a vieții și sănătății cetățenilor și a proprietății naționale împotriva acțiunilor ilegale și a consecințelor dezastrelor naturale și accidentelor tehnologice. Astfel se urmărește implementarea sistemului de management al crizei, stabilirea unui Sistem de Protejare a Populației prin asigurarea operabilității unui Sistem de Prevenire și Alertare a Populației și a unui Sistem Integrat de Salvare, precum și integrarea în activitățile întreprinse de NATO, UE și ONU și de către alte organizații internaționale din care Polonia face parte.

- Securitatea civilă – vizează asigurarea sentimentului de securitate și justiție pentru toți cetățenii țării. Garanțiile constituționale de protejare a drepturilor și libertăților vor fi implementate pe deplin, atunci când autoritățile din domeniul juridic vor deveni larg accesibile, vor acționa rapid și vor fi favorabile cetățenilor.

- Securitatea socială – este construită pe politica muncii și pe cea socială, pe tiință și educație (Polonia fiind o țară care face demersurile necesare de construire a societății bazate pe cunoaștere), pe o societate activă și eficientă.

- Securitatea economică – susține teoria conform căreia securitatea statului se bazează pe fundamente economice solide. Industria energetică, finanțele, potențialul industriei de apărare, infrastructura de transport și comunicații sunt doar câteva din elementele cheie pe care securitatea economică a Poloniei se bazează. Strategia de securitate energetică a țării este orientată către cooperarea strânsă cu producătorii de gaze naturale și petrol din Marea Nordului și Reciful Norvegian, construirea de conducte de gaz către Scandinavia, crearea unui coridor de transport din regiunea Mării Caspice prin Marea Neagră către Polonia și Europa Centrală. Finanțele țării trebuie să asigure afluxul ferm al investitorilor străini direcți. Industria de apărare trebuie să se afle în simbioză cu cerințele de apărare, conform programelor de modernizare a forțelor armate

și în concordanță cu obligațiile pe care Polonia le are ca membră NATO. Este necesară realizarea și dezvoltarea unui sector național de transport care să fie social, economic și ecologic durabil și care să se bazeze pe rețele moderne.

- Securitatea mediului – urmărește să asigure cetățenilor și mijloacele de îmbunătățire a standardelor de viață într-un mediu sănătos prin protejarea naturii, inclusiv stimularea proceselor de dezvoltare durabilă. Polonia va continua să se implice în cooperarea regională și internațională în beneficiul protecției mediului, inclusiv contracararea efectului de seră.

- Securitatea informației și telecomunicațiilor – are ca scop prevenirea încercărilor de exercitarea a influenței distructive asupra infrastructurii telecomunicațiilor țării, prin minimizarea efectelor unor posibile atacuri și prin restaurarea operabilității sale depline în scurt timp. Statul polonez trebuie să construiască cât mai curând propriul său sistem de comunicare prin satelit, utilizând pozițiile alocate pe orbita geostațională.

1.4.5. Sistemul de securitate național al Republicii Polone

Această parte a Strategiei de Securitate Națională prezintă direcțiile strategice de transformare a sistemului de securitate națională, sub-sistemul de management al securității naționale și sub-sistemele executive.

Direcții strategice de transformare a sistemului de securitate național se referă la următoarele aspecte:

- dezvoltarea unui sistem de securitate națională eficient și bine organizat rămâne sarcina fundamentală a politicii de securitate națională. Acesta trebuie să fie constituit din toate autoritățile și instituțiile responsabile de securitate conform Constituției Republicii Polone și legilor relevante. Elementele importante ale acestui sistem includ forțele armate, serviciile și instituțiile guvernamentale. Este necesară dezvoltarea capacităților de coordonare și integrare a eforturilor acestor autorități, instituții și servicii.

– sistemul de securitate național al Poloniei trebuie să devină unul complet integrat, coerent și ordonat.

– este necesară modificarea unora dintre regulamentele legale, definirea precisă a competențelor componentelor sistemului, mărirea cooperării interministeriale.

– o altă măsură reformatoare constă în creșterea capacității elementelor sistemului de securitate națională de a coopera cu structuri relevante din alte state membre și cu aliați, în paralel cu menținerea capacității de acțiune independentă într-o manieră eficientă.

– sistemul de securitate națională trebuie să fie astfel organizat încât să asigure operarea eficientă și rapidă în orice condiții și ca răspuns la orice tip de pericol sau criză. De asemenea se impune consolidarea capacității elementelor sistemului de a prognoza evoluțiile interne și internaționale și de a detecta în avans orice schimbare care afectează negativ securitatea Poloniei.

– întrucât managementul resurselor umane este un factor cheie al acestui sistem, o atenție specială va trebui acordată îmbunătățirii competențelor, abilităților și cunoștințelor speciale ale persoanelor încadrate în sub-sistemele constituente ale sistemului de securitate națională.

Crearea unui sistem complet integrat de securitate națională necesită îmbunătățirea permanentă a comunicării dintre toate elementele și continuă informatizare și modernizare a rețelelor de telecomunicații ale serviciilor și autorităților competente.

Sub-sistemul de management al securității naționale este compus din autoritățile publice și conducerile unităților organizaționale împreună cu autoritățile de comandă din cadrul Forțelor Armate ale Republicii Polone. Un rol special îl au în cadrul acestuia Parlamentul, Președintele și Consiliul de Miniștri. Rolul acestui sub-sistem de management este acela de a asigura continuitatea în luarea deciziilor și de acțiune în vederea menținerii securității naționale.

Alte sarcini ale acestui sistem de management al securității naționale sunt: monitorizarea surselor, tipurilor, direcțiilor și dimen-

siunilor amenințărilor; prevenirea apariției amenințărilor pe teritoriul și în afara acestuia; contracararea efectelor acestor amenințări și eliminarea lor; managementul apărării naționale.

Sistemul de management al securității naționale beneficiază de un sistem separat de comunicare care asigură securitatea și siguranța comunicării între entitățile care implementează sarcinile de management al securității naționale.

Sub-sistemele sunt formate din:

- afacerile externe
- apărarea națională
- serviciile speciale
- administrația publică și afacerile interne
- informatizarea și telecomunicațiile
- justiția
- economia
- economia maritimă
- bugetul și finanțele publice
- trezoreria statului
- transporturile
- industria construcțiilor, amenajarea teritoriului
- agricultura, dezvoltarea rurală și piețele agricole
- dezvoltarea regională
- ocuparea forței de muncă, securitatea socială și familia
- sănătatea
- tinerii și învățământul superior
- educația și formarea
- cultura și protejarea patrimoniului național
- mediul natural
- autoritățile regionale ale administrației guvernamentale și autoritățile guvernamentale locale.

1.4.6. Concluzii

Strategia de Securitate Națională a Republicii Polone conține interpretarea oficială a intereselor naționale, identifică scopurile strategice în domeniul securității și planifică modurile de atingere ale acestora.

Strategia este adresată tuturor autorităților din administrația publică și entităților care implementează sarcini în domeniul securității.

După implementarea strategiei, vor fi dezvoltate sau ajustate strategii pentru sectoarele respective ale administrației publice [și pentru instituțiile cărora le-au fost încredințate sarcini speciale. Concluziile strategiei și propunerile de aducere la zi ale acestora vor fi revizuite periodic.

2. Ungaria, Slovacia, Cehia, Polonia> despre convergența în strategiile de securitate națională

Plecând de la prezentările anterioare ale strategiilor de securitate națională ale Ungariei, Slovaciei, Cehiei și Poloniei, am efectuat o analiză comparativă a acestora în care am urmărit câteva elemente caracteristice [și anume>

- Evoluția în timp a strategiilor<
- Structura acestora<
- Conținutul.

Nu în ultimul rând, s-a încercat observarea modului în care se corelează aceste strategii cu Strategia de Securitate a Uniunii Europene.

2.1. Evoluția în timp a strategiilor

Pot fi remarcate unele *diferențe de durată până la apariția primei* strategii de securitate națională. Astfel, Ungaria a evoluat cel mai lent> ea obține suveranitate totală în 1990 [și are nevoie de trei ani pentru a adopta documentele relevante de securitate. Slovacia devine independentă în 1993 [și la un an

adoptează doctrina de apărare. Devenită independentă odată cu Slovacia, Cehia - deși adoptă prima strategie de securitate abia în 1999, dezvoltă documente referitoare la securitatea națională încă de timpuriu⁴⁰.

Polonia organizează primele alegeri libere în 1989 odată cu dezintegrarea administrației comuniste în Europa centrală, [și adoptă prima strategie de securitate națională în 1992. Este cea mai „activă” dintre cele patru țări analizate în ceea ce privește reînnoirea periodică a acestei strategii⁴¹.

Putem vorbi [și de *diferența momentelor de adoptare* a strategiei de securitate în raport cu invitația de a adera la NATO (anterior, respectiv ulterior invitației de aderare la NATO)>

- Ungaria și Cehia sunt ambele invitate în 1997. *Ulterior*, Ungaria adoptă principiile de bază ale politicii de securitate și apărare (1998), iar Cehia adoptă strategia de securitate națională (1999)<

- Slovacia adoptă strategiile de apărare [și militară cu un an *înainte* de a primi invitația NATO (2001) [și nu le reînnoiește nici după un an de când a obținut statutul de membru NATO.

- Polonia devine membru NATO în 1999, dar cu [apte ani *înaintea* acestui eveniment (1992) avea deja o primă strategie de securitate națională.

În tabelul de mai jos este redată o sinteză a acestei cronologii>

Tabelul 1. Repere temporale ale adoptării strategiei de securitate pentru Ungaria, Slovacia, Cehia, Polonia

<i>Ungaria</i>	<i>Slovacia</i>	<i>Cehia</i>	<i>Polonia</i>
Principiile de bază ale securității și politica de apărare (1998) – mai abstract decât majoritatea documentelor internaționale de securitate națională	Doctrina de apărare (1994)		Doctrină de apărare (1992)

<i>Ungaria</i>	<i>Slovacia</i>	<i>Cehia</i>	<i>Polonia</i>
Nu a avut strategie de securitate până în 2002	Principii și scopuri de bază ale securității naționale (1996)		
	Strategie de securitate (aprobată în 2001)	Strategie de securitate (1999)	Prima strategie de securitate în 1992 ⁴¹ (modificată în 2000, 2003, 2007)
	Strategie de apărare		Strategie de apărare (2000)
Nu are adoptată nici până în prezent o strategie militară	Strategie militară (confuzie la nivelul numelui în raport cu cea de apărare)	Strategie militară	

Mergând mai departe cu diferențierile identificate, ne putem opri și asupra **diferențelor în mecanismele de adoptare** ale documentelor referitoare la securitate. Se observă din tabelul de mai jos, că în timp ce în Ungaria atât legislativul cât și executivul

au avut la un moment dat un rol în aprobarea documentelor de securitate funcție de tipul acestora, în cazul celorlalte două țări, sarcina adoptării acestor documente de referință revine strict fie legislativului, fie executivului.

Tabelul 2. Mecanisme de adoptare ale strategiei de securitate pentru Ungaria, Slovacia, Cehia, Polonia

<i>Ungaria</i>	Principiile de bază ale securității și politica apărare (1998) – document adoptat de Parlament SSN ⁴³ 2002 – adoptată de guvern SSN 2004 – adoptată de guvern
<i>Slovacia</i>	Toate documentele adoptate de legislativ
<i>Cehia</i>	Toate documentele adoptate de executiv
<i>Polonia</i>	SSN 2000 – adoptată de Consiliul de Miniștri

2.2. Compararea structurii strategiei de securitate

Compararea structurilor strategiilor de securitate a reprezentat al doilea nivel al analizei efectuate. Rezultatul comparației structurilor este redat sintetic în tabelul de mai jos.

Se observă, așadar, elemente comune celor patru țări analizate, cum ar fi interesele de securitate în mediul de securitate (sau condițiile de securitate în strategia Poloniei). Statele își definesc aceste interese încă de la începutul

documentului, deci putem spune că definirea **intereselor** reprezintă un element comun major pentru toate țările analizate.

Există însă o manieră diferită de dezvoltare ulterioară a documentului în cele patru cazuri. Ungaria prezintă obiective și sarcini [i definește **strategii sectoriale** (acest element de structură nu se regăsește în celelalte trei documente)] dar reciproc, nici **sistemul de securitate** prezentat în strategia Cehiei [i Poloniei nu își are corespondent în documentele celorlalte două țări.

Tabelul 3. Structura strategiei de securitate pentru Ungaria, Slovacia, Cehia, Polonia

<i>Ungaria</i>	<i>Slovacia</i>	<i>Cehia</i>	<i>Polonia</i>
Introducere	Introducere	Introducere	Introducere
---	---	Principii ale politicii de securitate	---
Valori și interese	Interese de securitate	Interese de securitate	Interese naționale și scopuri strategice
Mediul de securitate	Mediul de securitate	Mediul de securitate	Condiții de securitate națională (oportunități, provocări, riscuri)
Obiective și sarcini	---	---	Scopuri sectoriale și sarcini
Instrumente de implementare	Politica de securitate	Strategia de promovare a intereselor de securitate	
---	---	Sistemul de securitate	Sistemul de securitate
Strategii sectoriale	---	---	---
---	Concluzii	Concluzii	Concluzii

2. 3. Compararea conținutului strategiei de securitate

După cum am văzut există o parte denumită aproape la fel în cele patru documente – **mediul de securitate** (sau **condiții de securitate** cum este intitulat în cazul Poloniei). Similaritatea de conținut merge aici foarte departe, aproape până la identificare, întrucât toate patru documentele vorbesc aici despre **amenințări, riscuri și provocări**.

Astfel putem identifica o abordare comună a amenințărilor, în document fiind prezentate și explicate pe larg în cazul fiecăreia din cele patru:

- terorismul
- proliferarea armelor de distrugere în masă
- conflictele regionale
- decăderea statelor
- crima organizată (cu excepția Ungariei).

În tabelul de mai jos am sintetizat amenințăările așa cum sunt ele identificate în documentele respective, evidențiind două categorii de amenințări: **globale** și **naționale**.

Referitor la analiza conținutului celor patru strategii de securitate există, evident, atât asemănări cât și deosebiri.

La **similarități** scoase în evidență la începutul acestui paragraf, se mai pot adăuga și aceea că, în toate cele patru cazuri analizate, **terorismul** este considerat o amenințare majoră, chiar „amenințare strategică” (în cazul Ungariei).

Mai mult, așa cum Ungaria menționează la provocările globale cele două amenințări strategice pe care le consideră sunt terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă, acestea sunt menționate tot pe primele două poziții ca importanță și de către Slovacia, Cehia. Polonia afirmă că sprijin dezvoltarea legislației și eforturilor internaționale în combaterea eficientă a noilor amenințări, în special a celor legate de proliferarea armelor de distrugere în masă, terorism, crimă organizată și state eșuate.

De asemenea este de remarcat faptul că toate țările analizate au plasat problema **conflictelor regionale/regiunilor instabile** pe poziția a treia în topul amenințărilor (după

Tabelul 4. Prezentarea amenințărilor în strategiile de securitate ale Ungariei, Slovaciei, Cehiei, Poloniei⁴⁴

	<i>Ungaria</i>	<i>Slovacia</i>	<i>Cehia</i>	<i>Polonia</i>
GLOBALE	Terorism	Terorism	Terorism/extremism	Terorism internațional organizat
	Proliferarea armelor de distrugere în masă	Proliferarea armelor de distrugere în masă	Proliferarea armelor de distrugere în masă	Proliferarea armelor de distrugere în masă
	Regiuni instabile	Conflicte regionale în zone instabile	Conflicte regionale	Regiuni instabile
	State eșuate	State eșuate	State eșuate	
		Crima organizată	Crima organizată	
	Migrația ilegală	Migrația necontrolată	(Valuri de) Migrație masivă	Migrația în masă
		Serviciile speciale străine	Actorii ne-statali (grupuri extremiste, organizații teroriste, etc.)	Conflicte armate
	Provocări ale societății informaționale	Violarea sau căderea sistemelor informaționale	Scurgeri masive de date strategice sau intruziuni în sistemele informaționale	
		Resurse vitale instabile (energie, materii prime)		Dependența de resurse energetice
	Instabilitate economică			Colapsul (potențial) al procesului de integrare europeană
	Surse globale de pericol: naturale, produse de om și medicale	Dezastre naturale și industriale	Boli infecțioase (pandemiile – considerate amenințare strategică)	Amenințări de mediu (distrugerea echilibrului dintre om și natură)
			Schimbarea climaterică globală (cu risc de dezastre naturale)	
			Accidente industriale	

NAȚIONALE (interne)	Crima organizată	Criminalizarea relațiilor sociale (inclusiv xenofobie și rasism)	Crima organizată	
	Economia ilegală	Crima economică		
	Corupția	Corupția	Corupția	
			Dezechilibru între Nord și Sud (economic și social)	Adâncirea diferențelor standardului de viață între regiuni ale Poloniei
			Migrație ilegală către țările din Nord	Migrația polonezilor către alte state
	Drogurile			Narcotice
	Extremism politic și religios		Extremism, radicalism	
	Provocări demografice	Dezvoltarea demografică		Îmbătrânirea populației
		Scăderea rezervei de stat de alimente		

terorism [i proliferarea armelor de distrugere în mas\]. Acest lucru dovede[te o comunitate de vederi, dar [i preocup\ri similare generate de îngrijorarea comun\ asupra efectelor destabilizatoare pe termen lung pe care aceste conflicte ar putea-o genera.

Ungaria extinde amenin]area dat\ de proliferarea armelor de distrugere în mas\ la nivelul securit\jii Europei [i a regiunii euro-atlantice pe baza modurilor neconven]ionale de utilizare a armelor de distrugere în mas\ [i insist\ pe cooperarea cu alte state. {i în strategia de securitate a Cehiei apare această idee, ea fiind chiar mai precis delimitat\ prin identificarea zonelor cu risc crescut Orientul Mijlociu, Asia de Sud [i de Est. Dacă Ungaria vorbe[te despre „moduri neconven]ionale”, Cehia uzeaz\ de expresia „mijloace diverse de folosire a mijloacelor de distrugere în mas\”

pentru a se referi la acest aspect. {i Slovacia se refer\ la armele de distrugere în mas\ în cadrul prezent\rii mediului de securitate (la punctul 4 al strategiei) chiar dac\ parc\ nu are aceea[i importan]\ în ierarhia amenin]\rilor [i riscurilor ca la celelalte dou\]ri.

Ungaria, Slovacia, Cehia vorbesc de conceptul de **ap\rare colectiv** pe care îl v\d ca unica posibilitate de a manageria contextul actual de securitate [i sunt de acord c\ nici una nu poate face fa]\ singur\ amenin]\rilor globale actuale din cadrul mediului de securitate interna]ional (în primul rând terorism [i proliferarea armelor de distrugere în mas\)⁴⁵. {i Polonia consider\ c\ ap\rarea colectiv\ [i crearea unei baze pentru consult\riile între alia]ii din cadrul NATO în cazul unor amenin]\ri trebuie s\ r\mân\ o prioritate.

Legat de *diferențele* prezente, se pot enumera aici câteva [i anume>

- Dacă la Ungaria ameninările sunt defalcate în globale [i interne, în cazul Slovaciei ele sunt prezentate în cadrul aceluiași capitol (uneori chiar în același paragraf sunt mixate ameninări [i riscuri, de nivel *internațional* [i național).

- În cadrul strategiei de securitate a Ungariei există un capitol larg despre ameninări, riscuri [i provocări *regionale*, care nu se regăsesc la celelalte două [i (în cazul Slovaciei [i Cehiei se prezintă doar cele globale [i naționale).

- Slovacia face mențiunea că se referă în prezentarea mediului ei de securitate la riscurile [i ameninările actuale cu care se confruntă, [i care, deși au grade diferite de pericol (sunt *riscuri* respectiv *ameninări*), dacă nu sunt luate în considerare pot genera situații de criză care implicit ar leza interesele vitale [i. Nu la fel de clar este această delimitare a riscurilor [i ameninărilor în strategia de securitate a Cehiei.

- Strategia de securitate a Cehiei își definește conceptele de *risc* [i *ameninare*>

Ameninare = orice fenomen potențial din interesul Republicii Cehia (ia în considerare numai ameninările care rezultă din acțiuni deliberate ce pot vătăma interesele [i valorile Cehiei).

Risc = o anumită probabilitate a unui eveniment care este considerat indesezabil din punct de vedere al motivelor de securitate (riscurilor le sunt asociate diferite grade, pe baza analizei de risc care ia în considerare capacitatea [i de a face față situației respective). Definiții clare ale acestor concepte nu apar însă în cazul celorlalte două [i.

- Ca dimensiune, strategia Poloniei este cea mai vastă dintre cele patru analizate [i totodată cea mai recentă în raport cu a celorlalte [i (strategia actuală a fost adoptată în 2007).

- În strategia Poloniei, cel mai mare spațiu este dedicat prezentării **sistemului de securitate național** < nici chiar condițiile de securitate (ameninările [i provocările) nu sunt prezentate atât de detaliat.

- Strategia Republicii Cehia menționează (la secțiunea despre politica de securitate) despre îmbunătățirea capacității militare [i demersurile de construire a unei armate moderne, în timp ce celelalte două [i fac referiri la Strategiile Militare. [i Polonia, arată că, în calitatea pe care o are de membru NATO [i UE, va sprijini construirea de capacități militare [i civile în cadrul UE, întrucât și ea este parte a pilonului european al NATO [i face uz de resursele NATO.

- Polonia este singura dintre cele patru [i care face referire în strategia sa de securitate națională la **colapsul procesului de integrare european** ca posibilă amenințare (în cazul în care ar apărea eșecul în cooperarea UE - SUA, pe baza slăbirii legăturilor în comunitatea transatlantică [i a unei eventuale întoarceri a statelor la un proces decizional independent [i solitar.

2.4. Corelarea cu strategia europeană de securitate

Există o puternică corelare în ceea ce privește ameninările. În fapt, ameninările identificabile în documentul de strategie europeană se regăsesc întocmai, chiar dacă cu nivele diferite de importanță, în toate celelalte strategii analizate.

Este remarcabil de asemenea, corelarea în ceea ce privește maniera de răspuns la adresa ameninărilor. Putem spune că cele patru state analizate au răspunsuri la ameninări coerente cu strategia europeană. De remarcat însă [i nuanțele în ceea ce privesc conflictele din vecinătatea imediată (Balcani) sau alte zone (Afganistan). Sunt de asemenea evidențiabile unele nuanțe în abordarea unor ameninări (considerate astfel în sânul alianței nord-atlantice) la care cele patru state analizate răspund de o manieră ușor diferită față de modul de răspuns al UE (vezi cazul Iranului, al Coreei de Nord etc.).

Nu în ultimul rând, coerența se manifestă [i la nivelul abordărilor privind noua ordine mondială bazată pe multilateralismul efectiv. Având obiective strategice convergente cu

cele ale strategiei UE, cele patru state analizate se implic (mai timid sau mai ferm) în proiectarea unor noi politici internaționale plecând de la conceptul fundamental de ordine mondial bazat pe o societate internațional puternică, cu instituții internaționale funcționale [i cu state în care guvernează legea. De remarcat aici, dinamismul susținut al politicii externe maghiare în sfera relațiilor în interiorul UE dar mai ales când este vorba de relațiile cu SUA, UE [i cu Canada.

Pentru Polonia, Cehia [i Ungaria, dat fiind aderarea lor timpurie la pactul NATO, a fost foarte importantă ajustarea conceptelor lor de securitate națională astfel încât acestea să corespundă cât mai bine standardelor europene.

În ceea ce privește Polonia, aceasta a fost una din țările care a beneficiat cel mai mult de pe urma colapsului vechiului regim. Cu mai mult de o decadă în urmă, Polonia a schimbat dramatic parametrii securității sale. Participarea Poloniei la NATO a inițiat [i facilitat procesul integrării sale nu doar cu UE dar [i cu sistemul de securitate. De la început, aspirațiile politice [i obiectivele Poloniei au fost sprijinite mai ales de guvernul SUA, care vede Polonia ca pe un element important al securității regionale⁴⁶.

Putem concluziona deci că strategiile celor patru state analizate sunt profund coerente cu strategia UE, nuanțele apărând numai la acele componente ce nu contravin cu ideile fundamentale ale securității UE.

3. Concluzii

Cele patru state analizate în prezenta lucrare au strategii de securitate cu elemente comune dar [i divergente.

Numitorul comun care le conferă caracteristica de grup distinct este dat de viziunea lor asupra ordinii internaționale preferate.

Această viziune comună asupra ordinii internaționale poate fi descrisă astfel

- legislația internațională trebuie să reflecte schimbările în caracterul amenințărilor la securitate, să fie adaptat la noile schimbări

- rolul Consiliului de Securitate al ONU văzut ca important dar nu ca primordial, major (Ungaria îl consideră ca având „responsabilitate primară, dar nu exclusiv”, Slovacia nu menționează Consiliul de Securitate ONU, iar Cehia îl vede ca pe un organism „al cărui mandat ar trebui extins în caz de acțiuni coercitive”)

- NATO este considerat cel mai important garant al securității în toate cele patru strategii.

Deși am văzut că există [i diferențe în cele patru strategii, nu se poate afirma că acestea sunt fundamentale, ele fiind mai degrabă de ierarhizarea elementelor conținute în document [i de maniera de formulare.

În concluzie, luând în calcul atât punctele comune cât [i cele în care cele patru strategii diverg, se poate aprecia că în mod fundamental cele patru documente reflectă aceeași percepție asupra securității.

Note

¹ The National Security Strategy of the Republic of Hungary 2004, MERLN (the Military Education Research Library Network), <http://merln.ndu.edu/whitepapers.html>.

² Această parte a strategiei nu este intitulată „Introducere” cum se întâmplă de exemplu în cazul strategiei de securitate națională a Slovaciei, Cehiei sau Poloniei.

³ Adoptat în 2003.

⁴ Ca interes de securitate național al Ungariei se menționează tot aici „cea mai largă implementare posibilă a drepturilor ungarilor care trăiesc în țările vecine”, declarație ce are o semnificație aparte (asupra creia voi reveni în partea de analiză comparativă (partea a doua a lucrării).

⁵ Referirile la adresa Ucrainei [i Rusiei constituie un alt element distinctiv, care este prezent [i în identificarea intereselor de securitate națională a celorlalte două țări analizate Slovacia [i Cehia.

⁶ Cu referire specială la terorism [i proliferarea armelor de distrugere în masă.

⁷ Organizații internaționale, companii transnaționale, ONG-uri, grupuri teroriste internaționale.

⁸ Împreună cu descrierea obiectivelor [i sarcinilor, aceasta constituie partea cea mai largă a strategiei de securitate națională a Ungariei.

⁹ Considerat chiar amenințare strategică la securitatea regiunii euro-atlantice, care poate genera alte crize globale (politice, economice, comerciale, etc.).

¹⁰ „Failed states” în textul original.

¹¹ Ca amenințare, fenomenul migrației ilegale este explicat în contextul schimbării caracteristicii Ungariei

din *Jar* de tranzit în *Jar* Jint odat cu intrarea acesteia în Uniunea Europeană sunt menționate [i implicațiile acestui fenomen în plan economic [i demografic.

¹² Security Strategy of the Slovak Republic 2001, MERLN (the Military Education Research Library Network), <http://merln.ndu.edu/whitepapers.html>.

¹³ Voi reveni asupra semnificației acestui aspect la partea de analiză comparativă.

¹⁴ Despre interesele comune ale Jrilor din Grupul Vișegrad voi vorbi în capitolul următor, pentru a scoate în evidență unul din argumentele care fac ca Ungaria, Slovacia, Cehia [i Polonia să constituie “un grup”.

¹⁵ Tradiții culturale bogate, nivel ridicat de educație al cetățenilor și, forță de muncă calificată.

¹⁶ Central-European Free Trade Association, European Free Trade Association, Commonwealth of Independent States

¹⁷ Idem 16.

¹⁸ Europa de Sud-Est [i Caucazul de Nord.

¹⁹ Acestea sunt generate de o activitate crescută în domeniul traficului ilicit de arme [i droguri, materialelor interzise, traficului de ființe umane, spălrării banilor.

²⁰ Debalansarea continuă dintre populația activă [i cea ne-productivă.

²¹ Referire clară la Grupul de la Vișegrad.

²² Toate acestea sunt tratate pe larg în document la secțiunea “Politica de securitate”.

²³ Security Strategy of the Czech Republic, http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp_id/24118&ido/7567&idj/2.

²⁴ După cum arată Primul Ministru al Cehiei în introducerea făcută cu ocazia prezentării strategiei de securitate.

²⁵ Participarea NATO la summit-urile de la Roma [i Praga.

²⁶ Jrile care fac parte din “Mediterranean Dialogue”

²⁷ Republica Cehă este preocupată de a găsi urgent noi căi de salvagardare a securității sale în cazul unui atac iminent cu arme de distrugere în masă.

²⁸ În document se apreciază că acest risc asupra Republicii Ceha a crescut.

²⁹ Considerat că fiind la un nivel “inacceptabil de ridicat”, care poate duce la grav intereselor republicii.

³⁰ Toate aceste politici sunt tratate pe larg în document.

³¹ În document sunt redate importanța, rolul [i sarcinile fiecăruia dintre elemente.

³² The National Security Strategy of the Republic of Poland, MERLN (the Military Education Research Library Network), <http://merln.ndu.edu/whitepapers.html>

³³ În ordine cronologică, acestea au fost adoptate în 1992, 2000, 2003 [i 2007.

³⁴ Conceptul Strategic NATO [i Strategia Europeană de Securitate.

³⁵ Conform Constituției Republicii Polone.

³⁶ Considerat de către Polonia cea mai mare amenințare externă la adresa securității sale.

³⁷ Amenințare potențială, posibil numai în cazul în care situația de colaps menționată ar apărea.

³⁸ Cu toate acestea, pericolul reizbucnirii unui conflict deschis este redus.

³⁹ Consecința a poziției de Jar de tranzit pe care Polonia o deține.

⁴⁰ Primul raport asupra situației securității Cehiei apare în 1994.

⁴¹ După 1992, Polonia adoptă următoarele strategii în 2000, 2003 [i respectiv în 2007.

⁴² Denumirea exactă este “National Security Concept”.

⁴³ SSN - abreviere pentru Strategia de Securitate Națională.

⁴⁴ O diferențiere netă în amenințări [i provocări nu a fost întotdeauna posibilă, întrucât chiar în documentele analizate se foloseau adesea ambii termeni în același context.

⁴⁵ Spre exemplu, strategia Republicii Ceha, la capitolul politica de securitate, menționează „o abordare bazată pe valoarea de necontestat a apărării colective [i securității cooperative furnizate de organizațiile internaționale [i aranjamentele multilaterale”.

⁴⁶ Piotr Bieniek, op.cit.

Bibliografie

1. *** The National Security Strategy of the Republic of Hungary 2004, MERLN (the Military Education Research Library Network), <http://merln.ndu.edu/whitepapers.html>
2. *** Security Strategy of the Slovak Republic 2001, MERLN (the Military Education Research Library Network), <http://merln.ndu.edu/whitepapers.html>
3. *** Security Strategy of the Czech Republic, http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp_id/24118&ido/7567&idj/2
4. *** The National Security Strategy of the Republic of Poland, MERLN (the Military Education Research Library Network), <http://merln.ndu.edu/whitepapers.html>
5. *A Secure Europe in a Better World* European Security Strategy - 2003, MERLN (the Military Education Research Library Network) http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp_id/24118&ido/7567&idj/2
6. Hans Binnendijk, Jeffrey Simon, *Hungary's 'Near Abroad', Minorities Policy and Bilateral Treaties*, noiembrie 1996
7. Oficiul guvernamental pentru minoritățile ungare în străinătate, http://www.hhrf.org/htmh/en/_menuid/03
8. Grupul Vișegrad, http://www.visegradgroup.eu/main.php_folderID/858.

9. Piotr Bieniek, <i>Polish Defense Policy in the Context of National Security Strategy</i>, 2006, teză de Masterat, Naval Postgraduate School, Monterey, California, http://stinet.dtic.mil/oai/oai/verb/getRecord&metadataPrefix/html&identifier/ADA451306	10. Malgorzata Pruska, "Politica Externă a Grupului Vîlegrad în cadrul Politicii UE", 2005, http://www.iips.cz/upload/ss_akce/V4-malgorzata_pruska.doc

SUMMARY

This study aims at presenting an analysis of the national security strategies of Hungary, Slovakia, the Czech Republic and Poland, in an attempt to emphasize the basic elements of the structure of each strategy, as well as a comparative analysis focused on both common and different elements. In order to build a clear structure the study contains three parts> the first one presents each security strategy of the four countries, by describing their main elements< the second part is focused on the comparison between the four national security strategies, and the last one presents the conclusions of the research.

Georgeta Chirleşan is currently a Ph.D. student at the National School for Political and Administrative Studies in Bucharest.

Analiza comparativă a Concepțiilor de Securitate Națională ale Republicii Moldova, Georgiei, Armeniei și Azerbaidjanului

Mariana Nebesnea

Republica Moldova, Georgia, Armenia și Azerbaidjan sunt foste republici sovietice, care au devenit independente după destrămarea Uniunii Sovietice, în 1991. Aceste state s-au confruntat cu probleme similare de ordin intern, cu particularități specifice fiecărui stat, dar au optat pentru direcții diferite în domeniul securității naționale.

În lucrarea de față voi face o analiză comparativă a Concepțiilor de Securitate Națională ale Republicii Moldova, Georgiei, Armeniei și Azerbaidjanului, ținând cont de influența unor factori externi și interni asupra domeniului securității naționale. În analiza comparativă voi lua în considerare influența acestor factori în abordările fiecărui stat în ceea ce privește soluționarea conflictelor „înghețate” din aceste țări (Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud și Nagorno-Karabah). În cazul conflictului din Nagorno-Karabah voi compara concepțiile de securitate ale Armeniei și Azerbaidjanului.

*
* *

După proclamarea independenței, Republica Moldova a adoptat două Concepții de Securitate Națională (prima în 1995, a doua în 2008). Spre deosebire de conducerea de la Chișinău, Tbilisi, Erevan și Baku au avut nevoie de o perioadă mai lungă pentru elaborarea primelor documente ce țin de domeniul securității 2005 și respectiv 2007 (Armenia și Azerbaidjan).

Trebuie subliniat că Republica Moldova, Azerbaidjan, Armenia și Georgia au o experiență limitată în ceea ce privește planificarea și elaborarea unor strategii de securitate

națională². Aceasta se explică prin faptul că studiul securității este un domeniu academic dezvoltat în centrele de cercetare din SUA și, în general, în lumea vestică³. În Est, în fostele republici unionale nu a existat o astfel de „tradiție”. În perioada sovietică acest domeniu era coordonat de centru, cu „ușile închise”, în cadrul Comitetului Securității de Stat (KGB), Ministerului Apărării și Ministerului Afacerilor Interne din URSS⁴.

Înainte să trec la analiza propriu-zisă a Concepțiilor de Securitate Națională, voi sublinia câteva elemente comune, precum și pe cele care fac deosebirea dintre statele în discuție. Pentru început voi evidenția câteva elemente comune

- În primul rând, trebuie menționat trecutul istoric. Atât Basarabia, cât și principatele georgiene și hanatul de Baku au fost anexate Imperiului Rus aproximativ în aceeași perioadă: Republica Moldova (Basarabia) și Georgia în mai 1812, prin pacea de la București; nordul Azerbaidjanului (Derbent, Baku) și Armenia în octombrie 1813, prin pacea de la Gulistan.

- Toate cele patru state au devenit independente în urma destrămării Uniunii Sovietice, în 1991.

- Armenia (1991), Georgia și Azerbaidjan (din 1993), Republica Moldova (din 1994), sunt membre CSI.

- După proclamarea independenței, Republica Moldova, Georgia și Azerbaidjan se confruntă cu aceeași problemă: separatismul regional și prezența trupelor militare străine pe teritoriul lor.

- Republica Moldova, Georgia, Armenia [i Azerbaidjan fac parte din zona extins\ a M\rii Negre.

Pentru a examina evoluția fenomenelor [i supunând unei analize obiective procesul de constituire a politicii de securitate, trebuie s\ linem cont de specificul [i particularit\jile fiec\ru] stat care le deosebesc. În ceea ce prive[te diferen]ele, trebuie subliniat c\>

- Spre deosebire de Georgia [i Azerbaidjan, Republica Moldova [i Armenia nu au grani]\ comun\ cu Federa]ia Rus\.

- În 1997, Republica Moldova, Georgia [i Azerbaidjan au fondat împreun\ cu Ucraina GUAM, Organiza]ia pentru Democra]ie [i Dezvoltare Economic\.

- Spre deosebire de Armenia, Georgia [i Azerbaidjan, Republica Moldova [i-a proclamat neutralitatea permanent\ „ca fundament al securit\jii na]ionale” (Constitu]ia Republicii Moldova din 1994, art 11).

- Spre deosebire de Republica Moldova [i Azerbaidjan, pe teritoriul c\ror se afl\ trupe ruse „de men]inere a p\cii”, pe teritoriul Georgiei s-a aflat pân\ de curând Grupul de Trupe ruse[ti din Transcaucazia, constituit în urma semn\rii tratatului ruso-georgian de la 22 martie 1995, de c\tre pre[edintele Eduard {evarnadze [i Pavel Graciov, ministrul rus al Ap\r\rii. Prin acest tratat, au func]ionat garnizoane ruse[ti în urm\toarele ora[e> Batumi, Ahalkalaki, Vaziani, Tbilisi.

*
* *

Întrucât Republica Moldova, Armenia, Georgia [i Azerbaidjan sunt foste republici sovietice trebuie s\ linem cont în abordarea comparativ\ de contextul creat dup\ destr\marea URSS atât în estul Europei (rela]iile bilaterale Republica Moldova-Ucraina, Republica Moldova-România [i Republica Moldova-Federa]ia Rus\), cât [i în Caucazul de Sud. Trebuie luat\ în considerare [i influen]a Rusiei în aceste regiuni, pentru a în]elege care au fost principalele piedici ce au tergiversat elaborarea unor strategii de securitate din aceste regiuni, din 1991 încoace.

Caucazul de Sud este regiunea de influen]\ tradi]ional\ a unor puteri regionale precum Rusia, Turcia [i Iran. La summit-ul NATO de la Istanbul, din 2004, regiunea Caucazului de Sud a fost inclus\ pe agenda regiunilor de interes prioritar pentru Alian]a Nord Atlantic\.

Institu]iile europene sunt prezente în Republica Moldova, dar [i în Caucazul de Sud, dup\ 1991, prin activitatea unor organiza]ii precum OSCE (implicat\ în procesul de negocieri pentru solu]ionarea conflictelor înghe]ate), Consiliul Europei [i prin programele de asisten]\ ale Uniunii Europene, de exemplu TACIS⁵ [i apoi Politica European\ de Vecin\tate⁶. UE, prin ini]iativele sale, a acordat sprijin pentru statele membre ale GUAM. În acest sens, trebuie men]ionat\ participarea statelor membre ale UE din Europa Central\ [i de Est în ini]iative cum ar fi Forumul M\rii Negre, Comunitatea Alegerii Democratice (Commonwealth of Democratic Choice) [i Grupul Noilor Prieteni ai Georgiei (numit [i axa Marea Baltic\ -Marea Neagr\).

Analiza comparativ\ a Concep]iilor de Securitate Na]ional\ ale Republicii Moldova, Georgiei [i Azerbaidjanului

Întrucât ne-am propus compararea Concep]iilor de Securitate Na]ional\ ale statelor în discu]ie, mai întâi vom scoate în eviden]\ amenin]\rile militare [i non-conven]ionale comune, apoi vom men]iona amenin]\rile pentru fiecare stat în parte.

Specificul documentelor de securitate na]ional\ ale Republicii Moldova, Georgiei [i Azerbaidjanului const\ ;n faptul c\ au fost adoptate în contextul existen]ei în cadrul acestor state a unor republici/regimuri autoproclamate (Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud, Nagorno-Karabah), al c\ror statut nu a fost stabilit nici pân\ ast\zi.

În ceea ce prive[te solu]ionarea conflictelor „înghe]ate”, pozi]iile Chi[in\ului, Tbilisi [i Baku, cu excep]ia unor capitole privind exclusiv conflictele înghe]ate, sunt în mare parte similare. Toate documentele strategice pun accent pe integritatea teritorial\ a statelor.

În analiza ce urmează, în cazul Republicii Moldova, ne vom referi la Concepția Securității Naționale adoptată în 2008. Necesitatea de revizuire și elaborare a unei noi strategii de securitate națională a fost prezentată de prevederile Planului Individual de Acțiune al Parteneriatului (IPAP), semnat în 2006. Ca și în cazul Republicii Moldova, IPAP semnat cu cele trei state din Caucazul de Sud prevede elaborarea unor documente privind securitatea națională⁷. În cazul Armeniei, Georgiei și Azerbaidjanului, documentele strategice au fost elaborate în colaborare cu instituțiile occidentale și experți din cadrul alianței nord atlantice⁸.

Potrivit Concepțiilor de Securitate Națională ale Georgiei și Azerbaidjanului, principalul mijloc de asigurare a independenței, suveranității și integrității teritoriale reprezintă integrarea în structurile euro-atlantice⁹. Aceasta presupune, potrivit textului Concepției, reforma structurilor armate în conformitate cu standardele NATO, precum și o strânsă cooperare în domeniul energetic (în special, în cazul Azerbaidjanului).

Spre deosebire de cele două state caucaziene, Concepția Securității Naționale a Republicii Moldova menționează printre obiectivele securității naționale asigurarea și apărarea independenței, integrității teritoriale, ordinea constituțională, dezvoltarea democratică și securitatea internă și consolidarea statalității Republicii Moldova. Astfel, spre deosebire de documentele strategice discutate mai sus, Concepția de Securitate Națională a Republicii Moldova nu formulează drept prioritate strategică aderarea la alianța nord-atlantică, dar subliniază că cooperarea dintre Republica Moldova și NATO se bazează pe principiul unei relații pragmatice. În ceea ce privește Uniunea Europeană, potrivit textului Concepției Securității Naționale, „*calea de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană precum și întreținerea bunelor relații pe plan bilateral, regional și participarea la cooperarea multilaterală, sunt factorii ce fac posibilă apărarea intereselor Republicii Moldova și atingerea scopului securității naționale*”. În cazul Armeniei, Strategia de Securitate

Națională prevede cooperarea cu Alianța Nord-Atlantică și UE.

Spre deosebire de Armenia, Georgia și Azerbaidjan, Republica Moldova și-a declarat neutralitatea permanentă în Constituția din 1994, art. 11. Potrivit Concepției Securității Naționale a Republicii Moldova, statutul de neutralitate permanentă reprezintă „*principiul de bază și piatra de temelie a conceptului securității naționale*”. Astfel, potrivit textului Concepției, Republica Moldova va consolida relațiile de parteneriat și cooperare cu țările neutre membre ale Uniunii Europene. De asemenea, documentul strategic menționează că Republica Moldova va depune eforturi pentru recunoașterea internațională a statutului de neutralitate permanentă.

Conceptul de neutralitate permanentă presupune neaderarea la blocuri militare, deci un stat neutru este cel care nu participă la conflicte militare și nu permite staționarea pe teritoriul său a bazelor militare străine sau folosirea acestuia în scopuri militare¹⁰. Neutralitatea permanentă este implementată, de regulă, printr-un acord între mai mulți actori statali și statul care este subiectul acordului¹¹. Altfel spus, neutralitatea permanentă trebuie recunoscută internațional, ceea ce nu s-a întâmplat în cazul Republicii Moldova.

În primii ani, după proclamarea independenței, adoptarea statutului de neutralitate permanentă a Republicii Moldova a fost rezultatul absenței unor scopuri și priorități clar determinate în domeniul securității și a politicii externe. În același timp, se poate afirma că neutralitatea permanentă a fost generată de atitudinea ambiguă a clasei politice de la Chișinău față de integrarea euro-atlantică¹².

Cu toate acestea putem spune că la momentul adoptării Constituției și a documentelor de securitate națională din 1995, alegerea neutralității a fost una rațională din mai multe motive, și anume, noul stat (RM) nu a avut o istorie militară, astfel, neutralitatea a înlocuit o armată puternică¹³. De asemenea, neutralitatea permanentă putea fi văzută și ca un răspuns la presiunile Rusiei, care aveau ca scop impunerea implicării Republicii Moldova în

diverse structuri militare din cadrul CSI¹⁴. Proclamarea neutralității permanente a fost determinat[ă] de prezența armatei și armamentului Rusiei în regiunea de est a republicii. În concluzie, neutralitatea constituțională a reprezentat un argument în plus pentru retragerea armamentului staționat în Transnistria.

Percepția amenințărilor

Percepția amenințărilor este, în cazul Georgiei și Azerbaidjan, în general similară. Concepțiile celor două state evidențiază [ase] amenințări comune la adresa securității

- Subminarea independenței, suveranității și integrității teritoriale
- Separatismul
- Coercitia externă
- Crima organizată transfrontalieră
- Terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă
- Destabilizarea economică

În cazul Georgiei, în afară de amenințările enumerate mai sus, Concepția de Securitate Națională scoate în evidență câteva amenințări precum

- Intervenția militară
- Strmutarea conflictelor din statele vecine pe teritoriul său

În ceea ce privește Concepția de securitate a Azerbaidjanului, aceasta scoate în evidență următoarele amenințări

- Conflictele regionale și crima organizată transfrontalieră
- Acțiunile ce subminează infrastructura energetică
- Militarizarea regională

Pentru Armenia amenințările derivă din conflictele regionale. Potrivit textului Strategiei, printre amenințările la adresa securității Armeniei se numără

- Recurgerea la forță armată
- Conflicte etnice
- Închiderea/blocarea căilor de tranzit pe teritoriul statelor vecine
- Slaba funcționare a uniunilor/organizațiilor strategice

- Terorismul și crima transfrontalieră
- Izolarea Armeniei de la programele energetice
- Dependența energetică
- Slăbirea identității naționale a diasporei

În cazul Republicii Moldova, textul Concepției Securității Naționale subliniază următoarele amenințări la adresa securității naționale

- Conflictul transnistrean
- Amenințarea coliziunii sociale (aparitia elementelor de [ovinism, naționalism și separatism este persistent])
- Amenințări de origine economică, socială, tehnologiilor informaționale
- Crima organizată transfrontalieră

Potrivit documentelor strategice ale Republicii Moldova, Georgiei și Azerbaidjanului, amenințarea primară la adresa securității naționale o reprezintă existența pe teritoriul lor a unor republici/regimuri autoproclamate (Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud și Nagorno-Karabah), asupra cărora nu există nici un control din partea statelor din care fac parte. În cazul Azerbaidjanului separatismul este corelat cu extremismul politic și religios. Concepția de Securitate Națională acordă o mare importanță conflictului din Nagorno-Karabah (cauzele cărora decurg din relația azero-armeană), perceput prin prisma relațiilor bilaterale cu Armenia. Potrivit textului Concepției, Armenia este vădit drept o amenințare pentru suveranitatea și integritatea teritorială a Azerbaidjanului.

Strategia de Securitate Națională a Armeniei subliniază că amenințarea primară la adresa securității ei și a Nagorno-Karabah o reprezintă recurgerea la forță militară. Armenia are relații „complicate” cu statele vecine din regiune, fiind singurul aliat al Rusiei în Caucazul de Sud. În relația dintre Erevan și Tbilisi există numeroase probleme din cauza discuțiilor privind traseele energetice și de comunicații precum și discuții legate de minoritatea armeană din Georgia, majoritară în anumite regiuni, de exemplu Ahalkalaki. De altfel, în textul documentului strategic al

Georgiei se menționează că relația cu Armenia se bazează pe un parteneriat pragmatic¹⁵. Potrivit Strategiei de Securitate Națională a Armeniei, blocada economică impusă de Azerbaidjan și Turcia, de asemenea, este percepută drept o amenințare majoră la adresa securității.

În ceea ce privește soluționarea conflictului din Nagorno-Karabah, Strategia de Securitate Națională a Armeniei precizează că guvernul de la Erevan va accepta doar acele propuneri care vor fi orientate spre recunoașterea existenței Republicii Nagorno-Karabah. Strategia pune accentul pe faptul că este necesară asigurarea securității militare a regiunii. În acest sens, se pune accentul pe asigurarea securității frontierelor.

Potrivit textului Concepției de Securitate Națională, Georgia se pronunță pentru soluționarea pașnică a conflictelor „înghețate” (Abhazia și Osetia de Sud) păstrând integritatea teritorială, ceea ce presupune asigurarea securității frontierelor (văzut drept o amenințare majoră).

Spre deosebire de documentul strategic al Azerbaidjanului, Concepția de Securitate Națională a Georgiei este mult mai agresivă la adresa Rusiei. Aceasta se explică prin existența bazelor și trupelor militare în regiunile necontrolate de statul georgian, care potrivit documentului strategic, este percepută ca o intervenție militară din partea Rusiei. Cazurile de încălcare a frontierelor aeriene de către aviația militară rusă sunt relevante în acest sens. Cu toate acestea, Georgia se pronunță pentru un parteneriat cu Rusia. În ceea ce privește strămutarea conflictelor pe teritoriul Georgiei, aceasta este văzut pe fondul războiului din Cecenia (și Daghestan)¹⁶. Spre deosebire de Concepția de Securitate Națională a Georgiei, care vede în Rusia o amenințare primară, în Concepția Securității Naționale a Republicii Moldova se menționează că relația cu Rusia va avea un caracter pragmatic. În ceea ce privește Azerbaidjanul, relația cu Rusia reprezintă un factor de stabilitate în regiune.

Amenințările comune ale celor trei state caucaziene (și a Republicii Moldova) sunt legate

de crima organizată transfrontalieră, ceea ce se exprimă prin lipsa de control al frontierelor din regiunile separatiste.

Potrivit Concepțiilor de Securitate Națională ale Republicii Moldova, Georgiei și Azerbaidjanului, destabilizarea economică și insecuritatea energetică reprezintă o altă amenințare la adresa securității lor. Dependența de resursele vitale se explică, în cazul Republicii Moldova, potrivit textului Concepției Securității Naționale, prin „dependența excesivă și unilaterală a sistemelor autohtone electro-energetice și de distribuție a gazului natural de cele monopoliste străine”. În ceea ce privește Azerbaidjanul, insecuritatea energetică se exprimă prin statutul său de țară de tranzit și în contextul discuțiilor privind împărțirea litoralului Caspiciu cu statele din regiune. În privința Armeniei, aceasta se vede amenințată de proiectele energetice ale statelor vecine din ultimii ani. În acest sens, Armenia susține programele europene INOGATE și TRASECA.

Toate strategiile scot în evidență legătura dintre terorism, crimă organizată și proliferarea armelor de distrugere în masă. Aceasta se poate explica prin faptul că Georgia, Azerbaidjanul și Republica Moldova s-au alăturat coaliției antiteroriste după evenimentele din 11 septembrie 2001. Pentru Azerbaidjan, extremismul religios și politic, alături de terorism, reprezintă o amenințare majoră. Explicația poate fi dată de existența unor rețele teroriste, care și-au fixat bazele în jurul Azerbaidjanului. În consecință, în august 2005, ministrul securității naționale a pus sub control guvernamental direct moscheile, iar literatura religioasă a fost interzisă.

Privitor la Comunitatea Statelor Independente, Azerbaidjanul, Armenia și Republica Moldova se pronunță pentru menținerea cooperării în cadrul organizației. Spre deosebire de Azerbaidjan, Armenia și Republica Moldova, Concepția de Securitate Națională a Georgiei nu face nici o referire în acest sens. De altfel, Azerbaidjanul a semnat, în februarie 2003, un acord de cooperare tehnico-militară cu Rusia.

Din perspectivă regională, Georgia și Azerbaidjan au un interes deosebit pentru

securitatea regiunii Mării Negre [i Mării Caspice. De mare importan] pentru Georgia [i Azerbaidjan reprezint\ cooperarea cu]rile din cadrul organiza]iilor regionale precum> GUAM [i OCEMN. În cazul Republicii Moldova, Concep]ia Securit\]ii Na]ionale nu face nicio referire în ceea ce prive[te cooperarea cu statele membre ale GUAM în cadrul organiza]iei. Azerbaidjanul, ca parte a lumii islamice, acord\ o mare importan]\ Organiza]iei Conferin]ei Islamice.

În cazul Georgiei [i Azerbaidjanului, Concep]ia de Securitate Na]ional\ men]ioneaz\ parteneriatul strategic cu Turcia. Aceasta se refer\ la cooperarea în proiectele energetice comune> Baku-Tbilisi-Djeihan [i Baku-Tbilisi-Erzurum. În acela[i timp, Georgia [i Republica Moldova acord\ importan]\ major\ rela]iei cu SUA. În ceea ce prive[te Armenia, potrivit textului strategiei de securitate na]ional\, guvernul de la Erevan prevede parteneriat strategic cu Rusia [i dezvoltarea rela]iilor cu SUA.

În ceea ce prive[te rela]ia cu România, în textul Concep]iei Securit\]ii Na]ionale a Republicii Moldova se men]ioneaz\ necesitatea încheierii tratatelor de frontier\ [i politic de baz\. Potrivit Concep]iei, în rela]ia Republicii Moldova cu Ucraina „se vor depune eforturi în vederea securiz\rii frontierei pe segmentul transnistrean”.

În ceea ce prive[te solu]ionarea conflictului moldo-transnistrean, textul Concep]iei face referire la necesitatea sporirii încrederii între Chi[in\u [i Tiraspol¹⁷. De asemenea, sunt enumerate m\surile de consolidare a încrederii, printre care sunt enumerate> asigurarea circula]iei libere, demilitarizarea [i dezarmarea pe etape, lichidarea posturilor organelor de for]\ instalate în zona de Securitate f\r\ acordul Comisiei Unificate de Control.

Important atât pentru Republica Moldova cât [i pentru cele trei]ri din Caucazul de Sud este rolul unor organiza]ii ca OSCE [i ONU, Consiliului Europei [i ai Uniunii Europene. În cazul Armeniei [i Republicii Moldova, acestor organiza]ii se adaug\ [i CSI. Trebuie ad\ugat c\ potrivit Concep]iei Securit\]ii Na]ionale a Republicii Moldova „în

limita statutului de neutralitate permanent\ va coopera cu statele membre ale CSI pentru consolidarea segmentului de securitate al organiza]iei”.

Concluzii

Concep]iile de Securitate Na]ional\ comparate au multe tr\s\turi comune, dar scot în eviden]\ [i diferen]e semnificative. În ceea ce prive[te asem\n\rile, este central\ percep]ia cvasi-identict\ a amenin\riilor, dat fiind faptul c\ aceste state se confrunt\ cu probleme interne asem\ntoare (cea mai important\ fiind separatismul regional).

Dac\ Georgia [i Azerbaidjan au ales integrarea în structurile NATO, documentul strategic al Armeniei men]ioneaz\ dezvoltarea rela]iilor cu Alian]a Nord Atlantic\. În cazul Republicii Moldova, Concep]ia men]ioneaz\ rela]ia pragmatic\ cu NATO. Republica Moldova nu a renun]at la statutul de neutralitate permanent\, men]ionat [i în Concep]ia Securit\]ii Na]ionale din 1995, care a fost aprobat printr-o decizie politic\ de conjunctur\, o dat\ cu aprobarea Constitu]iei, iar motivele acestei decizii nu sunt clare nici ast\zi. Cert este c\ adoptarea neutralit\]ii a coincis cu reorientarea politicii externe [i promovarea discursului pro-rusesc.

Obiectivul strategic de aderare la institu]iile Uniunii Europene este comun pentru strategiile Republicii Moldova, Georgiei [i Azerbaidjanului. În timp ce, Strategia de Securitate Na]ional\ a Armeniei men]ioneaz\ dezvoltarea rela]iilor cu Uniunea European\.

Ceea ce este comun pentru Concep]iile de Securitate Na]ional\ ale statelor din Caucazul de Sud, este corelarea solu]ion\rii problemelor de separatism teritorial cu sprijinul UE [i NATO.

La capitolul diferen]e, ele decurg din amenin\riile specifice fiec\rei zone geografice [i din rela]iile bilaterale cu statele vecine.

Note

¹ În cazul Armeniei, documentul de baz\ ce identific\ obiectivele, amenin\riile [i vulnerabilit\]ile se nume[te Strategia de Securitate Na]ional\.

bez vragov”), <http://www.globalaffairs.ru/numbers/27/8088.html>

14. Minzărari, Dumitru, *Proiectul Concepției Securității Naționale - test decisiv pentru elita politică moldovenească*, Chișinău: Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale, Nr. 1, 2007

15. National Security Concept of Georgia, accesibil la http://www.parliament.ge/files/292_880_927746_concept_en.pdf

16. National Security Concept of the Republic of Azerbaijan, accesibil online la <http://merln.ndu.edu/whitepapers/Azerbaijan2007.pdf>

17. National Security Strategy of the Republic of Armenia, accesibil la www.mil.am/en/ <http://stand.ge/en/upload/RUSSIAN%20STANCE%20IN%20CAUCASUS%20AND%20GEORGIAN%20NATIONAL%20SECURITY.pdf>

Anexă

Indice	Republica Moldova	Armenia	Georgia	Azerbaidjan
Denumirea documentului	Concepția de Securitate Națională	Strategia de Securitate Națională	Concepția de Securitate Națională	Concepția de Securitate Națională
Viziunea asupra mediului internațional de securitate	Instabil, în continuă schimbare	-	-	-
Obiectiv	Integrarea în UE și cooperarea cu NATO*	Cooperarea cu NATO și UE	Integrarea în UE și NATO	Integrarea în UE și NATO
Riscuri și amenințări	Subminarea independenței, suveranității și integrității teritoriale; Separatismul; Coerciția externă; Crima organizată transfrontalieră; Terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă; Destabilizarea economică	Recurgerea la forța armată; Conflicte etnice; Închiderea/blocarea căilor de tranzit pe teritoriul statelor vecine; slaba funcționare a uniunilor/organizațiilor strategice; Terorismul și crima transfrontalieră; Izolarea Armeniei de la programele energetice; Dependența energetică	Subminarea independenței, suveranității și integrității teritoriale; Separatismul; Coerciția externă; Crima organizată transfrontalieră; Terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă; Destabilizarea economică; intervenția militară, strămutarea conflictelor din statele vecine pe teritoriul său	Subminarea independenței, suveranității și integrității teritoriale; Separatismul; Coerciția externă; Crima organizată transfrontalieră; Terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă; Destabilizarea economică; conflictele regionale și crima organizată transfrontalieră, acțiunile ce subminează infrastructura energetică, militarizarea regională
Viziunea asupra rezolvării conflictelor încheiate	Integritatea teritorială, largirea formatului de negocieri;	-	Integritatea teritorială	Integritatea teritorială

Summary

This paper is focused on making a comparative analysis of the Conceptions of the national security of the Republic of Moldova, Georgia, Armenia and Azerbaijan, taking into account the influence of external and internal factors which all led to different or similar approaches in the realm of security. The comparative analysis takes into consideration the influence of those factors regarding the approaches on security vis-à-vis the so-called frozen conflicts (in Transnistria, Abkhazia, South Ossetia, and Nagorno-Karabakh).

Mariana Nebesnea is currently a Ph.D. student at the National School for Political and Administrative Studies in Bucharest.

CRISIS MANAGEMENT AND CONFLICT PREVENTION

Crisis Response, Consequence Management A Model Security Regime

Colonel Albert M. Zaccor

OUTLINE

- *U.S. Policy in the Black Sea Region*
- *Functional Framework for Regional Security*
 - *Transnational Threats*
 - *Network of Friendly States*
 - *Security Regime Functions*
 - *Crisis Response/Consequence Management*

Why the Black Sea Region?

- Transnational Threats
- Energy Security
- Strategic Corridor
- Build Partner Capacity
- NATO/EU
- Manage Russian Relationship

U.S. Black Sea Policy

Three Pillars>

- I. Democratic and Market Economic Reform
- II. Economic Development and Energy Security
- III. Security Cooperation

Security - Regional Ownership, Regional Leadership

- Security Cooperation
 - Develop/Expand Regional Security Regimes
 - Border Security
 - Air Surveillance and Control
 - Maritime Security
 - Crisis Response and Consequence Management
- Strengthen Regional Institutions

Role of NATO

- NATO is in BS Region to Stay
 - Trilateral Cooperation among Allies is the foundation for larger regional cooperation
- NATO Tools to Further Common Objectives

Objectives

- Defense Institution Building
- Counterterrorism
- Clearing House Efforts
- Exercises

A Functional Framework for Regional Security - *Transnational Threats*

- Transnational/Regional Terrorism
- WMD Proliferation
- Trafficking in Small Arms and Light Weapons

Weapons

- Narcotics Smuggling
- Trafficking in Persons
- Transnational Criminal Organizations
- Characteristics
 - Dispersed and Decentralized Networks
 - Use Global Transport/Communications Infrastructure
 - Exploit Open Borders
 - Flexible, Adaptable, and Mobile
 - Increasingly Interdependent

Strategic Crime> “The combined lawlessness of organized crime, drug trafficking, and terrorism of a quantity and a quality that threatens a range of security interests of a state.”

Network of Friendly States – “It takes a Network to Fight a Network...”

General Characteristics of a NOFS

- Established/Long-Standing
- Not “State-Centric”

■ Monitor Strategic ■

- Information Sharing
 - A “Learning Organization”
 - Non-Hierarchical
- Specific Requirements of a NOFS
- Sovereign Control
 - Information and Intelligence Sharing
 - Contribution to Regional Security
 - Capabilities for Joint Action

Functional Framework Detect → Decide
→ React → Contain

Detect

- Intelligence Collection
- Airspace Surveillance, Management, and Control
- Border (including Maritime) Surveillance, including WMD Detection
- Public Health/Infectious Disease Monitoring and Reporting

Decide

- National/Regional Command, Control, Communications, Computers and Intelligence (C4I) Systems

React

- Deployable Military General Purpose Reaction force
- Military Special Purpose Forces with Counterterrorism and WMD
- Detection/Seizure Capabilities
- Civil Police Special Operations Forces with Counterterrorism and WMD
- Detection/Seizure Capabilities
- Maritime Reaction Forces (Navy and/or Coast Guard, where applicable)

Contain

- Civilian Police Forces (National/Local)
- Border Security
 - Port and Airport Security
 - Immigration and Customs Controls
 - Container Security
 - WMD Portal Monitoring
- Crisis Response & Consequence Management System

- CBRN Materials Security

Implications for the Black Sea Region

- Border Security
- Air Surveillance, Management and Control
- Maritime Security
- Crisis Response/Consequence Management
- Institutions

Crisis Response and Consequence Management - The Foundation for Effective Regional Cooperation

Security Regimes Compared

- Border Security
- Air Surveillance, Management and Control
- Maritime Security
- Crisis Response/Consequence Management

Anatomy of a Security Regime

DETECT

- National Early Warning Capabilities
- Shared Regional Early Warning and Notification
- National Niche Capabilities in Specialized Detection (e.g., Contagious Diseases etc.)

DECIDE

- National CR/CM Command Centers
- Regional Network for Information Sharing and Joint Decision Making
- Alternate Centers for Management of Regional Disasters
- Open Architecture to Allow for Future Information Inputs (e.g., LE data, Maritime, Air etc.)

REACT

- National Capabilities Pooled
- Joint Training/Exercises
- Niche Capabilities
- Standing Regional Force (e.g. SEEBRIG)

CONTAIN

- National CM Capabilities
- Regional Coop to Contain Effects
- More Effectively Leverage International Efforts

- Specialized Containment for Certain Categories (e.g., radiological)

Vision for Way Ahead - CR/CM a Foundation for Regional Cooperation

- Regional Information Sharing

- Common Assessments of Threats/Risks
- Common Tactics, Techniques, Procedures
- Pool Resources to Build Capacity
- National Niche Capabilities
- Build and Link Institutional Frameworks

SUMMARY

This presentation has been displayed during the Crisis Management and Conflict Prevention Seminar, Braşov, Romania, 13-17 May 2008. It expresses the author's personal views and it does not imply the institution of which he is part of.

Colonel Albert M. Zaccor is Deputy Director, European Policy Office of the Secretary of Defense (United States).

The Role of Humanitarian Organizations and Civil Military Cooperation in the Field of Crisis Management and Conflict Prevention

Andrew J. Bruzewicz

Topics

- **Critical Role of Civil Military Emergency Cooperation and CMEP**
- **Emergency Operations/Crisis Management**
- **The Role of NGOs**
- **Conclusions**

USACE EMI Goals and Objectives

Develop professional civil-military emergency management competence and experience to>

- Support security through reducing the impacts of and improving the response to major hazards from all disasters
- Recognize stress on democratic governments caused by disasters
- Support international partner national and regional strategies relating to disaster preparedness and consequence management.
- Assist the partners in developing regional and national plans for catastrophic disaster response including cooperation with international and nongovernmental organizations.
- Create reliable civil-military planning processes that are interoperable and sustainable by the partners using Internet applications.
- Assess current status of disaster-related preparedness< identify needs< conduct seminars, workshops, and Table Top Exercises (TTXs) to improve stability by enhancing civil-

military cooperation in emergency planning and response.

- Provide After Action Reports (AARs) evaluating exercise performance, identify areas requiring attention, and build capabilities.

USACE EMI Services

- GIS Workshops
- Regional GIS Workshops
- Response Plan development Workshop Series (Lessons Learned and Best Practices)
- Interagency Crisis Management System/Plans Review Workshops
- Crisis Management Center Development Workshops
- Bilateral Table Top Exercises (TTXs)
- Regional Exercises
- "Democracy 101" and Disaster Preparedness in a Democracy Seminars
- Emergency Preparedness Surveys
- Personnel Exchanges and Participation in US-based Planning Exercises
- Critical Infrastructure Protection Seminars
- Special Topics/Functional Area Seminars

EMI Outcomes

- Improved consequence management capabilities through realistic scenario development, TTX events, and after action analysis and reporting in more than 55 major activities since 1999.
- Mentorship by partners in use of GIS and disaster-related technologies.
- Strengthened cooperation between US, partners, and neighboring countries.

- Improved partner capacity to conduct theater security and stability operations through civil-military response plans and procedures (including all ministries) and in coordination with NGO's.

- Increased national and regional disaster resilience through enhanced planning and development of regional networks of emergency/disaster agencies and responders

- Partners providing assistance during regional crises (Bulgarian floods), using the tools provided during the CMEP events (Avian Flu outbreak in the Danube Delta), promoting regional cooperation during natural and man-made disasters including WMD ensuring that today's issues are not tomorrow's crises.

What is Crisis Management?

Mitigation - *Activities that prevent a disaster, reduce the chance of it happening, or reduce its damaging effects.*

Preparedness - *Actions taken before the impact, including plans and preparations for disaster*

Response - *Actions taken during the initial impact of a disaster, including those to save lives and prevent further property damage*

Recovery - *Actions taken after the initial impact, including those directed toward a return to normalcy.*

Support to Federal Emergency Management Agency (FEMA)

- National Response Framework establishes DHS (FEMA) as lead agency for disaster response

- DoD has designated USACE as executive agent for Emergency Support Function #3 along with our Joint Forces

- 15 ESFs w/ specified primary agencies

National Response Framework - Emergency Support Functions (ESF) and Coordinator Agency

1. Transportation (DOT)
2. Communications (DHS)
3. Public Works & Engineering (DOD< USACE)

4. Firefighting (DOA)
5. Emergency Management (FEMA)
6. Mass Care, Housing, and Human Services (DHS)
7. Resource Support (GSA)
8. Public Health and Medical Services (DHHS)
9. Urban Search and Rescue (FEMA)
10. Oil and Hazardous Materials (EPA)
11. Agriculture and Natural Resources (DOA)
12. Energy (DOE)
13. Public Safety and Security (DHS/DOJ)
14. Long-Term Community Recovery and Mitigation (DHS)
15. External Affairs (DHS)

Disaster Planning, Response & Preparedness> Tools and Strategies

- Planning & Response Teams (PRTs)
- Advance Contracting Initiatives (ACI)
- ESF #3 Team Leader Cadre
- Subject-Matter-Experts (SMEs)
- Pre-Scripted Mission Assignments (MAs)
- Training, Exercises & Workshops
- Remedial / Corrective Action Plan
- ESF #3 Field Guides, Missions, Functional Guides
- Deployable Tactical Operations System (DTOS)
- ENLink Interactive
- Field Force Engineering (FFE) Preparation

Planning Tools / Products

- ESF #3 Mission guides
- Functional Guides
- Forecast Models
- Debris Removal Guides (including WMD)
- POD planning/operational guides

Pre-Scripted Mission Assignments

- Temporary Emergency Power
- Potable Water
- Ice
- Debris Removal and Disposal
- Technical Assistance
- Logistics Support

■ Monitor Strategic ■

- Temporary Housing
- Temporary Roofing
- Structural Assessments / Evaluations
- Urban Search and Rescue Support

Advance Contract Initiative (ACI)

- Pre-awarded, competitively bid contracts for
 - Ice
 - Water
 - Debris removal
 - Temporary roofing
 - Temporary power
- Allows quick deployment of resources prior to and immediately after an event

Subject Matter Experts (SME)

- Maintain cadres of Subject matter Experts that can be provided directly to State, Local and other federal authorities under technical assistance missions
- The USACE workforce allows us to tap into many different technical skill sets and apply them to any given problem

ESF #3 Management Team

- ESF 3# Team Leader (TL) and staff functions as part of the Federal Coordinating Officer's (FCO's) staff
- ESF #3 in the Disaster Field Office will develop and coordinate ESF #3 missions
- ESF #3 team coordinates mission development with the Division Forward Commander

Missions Supporting Department of Defense

- Provide Engineer staff to Joint Task Force
- Military Contingencies
- International Disaster Response
- Base Support
- Other Support as Tasked by DoD

Missions Under Corps Authority

- Authorities come from>
 - PL 84-99 (Flood Control and Coastal Emergencies)

- HSPP
- PL 84-99 covers flooding/ coastal emergencies
- HSPP covers non-flood responses> Earthquakes, terrorism

PL 84-99 The Flood fight - Types of Assistance

- Technical Assistance
- Direct Assistance
- Advance Measures Assistance
- Emergency Water Assistance
- Post Flood Assistance
- Rehabilitation Assistance

Criteria

- Rivers at or above flood stage.
- Local resources exhausted.
- Locals assistance requested through state.
- Temporary measures only.
- 100% Federally funded.
- Removal / upgrades are local responsibility.

Types of Assistance

- Technical assistance
 - Evaluation
 - Recommendations
- Direct assistance
 - Sandbags and pumps
 - Emergency contracting
 - Levee Reinforcement

FEMA Missions after Katrina

- The Corps received FEMA missions, in accordance with the National Response Plan, in following areas>
 - Un-watering City of New Orleans & surrounding parishes
 - Ice and water delivery
 - Temporary power assessment and generation
 - Debris removal
 - Temporary roofing repair
 - Temporary housing
 - Structural Safety Assessment
 - Other engineering support and technical assistance

Examples of Support to FEMA Statistics from 2005 Hurricanes>

- Over of 8,000 Corps employees supported the response to the hurricanes.
- A total of 193,000 temporary roofs were installed.
- The Corps delivered 103 million liters of water and 105 million kgs of ice.
- 900 + generators were installed.
- 50 Million cubic yards of debris was removed.
- Total missions received from FEMA> \$4.4 Billion
- Thousands of temporary structures and homes installed

Non Governmental Organizations (NGOs)

A. NGO Support to Response

- Assessment
- Water supply and purification kits and systems
 - Rehydration salts
 - Essential food and non-food goods
 - Kitchen sets, jerry cans, baby milk, shoes and clothing
 - Shelter
 - Tents, tarps, plastic sheeting
 - Bedding, netting
 - Sanitation
 - Latrines, washing areas, personal hygiene, disinfectant
 - Debris clearance
 - Fuel and temporary power
 - Emergency medical care – Trauma care and depression
- Mobile units, first aid, supplies and personnel
 - Temporary mortuaries and burial sites
 - Carcass disposal
 - Project management, logistics, administration

B. NGO Support to Recovery

- Temporary and permanent Housing - Building supplies
- Economic reconstitution
 - Small program grants
 - Crafts, local industry (fishing boats/nets, agriculture tools)

- Food for work
- Microfinance
- Health
 - Hospital repair and equipment
 - Immunizations, supplies
 - Care for the most vulnerable
 - Safe play areas, day care
 - Nutrition programs
- Food and mass cooking
- Trace relatives
- Water – Well and pond cleaning
 - Water treatment, tanks
- Retraining “ Health care, education, local leadership
- Power restoration
- Communications “ Satellite phones
- Transportation “ Roads and bridges
- Schools “ Temporary and permanent building repair

NGO Improvement Objectives

- Increased information exchange including showing geographical areas and sectors of activity
- Minimization or elimination of duplication of activities, identification of unserved areas, and fostering of opportunities for joint partnerships and interventions
- Agency expertise harnessed by communities for overall performance improvement
- Guidelines, procedures, collection of data methods, and success measures with common standards
- Common voice of NGO community to other audiences

Conclusions

- In large disasters civil-military cooperation is essential
- In larger or transnational disasters, civil-military cooperation extends across borders and becomes regional
 - Regional issues are best addressed first in training and exercises
- Crisis management benefits from>
 - Shared data bases
 - An accurate, regularly updated Common Operating Picture

■ Monitor Strategic ■

- Geographic Information Systems (GIS)	- Across all levels of government
- Coordination, coordination, coordination	- Input of local elements is essential
- Communication, communication, communication	- Across the public and private sectors and with participating NGOs
• Coordination is required>	• Everything begins with NETWORKING>
- Across ministries	Civil – Military – Private Sector - NGOs

SUMMARY

This presentation has been displayed during the Crisis Management And Conflict Prevention Seminar, Braşov, Romania, 13-17 May 2008

Andrew J. Bruzewicz is Program Manager of the US Army Corps of Engineers, Management International Program, which works to assist nations and regional entities improve their disaster preparedness, planning and response capabilities. He has previously served as Program Manager of the Civil Military Emergency Preparedness Program and was the first program manager of the Corps' Black Sea Initiative for Department of Army. Mr. Bruzewicz is interested in all phases of disaster management, the use of GIS and remote sensing as enabling technologies permitting improved information flow between emergency managers and responders, and ways in which these technologies can be used to monitor, protect and assess the status of critical infrastructure.

RUSIA/CSI

Securitatea națională a Federației Ruse în postcomunism. De la occidentalizare la pragmatism

Felicia Alexandru

Introducere sau despre securitate națională *ab initio*

Noua ordine mondială stabilită după Războiul Rece, apelul pe care mulți actori internaționali îl fac la doctrina preventivă, sau noile politici în domeniul securității naționale [și în mod specific în cel al armamentului nuclear sunt în egală măsură] chestiuni relevante pentru viziunea asupra securității pe care Rusia a avansat-o în ultimul deceniu [și jumătate]. Modul în care este concepută politica de securitate a Rusiei este o variabilă importantă în analiza securității internaționale. În primul rând, aceasta se datorează viziunii Rusiei despre sine drept o putere sistemică și rolului pe care și-l asumă în multe zone ale Globului, dar și impactului pe care redactarea strategiilor de securitate [și militar] îl poate avea atât asupra strategiei privind armele de distrugere în masă, asupra relațiilor bilaterale cu alte puteri majore sau minore, cât și asupra modului în care securitatea este concepută în Europa, Asia sau Orientul Apropiat¹.

Două dimensiuni semnificative domină construirea politicii externe a Federației Ruse după 1990. Pe de o parte, disoluția Uniunii Sovietice a atras o criză de identitate pentru noul stat în procesul de edificare, iar consecințele acestui proces au influențat semnificativ modul în care securitatea națională a fost formulată. < de pe altă parte, sfârșitul Războiului Rece a dus la unipolaritatea sistemului internațional [și hegemonia Statelor Unite, corelată cu alți factori precum scăderea semnificativă a probabilității unui conflict major

care să utilizeze arme nucleare sau convenționale, expansiunea Europei prin consolidarea Uniunii Europene [și NATO sau democratizarea unui număr semnificativ de state².

Așa cum va fi ilustrat în cele ce urmează, orientarea pro sau anti-occidentală este considerată definitorie pentru descrierea politicii externe a Rusiei în anii 1990. Pentru a fi consecventă cu această supoziție, această lucrare își propune să analizeze evoluția conceptului de securitate națională, așa cum reiese din principalele documente ce ghidează acțiunea politică [și militară], respectiv Concepțiile de Securitate Națională [și Doctrinile Militare elaborate de oficialii ruși după destrămarea Uniunii Sovietice.

Analiza documentelor strategice ale Federației Ruse după 1991 indică atât o schimbare a discursului, cât și o reorientare a politicii externe de la începutul anilor 1990 până la sfârșitul celui de al doilea mandat de președinte al lui Vladimir Putin. Analiza care urmează se va concentra pe documentele strategiei naționale din 2000, sugerând însă diferențele substanțiale în raport cu formulările securității naționale din 1993 [și 1997] și aducând în discuție proiectul de doctrină militară din 2006. Astfel, prima parte este dedicată descrierii caracteristicilor generale ale perioadei postcomuniste în termenii dezbaterilor politice interne cu privire la orientarea politicii externe [și a discursului despre securitatea națională]. Partea a doua, mai consistentă, cuprinde analiza substanțială a documentelor securității naționale rusești. Urmând dimensiunile de ansamblu ale

acestora, sunt discutate [i comparate succesiv viziunea asupra sistemului interna]ional [i interesele na]ionale în toate documentele de strategie, amenin]rile percepute, atât la nivel extern cât [i intern, [i direc]iile de ac]iune [i instrumentele pentru asigurarea securit]ii na]ionale. Aici o aten]ie special\ este acordat\, pe de o parte, puterii militare, iar pe de alt\ parte, complexului de securitate regional în raport cu nivelul global.

Una dintre concluziile principale se refer\ la sl\biciunea Rusiei pe plan intern [i la dificultatea de a se integra ca o mare putere în sistemul interna]ional drept factorii de baz\ în radicalizarea limbajului [i l\rgirea sferei instrumentelor de asigurare a securit]ii na]ionale o dat\ cu documentele de securitate na]ional\ din anul 2000.

Gen proxim [i diferen]\ specific\ în redactarea documentelor de strategie na]ional\ ale Federa]iei Ruse> 1993-2000

Sfâr[itul R\zboiului Rece a presupus încheierea unui întreg sistem de securitate, [i, implicit, necesitatea pentru ca noua Federa]ie Rus\ s\ î[i defineasc\ interesul na]ional, priorit]ile securit]ii na]ionale [i principalele instrumente pentru atingerea acestor obiective. Aceast\ dimensiune a fost cu atât mai important\ cu cât domeniul securit]ii na]ionale a Uniunii Sovietice (în esen)\ defensiv începând cu 1987) [i, ulterior, al Federa]iei Ruse, a fost unul care a generat controverse, atât la nivel intern, cât [i exterior, prin dinamica perceput\, rolul puterii militare, continuitatea cu trecutul sau viziunea de ansamblu³.

Dintr-o perspectiv\ realist\ asupra rela]iilor interna]ionale, schimbarea este determinat\ de adaptarea la constrângerile externe condi]ionate de modific\rile în ceea ce prive[te puterea relativ\ a actorilor din sistem. Analizând rela]ia dintre declinul hegemonic [i schimbarea politicii de securitate dintr-o perspectiv\ realist\ care î[i asum\ atât nivelul interna]ional, cât [i cel domestic de analiz\, Wohlforth consider\ c\ declinul relativ este legat de puterea relativ\ perceput\ a statului, [i, în al doilea rând, de faptul c\ declinul relativ este legat de costurile competi]iei interna]ionale în domeniul securit]ii⁴. Prima etap\ a

tranziiiei postcomuniste a însemnat îns\ pentru Rusia, mai degrab\ decât o reorientare fundamental\ a politicii externe, în primul rând instalarea unei crize economice semnificative, anomie social\ vizibil\ în destr\marea ordinii, dar [i apari]ia sentimentului de umilire interna]ional\, cuprins de unii autori în sintagma „vid anarhic”⁵.

În analiza rela]iilor dintre puterile occidentale [i Rusia, Tsygankov identific\ patru mari [coli de gândire> integra]ioni[tii (accentueaz\ similarit]ile între Rusia [i Occident), suporterii balan]ei de putere (viziune asupra Rusiei ca o entitate geopolitic\ distinct\), neoimperiali[tii (identitatea cultural\ rus\ este prin natur\ anti-occidental\) [i suporterii normaliz\rii Rusiei ca o mare putere (tendin]\ generat\ o dat\ cu Primakov)⁶.

În opinia anumitor autori, provocarea reformatoilor democratici la începutul anilor 1990 a fost, pe de o parte, s\ identifice modalitatea potrivit\ pentru înlocuirea mecanismelor de decizie sovietice cu unele mai democratice, iar, pe de alt\ parte, s\ asigure transparen]a procesului de decizie în domeniul securit]ii, dar f\r\ a dezvolt\ui în totalitate modul de elaborare⁷.

Unul dintre aspectele necontestate de anali[tii politicii externe a Rusiei este acela al orient\rii pro-vestice a acesteia în primii ani dup\ sfâr[itul R\zboiului Rece. La începutul lui 1992, ministrul de externe Andrey Kozyrev a numit principiile democratice [i pacea drept baz\ pentru orientarea politicii externe, a c\rei direc]ie a separat-o de politica lui Gorbaciov [i de baza ideologic\ a URSS, respectiv interesele de clas\. Perioada 1992 – 1993 este martora unei schimb\ri treptate c\tre articularea limbajului na]ionalist în politica intern\, în condi]iile în care lipsa de coeren]\ în primii ani ai post-comunismului în materie de politic\ extern\ are o posibil\ cauz\ în opiniile concurente despre locul Rusiei în lume. Astfel, dac\ prima etap\ este caracterizat\ de orientarea pro-occidental\ preponderent\, în a doua etap\ suporterii for]elor na]ionaliste [i moderat conservatoare chestioneaz\ abordarea anterioar\, care, începând cu 1992, fac apel mai degrab\ la eurasianism⁸. Modul în care ideea na]ional\ rus\ a reinclus conceptul de Eurasia este vizibil în modul de

structurarea a documentelor strategice ruse[ti dup\ 1993. Acestea au fost îndelung analizate [i criticate fie pentru formul\ rile vagi sau incoerente, fie pentru c\, dovad\ a unei mo[teniri îndelungate, componenta militar\ este accentuat\ excesiv în detrimentul altora, fapt explicabil frecvent prin dorin[a de acumulare a puterii militare de c\tre sovietici [i utilizarea sa drept instrument central al politicii externe.

În opinia lui Nazarkin, elaborarea [i adoptarea de documente conceptuale, ini[iate în anii 1990, au avut rolul de a m\ri controlul civililor asupra organelor securit\jii na[ionale⁹. Procesul de formulare a documentelor cheie în domeniul securit\jii na[ionale a Rusiei a început odat\ cu desemnarea de c\tre Consiliul Securit\jii Na[ionale al Federa[iei Ruse a Comisiei Interdepartamentale de Politic\ Extern\, care cuprindea exper[i ai Ministerului de Externe [i Ministerului Ap\r\rii, precum [i ai altor agen]ii din domeniul economic, financiar sau al serviciilor secrete. De[i o formulare coerent\ a direc[iilor politicii externe presupunea mai întâi adoptarea unei Concep[ii a Politicii Externe, gradul de generalitate a acestui tip de document [i dificult\jile de nivel ideatic între grupurile de interese pe plan intern au f\cut ca adoptarea acestei Concep[ii s\ fie amânât\, fiind elaborate [i adoptate mai întâi Doctrina Militar\ [i Concep[ia de Securitate Na[ional\, mai specifice [i necesare cerin[elor imediate ale procesului decizional¹⁰.

Necesitatea perceput\ a unei formul\ri clare a politicii externe determin\ elaborarea ini[ial\ a unui *draft* în 1992 de c\tre Koz\rev, respins de Sovietul Suprem. În 1993, grupul de lucru al Consiliului Securit\jii redacteaz\ o concep[ie de politic\ extern\ care este în cele din urm\ aprobat\ de Parlament, dar care eviden[iaz\ disputa între liberali [i conservatori asupra atitudinii pe care Rusia trebuie s\ o aib\ în ceea ce prive[te CSI [i protejarea intereselor ruse[ti în zon\< totu[i, ambele grup\ri consider\ îns\ c\ cele 25 milioane de etnici ru[i sunt un interes major al politicii externe ruse[ti¹¹. Concep[ia securit\jii na[ionale la care Concep[ia de politic\ extern\ [i Doctrina militar\ din 1993 trebuiau s\ fie parte, este anun[at\ de guvernul El]în în

prim\vara lui 1996, trebuind s\ cuprind\ principiile generale ale politicii externe, [i care a fost adoptat în cele din urm\ în decembrie 1997.

În 2000 au fost adoptate alte trei documente strategice, care acoper\ atât viziunea general\ despre securitatea na[ional\, prin Concep[ia de Securitate Na[ional\ (ianuarie 2000), urmat\ de Doctrina Militar\ din februarie 2000 [i Concep[ia de Politic\ Extern\ din iunie 2000. Schimb\ rile generate pe plan interna[ional de atacurile din septembrie 2001 [i atitudinea de deschidere a Rusiei cu privire la atacul SUA asupra Afganistanului au fost interpretate de unii anali[ti drept acceptarea de c\tre Rusia a ascendentului SUA din punctul de vedere al securit\jii interna[ionale. Cu toate acestea, deteriorarea continu\ a mediului interna[ional [i men[inerea ridicat\ a amenin[rilor asupra securit\jii na[ionale a Federa[iei Ruse sunt principalele cauze care, în opinia oficialilor ru[i, duc la nevoia de revizuire a doctrinei militare din 2000¹².

În ciuda diferen[elor identificate între documentele enumerate, structura acestora este similar\ . Astfel, se porne[te de la situa[ia existent\ [i locul Rusiei în comunitatea interna[ional\, urmat\ de evaluarea de c\tre factorii de decizie a amenin[rilor, vulnerabilit\jilor [i a provoc[rilor. În contextul identific[rii acestora, apare formularea intereselor vitale ale Federa[iei Ruse, dar [i stabilirea direc[iilor principale prin care interesele urmeaz\ a fi promovate [i securitatea asigurat\ pe plan interna[ional. Pe marginea acestei structuri generale, pot fi identificate [i unele modific\ri în func[ie de natura documentului, a[a cum se întâmpl\ cu Concep[ia de Politic\ Extern\, concentrat\ aproape exclusiv pe formularea priorit\jilor politicii externe, atât în combaterea problemelor globale, cât [i a celor regionale¹³.

Conceptual, cele trei tipuri de documente care constituie cadrul formul\rii politicii de securitate a Rusiei au defini]ii similare. Astfel, concep[ia securit\jii na[ionale este definit\ drept „*un sistem de viziuni asupra asigur[rii securit\jii individului, societ\jii [i statului împotriva amenin[rilor interne [i externe în toate sferele vie]ii Federa[iei Ruse*”¹⁴.

Documentul anterior, din 1997, oferă o definiție mai amplă, enunțând atât natura diferitelor tipuri de amenințare (economic, social, militar, de origine umană, ecologic, informațional etc.), contextualizând-o în funcție de „resursele sau potențialul existent”¹⁵. În timp ce Concepția de Politică Externă oferă o definiție succintă a celor anterioare, documentele sintetizând Doctrina Militară a Federației Ruse pun accentul pe utilizarea Forțelor Armate și a altor trupe pentru apărarea intereselor vitale ale statului și asigurarea securității militare (Doctrina militară din 1993) sau pe fundamentele militare politice, militare strategice și militare economice pentru asigurarea securității militare¹⁶, acoperind de această dată o gamă mult mai largă a intervențiilor dimensiunii militare.

Modul în care noile documente strategice includ schimbări substanțiale de conținut nu poate fi înțeles în absența unei viziuni clare asupra modului în care politica externă a Rusiei s-a schimbat în politica post-comunistă. Astfel, dacă până în 1995 poate fi identificată o perioadă de tranziție, din 1996, este identificată o nouă elaborare a politicii externe, în care are drept fundament atacarea instrumentelor de politică externă utilizate de Primakov, mai ales a politicii considerate ineficiente cu privire la Vecinătatea Apropiată și în care erau identificate în primul rând interesele vitale ale Rusiei¹⁷. Specific, aceasta presupune obiectivul ridicării Rusiei ca o mare putere, în condițiile unei lumi multipolare dominată de state cu puteri relativ egale¹⁸.

Formularea politicii externe și a securității naționale a Federației Ruse după 1990 - Viziunea despre sistemul internațional și conturarea unei sfere de interese a Rusiei

Toate documentele definitorii în domeniul securității naționale a Federației Ruse notează caracterul „de tranziție”¹⁹, a cărei definiție este absentă din documentele strategice în termeni de durată sau natură, dar, din anumite puncte de vedere, este vizibil caracterul de intenționalitate în imprimarea unui anumit grad de flexibilitate în elaborarea politicilor și a

responsurilor la provocările care pot apărea.²⁰ Spre deosebire de toate documentele adoptate, proiectul noii Doctrine Militare din 2006 este în cele din urmă elaborat drept „doctrina militară permanentă a unui stat democratic”, care legitimează în același timp înțietatea dimensiunii militare a securității internaționale a Rusiei²¹.

În acest context, sistemul internațional este definit prin dinamica sa. Principalele dimensiuni ale schimbărilor identificate se referă mai întâi la consolidarea pozițiilor economice și politice ale multor state și ale inițiativelor multilaterale în contextul unei lumi multipolare. A doua tendință în caracterizarea mediului internațional este aceea a dominației exercitate de țările vestice, în primul rând de către Statele Unite. Această hegemonie are drept consecință, potrivit documentului în cauză, utilizarea de soluții unilaterale și adesea promovarea folosirii forței militare.

Aceste chestiuni nu descalifică Rusia din calitatea de membru cu drepturi depline al comunității de interese internaționale, care acționează în legătură cu o paletă largă de chestiuni, de la terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, la traficul de droguri sau problemele ecologice. În aceste condiții însă, ignorarea intereselor Rusiei și inițiativele altor state de a slăbi puterea Rusiei din punct de vedere politic, economic, militar, sunt amenințări chiar la adresa securității și a stabilității internaționale.²²

Analiza comparativă a documentelor securității naționale ale Rusiei arată tendința spre o sistematizare și clarificare a discursului pe măsura reconceptualizării și a elaborării de noi documente. Dacă în 1993 se puneau încă accentul pe politicile de colaborare cu alte state, inclusiv cele vestice și din Europa Centrală, Concepția din 1997 accentuează caracterul multipolar în formarea sistemului internațional, inclusiv în privința integrării Rusiei în structurile internaționale din punct de vedere politic, economic și militar. Diferențele evidente survin în identificarea explicită a expansiunii NATO drept o amenințare clară la adresa Rusiei, precum și ineficiența structurilor multipolare al cărei scop

este de a asigura securitatea fie la nivel global, fie regional (ONU, OSCE, CSI). Documentul identifică de asemenea un anumit grad de izolare, accentuat pe plan intern de problemele economice și sociale, demografice și tehnologice, și care trebuie depășite prin urăriul potențial de resurse, economic și nuclear²³.

În aceste condiții, interesele naționale ale Rusiei cuprind generic suma intereselor individului, societății și statului în mai multe domenii: economic, politic, social, internațional, informațional, militar, de frontieră, ecologic etc.²⁴ Securitatea națională a Rusiei este interpretată de Concepția Securității Naționale din 2000 drept „securitatea poporului multinațional, purtătorul suveranității și singura sursă de putere în Federația Rusă”.

Dacă preservarea sferei de influență a Rusiei era una dintre prioritățile naționale din punctul de vedere al lui Primakov, spațiul eurasiatic, o constantă a discursului rusesc în domeniul securității naționale, este definit mai degrabă drept „contextul geografic în care obiectivele cele mai importante ale politice externe a Rusiei trebuie să fie urmărite”²⁵. Aceasta rămâne la fel de reală și în timpul

administrăției Putin, fiind vizibilă în redactarea documentelor securității naționale.

Începând cu Principiile de bază ale concepției de politică externă din 1993, se indică drept prioritate spațiul strategic militar unificat în cadrul CSI, opunându-se în același timp apariției unei alte puteri în CSI sau constituirii unui bloc de puteri în sfera sa de influență, de exemplu în Asia Centrală²⁶. Astfel, Doctrina Militară din 1993 identifică existența unor „interese vitale” ale Rusiei legate de statele din Comunitatea Statelor Independente, iar Concepția Politicii Externe semnalează prezența unui „responsabilitate specială” a Rusiei față de teritoriul fostei Uniuni Sovietice²⁷. Trebuie însă evidențiat dorința Rusiei de a se impune drept un actor dominant în această zonă definită drept un spațiu strategic complex, ale cărui dimensiuni strategice sunt legate atât de energie, comunicații, terorismul global sau competiția între puterile sistemice, între care Statele Unite ocupă un rol primordial. Interesul acestuia din urmă cu privire la gradul de influență al Rusiei este vizibil în identificarea politicilor agresive ale Rusiei către vecinii săi drept una dintre provocările Planului Strategic Comun al Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională²⁸.

Analiza amenințărilor și a vulnerabilităților în mediul extern și intern

1993	1997	2000
Politici de colaborare cu alte state	Caracterul multipolar al sist. Internațional – dar inefficient global și regional (ONU, OSCE, CSI) Izolarea Rusiei	Consolidarea economică și politică a celorlalți actori Domenia puterilor occidentale Utilizarea de soluții unilaterale și folosirea forței militare Existența unei comunități de interese internaționale

Fig 1. Evoluția viziunii asupra sistemului internațional (1993 - 2000)

Viziunea despre modul în care este structurat sistemul internațional și poziția celorlalți actori cu privire la locul Rusiei în sistem este strâns legată de formularea principalelor amenințări la adresa securității naționale a acesteia. Trebuie remarcat însă că amenințările la adresa securității naționale a Rusiei acoperă un spațiu extensiv atât în ceea

ce privește mediul intern, cât și pe cel internațional.

Concepția de Securitate Națională din 2000 acordă o atenție semnificativă modului în care problemele interne, fie că ele se referă la problemele economice, organizarea inadecvată a puterii de stat și a societății civile, creșterea terorismului și a criminalității,

polarizarea socială afectează gradul de securitate națională. Dincolo de efectele directe ale acestor amenințări, cum ar fi diminuarea productivității sau a investițiilor, a inovării, sau a potențialului tehnic și tiințific, problemele de natură economică au impact și asupra modului în care forțele separatiste se manifestă în interiorul granițelor statului, determinând creșterea instabilității politice și a tensiunilor între centru și regiuni, precum și apariția disensiunilor etnice și a migrației necontrolate, în contextul scăderii controlului legal asupra societății²⁹.

Alături de aceasta, documentul identifică deteriorarea mediului internațional drept una dintre amenințările principale la adresa securității naționale, iar factorii principali analizați se grupează în câteva categorii. E vorba în primul rând de consolidarea și extinderea grupurilor politico-militare la care Rusia nu este parte (o referință particulară la NATO) și pericolul instalării de către acestea a bazelor militare în apropierea granițelor Rusiei. Prezentă și în Concepția Securității Naționale din 1997, amenințarea extinderii NATO asupra percepțiilor Rusiei despre securitate este mult accentuată în documentele din 2000, când se afirmă existența unei creșteri semnificative a amenințărilor militare pe plan internațional³⁰. Aceasta se datorează în principal campaniei aeriene a NATO asupra Serbiei, care s-a realizat în absența acordului Consiliului de Securitate al ONU. De asemenea, extinderea NATO cu trei dintre țările postcomuniste din Europa Centrală - Polonia, Ungaria și Cehia, a dat consistență temerilor Rusiei cu privire la prezența infrastructurii militare aproape de granițele Rusiei sau ale CSI.³¹

Aceste date sunt legate și de o altă categorie de amenințări identificate de liderii ruși în 2000, respectiv de ineficiența crescândă a instituțiilor de securitate colectivă, respectiv ONU și OSCE, care, în mod cumulat, alături de campaniile unilaterale ale NATO, fără acordul Consiliului de Securitate al ONU, puteau determina scăderea influenței politice, economice și militare a Rusiei.

În al treilea rând, o altă amenințare, legată de asigurarea securității pe plan regional, este reprezentată de slăbirea gradului de integrare a structurilor regionale ale CSI. Aceasta a fost stabilită în 1991 între Rusia, Armenia, Kazakstan, Kirgîzstan, Tadjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan, Belarus, Ucraina, și Moldova, fiind cadrul în care se semnează în 1992 un Tratat de Securitate Colectivă între Armenia, Kazakhstan, Kirgîzstan, Rusia, Tadjikistan și Uzbekistan. În 1993, li se alătură Azerbaidjan, Georgia și Belarus, iar tratatul intră în vigoare în 1994. Cu toate acestea, anterior Concepției de Securitate din 2000, Rusia se confruntă cu problema unui număr de state care doresc să se retragă din aceste structuri regionale. Astfel, în 1999, din Tratatul de Securitate Colectivă se retrag Georgia, Azerbaidjan și Uzbekistan. În plus, în 1997 este înființat GUAM, între Azerbaidjan, Georgia, Moldova și Ucraina, văzută mai degrabă ca o contrapondere la influența Rusiei în regiune, și la care aderă și Uzbekistan în 1999.

Acesta este contextul în care Rusia acuză slabele procese de integrare pe plan regional, în timp ce se confruntă de asemenea cu amenințarea izbucnirii și escaladării de conflicte la granițele Federației Ruse sau ale membrilor CSI sau revendicările în privința teritoriului rusesc³². În acest caz, pot fi invocate atât războiul din Cecenia, dar și tensiunile interne din Georgia sau războiul dintre Armenia și Azerbaidjan, cu potențial semnificativ asupra securității naționale a statului rus³³.

O ultimă categorie de amenințări la adresa securității naționale a Rusiei este reprezentată de proliferarea armelor de distrugere în masă și a vectorilor de proiecție a acestora, precum și creșterea impactului terorismului intern și internațional. Toate aceste amenințări creează o viziune pesimistă a Rusiei despre modul în care securitatea internațională este percepută. Astfel, Strategia din 2000 aduce în prim-plan o sumă de vulnerabilități și amenințări, atât la nivel domestic, cât și internațional, al căror impact și importanță în contextul situației de la acel moment determină o schimbare la

nivelul discursului rusesc cu privire la mecanismele și instrumentele de asigurare a politicii externe.

Direcții de acțiune și instrumente ale politicii externe a Rusiei

Conform Concepției de Securitate Națională și Concepției de Politică Externă din anul 2000, sarcinile principale în ceea ce privește asigurarea securității naționale cuprind: realizarea de previziuni și adoptarea de măsuri pe termen lung pentru anularea amenințărilor interne și externe, asigurarea integrității teritoriale și a suveranității, dezvoltarea economică și militară, anularea dependenței în domeniul tehnologic și al cercetării, dezvoltarea de relații armonioase între componentele federației și cele etnice, dezvoltarea regimului de neproliferare a armelor de distrugere în masă³⁴.

Din punctul de vedere al politicii externe, principalele obiective includ întărirea mecanismelor multilaterale, menținerea stabilității globale și regionale, protejarea drepturilor și intereselor legitime ale etnicilor ruși din afara granițelor și dezvoltarea relațiilor cu țările membre ale CSI „în interesul Rusiei”³⁵. Documentul de asemenea ia în considerare contribuția Rusiei la misiunile de menținere a păcii, menținerea stabilității strategice și a obligațiilor privind controlul asupra armelor nucleare.

Simultan însă, se referă specific la adaptarea acordurilor la „noile condiții în relațiile internaționale”, punând accent în același timp pe securitatea militară, al cărei scop principal este „posibilitatea reacției adecvate la amenințările care pot apărea în secolul al XXI-lea” și combaterea „agresiunilor de orice nivel împotriva sa și a aliaților săi, inclusiv prin utilizarea armelor nucleare”³⁶. Același document notează însă că prezența militară rusă în anumite zone de pe glob poate fi necesară pentru protejarea intereselor Rusiei și pentru „crearea unei balanțe militar-strategice stabile” în acele zone.

În cele ce urmează, vor fi analizate în detaliu atât puterea militară considerată instrument central al securității, cât și prepon-

derența relativă a dimensiunii regionale în politica externă a Rusiei, drept direcție de acțiune constantă în conceperea securității naționale.

Puterea militară, componentă de bază a securității naționale

Pentru realizarea obiectivelor securității naționale, principiile de folosire a puterii militare includ pe plan extern utilizarea armelor nucleare în cazul unei agresiuni armate și al epuizării oricărei alte metode de răspuns, iar pe plan intern utilizarea forței militare este determinată de trei condiții exclusive: amenințări la adresa vieții cetățenilor, la integritatea teritorială a statului sau în cazul unei schimbări violente a regimului constituțional³⁷.

Discuția despre puterea militară a Rusiei trebuie însă pusă în contextul declinului militar relativ care a avut loc odată cu destrămarea URSS. Aceasta a presupus nu numai scăderea numerică a forțelor armate în comparație cu militarizarea exagerată din perioada sovietică, dar au apărut și alți factori care au agravat situația, respectiv scăderea bugetului apărării (bugetul apărării a scăzut cu aproximativ 80% între 1987 și 1997), achiziție limitată de arme, mentenanță insuficientă, declin în ceea ce privește capacitatea de mobilizare, toate fiind vizibile în slabe performanțe din războaiele din Cecenia³⁸.

Analiza obiectivelor anterioare scoate în evidență câteva trăsături prin care se disting modificările percepției liderilor ruși despre amenințările asupra securității naționale, fie ele interne sau externe. Importanța acordată utilizării armelor nucleare este cu mult mai mare decât în 1997, când se afirma posibilitatea de a utiliza armele nucleare „doar în cazul unei amenințări asupra însăși existenței Federației Ruse ca un stat suveran”³⁹. Ideea coborârii pragului sub care este posibilă folosirea armelor nucleare (în raport cu 1997) este subliniată de asemenea în intervențiile publice ale lui Serghei Ivanov, Secretar al Consiliului de Securitate în 2000, care afirma: „Rusia nu a vorbit și nu vorbește despre utilizarea armelor nucleare în primul rând. Dar în același timp Rusia nu spune că nu va folosi

*armele nucleare dac\ va fi jinta unui agresiuni de scar\ larg\ care poate duce la pr\bu\irea Rusiei*⁴⁰.

În același timp, un rol important este acordat amenin\rilor interne, a consecin\elor pe care problemele economice le pot avea pe plan intern, dar și modulului de combatere a acestora. O ilustrare a acestei dimensiuni este egalizarea pe care Concep\ia Securit\Ții Naționale o realizează între for\ele separatiste din Cecenia și prezen\ta for\elor teroriste asupra teritoriului rus, identificate drept o surs\ de pericol asupra integrit\Ții teritoriale a statului rus⁴¹.

Marile deficien\te identificate pe plan intern, fie c\ se refer\ la separatism, extremism sau terorism, împreun\ cu vulnerabilit\Țile pe plan extern în asigurarea unei statut important al Rusiei indic\ poziȚia defensiv\ care rezult\ din modul în care Concep\iile din 2000 sunt formulate.

Anul 2000 aduce modific\ri și în privin\ta Doctrinei Militare a Rusiei, referitor la dimensiunea nuclear\ . Prima schimbare intervine în 1993 în comparaȚie cu doctrina militar\ sovietic\ și se refer\ la posibilitatea iniȚierii atacului nuclear, având drept singur\ miz\ descurajarea unui atac pe scar\ larg\ asupra supravie\uirii statului rus⁴². Prevederea rămâne neschimbat\ până în 2000, în ciuda propunerilor de modificare din anii 1996-1997. Totuși, Doctrina din 1993 pune condiȚii foarte clare utiliz\rii armelor nucleare, respectiv faptul c\ acestea nu vor fi folosite împotriva unui stat semnatar al Tratatului de Neproliferare din 1968, doar dac\ acesta iniȚiaz\ sau se asociaz\ unui atac armat împotriva Rusiei, for\elor armate sau aliaȚilor.⁴³

Pe lâng\ faptul c\ documentul din 2000 l\rgete sfera de utilizare a armelor nucleare și a rolului de descurajare a atacului împotriva Rusiei, este l\rgit\ și sfera scenariilor de conflicte în care armele nucleare pot fi utilizate, respectiv cele regionale și globale. Escaladarea conflictelor regionale este una dintre amenin\Țrile cele mai puternice la adresa Rusiei, mai ales în contextul r\zboaielor din Cecenia. În 1999, președintele Boris El\in a fost cel care a identificat armele nucleare

drept o posibilitate de a descuraja implicarea internaȚional\ în cel de al doilea r\zboi în Cecenia⁴⁴.

Proiectul de Doctrin\ Militar\ din 2006 pune înc\ o dată accentul pe creșterea rolului dimensiunii militare, atât din punct de vedere politic, cât și financiar< o atenȚie deosebit\ este acordat\ creșterii capabilit\Ților militare, creșterea bugetului ap\r\rii de la 2.5% la 3.5%, creșterea rolului Ministerului Ap\r\rii. Mai mult decât atât, este pentru prima oară observat\ o tendin\ de a promova o viziune integrat\ asupra securit\Ții militare interne și internaȚionale⁴⁵.

Politica extern\ a Rusiei între nivelul regional și cel global

Politica extern\ a lui Vladimir Putin a fost analizat\ în termenii normaliz\rii statutului de mare putere pentru Rusia, oscilând între internaȚionalizare și concentrarea puterii de stat. Studiul lui Tsygankov accentuează natura acomodationist\ mai degrab\ decât neoimperialist\ sau izolaȚionist\ a politicii externe ruse.

Tsygankov caracterizează politicile lui Putin drept o cale de mijloc între modul de formulare a politicii externe în timpul mandatelor lui Koziřev și al lui Primakov. Diferen\ța faș\ de gândirea acestuia din urmă în termenii balanșei de putere este dată de accentul crescut pus după 2000 pe modernizarea economic\ și metodele pragmatice de a asigura interesele de mare putere ale Rusiei în lume, elemente de internaȚionalizare și concentrare a puterii, normalizarea relaȚiilor externe⁴⁶.

Criticile aduse de Rusia extinderii NATO sau campaniei asupra fostei Iugoslavii în 1999 și lipsa sancȚiunilor din partea ONU, una dintre cauzele amenin\Țrilor identificate în documentele strategice din 2000, au fost totuși aduse în prezen\ta unui cadru instituȚional al colabor\rii dintre Rusia și NATO⁴⁷. În același timp, Putin este cel care insist\ pentru ratificarea în 2000 a Tratatului START II, sprijin\ atacul SUA asupra Afganistanului în 2001 și semnează în 2004 Protocolul de la Kyoto⁴⁸.

Pe baza acestor elemente, devine clar c\ politica extern\ a Rusiei indic\ anumite doze

de ambiguitate, în cazul în care principalele politici sunt analizate pe două dimensiuni, respectiv atitudinea față de Occident [i atitudinea față de relațiile cu celelalte state la nivel regional, respectiv CSI. Astfel, atitudinea de cooperare care poate fi identificată în anumite momente în ceea ce privește politica SUA, a NATO [i Uniunii Europene poate fi explicată atât prin slăbiciunea Rusiei pe plan extern⁴⁹, fie din teama de izolare pe plan internațional [i din dorința de a fi recunoscut drept un partener de dialog pentru puterile din sistem [i un „stat normal”⁵⁰.

Într-adevăr, atitudinea de cooperare cu puterile occidentale este cea mai bună posibilitate de a răspunde problemelor interne, respectiv chestiunile economice [i nevoia de reformare, precum [i celor externe, precum hegemonia SUA [i globalizarea economică, dând substanță unei politici externe orientată spre rezultate, pragmatică, care a debutat o dată cu alegerea lui Primakov drept ministru de externe⁵¹. Astfel, începând cu 1996, politica externă este definită neechivoc în legătură cu structurarea intereselor naționale ale Rusiei, iar abordarea este continuată [i de administrația Putin < analiza Concepției din 2000 indică prezența aceluiași discurs cu privire la preservarea intereselor rusești într-o lume multipolară.

Treptat, modificările survenite în discursul lui Putin [i al lui Ivanov cuprind referințe mai ample în favoarea multilateralismului, [i accentul pe restructurarea economică a Rusiei pentru atingerea obiectivelor internaționale. Această din urmă direcție a însemnat stabilirea a două obiective specifice, respectiv urmărirea accederii cât mai rapide în Organizația Mondială a Comerțului [i, în al doilea rând, realizarea pe plan regional unui parteneriat stabil cu Uniunea Europeană, a cărei importanță comercială este uriașă pentru Rusia > una dintre realizările acestei perioade este aderarea în 2002 la Grupul celor 8.⁵²

În schimb, relațiile cu SUA nu au urmat un *pattern* atât de clar, deși este evidentă deteriorarea gradului de încredere între cele două state de la etapa de deschidere din timpul lui Kozirev, până la atacul asupra Serbiei

în 1999. Perioada inițială a fost dominată de o serie de reiterate ale parteneriatului strategic între SUA [i Rusia > Declarația de la Camp David (1992), Carta Parteneriatului Rusia SUA (1992), Declarația de la Vancouver (1993)⁵³. Traseul relațiilor cu Statele Unite este însă neliniar, fiind influențat nu numai despre reacțiile Rusiei cu privire la acțiunile SUA la nivel global, dar [i de reacțiile vestice cu privire la modul în care Rusia se implică în afacerile interne ale statelor din CSI.

În analiza relațiilor Rusiei cu vecinătatea apropiată [i cu întreaga zonă euro-asiatică, este evidentă multiplicarea forumurilor de discuție, fie că ne referim la tratatele de creare a unui spațiu economic unificat (Comunitatea Economică Eurasiatică - 2001), tratatele de securitate colectivă (Organizația Tratatului de Securitate Colectivă - 2002) sau Organizația de Cooperare de la Shanghai, care alătură Rusiei pe China, dar [i pe Mongolia, Pakistan, India [i Iran ca observatori. Relativul succes al acestor inițiative au determinat rezistența Statelor Unite față de consolidarea acestor forme de cooperare regionale, care a fost evidentă încă din timpul anilor 1990 prin sprijinirea inițiativelor de genul GUAM.

În plus, în linia ideii anterioare legate de ambiguitatea politicii externe, este clar că politica agresivă a Rusiei față de zona de interese vitale din CSI este semnificativă pentru păstrarea dominației Rusiei în contextul acestui complex regional < astfel poate fi înțeleasă atât presiunea asupra Ucrainei sau asupra țărilor din Asia Centrală de a nu adopta politici pro-occidentale, cât [i sprijinul acordat forțelor separatiste din Moldova [i Georgia, sau teama unei aderări a Ucrainei sau a Georgiei la NATO⁵⁴. Prioritatea politicii externe a Rusiei este reafirmarea dreptului de a acționa ca o mare putere independentă într-un sistem dominat de un hegemon⁵⁵.

Concluzii

Majoritatea conceptualizărilor securității naționale ruse au drept obiectiv de fond inițiativele permanente ale Rusiei de a se reintegra în sistemul internațional drept o putere sistemică, fie că acestea se referă la

viziunea Rusiei asupra modului în care sistemul internațional e structurat, la amenințările și vulnerabilitățile existente, la interesele din punct de vedere global sau la instrumentele luate în considerare.

Analiza evoluției securității naționale a Rusiei în era postcomunistă are drept punct de plecare pierderea statutului de mare putere a acesteia, având de asemenea probleme semnificative în ceea ce privește subdimensionarea cheltuielilor militare, situarea nivelului economiei sub media din 1991 sau scăderea demografică semnificativă. În aceste condiții, cooperarea cu statele occidentale și atitudinea pragmatică sunt puse în contextul lipsei de alternative pentru Rusia, în condițiile în care China este în același timp un potențial aliat sau competitor din punct de vedere economic. Cu toate acestea, buna relație cu China este considerată cel mai mare câștig strategic al Rusiei după 1991⁵⁶.

Așa cum a fost indicat anterior, documentele de securitate națională analizate sunt etape coerente în reorientarea, fie ea și nesemnificativă, a modului în care factorii de decizie percep locul Rusiei în sistem sau percep relațiile sistemice. Concepțiile de securitate din 2000 și proiectul noii Doctrine Militare din 2006 indică o atitudine pragmatică a Rusiei față de structurarea relațiilor cu hegemonul global SUA, sau cu puterile emergente China sau India, de exemplu. Așa cum a fost argumentat, viziunea pragmatică include o orientare semnificativă asupra promovării intereselor naționale ale Rusiei, asupra reintegrării economice și a reformei militare, aceasta din urmă având drept dimensiuni clare creșterea specificității amenințărilor, arsenalul nuclear și admiterea utilizării armelor nucleare în eventualitatea amenințării intereselor ruse.

O ultimă concluzie este legată de existența unei politici externe extrem de active a Rusiei în ultimii ani – chiar dacă se confruntă cu o serie amplă de probleme interne și globale, parteneriatul militar cu China, dar și cooperarea cu alte state și furnizarea de arme pentru state precum Siria și Venezuela indică o prezență activă a Rusiei în marile zone cu probleme,

care schimbă treptat gradul de izolare a acesteia din punct de vedere global.

Acestea sunt confirmate de mai multe evoluții: retragerea Rusiei din Tratatul Forțelor Convenționale în Europa, amenințările reiterate cu privire la folosirea armelor nucleare pentru descurajarea acțiunilor NATO care sunt considerate drept depășirea ariei de responsabilitate, precum instalarea de componente ale sistemului antirachetă în Europa Centrală. De asemenea, recente evoluții în domeniul testării de rachete nucleare sau introducerii de submarine nucleare, precum și operațiunile pe scară largă ale forțelor navale ruse în Oceanul Atlantic și Marea Mediterană indică importanța crescută acordată stabilității nucleare și strategice, precum și rapida evoluție recentă a doctrinei nucleare post-sovietice după stagnarea evidentă din anii 1990.

Note

¹ James F. Holcomb și Michael M. Boll, *Russia's New Doctrine: Two Views*, Strategic Studies Institute, US Army War College, 1994

² Ted Hopf, "Introduction", în Ted Hopf (editor), *Understandings of Russian Foreign Policy*, Pennsylvania State University Press, 1999, p. 3

³ *Ibid.*

⁴ William Wohlforth, "Realism and the End of the Cold War", în *International Security* 19, 3 (1994 - 1995), p. 107

⁵ R. Craig Nation, "US Interests in the New Eurasia", în *Russian Security Strategy under Putin: US and Russian Perspectives*, Strategic Studies Institute, November 2007, p. 3

⁶ Andrei Tsygankov "Vladimir Putin Vision of Russia as a Normal Great Power", în *Post-Soviet Affairs* 21 - 2, 2005, p. 135 - 137

⁷ Yuri Nazarkin, *National Security Decision Making. Formal versus Informal Procedures and Structures. Case Study 1 - The Former Soviet Union, Russia and Ukraine*, DCAF Working Paper 123, august 2003, p. 3

⁸ H. Heikka, *Beyond Neorealism and Constructivism: Desire, Identity and Russian Foreign Policy*, în Ted Hopf, *op. cit.*, p. 57

⁹ Nazarkin, *op. cit.*, p. 4

¹⁰ *Ibid.*, p. 5

¹¹ *The Emergence of Russian Foreign Policy*, US Library of Congress, www.countrystudies.us/russia/77

¹² Marcel de Haas, *Russia's Upcoming Revised Military Doctrine*, PINR Report, 26 august 2007

¹³ Foreign Policy Concept of the Russian Federation, în *International Affairs: A Russian Journal*, Nr. 5, 2000

¹⁴ "National Security Concept of the Russian Federation", in *Rossiiskaya Gazeta*, 18 ianuarie 2000

¹⁵ "Russian National Security Blueprint", in *Rossiiskaya Gazeta*, 26 decembrie 1997, p. 4-5

¹⁶ "Russian Military Doctrine", in *Arms Control Today*, 22 aprilie 2000, p. 2

¹⁷ R. Craig Nation [i Michael McFaul, *The United States and Russia into the 21st Century*, Strategic Studies Institute, October, 1997, p. 12

¹⁸ T. Casier, *op. cit.*, p. 388

¹⁹ Documentele indic\ prezen]a unei „perioade de tranzi]ie” (1993, 1997, 2000)

²⁰ James F. Holcomb, "The Implications of Russia's Military Doctrine", in James F. Holcomb [i Michael M. Boll, *Russia's New Doctrine> Two Views*, Strategic Studies Institute, US Army War College, 1994, p. 7

²¹ "Russia's new military doctrine declares USA and NATO key potential enemies", in *Pravda*, 19.09.2006

²² "National Security Concept of the Russia Federation", p. 2

²³ Russian National Security Blueprint, p. 2-3

²⁴ Concep]ia de Securitate Na]ional\..., 2000, p. 2

²⁵ *Ibid.*, p. 4

²⁶ *The Emergence of Russian Foreign Policy*, p. 2

²⁷ R. Craig Nation, *op. cit.*, p. 4

²⁸ *Ibid.*, p. 5

²⁹ "National Security Concept of the Russia Federation", p. 4

³⁰ *Ibid.*, p. 5

³¹ Steven J. Main, *Russia's New National Security Concept (January 2000)> The Threat Defined*, UK Ministry of Defence, G81, p. 19

³² *National Security Concept of the Russia Federation*, p. 5

³³ *Ibid.*, p. 19

³⁴ *National Security Concept of the Russia Federation*, p. 6-7

³⁵ *Ibid.*, p. 11

³⁶ *National Security Concept of the Russia Federation*, p. 12

³⁷ *Ibid.*

³⁸ R. Craig Nation [i Michael McFaul, *op. cit.*, p. 15

³⁹ Russian National Security Blueprint, in *Rossiiskaya Gazeta*, 26 decembrie 1997, p. 20

⁴⁰ Serghei Ivanov, citat in Steven J. Main, *op. cit.*, p. 19

⁴¹ *National Security Concept of the Russia Federation*, p.

⁴² Prevederile de baz\ ale doctrinei militare ale Federa]iei Ruse, 2 noiembrie 1993

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ Nikolai Sokov, *Russia's 2000 Military Doctrine*, Center for Nonproliferation Studies, iulie 2004

⁴⁵ M. de Haas, *op. cit.*

⁴⁶ *Ibid.*, 153

⁴⁷ Astfel, in 1994 a fost semnat Parteneriatul pentru Pace, iar in 1997 a fost infiinat Consiliul NATO Rusia, in ciuda nemuljmirilor acesteia din urm\ cu privire la extinderea NATO.

⁴⁸ Tom Casier> "Putin's Policy Towards the West> Reflections on The Nature of Russian Foreign Policy", in *International Politics*, 2006, 43, p. 385

⁴⁹ *Ibid.*, p. 386

⁵⁰ Flemming Splidsboel Hansen> „In the Transatlantic Gap – Between the Modern and the Postmodern”, in *Russia in Global Affairs* 2/4, 2004, 91

⁵¹ T.Casier, *op. cit.*, p. 386

⁵² *Ibid.*, p. 390

⁵³ R. Craig Nation [i Michael McFaul, *The United States and Russia into the 21st Century*, Strategic Studies Institute, October, 1997, p. 9

⁵⁴ Stephen J. Blank, *The NATO - Russia Partnership> A Marriage Of Convenience or a Troubled Relationship?*, SSI, November 2006, p. 6

⁵⁵ Jeffrey Mankoff, "Russia and the West> Taking the Longer View", in *The Wasington Quarterly*, winter 2006 – 2007, vol 30, nr. 1

⁵⁶ Dmitri Trenin, „Russia's Threat Perception and Strategic Posture”, in *Russian Security Strategy under Putin> US and Russian Perspectives*, november 2007. p. 36

Referin]e bibliografice

Blank, Stephen J., *The Nato-Russia Partnership> A Marriage Of Convenience or a Troubled Relationship?*, SSI, noiembrie 2006

Casier, Tom> "Putin's Policy Towards the West> Reflections on The Nature of Russian Foreign Policy", in *International Politics*, 43, 2006, 384 – 401

***Concep]ia de securitate na]ional\ a Federa]iei Ruse (2000), disponibil online la <http://www.russiaeurope.mid.ru/russiastrat2000.html>

De Haas, Marcel> *Russia's Upcoming Revised Military Doctrine*, PINR Report, 26 august 2007, disponibil online

http://pinr.com/report.php/ac~view_report&report_id~622&language_id~1

***Foreign Policy Concept of the Russian Federation, in *International Affairs> A Russian Journal*, Nr. 5, 2000, <http://fas.org/nuke/guide/russia/doctrine/econcept.htm>

Heikka, H., "Beyond Neorealism and Constructivism> Desire, Identity and Russian Foreign Policy", in Ted Hopf, *Undestandings of Russian Foreign Policy*, Pennsylvania State University Press, 1999, p. 57 – 108

Hansen, Flemming Splidsboel, „In the Transatlantic Gap – Between the Modern and the Postmodern”, in *Russia in Global Affairs* 2/4, 2004, p. 399 – 421

Holcomb, James F. [i Michael M. Boll> *Russia's New Doctrine> Two Views*, Strategic Studies Institute, US Army War College, 1994

Holcomb, James F., "The Implications of Russia's Military Doctrine", in James F. Holcomb [i Michael M. Boll> *Russia's New Doctrine> Two Views*, Strategic Studies Institute, US Army War College, 1994

Hopf, Ted, "Introduction", in T. Hopf (ed)> *Undestandings of Russian Foreign Policy*, Pennsylvania State University Press, 1999, p. 1-13

Monitor Strategic

Main, Steven J., "Russia's New National Security Concept (January 2000)> The Threat Defined", UK Ministry of Defence, G 81

Mankoff, Jeffrey, "Russia and the West> Taking the Longer View", in *The Washington Quarterly*, winter 2006 – 2007, vol 30, nr. 1

Nation, R. Craig [i Michael Mcfaul, *The United States and Russia into the 21st Century*, Strategic Studies Institute, October, 1997

Nation, R. Craig, "US Interests in the New Eurasia", in *Russian Security Strategy under Putin> US and Russian Perspectives*, Strategic Studies Institute, November 2007

"National Security Concept of the Russia Federation", in *Rossiiskaya Gazeta*, 18 ianuarie 2000, <http://fas.org/nuke/guide/russia/doctrine/econcept.htm>

Nazarkin, Yuri> *National Security Decision Making. Formal versus Informal Procedures and Structures. Case Study 1 – The Former Soviet Union, Russia and Ukraine*, DCAF Working Paper 123, august 2003

***Principiile de baz\ ale doctrinei militare a Federației Ruse (1993), disponibil la adresa <http://fas.org/nuke/guide/russia/doctrine/russia-mil-doc.html>

"Russia's new military doctrine declares USA and NATO key potential enemies", in *Pravda*, 19.09.2006,

disponibil la http://english.pravda.ru/russia/kremlin/19-09-2006/84521-Russia_doctrine-0

***Russian Military Doctrine, in *Arms Control Today*, 22 aprilie 2000, <http://www.freerepublic.com/forum/a394aa0466bfe.htm>

***Russian National Security Blueprint, in *Rossiiskaya Gazeta*, 26 decembrie 1997, <http://fas.org/nuke/guide/russia/doctrine/blueprint.html>

Sokov, Nikolai, *Russia's 2000 Military Doctrine*, Center for Nonproliferation Studies, iulie 2004, disponibil online la <http://www.nti.org/db/nisprofs/russia/weapons/debate.htm>

The Emergence of Russian Foreign Policy, US Library of Congress, www.countrystudies.us/russia/77

Trenin, Dmitri> „Russia's Threat Perception and Strategic Posture”, in *Russian Security Strategy under Putin> US and Russian Perspectives*, november 2007

Tsygankov, Andrei> "Vladimir's Putin Vision of Russia as a Normal Great Power", in *Post-Soviet Affairs* 21 – 2, 2005, p. 132 – 158

Wohlworth, William> "Realism and the End of the Cold War", in *International Security* 19, 3 (1994 - 1995), p. 103 - 127

ABSTRACT

Accounts of Russia's increasing military power and preponderance in the international system are not so infrequent these days. Starting from this assumption, this paper makes a connection between the great array of perceptions and self-perceptions about Russia's international role, on the one hand, and the conceptualization of national security in strategic documents drafted after 1993, on the other. Therefore, the analysis entails an evolving and comparative approach of Russia's national security documents, from the hesitant attempts in the early post-communism to regain international status to the development of a steady concern to engender a new international order in which Russia has a systemic significance.

Felicia Alexandru is currently a PhD candidate in Political Science, with a major in International Relations, with The National School of Political Studies and Public Administration (N.S.P.S.P.A.), Bucharest, and is employed as a Program Coordinator at the Pro Democracy Association – National Coordination Center. She graduated from N.S.P.S.P.A. with a major in Political Science and has an M.A. in International Relations and European Studies from Central European University, Budapest.

Cecenia ca spațiu al unui conflict latent. Perspectivă asupra războiului din 1994-1996 și a perioadei ce îi urmează

Diana Gabriela Agrigoroaei

După căderea comunismului și apariția Federației Ruse, problema Cecenă devine din ce în ce mai cunoscută pe scena politică internațională. Elementele care ies în evidență în conflictul ruso - cecen sunt disproporția puterilor celor două entități implicate, accentuată de gravitatea dată de numărul victimelor civile, pasivitatea relativă a opiniei internaționale față de acest caz care rămâne puțin cunoscut, rezistența cecenă la lungă durată a înfruntării¹. Există tendința de a atribui acestei tensiuni o cauză de natură religioasă > islam versus creștinism. Situația merită analizată în condițiile în care, privită din perspectiva postmodernă a istoriei de azi, zona cecenă reprezintă „un [antier] al efortului înverșunat de naștere al unei națiuni, o sursă de tensiune diplomatică și luptă permanentă ce se petrece sub ochii istoricilor.

Populația din acest teritoriu din Caucazul de Nord a trecut de la creștinism la islamism în secolul al XVIII-lea. Dificultățile au început să se accentueze când Stalin a decis reîmpărțirea administrativă a teritoriilor din Caucazul de Nord pentru limitarea solidarității dintre populațiile din acest areal geografic. Au apărut astfel Cecenia-Ingușetia, Caracerces, Kabard-Balkaria și Osetia de Nord². Cecenia este singura republică autonomă din fostă URSS care a refuzat să accepte tratatul de constituire a Federației Ruse, în 1992³. Conflictul armat dintre autoritățile ruse și localnici în perioada 1994 - 1996, care a dus la pierderea a aproape 10% din populația zonei, și ostilitățile care i-au urmat, au fost considerate de opinia internațională ca fiind o problemă de afaceri interne a Rusiei.

Pre-criza războiului ruso-cean a fost extinsă pe perioada mai multor decenii de agresiuni. Ciocnirile încep să se concretizeze în octombrie 1991 când generalul Djohar Dudaev este ales președinte. Acesta declară independența la 1 noiembrie în același an. Autoritățile de la Moscova au considerat ilegală proclamația și instaurează stare de urgență pe 8 noiembrie, iar Ingușetia se separă prin referendum de Cecenia în luna decembrie.

Escaladarea conflictului începe cu refuzul cecenilor de semnare, în 1992, a Tratatului Federației Ruse, Kremlinul dorind întărirea relațiilor cu provinciile sale. Pe data de 12 martie a aceluiași an este adoptată o nouă constituție. Trupele ruse se retrag din bazele din Cecenia. În 1993 Generalul Dudaev dizolvă parlamentul, refuză participarea cecenă la alegerile prezidențiale ruse și la referendumul pentru noua constituție din decembrie.

Războiul are loc între 1992 și 1994, când Rusia impune blocada economică și aeriană asupra Ceceniei. Acest fapt slăbește economia oficială și încurajează traficul de contrabandă. Opoziția pro-rusă încearcă să trimită un candidat la prezidențialele din 1994. La 11 decembrie în același an trupele ruse intră pe teritoriul cecen, iar la 19 ianuarie 1995 ocupă palatul prezidențial, după o lună de bombardamente. Pe 9 februarie Groznii capitulează. Samil Basaev, lider de război cecen, reține ostateci în Budionovsk, în sudul Rusiei, fapt ce determină un acord asupra încetării focului. În august, actul de retragere este anulat prin simpla reîncepere a luptelor. Cu ocazia alegerilor pentru liderul republicii, organizate de ruși, este ales cu 95% din voturi

Dogu Zavgaev, un fost prim secretar al partidului comunist.

Pe data de 19 ianuarie 1996 un comando cecen reține 2000 de ostateci la Kizliar, în Daghestan, [i Rusia se vede nevoit\ s\ ia în considerare partea cecen\ ca posibil partener de negociere. Djohar Dudaev este omorât pe 22 aprilie de o rachet\ [i este înlocuit de Zelimkhan Iandarbiev. Acesta semnează\ la sfârșitul lui mai 1996 un armistițiu cu Boris Eljin, tratat care nu este respectat de niciuna din părți. Eful statului major cecen, Aslan Mashadov, încheie totuși pe 31 august la Khassaviourt un acord de pace cu generalul rus Alexandr Lebed.

Pe 5 ianuarie 1997 ultimele trupe ruse părăsesc Cecenia, [i odat\ cu alegerile monitorizate de OSCE este ales ca președinte Aslan Mashadov cu 59% din voturile exprimate, în fața lui Basaev care obține 23%. Pe 12 mai este semnat un nou acord de pace cu Moscova. Îns\ în absența unei recunoașteri internaționale, între 1996 [i 1999, noua Republică Cecen\ se regăsește izolat\ în fața vecinului său Federația Rus\, mult mai puternic, [i conflictul reîncepe⁴. Strategia lui Mashadov nu a rezistat presiunilor, fiind considerat de unii prea conciliant în ceea ce privește islamii sau prea deschis compromisului cu Moscova [i laicii, de către alții. Fiind jinta mai multor atentate, el a pierdut treptat din autoritatea sa. Cu un bilanș al morților [i refugiaților ce a afectat în total aproape 30% din populația sa, Republica Cecen\ este aproape distrus\ [i devine din ce în ce mai instabil\, cu două fenomene care încep să apară o creștere a criminalității [i a traficului de contraband\, [i apariția unei mișcări radicaliste [i conservatoare a islamului> wahabiții.

Raționamentul prin analogie a fost prezent în cazul combatanților ruși prin atribuirea unor stereotipii ce au dus la agravarea reacțiilor [i violențelor. Spre exemplu, soldații ruși foloseau pentru luptătorii ceceni cuvântul turc “*duchman*”, apelativ dat mujahedinilor care au luptat în războiul din Afganistan⁵. Acest detaliu face parte din percepția mai larg\ construit\ de ruși, potrivit căreia cele două

entități ar face parte din același amalgam. Necunoașterea particularităților populației cecene [i tratamentul violent aplicat acestora, este unul din motivele care au dus la *auto-împlinirea profeției* ruse cu referire la pericolul cecen.

În ceea ce privește persoana lui Boris Eljin, există voci care i-au imputat dorința de a-și “*crește popularitatea printr-o victorie militară rapidă*”⁶. Imaginea sa în sânul Federației Ruse era considerat\ în general negativ\ din cauza schimbărilor bruște din societate (trecerea la economia de piață spre exemplu) survenite după ce acesta preia puterea. Astfel, “*47% din cei intervievați estimează că perioada Eljin a adus Rusiei mai mult rău decât bine*”⁷ conform sondajelor de opinie publicate de Agenția Rus\ de Informații Internaționale Novosti. Războiul din Cecenia avea ca scop, din această perspectivă, să devină o încercare a autorității ruse de a re-fonda baza sa naționalistă.

Unele poziții critice considerau în urmă cu câțiva ani că autoritățile de la Moscova nu erau pregătite să gestioneze situația, [i că nu aveau un plan pentru organizarea Ceceniei> “*În nici un moment nu se încearcă consolidarea politică a zonei ocupate militar, sau instalarea unei administrații solide*”⁸. Astfel situația pare confortabil controlată de autoritățile de la Kremlin. După asasinarea lui Ahmed Kadirov la 9 mai 1999, cecenii l-au ales odat\ cu scrutinul pentru președinție din 29 august 2004 pe candidatul propus de autoritățile ruse, Alou Alkhanov. Președintele actual, Ramzan Kadirov, fiul fostului președinte Ahmed Kadirov, încearcă o strângere legătură cu Rusia, [i se auto-denumesc “*omul lui Vladimir Putin*”⁹. Partidul pro-rus a câștigat alegerile din Cecenia în decembrie 2007 cu 98% din totalul de voturi exprimate, reprezentând 99,5% din totalul cetățenilor cu drept de vot¹⁰. Cifrele ar putea sugera un eveniment suspect sau, statistic vorbind, un fenomen excepțional în istoria unor posibile alegeri democratice, [i există proiecte independente care contestă rezultatele. Vladimir Putin a explicat largă participare prin faptul că cecenii ar fi obosiți de acest război civil care durează de aproape 10 ani¹¹. Pe de altă parte, presa

occidental\ pune participarea pe seama regimului autoritar instaurat de Kadirov. Tatiana Lokshina, cercet\tor pentru Human Rights Watch afirma> “*Regimul consolidat în Cecenia este extrem de dur [i nimeni nu vrea s\ ias\ în eviden]\. A nu vota la alegeri este în sine un act de protest [i s\tenii (din Cecenia) nu pot risca f\când aceasta.*”¹² În fa\ a unui conflict dispropor\ionat al puterilor, terorismul wahabit apare explicat de unele p\r\i ca un expedient hazardat din partea cecenilor pentru a face fa\ presiunilor ruse. „*Victoriile militare ruse ;n Cecenia induc automat practici teroriste din partea lupt\torilor pentru independen]\ local\, din incapacitatea lor de a fi competitivi din punct de vedere militar.*”¹³

Autorit\jile ruse [i pre\edintele cecen au anun\at în dou\ rânduri “*victoria asupra separati\tilor din Cecenia*”¹⁴ în 2004 [i 2008. Num\rul rebelilor varia de la câteva zeci, la o sut\, conform declara\jiilor oficiale ruse, [i p=n\ la peste o mie conform studiilor occidentale. În 2003 Ahmed Kadirov vorbea de 4-5 rebeli, în timp ce fiul s\ u declara în 2006 c\ ar exista doar circa o sut\ de insurgen\ji¹⁵. Alte surse vorbeau în 2003 de aproximativ 1500¹⁶ de insurgen\ji. Pentru o lung\ perioad\ zona a fost interzis\ jurnali\tilor interna\ionali [i organiza\jiilor umanitare [i observatorilor. În plus, num\rul celor care [i-au p\r\sit locuin\ele în urma r\zboiului [i care au c\utat refugiu în statele învecinate este semnificativ, cu cifre ce trec de 200 000 de persoane¹⁷. Grupurile care locuiesc aici sunt eterogene [i pu\in deschise fa\ de exterior. Exist\ proiecte independente care urm\resc caracterul legal [i evolu\ia societ\jii ;n Cecenia [i organiza\jii interna\ionale interesate de ajutorul umanitar în zon\, cum ar fi *Fra\jii musulmani*, *Liga islamic\ mondial*¹⁸. Cu toate acestea, o imagine clar\ a evenimentelor [i guvern\rii zonei r\mâne inaccesibil\ presei libere occidentale [i înc\ mai pu\in practicabil\ este interven\ia în zon\.

În 1998 patru reprezentan\ji ai unor firme britanice de telefonie mobil\ prezen\i ;n Cecenia cu scopul încheierii unor contracte comerciale au fost decapita\ji de membri ai re\elelor teroriste¹⁹.

Exist\ tendin\ a de a simplifica evenimentele, prin înscrierea r\zboiului în linia confrunt\rilor religioase, între islamicii ceceni [i cre\tinii ortodoc\i ru\i. Problema luptei dintre grupurile aproape “autarhice” din mun\jii Caucazului de Nord [i autorit\jile ruse dureaz\, dup\ memoria colectiv\ a localnicilor, dintotdeauna. Locuitorii regiunii situat\ între Marea Neagr\ [i Caspic\ fac parte din familia lingvistic\ *vainakh*. Ei nu sunt nici indo-europeni, nici arabi. O privire asupra istoriei popula\iei cecene arat\ c\ ace\tia sunt implanta\ji în Caucaz de peste dou\ milenii²⁰. Un tradi\ionalism rudimentar înc\ poate fi atribuit unei p\r\i a popula\iei. Cei care sus\jin c\ elementul musulman nu cânt\re\te prea mult pentru r\zboi argumenteaz\ c\ partea sa radical\ a ap\rut mai târziu decât luptele în sine> “*În Cecenia islamismul nu a fost sursa problemei. Islamul a fost (...) instrumentalizat de c\tre primul s\ u pre\edinte, Djohar Dudaev, [i de c\tre cel deal doilea, Aslan Mashadov, pentru a hr\ ni un na\ionalism care pierdea din popularitate*”²¹.

Societatea cecen\ este împ\r\jit\ în 131 clanuri numite *ted\p*, cuprinse în cadrul unor structuri mai mari, 9 grupuri comunitare numite *tuhum*, organizare ce dureaz\ de decenii [i format\ din grupuri de indivizi care sunt foarte ata\ a\ji fa\ de familiile extinse (*nek’e*) [i tradi\ie²². Practica religioas\ musulman\, apar\inând variantelor *sufite* [i *sunnite* ale islamului este “*greu de cuantificat [i neomogen\, folose\te drept liant al societ\jii [i împline\te o func\ie psihologic\ (aceea de a învinge teama) [i social\ (p\strarea disciplinei)*”²³. Se pare c\ aici exist\ dintotdeauna o tradi\ie familial\ sudat\ pentru mai multe genera\ii. “*Ca regul\ general\, lupt\torii jihadului nu au putut penetra în sistemul opac cecen unde familia constituie unitatea de baz\.*”²⁴ De asemenea, trebuie f\cut\ diferen\ a între termenii de *ghazavat* [i cel de *jihad*. Primul se refer\ la un “*r\zboi defensiv contra atacului unui inamic ce amenin\ credin\ a musulman\ [i practicile sale [i prin acestea existen\ a comunit\jii [i identitatea acesteia*”, în timp ce *jihadul* ar fi “*un r\zboi sfânt pentru ap\rarea islamului în general.*”²⁵ Se pare c\ num\rul foarte mare al [omerilor tineri din

Cecenia, cu un procent ce depășește 80% din populație, a fost atras de perspectiva unei victorii și al unui rol în organizațiile de luptă²⁶. Două grupuri și-au revendicat atacurile teroriste contra Rusiei. În prima dintre acestea, denumită *Grădina Martirilor*, condusă de Samil Basaev și compusă din aproximativ 200 de persoane, au existat și cazuri de femei kamikaze denumite *chahidhi*. Al doilea grup a fost *Regimentul Islamic cu Destinație Specială*²⁷ creat în 1996 de Arbi Baraev, naționalist wahabit ucis în 2001 de către trupele ruse.

Grupurile de rezistență ar putea fi împărțite în trei tipuri, conform studiului²⁸ lui Gad'dz Minassian: primii sunt naționaliști care luptă pentru independență, favorabili occidentului și care se opun radicalismului islamic, în al doilea rând milițiile din sate care sunt „gata să se finanțeze chiar prin trafic de contraband” și care cooperează când cu naționaliști, când cu islamiști radicali, iar cel de-al treilea grup este cel al militanților și luptătorilor jihadului, al căror număr se ridică în urmă cu câțiva ani la câteva mii, și care se opun compromisului cu Moscova și „se află în spatele atentatelor celor mai crunte”. În ce privește ultimul tip de rezistență, același studiu menționează existența unor tabere de antrenament specializate în antrenamente de tragere pentru gruparea Alos Abudzhafar, armament greu pentru gruparea Yacoub, diversivitate tactică teroriste în Abubakar, îndotrinară candidaților pentru gruparea Davlat²⁹. Candidatul la membru în războiul sfânt ar fi urmat să treacă dintr-un amplasament în altul pentru a-și perfecționa calitățile de luptător.

Interogarea asupra continuării ostilităților între partea rusă și cecenă pune o problemă sensibilă, ce poate primi mai multe explicații. Dacă se ia în calcul dimensiunea psihocognitivă a conflictului, eroarea de atribuție fundamentală pare să fie de ambele părți principalul motiv al continuării confruntării. Impresia cecenilor de rând este că „războiul durează de patru sute de ani”³⁰. Pentru ei este vorba de o rezistență continuă în fața unui agresor extern foarte puternic și de o luptă permanentă și necesară pentru independență.

În vremea în care se petreceau masacrele legate de Gulag, Soljenișin nota: „Există o națiune pentru care psihologia supunerii rămâne fără efect: nu indivizi izolați, rebeli, ci națiunea întreagă. Sunt cecenii”³¹. Se poate spune că spiritul combativ și de opunere a rezistenței este un element de identitate al cecenilor. Identitatea, definită de Alex Mucchielli ca fiind sistemul psiho-cultural de credințe și valori³² poate fi descrisă în cazul cecenilor ca fiind influențat puternic de voința lor de independență, fapt ce le-a insuflat un spirit militant și o societate mai degrabă închisă.

În politica externă cecenă există o preponderență a deciziilor legate de strategie și pregătiri militare în detrimentul metodelor diplomatice și negocierii. Acest fapt se explică tot prin asumarea unei identități combative a cecenilor. Fostul general Djohar Dudaev este militarul responsabil cu inițiativa declarării independenței în 1991. Discursul său social și naționalist a instigat masele. Populația a fost antrenată să se pregătească pentru un război ce urma să vină inevitabil din partea rușilor, prin luarea de măsuri violente.

Federației Ruse, având un teritoriu de aproape 17 milioane de km² îi era greu să ia în calcul un posibil eșec în 1996 în fața unei populații fără unitate, având 0,47% din numărul său de locuitori³³ și ocupând o suprafață de numai 13 000 km². Există cu siguranță din partea Rusiei o „credință acerbă în invincibilitatea forțelor federale”³⁴ și o supraestimare a propriei capacități de gestiune a situației. Odată cu înfrângerea, s-a considerat că războiul a fost câștigat de cecenii cu ajutorul mass-media. Larg răspândite, imaginile tragice ale evenimentelor din Cecenia au avut impact asupra opiniei publice internaționale, care a influențat la rândul său deznodământul conflictului: „partizanii independenței au [tiut să câștige războiul informațiilor fiind subiectul câtorva tiri bombă]”³⁵.

Sunt mai multe motive care ar putea explica marele interes și intervenția rusă în regiune. Faptul că Cecenia se regăsește pe traseul unei conducte de gaz și al unei conducte de petrol (Baku-Novorossisk) - ambele

ruse[ti, între Marea Caspic\ [i Marea Neagr\, poate justifica u[or dorin]a acestora de control al teritoriului. În timpul r\zboiului din 1994-1996, complexul petrochimic aflat în Cecenia nu a fost bombardat, fapt ce arată c\ scopul era distrugerea doar a segmentelor politice care au permis obținerea, pentru câțiva ani, a independen]ei. Un alt factor, geopolitic de ast\ dat\, este dorin]a Moscovei de a prezerva patrimoniul național din secolul al XIX-lea [i dorin]a de echilibru, contra instabilit\]ii [i cre[terii traficului de contraband\ din zon\]. Teama unui *efect în lan]* printre membrii Federa]iei a fost uneori invocat\ de critici ca fiind un motiv al ru[ilor pentru p\strarea în prim\ faz\ a ostilit\]ilor în zon\, apoi refuzul de a negocia o pace durabil\, pentru a-[i for]a într-un final intrarea [i controlul asupra politicii în teritoriu.

Recent, autorit\]ile ruse invoc\ un motiv ce marchează politica extern\ a mai multor state occidentale după septembrie 2001> campania actual\ a *luptei contra terorismului interna]ional* se manifest\ în Cecenia prin lupta contra lupt\torilor wahabi], considerat\ o variant\ a jihadului islamic. Scopul jihadului cecen, acela de a crea un stat independent cecen, difer\, prin caracterul strict local, de cel afirmat de organiza]ia *Al-tanzim Al-Qaidat Al-jihad* (Al-Qaida), care urm\re[te o lupt\ global\]³⁶. Prin acest tip de justificare, a luptei contra re]elelor teroriste, Rusia cap[t] o mai larg\ legitimitate, din perspectiv\ occidental\, de a interveni în toate planurile pe teritoriul cecen.

Dintr-un alt punct de vedere, exist\ motive interne ale rigidit\]ii, pentru a-[i men]ine pozi]ia³⁷ aceste pot fi explicate prin încercarea de a înl[tura sentimentul de umilin]\ generat de pierderea luptelor [i incapacitatea de a supune un teritoriu mult mai redus, sensibilitate care dep[e]te cercurile militare. Amputarea unor zone din fostul Imperiu r\ne[te unele orgolii ale na]ionalismului rus, [i nu sunt profitabile unor grup\ri de interes care ar avea mai mult de câ[tigat prin men]inerea conflictului mai ales prin trafic de contraband\ [i fraud\]. Alte motive ar putea fi dorin]a de afirmare a executivului rus la nivel

interna]ional, de c\tre un guvern puternic ce nu poate modifica o pozi]ie politic\ deja declarat\.

Finele r\zboiului din 1996 a fost considerat ca o lovitur\ dat\ orgoliului rus [i a demonstrat vulnerabilitatea armatei sale în materie de organizare [i planificare. Cu cât este sus]inut mai vehement c\, pentru Rusia, Cecenia nu reprezint\ interes strategic - petrolier, teritorial, [i geopolitic -, întreb\riile asupra motivelor reale ale continu\rii interven]iei ruse în zon\ sunt din ce în ce mai interesante de urm\rit. Dudaev declara în 1994 c\ "*Rusia are nevoie de petrolul nostru (cecen), dar noi avem nevoie de pia]a sa*"³⁸. Argumentele pro cu privire la o colaborare cu caracter pacifist sunt numeroase. În ciuda acestui fapt, conflictul pare s\ persiste în diferite forme, transformate de-a lungul timpului, pentru a ajunge azi la terorism - mai mult dintr-o form\ de "*obi[nuin]\ de lupt*" înr\d\cinat\ în partea de Nord a Caucazului, rezisten]\ ce persist\ de secole, întrucât..."*nu exist\ na]iune cecen\, ci un popor m\rginit de frontiere artificiale, în c\utarea unei identit\]i istorice*"³⁹.

Note

¹ Jean-Christophe, Victor, *Le dessous des cartes, Atlas géopolitique*, Tallandier, 2006, pp. 176

² Jean-Christophe, Victor, *op. cit.*, pp. 178

³ Jean-Christophe, Victor, *op. cit.*, pp. 179

⁴ Comité Tchétchénie, *Tchétchénie, dix clés pour comprendre*, Éditions La Découverte, Paris, 2003, pp. 31

⁵ Comité Tchétchénie, *op. cit.*, pp. 42

⁶ Arnaud, Kalika, "Tchétchénie> le crépuscule de l'indépendance" în *Politique étrangère*, No 1 printemps 2004, 69e année, s.l., p. 115

⁷ Agence Russe d'Information Internationale Novosti> <http://fr.rian.ru/society/20070518/65722475.html>

⁸ Comité Tchétchénie, *op. cit.*, pp. 15

⁹ http://www.jamestown.org/chechnya_weekly/article.php/articleid/2373987

¹⁰ http://www.jamestown.org/chechnya_weekly/article.php/issue_id/4388

¹¹ Idem

¹² http://www.jamestown.org/chechnya_weekly/article.php/articleid/2374013

¹³ Jean-Luc Marret, "Introduction" în *Les fabriques du Jihad*, Jean-Luc, MARRET (ed), Presses Universitaires de France, Paris, 2005, p. 4

¹⁴ http://www.jamestown.org/chechnya_weekly/article.php/articleid/2373960

¹⁵ idem

¹⁶ Ga'ddz, Minassian, "Jihadisme en Tchétchénie> un nouvel Afghanistan?" in *Les Fabriques du Jihad*, Jean-Luc, Marret (ed), Presses Universitaires de France, 2005, p. 255

¹⁷ Jean-Christophe, Victor, *op.cit.*, p. 180

¹⁸ Ga'ddz, Minassian, *op .cit.*, p. 249

¹⁹ Ibidem, p. 255

²⁰ Jean-Christophe, Victor, *op.cit.*, p. 176

²¹ Arnaud, Kalika, *op. cit.*, p. 113

²² Ga'ddz, Minassian, *op. cit.*, p. 249

²³ Comité Tchétchénie, *op. cit.*, p. 35

²⁴ Ga'ddz, Minassian, *op. cit.*, p. 249

²⁵ A. Tumarkine citat in Minassian, *op. cit.*, p. 250

²⁶ Ga'ddz, Minassian, *op. cit.*, p. 254

²⁷ [http>://www.cdi.org/terrorism/spir.cfm](http://www.cdi.org/terrorism/spir.cfm)

²⁸ Ga'ddz, Minassian, *op. cit.*, p. 253

²⁹ Ibidem, p. 254

³⁰ Comité Tchétchénie, *op. cit.*, p. 12

³¹ Ibidem, p. 26

³² Alex, Mucchielli, *L'identité*, PUF, Paris, 1999, p.42

³³ Jean-Christophe, Victor, *op.cit.*, p. 178

³⁴ Arnaud, Kalika, *op. cit.*, p. 115

³⁵ Arnaud, Kalika, *op. cit.*, p. 119

³⁶ Ga'ddz, Minassian, *op. cit.*, p. 241

³⁷ Jean-Christophe, Victor, *op. cit.*, p. 176-180

³⁸ Comité Tchétchénie, *op. cit.*, p. 28

³⁹ Arnaud, Kalika, *op. cit.*, p. 113

Bibliografie

Comité Tchétchénie, *Tchéchénie, dix clés pour comprendre*, Éditions La Découverte, Paris, 2003

Kalika, Arnaud, "Tchéchénie> le crépuscule de l'indépendance" in *Politique étrangère*, No 1 printemps 2004, 69e année, s.l.

Marret, Jean-Luc (ed), *Les Fabriques du Jihad*, Presses Universitaires de France, 2005

Mucchielli, Alex, *L'identité*, PUF, Paris, 1986

Victor, Jean-Christophe, *Le dessous des cartes*, Atlas géopolitique, Tallandier 2006

Agence Russe d'Information Internationale Novosti>[http>http://fr.rian.ru/society/20070518/65722475.html](http://fr.rian.ru/society/20070518/65722475.html)

[http>://www.jamestown.org/chechnya_weekly/article.php/articleid/2373987](http://www.jamestown.org/chechnya_weekly/article.php/articleid/2373987)

[http>://www.cdi.org/terrorism/spir.cfm](http://www.cdi.org/terrorism/spir.cfm)

ABSTRACT

The wahabit terrorism appeared as a hazardous expedient of the Chechen people to resist the pressures of Russia. For them, it's all about a necessary struggle for survival against a powerful aggressor that lasts for ages. From the Russian perspective, the territory from the Northern Caucasus represents a strategic interest and a matter of international image. The conflict augmented because of the inflexibility on both sides. In this case, the building site of a nation is in process right before the eyes of historians.

Diana Gabriela Agrigoroaei is a student at the Faculty of Political Sciences, of the University of Bucharest.

DIN ACTIVITATEA {TIIN}IFIC| A ISPAIM

Crisis management and conflict prevention seminar

Braşov, Romania

12-17 may 2008

The PfP Consortium Working Group on Regional Stability in the Greater Black Sea Area (RSGBSA-WG) launched its first Mobile Contact Teams (MCT) Project focused on **Crisis Management and Conflict Prevention (CM&CP)**. The seminar was organized in Braşov (Romania), 12-17 May 2008, under the lead of the Romanian National Defense University "Carol I". The venue of the seminar was the Regional Department of Defense Resources Management.

A wide range of high level government officials and experts from the Black Sea Countries attended the seminar (27 participants from 9 countries> Armenia, Azerbaijan, Bulgaria, Georgia, Republic of Moldova, Romania, Russian Federation, Turkey and Ukraine). The seminar has been supported by a multinational team of experts including both academics and practitioners that consisted of 15 keynote speakers and observers from Austria, Bulgaria, Romania, United States, Ukraine as well as international organizations> EUMS, NATO, SHAPE, and "George C. Marshall" Center.

The curriculum of the CM&CP MCT was designed by the RSGBSA-WG and it made best use of the experience of the Education Development, and the Advanced Distributed Learning Working Groups of the PfP Consortium. John Berry also had a valuable contribution in developing and perfecting the curriculum. The content of the CM/CP curriculum addressed central aspects of crisis management and conflict prevention theory and practice. The acquisition of knowledge

was supplemented and consolidated by the application of innovative teaching methods that promoted critical analysis, reasoning, and practice. The curriculum and target audiences of the MCT seminar were harmonized with EAPC/PfP Partners' assistance needs, as identified within the IPAP process.

NATO IS supported this program both with expertise from the Operations Division/ Crisis Exercising and Management System, and with a valuable amount of PfP funding. The overall costs of accommodation, meals, internal transportation, facility expenses (meeting facilities, equipments, logistical support, etc.) were covered by the Romanian organizers. The international transportation was provided by the PfP Consortium and partly by NATO.

The main goals of the seminar were> to develop an internationally recognized body and network of experts in the Greater Black Sea region, to get a common understanding of crisis management and conflict prevention, to share their own expertise in this field of study, yielding new areas of fostering regional cooperation and networking of experts.

The curriculum was flexible and the participant countries were invited to request demand-driven further assistance in implementing the CM/CP seminar that may be tailored to the individual needs of the host country within the framework of NATO/IPAP program.

The RSGBSA-WG aims at further developing the modular workshops in the other cluster-areas of expertise> Security Sector Reform (under the lead of "Rakovski"

■ Monitor Strategic ■

Defense Academy from Bulgaria)< New Security Challenges (under the aegis of “George C. Marshall” Center)< and Regional Security and Cooperation (TBD). The specific agenda of these workshops will be demand-driven and will focus on interactive activities.

These programs will contribute to the education and training of future leaders and experts in interested countries of the Greater Black Sea area, in the framework of NATO’s Education for Reform initiative.

The lessons learned from organizing the seminar in Brasov have been extensive. The most notable of these are>

- The curriculum on crisis management and conflict prevention implemented at the Bra[ov seminar could further be included either entirely or partially in the curricula of the defense academies and universities in the region.

- Similar workshops could be implemented in this format in other states in the region focusing particularly on natural disasters and man-made and unintentional disasters.

- The exercises developed during the upcoming seminars should avoid political scenarios and should focus more on “crisis

response and consequence management” which is a much narrow and less politically-freighted topic.

- The upcoming seminars should emphasise more crucial aspects such as civil-military relations, inter-agency cooperation and regional network development.

- We should strive to better identify and select appropriate audiences for the upcoming seminars seeking to bring in members of these audiences that hold extensive expertise in the field at hand and may contribute more fully to the implementation of the seminar’s goals.

Having emphasized some of the lessons learned, holding the seminar has been a valuable pool of ideas for further projects of the Working Group> building a regional crisis response and consequence management architecture, creating a natural disasters control center, developing a regional prevention plan concerning the consequences of natural disasters, changing the name of the workshop from “Crisis Management and Conflict Prevention” to “Crisis Response and Consequences Management” which is more narrow and holds less political implications.

Simona Soare

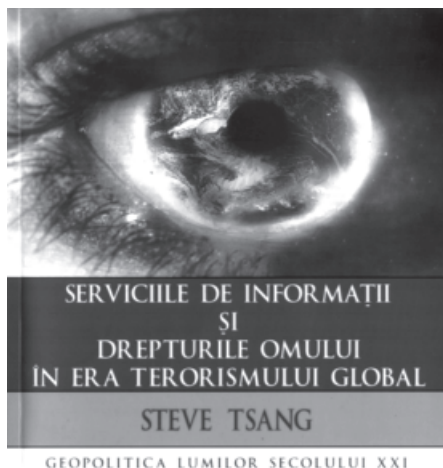
RECENZII

Steve Tsang, *Serviciile de informații și drepturile omului în era terorismului global*

Traducere de Irina Bondar, Cristina Dogaru, Laura Drăghici, Adelina Negoii

Studiu introductiv de ambasador George Maior

Editura Univers Enciclopedic, București, 2008, 338 pagini

UNIVERS
ENCICLOPEDIC

Lucrarea a fost editată în urma unei conferințe pe tema *intelligence*, organizată în 2005 la Universitatea Oxford. Dezbaterile din timpul conferinței, care au depășit sfera academică, teoretică, axându-se pe necesitatea și capacitatea de adaptare a serviciilor de informații, s-au finalizat în lucrarea pe care o analizăm.

Autorii studiilor inserate în lucrare sunt prestigioși academicieni, profesori, jurnaliști, parlamentari, specialiști în domeniile strategice de securitate, activitatea de informații, [tiin]e politice, activități internaționale din Marea Britanie, SUA, Germania, Israel, România (George Maior).

Conținutul temelor și autorii articolelor incluse în volum sunt următoarele:

1. Combaterea terorismului global și protejarea drepturilor / Steve Tsang

Partea I Identificarea și corectarea deficiențelor

2. Marea Britanie în căutarea transparenței / Mark Urban

3. Lecțiile cazului iranian și schimbarea la față a serviciilor de informații americane / Jack Caravelli

Partea a II-a – Contextul politic mai larg

4. Controlul exercitat de factorii politici asupra serviciilor de informații în Marea Britanie / John N.L. Morrison

5. Controlul serviciilor de informații în Statele Unite / Loch K. Johnson

6. Controlul parlamentar asupra serviciilor de informații în Germania / Christian Heyer

7. Un cadru legislativ adecvat pentru combaterea terorismului modern / Richard G. Stearns

8. Drepturile omului și informațiile din surse umane / Alex Danchev

Partea a III-a Către noi sisteme de informații

9. Pregătiri pentru a face față noilor provocări / Peter Wilson

10. Alocarea eficientă a resurselor / George Maior, Sebastian Huluban

11. O nouă abordare în domeniul evaluării informațiilor / Isaac Ben-Israel

12. În căutarea unui nou sistem de informații: experiența britanică / Anthony Glees

13. Stabilirea priorităților într-o lume a amenințărilor în schimbare / Richard J. Aldrich

Studiile din volum tratează, în mod pragmatic, relația dintre libertate și securitate, dintre eficientizarea serviciilor de informații și respectarea drepturilor omului și a libertăților civile.

Lucrarea este structurată pe mai multe paliere care vizează teme referitoare la *intelligence*. În prima parte, intitulată „Identificarea și corectarea deficiențelor”, studiile abordează aspecte istorice privind reforme precedente ale serviciilor de informații în funcție de factorii istorici, politici și geopolitici respectivi, sunt reliefate motivele pentru care au avut loc aceste procese, derularea și

efectele acestora. Se prezintă experiența unor democrații occidentale în exercitarea controlului politic asupra serviciilor de informații. Modelele vehiculate reliefează critic deficiențele de sistem și propun îmbunătățiri care ar putea fi aduse. Sunt vehiculate viziuni interesante privind instrumentele juridice existente și necesare pentru combaterea noilor amenințări reglementarea modalităților de contracarare și problema respectării drepturilor omului în contextul războiului global împotriva terorismului.

Transformarea serviciilor de informații este tratat pornindu-se de la interpretarea riscurilor și amenințărilor cu care acestea trebuie să se confrunte. Evaluarea corectă a amenințărilor este considerată condiție pentru redefinirea misiunilor serviciilor de informații. Referitor la alocarea eficientă a resurselor umane și materiale printr-o planificare rațională, un accent aparte se pune pe componenta umană a resurselor, pe dezvoltarea acesteia, inclusiv prin conectarea la mediile academice și corporatiste se propun, de asemenea, metode inedite de lucru. Cooperarea între serviciile de informații din diferite țări este tratată ca o chestiune sensibilă, determinată de necesitatea schimbului de informații și de produse analitice finite, în contextul caracterului transnațional al amenințărilor. Este semnalat riscul concentrării exclusive asupra terorismului, neglijând alți factori de risc (precum amenințările de tip biologic). Se subliniază importanța și necesitatea creării unui nucleu analitic în mediul universitar ("Centrul de Analiză a Amenințărilor Globale" GTAC), ca structură aflată în afara comunității de informații, dar în permanent contact cu aceasta, având ca obiectiv analiza provocărilor la adresa securității.

Această carte oferă o mai bună înțelegere privind modul cum statele democratice ar trebui să se apere și, în același timp, să nu-și abandoneze principiile de bază, precum și privind schimbările necesare în comunitățile de informații.

De o aplicabilitate largă, particulară, este dimensiunea de preservare a drepturilor umanitare, când democrațiile duc război împotriva

terorismului, aspecte tratate, în special, de mai mulți contributory.

Editorul pledează pe nevoia de a crea un echilibru între necesitatea de a menține securitatea și a proteja drepturile umanitare. Este necesar nu numai stoparea atacurilor teroriste, ci și împiedicarea organizațiilor teroriste de a recruta mai mulți atentatori sinucigași. Aceasta presupune mai mult decât folosirea efectivă a forței și serviciilor secrete.

Unul dintre capitole, scris de un fost ofițer superior de intelligence israelian, este extrem de pertinent în a explica de ce agențiile de informații occidentale au eșuat toate în ceea ce privește armele de distrugere în masă ale Irakului, înaintea invadării acestei țări.

În lumina a ceea ce este perceput ca "eșecuri" majore de *intelligence* făcute de 11 septembrie 2001 în Irak, autorii Isaac Ben-Israel, Jack Caravelli și Peter Wilson arată cum pot serviciile de informații să aibă performanțe mai bune în a percepe cu exactitate amenințările, în scopul de a preveni viitoare situații precum cele din septembrie 2001 sau Irak (2003), când *intelligence*-ul a văzut amenințări care nu au existat. Richard Aldrich oferă un antidot binevenit pentru ipoteza generală a că de mult vehiculată că terorismul este, în mod clar, caracteristica definitorie a mediului de securitate, și susține că globalizarea este cu mult mai semnificativă. După Aldrich este necesară abordarea de către *intelligence* a riscurilor mai mari pe care le constituie crima, insuficiența energiei, schimbările climatice, epidemiile. Însă, cele mai multe dezbateri încă se centrează pe aspectele tradiționale ale securității naționale, dar, în comparație cu stabilitatea relativă și calculabilitatea capacităților pentru "distrugerea reciprocă asigurată" din timpul Războiului Rece, acum există un calcul diferit al riscului. Riscurile au fost reduse la un set de calcule practicate în industria de asigurări. Astăzi, mai puține amenințări au provocat o sporire a retoricii temei și insecurității există neclaritate privind sursa, amploarea și impactul atacurilor potențiale.

Richard G. Stearns, contributor la volumul lui Tsang, prezintă un sumar mult mai echilibrat privind implicațiile terorismului pentru respec-

tul legii în Țările democratice, în special cum Al-Qaeda reprezintă o amenințare fără precedent [și cum ar putea arăta un cadru legal corespunzător. Stearns face comparații între experiența americană, europeană și israeliană și discută posibilitatea de mecanisme alternative în scopul de a evita războiul.

El notează, însă, din punctul de vedere al drepturilor, că politicienii rar văd costurile libertății când reacționează prea dur.

Confruntate cu amenințările pe care le reprezintă atentatorii sinucigași care au acces la armele de distrugere în masă [și care atenționează și cauzeze suferințe umane maxime și victime, guvernele democratice au o alegere greu de făcut. Pe de o parte, ele trebuie să conserve valorile de bază ale societăților democratice bazate pe statul de drept și drepturile omului. Pe de altă parte, guvernele trebuie să prevină cazurile de distrugeri comise asupra New York-ului, Madridului, Londrei și Bali. Ideea de bază a acestei cărți este aceea că pentru a fi capabile să combată provocările terorismului global serviciile secrete trebuie să gândească dincolo de încordări și să utilizeze toate resursele, în mod eficient și creativ. Pentru a surclasa inamicul trebuie asigurat pacea. Cătigarea inimilor și minilor rezervei de potențiali recruți pentru terorism este apreciată ca esențială pentru a întrerupe furnizarea de atentatori sinucigași. Se consideră necesare a fi susținute sprijinul și cooperarea cu cetățenii Țărilor unde sunt probabile lovituri teroriste, prin asigurarea că ei au încredere în guvern și serviciile secrete. Dacă un guvern și serviciile sale de *intelligence* devin prea focusate pe preîntâmpinarea atacurilor teroriste, încât încalcă drepturile propriilor cetățeni și atentează la normele democratice, atunci ele vor cădea neintenționat într-o cursă întinsă de Al-Qaeda și aliații acesteia. Aceste organizații au ca obiectiv distrugerea modului de viață occidental și incitarea populațiilor musulmane din Țările democratice și a concetățenilor nemusulmani într-un cerc vicios de ură și violență reciprocă. De aceea, această carte abordează nu numai modul în care serviciile secrete pot să-și îmbunătățească eficacitatea în prevenirea terorismului global. Se apreciază că publicul general în Țările-jintă și bazele de recrutare

trebuie să fie convins că, în ciuda retoricii lor, teroriștii nu sunt angajați într-un război sfânt.

Modelul terorismului global promovat de Osama bin Laden și asociații săi este considerat a fi meritul și satisfacția propriei lor vanități și aspirațiile în direcția unui statut semidivin organizația pe care au format-o în acest scop este mai degrabă un sindicat global care comite crime odioase. Serviciile de informații din diferite țări trebuie să găsească măruri convingătoare pentru a proba aceasta. Dar, se apreciază că depinde de guvernare, de societatea civilă și media din diferite părți ale lumii să lucreze împreună pentru ca dovezile descoperite de serviciile naționale de informații să fie acceptate de publicul larg.

Concluzia este că fără apelul emoțional sau cvasireligios al teroriștilor și poate fi înțeles, simpla arestare a lui bin Laden și a asociaților și apropiată sau chiar distrugerea Al-Qaeda, ca organizație, nu vor fi suficiente pentru a preîntâmpina ridicarea altora în locul lor. Eradicarea terorismului global de tip Al-Qaeda presupune din partea guvernelor occidentale să-și asigure și să-și mențină ascendentul moral. Pentru a preîntâmpina transformarea unor persoane în recruți sau potențiali recruți în vederea comiterii unor atacuri sinucigașe cu bombă, ca rețetă pentru guvernele occidentale, se recomandă ca acestea să găsească formula pentru a demonstra comunităților din cadrul cărora sunt recrutate astfel de persoane că le susțin și respectă drepturile în aceeași măsură ca și pentru majoritatea populației din America și Europa.

În acest scop, așa cum se subliniază în capitolul 7, redactat de Stearns, guvernul SUA trebuie să recunoască faptul că, de la perspectiva dreptului internațional poate fi corectă încadrarea persoanelor capturate în Afganistan și închise la Guantanamo în categoria combatanților ilegali, menținerea centrului de detenție de la Guantanamo îi subminează ascendentul moral în lupta împotriva terorismului și ofensează opinia publică din întreaga lume. Chiar dacă reținerea și interogarea combatanților ilegali, imediat după capturarea lor ar putea fi justificate, drepturile omului trebuie, totuși respectate.

În capitolul 8, Alex Danchev descoperă un scenariu de Kafka în tratamentul inuman aplicat de înușilor de la Guantanamo și Abu Ghraib. În analiza incisivă pe care o face pe marginea unora dintre cele mai cunoscute abuzuri comune pentru obținerea de informații care să poată fi transformate în mijloace de probă, el subliniază că astfel de practici degradante ne erodează propriile valori și sunt total contraproductive. Nu există dovezi convingătoare că informațiile astfel obținute au condus, într-adevăr, la preîntâmpinarea unor atacuri teroriste majore. Nu există alternativă la respectarea drepturilor omului în cadrul confruntării cu ameninșările terorismului global actual. Abuzurile de la Guantanamo și Abu Ghraib se consideră că au prejudiciat reputația SUA în afa măsuri încât argumentul american de dreptate morală în războiul împotriva terorismului a fost grav compromis.

În fața a ceea ce pare să fie un conflict între anumite segmente extremiste ale lumii islamice și Occidentul democratic, problema principală a comunității de informații a ajuns să reflecte dezbaterile politice mai largă a momentului (idealism versus *realpolitik* sau drepturi ale omului versus realism, în ceea ce privește modul de abordare a ameninșărilor specifice terorismului transnațional). Urban conchide că, în condițiile recentelor controverse legate de presupusele eșecuri în care este implicată comunitatea de informații, este chiar mai important pentru comunitatea respectivă să continue să se îndrepte către o transparență și mai mare decât cea atinsă în anii '90.

Necesitatea tot mai accentuată de îmbunătățire a capacității și eficacității agențiilor de informații din societățile democratice indică importanța și mai mare a aplicării unei forme corespunzătoare de control sau monitorizare politică. Trebuie, astfel, luat în considerare recomandarea făcută de John N.L. Morrison (în capitolul 4), conform căreia existența unui sistem eficient de control este necesară nu numai pentru comunitatea de informații, ci și pentru aparatul politic care utilizează informațiile. După Morrison, nu există deocamdată un sistem perfect de supraveghere politică a serviciilor de informații și fiecare stat

trebuie să-și elaboreze și să-și finalizeze propriul sistem.

Contextul în care trebuie să funcționeze serviciile secrete din țările democratice nu este doar unul politic, ci și juridic. Gravitatea ameninșărilor Al-Qaeda este atât de mare încât contracararea lor ar necesita acțiuni cu caracter de preîntâmpinare, dar acestea nu trebuie, cel puțin ca regulă generală, să se realizeze în detrimentul principiilor statului de drept. Se consideră însă că s-ar putea ca respectarea strictă a principiilor statului de drept, atunci când este vorba de confruntarea cu ameninșările Al-Qaeda, să nu fie întotdeauna posibilă și să ridice anumite probleme, dar acceptarea unei renunțări pe termen lung la principiile statului de drept trebuie respinsă ca alternativă.

Deși debutul erei terorismului global, după unii autori, nu a fost prevăzut și preîntâmpinat în mod adecvat, aceasta nu înseamnă că serviciile de informații, cel puțin cele din cadrul democrațiilor occidentale consolidate, nu au cunoscut un proces continuu de schimbare pentru a face față noilor ameninșări pe care le-au identificat după încheierea Războiului Rece. După cum arată Peter Wilson în capitolul 9, serviciile occidentale de informații au început, chiar anterior atacurilor de la 11 septembrie, să pună la punct anumite metode și structuri pentru contracararea criminalității și terorismului cu caracter transnațional, ameninșări diferite de cele puternic polarizate din perioada Războiului Rece. Ritmul transformărilor s-a accelerat însă considerabil după septembrie 2001. În procesul de adaptare la noile ameninșări, serviciile de informații trebuie, în accepțiunea lui Tsang, să elaboreze orice metode necesare pentru înfrângerea terorismului de tip Al-Qaeda. Acesta presupune nu numai creșterea eficienței, dezvoltarea capacităților profesionale, îmbunătățirea modalităților de asumare a răspunderii și promovarea inovațiilor în cadrul agențiilor, ci și stabilirea de conexiuni cu exteriorul. Deși activitatea serviciilor de informații trebuie să fie secretă, departamentele lor de analiză pot, totuși, beneficia de pe urma cercetărilor independente realizate de diverși specialiști din afara comunității de informații,

cu privire la o gamă largă de subiecte, care pot indica direcția din care poate veni următoarea surpriză. Ultimul aspect este considerat ca deosebit de important pentru că serviciile de informații s-au putut face față cu brio nu numai “necunoscutului cunoscut”, ci și “necunoscutului necunoscut”.

Analizând problema alocării resurselor, în contextul schimbărilor pe care trebuie să le urmeze comunitatea de informații, George Maior și Sebastian Huluban (capitolul 10), reamintesc că aceasta privește atât utilizarea resurselor financiare, dar vizează și cu precizie activitatea de planificare. Cei doi autori au un punct de vedere ușor diferit de cel al lui Wilson referitor la amploarea transformărilor pe care le-au cunoscut comunitățile de informații din Occident în perioada scursă de la Războiul Rece până la atacurile din 11 septembrie. Este vorba, însă, mai degrabă de o deosebire în privința modului în care este evaluat ritmul diferit al schimbărilor produse înainte și după 11 septembrie decât ceea ce s-a întâmplat în realitate. Autorii români consideră schimbările produse după 11 septembrie ca fiind mult mai ample decât în viziunea lui Wilson, ceea ce înseamnă că, în opinia lor, alocarea eficientă și rațională a resurselor de către comunitatea de informații prezintă o importanță mai mare. El subliniază în mod deosebit importanța dezvoltării resurselor umane la potențialul maxim (fără a explica însă ce presupune aceasta) și beneficiile pe care le poate obține comunitatea de informații dacă face apel la metodologii și teorii elaborate de alte discipline (precum științele sociale).

Isaac Ben-Israel, un ofițer cu experiență îndelungată în activitatea de informații (care a intrat apoi în mediul academic), prezintă în capitolul 11 o alternativă incitantă la modul actual de abordare a analizei informațiilor, susținând ideea că utilizarea de probe contrare pentru verificarea și eliminarea ipotezelor – aceasta ar trebui să contribuie la reducerea sau chiar eliminarea tendinței inevitabile de a găsi dovezi care să demonstreze valabilitatea teoriei sau a ideilor preconceptuate. Această abordare asigură analiștilor o bază de pornire mult mai sigură pentru formularea concluziilor

și evaluarea amenințărilor concrete. Autorul insistă asupra necesității de a regândi clasică separare dintre rolurile analiștilor și cele ale agenților operativi, având în vedere că teroristii acționează într-un mediu extrem de dinamic în care se schimbă rapid, existând un interval scurt de timp în care serviciile de informații sau de securitate au posibilitatea de a întreprinde măsuri împotriva unui terorist care a fost localizat.

În capitolul 12, Anthony Glees prezintă demersurile întreprinse de serviciile britanice de informații în vederea extinderii colaborării cu alte servicii din UE după atacurile din 11 septembrie, nu a fost simplu, având în vedere că Marea Britanie colaborează îndeaproape și cu SUA, care are rezerve în ceea ce privește transmiterea de informații către unele servicii din alte țări membre UE. Glees propune o soluție de compromis, în sensul consolidării colaborării și intensificării schimbului de evaluări informative, fără a transmite însă informații neprelucrate sau date despre surse.

Importanța implicării active a mediului academic este studiată mai detaliat în cadrul evaluării realizate de Richard J. Aldrich (capitolul 13). El reamintește că oricât de grave ar fi amenințările terorismului global actual ele se vor solda cu mai puține victime, daune materiale și distrugeră decât alte amenințări asociate globalizării, cum ar fi “riscurile biologice”. Autorul exemplifică cu riscul unei noi pandemii, care nu ar jine seama de nicio graniță și care ar putea ucide mai mulți oameni decât orice atac terorist. Aceasta constituie o problemă globală care nu poate fi soluționată de un singur guvern.

Astfel de probleme și amenințări, precum și provocările terorismului de tip Al-Qaeda, sunt consecințe ale globalizării și trebuie monitorizate și înțelese dincolo de ceea ce pot spera să realizeze serviciile de informații pe cont propriu.

În concluzie, pentru înțelegerea locului și rolului serviciilor de informații într-o nouă eră trebuie să ne debarășăm de prejudecățile trecutului.

Colonel Augustin Văduva

Irena Chiru, Cristian Barna (coordonatori)

Contraterorism [i securitate național]

cuvânt înainte de prof. univ.dr. Cristian Troncot, Editura Top Form,

București, 2008, 242 pag.

Studiul terorismului rămâne în continuare una din principalele preocupări în domeniul studiilor de securitate. Acest lucru se întâmplă nu numai datorită schimbărilor fundamentale petrecute în studiul acestui fenomen după atacurile teroriste din 2001, ci mai ales ca urmare a creșterii complexității și a modului de manifestare a terorismului la nivel global, indiferent că este vorba despre *modus operandi*, structura de organizare în rețele, grupuri sau fașioni, modul de recrutare și de penetrare la nivelul societății, influența asupra mediului de securitate la nivel statal, regional și global. Terorismul reprezintă o amenințare profundă la adresa securității, astfel că, orice efort de studiere a acestui fenomen și a modalităților de combatere a acestuia, este binevenit.

Cartea de față ("Contraterorism și securitate internațională") încearcă să completeze,

din punct de vedere academic, eforturile de studiere ale unui proces care a marcat securitatea internațională în secolul al XXI-lea, terorismul, prin analiza fenomenului complementar contraterorismul. Inițiativa celor doi coordonatori ai lucrării este cu atât mai lăudabilă cu cât literatura de specialitate din România s-a concentrat asupra studierii terorismului, dar prea puține resurse au fost alocate studiului fenomenului în anti-teză, contraterorismul. După cum afirmă chiar coordonatorii lucrării de față, ea s-a născut dintr-o absență. În plus a existat dorința de a delimita conceptual anumite noțiuni, ceea ce, în final, poate duce la eliminarea unor stereotipuri care, nu de puține ori, afectează în mod negativ procesul de analiză și interpretare în complexul mediu al securității internaționale.

Una din calitățile volumului de față constă în faptul că reunește studii și cercetări ale unui număr însemnat de specialiști din domeniul mai sus-menționat (atât din spațiul academic, dar și al serviciilor de informații), atât din țară dar și din străinătate, din state cu o bogată tradiție în studiul fenomenului terorist (Israel, Statele Unite).

Un alt plus al acestui volum se referă la diversitatea temelor abordate în privința contraterorismului și a domeniului securității internaționale consecințele războiului împotriva terorismului pentru securitatea internațională, diferențele de percepție la nivel euro-atlantic privind fenomenul terorist în ansamblu, dilema referitoare la chestiunea respectării valorilor democratice în combaterea terorismului, categorii de forțe, strategii militare și economice implicate în combaterea terorismului, dimensiunea juridică a contraterorismului.

Volumul cuprinde analize cuprinzătoare [i clarificări asupra unor fenomene [i concepte f[r\ de care în]elegerea *terrorismului* ca fenomen interna]ional [i global, nu ar fi posibil> *ji*had (p.20)< *fundamentalism islamic* (p.26)< metodele (politice, economice, militare) de combatere a terorismului< *dimensiunea mediatic* a terorismului [i a contraterorismului [i repercusiunile acesteia< *prevenirea, descurajarea, previziunea [i reac]ia* – ca elemente principale în elaborarea strategiilor contrateroriste (p.86-87)< o larg\ expunere privind *prevederi legale interna]ionale [i na]ionale*, precum [i *reglementări juridice interna]ionale privind terorismul* [i combaterea acestuia, conven]ii, rezolu]ii, legi, acorduri interna]ionale etc. (p.88)< *modalit\]i de prevenire a ac]iunilor de tip extremist-terorist* de c[tre for]ele specializate (p.104)< *forme [i procedee strategice [i tactice utilizate de for]ele opera]ionale* pentru prevenirea ac]iunilor teroriste în situa]ii de criz\ [i pe timp de r[zboi (p.109)< *executarea interven]iei contrateroriste* în incidentele teroriste cu luare de ostatici (p.114)< elemente ale *managementului crizelor teroriste* (p.122)< *contraterorism prin opera]iuni militare [i economice* (p.136)< *tipuri de ac]iuni teroriste* de tip sistem, re]ea, [i mozaic (p.147)< *tipuri de indicatori* în evaluarea fenomenului terorist (p.151)< *strategii contrateroriste* „infrastructura” [i instrumentele contrateroriste (activit\]ile de culegere de informa]ii, pregătirea tactic\, tipuri de opera]iuni speciale, m[suri de securitate [i activit\]i cu caracter defensiv, ac]iuni preventive în spa]iul virtual, opera]iuni psihologice în contraterorism, rolul important al mass-media [i al opiniei publice în combaterea terorismului)< *rolul componentei juridice în proiectarea strategiilor contrateroriste* (p.204). Toate aceste elemente ne conduc c[tre ideea c\ studiile grupate în prezentul volum prezint\

o imagine cuprinzătoare a ceea ce presupune contraterorismul, oferind detalii de ordin teoretic [i informa]ii pre]ioase în acest sens.

Nu în ultimul rând, atrage aten]ia studiul din finalul volumului, intitulat „Tinerii din România [i terorismul” care prezint\ concluzii ale unei cercetări de tip sociologic referitoare la percep]ia popula]iei asupra fenomenului terorist. Atât educa]ia de securitate, dar [i o profund\ cunoa[tere a percep]iei opiniei publice asupra terorismului sunt elemente primordiale în elaborarea unor strategii contrateroriste cât mai eficiente, de aceea eforturile sociologice în direc]ia educării opiniei publice în legătur\ cu amenin]area terorist\ sunt mai mult decât binevenite.

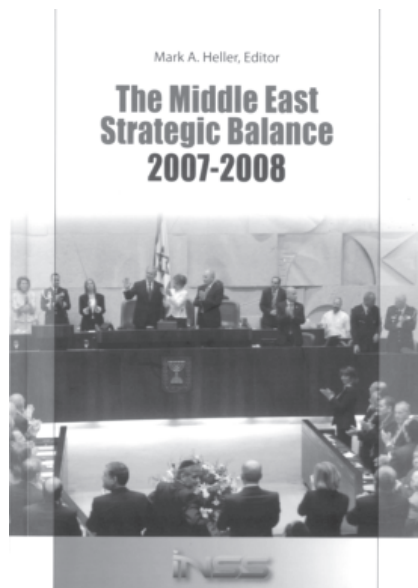
Un alt element important identificat este definirea a doi termeni esen]iali în domeniu> antiterorism [i contraterorism< este realizat\, de asemenea, o diferen]iere între cei doi termeni. Antiterorismul include „m[surile defensive luate în vederea reducerii vulnerabilit\]ii persoanelor [i institu]iilor la acte de terorism [i const\ într-o ripost\ limitat\ realizat\ prin aplicarea planificat\ [i integrat\ a securit\]ii fizice [i opera]iunilor de securitate cu sprijinul serviciilor de informa]ii.” (p. 98) Contraterorismul se refer\ la „m[surile ofensive luate în vederea prevenirii, descurajării [i ripostei la acte de terorism.” (p.98)

Toate cele men]ionate mai sus, precum [i ineditul temei abordate pentru literatura de specialitate contraterorismul, alcătuiesc o imagine de ansamblu care transform\ lecturarea acestei lucrări într-o experien\ util\ atât din punct de vedere academic, cât [i din perspectiva cititorului neavizat, dar care este interesat s\ descopere sensurile [i în]elesurile fenomenelor fundamentale ce caracterizeaz\ securitatea interna]ional\ la începutul secolului al XXI-lea.

Drago[B[nescu

Mark A. Heller (editor), *The Middle East Strategic Balance 2007-2008*

Institute for National Security Studies, Tel Aviv, Israel, 2008, 111 pagini

Orientul Mijlociu rămâne una dintre cele mai volatile arii strategice la nivel global. Teme precum terorismul, amenințarea proliferării armelor de distrugere în masă, conflictele inter- și intra-statale, politica energetică și influența sa asupra economiei globale, fundamentalism, instabilitate politică nu pot fi eludate atunci când este vorba despre Orientul Mijlociu. Marile puteri ale lumii, și nu numai, elaborează și actualizează constant strategiile și politicile lor privind această regiune de importanță strategică deosebită. Cunoașterea mediului strategic, politic și militar din Orientul Mijlociu, este, deci, mai mult decât necesar.

Volumul de față îi propune tocmai acest lucru și oferă o imagine de ansamblu asupra evenimentelor și factorilor care au modelat mediul strategic în Orientul Mijlociu, prin intermediul unor studii care se concentrează asupra următoarelor teme de importanță majoră în politica internațională: evoluțiile interne politice, sociale și economice din

Israel, echilibrul militar regional, rolul Israelului în sistemul internațional, evoluția lumii arabe în anul 2007 și a complexei și complicatei relații israelo-palestiniene, relațiile dintre Israel și Siria, situația din Irak, evoluția dosarului nuclear iranian, precum și implicațiile strategice ale pieței mondiale a petrolului.

Observăm aadar o multitudine de teme, dintre cele mai diverse, dar care au rolul să creeze o imagine cât mai integrată a mediului strategic din regiunea Orientului Mijlociu.

The Middle East Strategic Balance este o publicație de tradiție a prestigiosului Institut pentru Studii Naționale de Securitate (INSS) din Israel, prima publicație de acest fel apărând în 1983. Una din schimbările importante ale ediției din acest an se referă la faptul că, spre deosebire de edițiile anterioare, s-a renunțat la prezentarea detaliată a forțelor militare ale statelor din regiune, din dorința de a se pune mai mult accent asupra cercetării analitice, concentrându-se astfel una din tendințele majore în studiile strategice și de securitate actuale, și anume translatarea accentului de la o abordare cantitativă a studiului, spre una calitativă, concentrată pe analiza de profunzime a mediului strategic.

Primul capitol al volumului se referă la poziția statului Israel în cadrul sistemului internațional, mai exact se face referire la sprijinul pe care actori internaționali importanți Statele Unite și Uniunea Europeană îl acordă politicii israeliene privitoare la Orientul Mijlociu. O relație mai complexă există între Israel și Rusia în ciuda unei bune cooperări bilaterale între cele două state, totuși interesele strategice israeliene și ruse în regiunea Orientului Mijlociu nu converg întotdeauna. Textul face referire la relațiile Rusiei cu Siria, precum și la atitudinea Kremlinului în privința dosarului nuclear iranian (p.15-16).

Cel de-al doilea capitol este intitulat *“Domestic Developments in Israel”*. Cuprinde referiri la evoluția sinuoasă a popularității cabinetului Olmert și la faptul că, în ciuda unor factori defavorizanți, acesta și-a păstrat credibilitatea la nivel politic, obținând un puternic sprijin politic în Knesset (p.21). La nivelul securității interne a Israelului, studiul confirmă o îmbunătățire demonstrată de nivelul scăzut al atacurilor teroriste înregistrate, precum și de creșterea securității graniței nordice, tradusă prin reducerea semnificativă a capacității combative a Hezbollah (p.22). Din punct de vedere economic, Israelul a înregistrat o stagnare, concomitent cu menținerea unei accentuate polarizări sociale. La nivel social, una dintre cele mai spinoase chestiuni se referă la slaba încredere acordată de către cetățenii clasei politice, mai ales ca urmare a neîncrederii apărute în cadrul opiniei publice israeliene ca urmare a războiului din Liban, din anul 2006 (p.26). De aici se poate deduce faptul că, pentru anul 2008, una din principalele probleme social-politice se referă la stoparea fenomenului de erodare a credibilității autorităților politice ale statului.

Capitolul 3, *“The IDF Addressing the Failures of the Second Lebanon War”* aduce în discuție principalele concluzii ale Raportului Winograd cu privire la eșecurile forțelor israeliene din cel de-al doilea război din Liban, după cum a fost denumit conflictul din vara anului 2006, între Israel și milițiile Hezbollah. Slaba performanță a unităților combatante, în special a celor terestre și existența unor slăbiciuni înregistrate la nivel de comandă și control al trupelor. Prima are drept principală cauză decizia din anii anteriori de reducere a numărului de trupe, ca urmare a unei abordări noi din punct de vedere al bugetului militar (p.31). Celălalt element, privind greșelile la nivelul gândirii militare, are mai multe cauze, dintre care cele mai importante sunt: efectuarea unor schimbări la nivel militar, fără a se acorda importanță majoră efectelor acestora pe termen lung, precum și un prea mare accent pus asupra “conceptului operațional” (p.32). Din punctul de vedere al creșterii capacității de

reacție, după încheierea conflictului s-a decis implementarea unor măsuri necesare pentru creșterea acestora: fonduri bugetare speciale pentru achiziția de echipament și creșterea standardelor și a frecvenței exercițiilor de pregătire. Celălalt component, a activității de planificare, control și comandă a trupelor necesită o gândire mai degrabă de tip calitativ decât una cantitativă: unele dintre măsurile ce se impun se referă la revizuirea doctrinelor, inclusiv a conceptelor operaționale (p.34-35).

Capitolul 4 cuprinde o descriere a echilibrului militar regional dintr-o perspectivă complexă, în care datele de ordin cantitativ (în termeni de număr de forțe, echipamente și tancuri, avioane, piese de artilerie, elicoptere, nave de luptă, submarine etc.) sunt combinate cu o analiză de tip calitativ în care factorul asimetric are un rol esențial pentru evaluarea strategic-militară. Există câteva scurtă analiză a frontului din Liban, a celui din Gaza, precum și a principalelor state din regiune: Siria, Egipt, Iordania, Iran, Emiratele Arabe Unite și Arabia Saudită.

Capitolul 5, *“The Arab World 2007”* reușește să realizeze o radiografiere generală a mediului politico-social din lumea arabă, una din principalele ipoteze fiind aceea că diferite surse sub-naționale de identitate politică, dar și confesională se află în anul 2007 în competiție, contribuind astfel la crearea unui mediu politic regional agitat. Deteriorarea, într-o anumită măsură, a autorității politice a statului pare să fie unul din elementele cele mai vizibile la nivelul statelor din Orientul Mijlociu...Este amplu dezvoltat cazul Egiptului care, deși cu o stabilitate solidă, s-a confruntat totuși cu o serie de tulburări sociale, cum ar fi greve și proteste (p.50). În plus, în ciuda semnelor care indicau o creștere economică de aproximativ 7%, totuși s-a menținut impresia adâncirii inegalității sociale. În Siria, evenimentul politic major a fost reprezentat de re-alegerea lui Bashar al-Assad în funcția de președinte (mandat de patru ani), cu voturile a 97,6% din opțiunile electoratului. În ciuda meritului președintelui de a reuși să înlocuiască “vechea gardă” și să își consolideze autoritatea, asigurând astfel stabilitatea poli-

tic\, totu\i în domeniul economic nu s-au înregistrat progrese, Siria r\mânând una dintre cel mai slab dezvoltate state din regiune> competitivitatea economic\, progresul tehnologic \i ritmul de liberalizare a economiei se men\in la niveluri nu foarte înalte (p.51).

Capitolul 6 este rezervat analizei evolu\iei eforturilor de stingere a conflictului israeliano-palestinian. În ciuda dinamicii sale constante, rela\ia conflictual\ nu a cunoscut totu\i o schimbare major\ în sens pozitiv sau negativ, fiind caracterizat\ prin formula "stagnare dinamic\" (p.57). Privind retrospectiv, mediul politic palestinian este dominat de disputa dintre Hamas \i Fatah (un conflict care deseori a degenerat în violen\je armate), ceea ce a impus f\lr\ echivoc încetinirea procesului de pace. Pe viitor exist\ pu\ine semne care s\ sugereze ob\inerea unor rezultate pozitive în disputa israeliano-palestinian\> în ciuda unei pozi\ii de acord în ceea ce prive\te solu\ia cre\rii unui stat palestinian, totu\i discrepan\jele majore privind punerea în aplicare a acestui plan fac ca evolu\ia conflictului s\ nu fie una îmbucur\toare. În plus, exist\ riscul escalad\rii amenin\rii militare din partea Hamas, în special în Gaza (p.65).

Capitolul 7 abordeaz\ o chestiune foarte delicat\ pe agenda politic\ a Orientului Mijlociu> rela\iile israeliano-siriene. Ca \i în cazul rela\iei israeliano-palestiniene, cea dintre Israel \i Siria nu a cunoscut evolu\ii majore în 2007> negocierile de pace nu au fost reluate, În\l\imile Golan au r\mas sub control israelian \i, în ciuda unor tensiuni între cele dou\ \ri ca urmare a atacului israelian asupra Siriei în septembrie 2007, între cele dou\ state s-a men\inut un relativ calm. Ca urmare a unei diviz\ri la nivelul clasei politice israeliene în privin\ja încheierii unui acord de pace cu Siria \i a lipsei unor presiuni externe (cu referire aici la Statele Unite), este pu\in probabil ca autorit\jile de la Tel Aviv s\ for\jeze rezolvarea situa\iei conflictuale prin intermediul negocierii unui acord de pace (p.73) concentrându-\i aten\ia mai degrab\ asupra problemei palestiniene. De cealalt\ parte, Siria are nevoie de un climat de securitate stabil, de investi\ii str\vine \i de sprijin interna\ional, ceea

ce nu exclude inten\ia de reluare a rela\iilor diplomatice cu Israelul.

Capitolul 8 descrie evolu\ia mediului politic \i de securitate din Irak. Pentru perioada analizat\, un prim element important este decizia administra\iei americane de implementare a unei noi strategii în Irak, în ianuarie 2007, ceea ce s-a concretizat prin elaborarea unei noi abord\ri denumite "New Way Forward" (p.78). Principalul element al acestei noi abord\ri s-a tradus prin dispunerea unor for\je suplimentare, la scar\ redus\, pentru a oferi un ajutor suplimentar trupelor coali\iei în eforturile de stabilizare a Irakului \i a zonei Bagdad în special. Premisa de baz\ a acestei strategii este c\ asigurarea unui climat stabil de securitate la Bagdad ar transmite semnale pozitive \i în restul \rii, favorizându-se astfel reconcilierea inter-etnic\ \i inter-confesional\.

În ciuda tuturor eforturilor de stabilizare, anumite elemente continu\ s\ influen\jeze în sens negativ starea de fapt> în primul rând, capacitatea de lupt\ a Al-Qaida a fost într-adev\r afectat\, dar organiza\ia fundamentalist\ are în continuare capacitatea de a organiza atacuri asupra trupelor coali\iei, asupra celor irakiene \i chiar asupra liderilor tribali suni\i (p.82) În al doilea rând, activitatea mili\jiilor extremiste \iite , precum \i tensiunile dintre suni\i \i \i\i\i în sudul Irakului r\mân amenin\ri majore la adresa securit\jii interne. Un alt element este reprezentat de influen\ja sirian\ \i iranian\ în zon\, precum \i conflictul militar dintre Turcia \i separati\tii kurzi din nordul Irakului. Pe termen mediu nu se întreveede o îmbun\t\jire a situa\iei, iar administra\ia american\ nu d\ semne c\ inten\ioneaz\ s\ opereze o retragere masiv\ a trupelor sale din Irak.

Capitolul 9 abordeaz\ un subiect foarte fierbinte pe agenda politicii interna\ionale> dosarul nuclear iranian. Principala evolu\ie în această privin\ este c\, în ciuda eforturilor interna\ionale, Iranul \i-a continuat programul nuclear, instalând mai multe centrifuge necesare îmbog\jirii uraniului \i acumulând cantit\ji importante necesare în procesul nuclear (p.89). Unul din e\ecurile men\ionate se refer\ la IAEA Agen\ia Interna\ional\ pentru

Energie Atomică, a cărei activitate nu a fost îndeajuns de eficientă pentru a trimite semnale puternice de alarmă în cadrul comunității internaționale pentru stoparea proliferării tehnologiilor nucleare în cazul Iranului. Un alt motiv de îngrijorare în privința intențiilor nucleare iraniene este reprezentat de eforturile acestora de construire a unor vectori de proiecție a capacităților nucleare conform unor surse iraniene oficiale, programele de îmbunătățire a rachetelor au înregistrat progrese considerabile în anul 2007 (p.92). Principalul risc la adresa securității regionale îl reprezintă o eventuală destabilizare a echilibrului strategic în Orientul Mijlociu, ca urmare a intenției altor state de a lua poziție împotriva intențiilor nucleare iraniene, conform modelului dilemei securității mai exact, în 2007 Consiliul de Cooperare din Golf (GCC) a cerut executarea unui studiu de fezabilitate privind dezvoltarea unui program nuclear comun între statele membre în plus, Iordania și Egipt, de asemenea, și-au anunțat intențiile în direcția dezvoltării unor programe nucleare (p.95).

Ultimul capitol al volumului abordează tema implicațiilor strategice ale evoluției pieței mondiale a petrolului. Autorul oferă numeroase date privind rezervele și volumul producției de petrol în statele din Orientul Mijlociu, care, după cum se știe, sunt

cele mai mari exportatoare în domeniul hidrocarburilor. Unul din *trendurile* care afectează negativ influența pieței petrolului asupra politicii internaționale îl reprezintă creșterea constantă a consumului (Statele Unite sunt cel mai mare consumator) și deci și a cererii. Numeroase state din Asia (economii emergente) își cresc și ele consumul de petrol. Aceste tendințe, precum și alți factori cumulați au dus la creșterea spectaculoasă a prețului petrolului (tendință ce a fost declanșată în 2003, odată cu începerea războiului din Irak), ceea ce produce efecte profund negative asupra economiilor naționale și asupra celei mondiale în ansamblu. Concluzia studiului privind piața mondială a petrolului subliniază că prețul acestuia va crește pe termen lung, mai ales din cauza inexistenței unor alternative energetice fiabile, precum și ca un efect direct al creșterii cererii la nivelul statelor dezvoltate și a economiilor emergente.

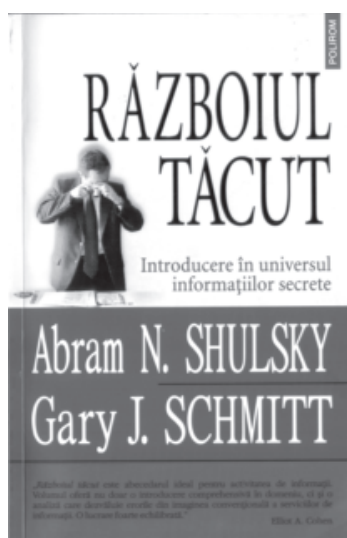
Realizând această succintă prezentare a celor zece capitole, observăm diversitatea temelor abordate, dar și claritatea și profunzimea analizelor cuprinse în volumul de față. Este o lectură deloc dificilă, dar îndeajuns de profundă pentru a crea o imagine curpizătoare a evoluțiilor politice, militare și strategice din regiunea Orientului Mijlociu.

Dragoș Bănescu

Abram N. Shulsky & Gary J. Schmitt, *Războiul tăcut. Introducere în universul informațiilor secrete*

Traducere de Laura-Florina Drăghici, Cristina Dogaru, Maria Adelina Negoii
[i Irina Ionela Bondar

Cuvânt înainte de George Maior
Postfață de Mihai Răzvan Ungureanu
Editura Polirom, 2008, 366 pagini

Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001, războiul din Afganistan [i invazia Irakului au transformat cuvântul *intelligence* într-un termen familiar [i o expresie atotcuprinzătoare folosită frecvent la nivel guvernamental, de către media [i, de asemenea, de către publicul larg. Din păcate, mulți oameni par să nu înțeleagă sau să interpreteze greșit conceptul *intelligence*. Pentru ei, ca [i pentru oricine altcineva interesat de luarea informațiilor, *Războiul tăcut* este un foarte bun punct de plecare, deși a fost scris înainte de atacurile teroriste.

Abram N. Shulsky, care a scris ediția originală în 1991 [i Gary J. Schmitt, care a luat parte la reeditare, prezintă o monografie densă [i comprehensivă care îți propune să ajute la înțelegerea lumii complicate a *intelligence*-ului. Această a treia ediție a deve-

nit cel mai bun abecedar la dispoziție în domeniul *intelligence*.

Cartea pune la dispoziție un ghid, un manual, acoperind toate domeniile de la culegerea de informații la acțiunile acoperite, de la analiza informațiilor la contrainformații, de la managementul activității de informații la definirea acestui termen eluziv.

Toate capitolele sunt relativ scurte [i subdivizate pentru mai multă claritate. Exemple istorice edificatoare bine alese completează relevant stilul academic al prezentării.

Nu este o prezentare istorică a activității de informare desfășurată de un anumit guvern, ci prezintă concepte generale [i aspecte ce definesc activitatea de informații.

Schimbări la nivelul proiectelor [i solicitărilor ce vin de serviciile de informații sunt determinate de sfârșitul Războiului Rece, debutul unei noi ere strategice [i riscurile aduse de "era informațională".

Informațiile rămân, alături de diplomație [i forțele armate, instrumente de guvernare. Serviciile secrete au început să fie tot mai prezente în presă [i să facă obiectul a numeroase studii [i cercetări științifice.

Războiul tăcut abordează conceptele fundamentale în înțelegerea lumii serviciilor de informații pentru ca cititorul să înțeleagă complexitatea [i ambiguitățile acestui domeniu.

Pentru înțelegerea aspectelor generale este folosit un număr mare de exemple privind cel de-al Doilea Război Mondial [i Războiul Rece. Nu se furnizează niciun fel de informații

necunoscute publicului privind activitatea de culegere de informații.

Confidențialitatea este esențială în operațiunile de *intelligence* [i, de aceea, cartea nu publică amănunte despre misiunile serviciilor secrete americane.

Culegerea de informații devine un domeniu de studiu științific recunoscut, dar teoretizarea pe marginea acestuia rămâne într-un stadiu incipient. Prin această carte se încearcă diminuarea acestui neajuns.

Cartea nu oferă "o teorie a culegerii de informații" general valabilă, având în vedere că majoritatea informațiilor publice despre acest tip de activitate se referă la serviciile secrete americane [i britanice. Se face, însă, referire la activitățile serviciilor secrete ale altor țări, punându-se problema diferențelor dintre aceste servicii, determinate de natura regimurilor pe care le deservește. Ca urmare, nu se dezvoltă cititorilor secrete sau informații din interior, ci elementele necesare înțelegerii documentului în sine, precum [i multe picanterii.

Cele opt capitole ale lucrării includ elemente referitoare la delimitarea domeniului activității de informații, serviciile secrete [i era informațională, sursele culegerii informațiilor, analiza [i producerea informațiilor, operațiunile recente, clasificarea [i securitatea informațiilor, managementul culegerii de informații, perspective asupra lumii informațiilor, elemente pentru o teorie a culegerii informațiilor.

Diferitele categorii de fenomene cărora li se aplică termenul "intelligence" includ anumite informații, activitate [i organizații. Este vorba despre informațiile relevante pentru formularea [i implementarea unei politici guvernamentale în scopul promovării intereselor de securitate națională [i al prevenirii amenințărilor din partea unor adversari reali sau potențiali. În cele mai importante cazuri, aceste informații se referă la aspecte din domeniul militar (capacitățile adversarului [i planurile pentru o acțiune militară) și alte tipuri de informații secrete pot fi la fel de importante, precum acțiunile diplomatice ale unei țări. Acestea se pot referi la politica internă [i la

dezvoltarea societății precum [i la statisticile economice [i demografice. Câte din aceste date sunt publice, depinde de natura regimului politic. Informațiile includ nu numai "materialul brut", cules prin metode de spionaj, ci [i analize [i evaluări care se bazează pe "produsul" informativ, cu o importanță deosebită pentru strategii.

Activitățile presupun culegerea [i analiza informațiilor, incluzând, de asemenea, acțiunile de contracarare a activităților informative ale adversarilor. Aici sunt incluse metodele [i tehnicile pentru culegerea [i analiza informațiilor. Termenul informații se referă, de asemenea, la o organizație care efectuează aceste activități. Confidențialitatea cu care trebuie coordonate aceste activități este una din caracteristicile organizației.

În domeniul informațiilor din SUA, activitățile secrete pot cuprinde de la secrete banale, precum asistarea în mod secret a unui guvern străin prieten, până la aspecte spectaculoase, precum orchestrarea răsturnării celor ostile. Nu este clar dacă acțiunea secretă ar trebui considerată ca fiind parte din domeniul informațiilor.

Volumul de față se limitează la obiectivele tradiționale ale domeniului informațiilor, adică la informații [i activitate relevante pentru problemele de securitate națională ale guvernelor.

În accepțiunea autorilor, oponenții politici pe plan intern nu sunt considerați, de către guvernele statelor democratice, drept ințele serviciilor de informații.

Totuși, organismele înscrinate cu aplicarea legii folosesc adesea tehnici specifice serviciilor de informații.

Sunt abordate [i întrebări referitoare la modul de funcționare al serviciilor de informații în ceea ce privește problemele economice. [i aici lucrurile depind de natura regimului [i de sistemul economic al țării. Într-un sistem cu o economie coordonată de guvern, domeniul informațiilor se va concentra asupra aspectelor economice privind relațiile cu alte guverne (precum comerțul internațional) în aceeași măsură ca [i toate celelalte aspecte ale relațiilor internaționale. În plus, serviciile

de informații pot fi folosite pentru a crește bunăstarea economică a statului (achiziționarea unei tehnologii occidentale avansate, de exemplu, rămâne un obiectiv important al serviciilor de informații rus [și chinez]). Angajarea agenților [și folosirea metodelor de culegere a informațiilor depind într-o oarecare măsură de încercarea statelor respective de a le ține sau nu secrete. În general, problemele economice specifice cu impact direct asupra aspectelor legate de securitatea națională care privesc politica militară sau externă intră în responsabilitatea serviciilor de informații.

La întrebarea mai generală dacă, totuși, ar trebui folosite metodele informative pentru creșterea bunăstării economice a unei națiuni, cartea pornește de la concluzia că într-o societate democratică politica economică pare a fi mai degrabă determinată de interacțiunile intereselor economice pe plan intern decât de vreo viziune coerentă a unei viitoare situații economice mondiale. Situația economică a unei națiuni depinde de factori precum coeficientul de investiții, productivitatea muncii, aptitudinile de management [și nivelul educațional al forței de muncă]. Din aceste motive nu este clar dacă un guvern ar fi un consumator important de asemenea informații.

Se mai ia în calcul plasarea în sarcina serviciilor de informații [și a problemelor referitoare la mediu, sub motivația că sistemele tehnice de culegere a informațiilor dezvoltate în alte scopuri pot să ajute la urmărirea schimbărilor de mediu de-a lungul timpului [și pe zone extinse [și să facă aceasta cu costuri suplimentare scăzute.

Se presupune că informațiile vor fi afectate serios de apariția „erei informaționale” (noțiune destul de ambiguă), sugerându-se noi moduri în care informațiile pot fi transferate mai rapid [și folosite în cadrul guvernului, astfel încât formularea [și reglementarea politicilor să fie mai eficiente.

Ca principale componente ale domeniului informațiilor sunt considerate: culegerea, analiza, acțiunile secrete/sub acoperire [și contrainformațiile.

Referitor la culegerea de informații este subliniată ideea că informațiile culese niciodată

nu sunt suficient de clare, fiind necesară analiza informațiilor pentru a fi de folos factorilor de decizie [și comandanților militari. Procesul analizării informațiilor disponibile în scopul emiterii de judecăți referitoare la capacitățile, intențiile [și acțiunile altei părți reprezintă o componentă vitală a acestui proces.

Acțiunea secretă/sub acoperire este tratată prin comparație cu alte componente ale domeniului informațiilor, deosebindu-se de acestea prin faptul că nu se concentrează asupra culegerii [și protejării informațiilor, ci urmărește să influențeze în mod direct evenimentele politice ca intensitate, aceasta poate varia de la persuasiune sau propagandă la acțiuni paramilitare.

Capacitatea unui serviciu de informații de a acționa în secret este apreciată [și în funcție de posibilitatea de a derula [și acțiuni secrete.

În prezentarea componentei contrainformațiilor se pornește de la premisa că, în primul rând, aceasta implică inducerea în eroare a adversarilor. Această protecție este realizată prin acțiuni întreprinse pentru ca informațiile să nu ajungă la cei neautorizați [și prin acțiuni de contraspionaj, acțiuni întreprinse pentru a reține sau neutraliza agenții străini, astfel încât să se prevină obținerea [și comunicarea de către aceștia a informațiilor secrete.

Sfera activității de contrainformații este determinată de amenințarea reprezentată de activitățile serviciilor de informații ale adversarului.

Diversele metode de culegere a informațiilor sunt clasificate în funcție de sursa de informații: *humint* (surse umane) < *techint* (culegerea prin metode tehnice) < culegerea „pe fa”, prin contacte diplomatice sau din surse accesibile oricui.

Culegerea de informații din surse umane (spionajul) este prezentată ca primul lucru la care cineva se gândește când vine vorba despre „serviciile de informații”. Este redată cu claritate relația dintre sursă (persoana recrutată pentru furnizarea de informații) [și ofițerul de informații (angajat al unui serviciu de informații), care are ceea ce în jargonul domeniului se numește „acoperire”.

Sunt bine argumentate avantajele folosirii acoperirii oficiale, care îi poate oferi ofițerului

de informații imunitate diplomatică în plus calitatea de diplomat asigură accesul ofițerului de informații la anumite surse. Printre inconveniente folosirii acoperirii oficiale cel mai important se referă la faptul că se poate stabili de către țara-gazd, destul de precis, care dintre „diplomați” sunt ofițeri de informații și care nu. La aceasta se adaugă dezavantajul obstrucționării accesului la alte persoane, care ar putea ezita să intre în contact cu oficiali străini. Avantajele și dezavantajele acoperirii neoficiale sunt opusul celor privind acoperirea oficială.

Oficialii fără acoperire oficială pot avea acces la diferite surse din diverse medii. Ascunderea legăturii cu guvernul pentru care lucrează îi poate ajuta să intre în contact cu potențialele surse și să obțină acces la informații dacă relațiile diplomatice sunt întrerupte, acestea pot să rămână și să continue operațiunea.

În general ei sunt mai greu de identificați de către guvernul-gazd. Cheltuielile și dificultățile administrative în asigurarea acoperirii neoficiale sunt considerate mai mari decât în cazul acoperirii oficiale. Sunt invocate eforturile de durată din partea ofițerului de informații pentru a crea o acoperire convingătoare a activității sale. Este folosită exemplificarea folosirii cu succes a acoperirii neoficiale, în cazurile unor spioni celebri, precum Richard Sorge, Eli Cohen, Rudolf Herrmann.

În general, combinarea agenților sub acoperire oficiali și neoficiali pe care guvernul îi angajează pentru a executa activități de recrutare depinde de mai mulți factori, cei mai importanți fiind tipul de informații cutate și modalitățile avute la dispoziție în vederea obținerii acestora.

Identificarea și recrutarea surselor sunt prezentate ca un efort laborios și îndelungat, întrucât nu există garanții că până și cel mai atent aleasă și studiat sursă va răspunde pozitiv la încercările de recrutare sau „agajare”.

Sunt surprinse și redate detaliat motivele pentru care sursele furnizează informații, precum credințe ideologice, etice sau religioase mai puternice decât legăturile lor cu țările ai căror cetățeni sunt, deziluzia față de acțiunile

sau ideologiile propriilor țări, lăcomia, lipsa echilibrului interior al persoanelor, dorința de răzbunare din cauza unui presupus tratament necorespunzător din partea guvernului, seducția și antajul. Importanța relativă a acestor motive depinde de caracteristicile societăților implicate și de tacticile serviciilor de informații adverse.

Cea mai importantă problemă privind culegerea informațiilor din surse umane este considerat asigurarea calității controlului obținerea certitudinii că informațiile furnizate din surse sunt corecte fabricarea informațiilor din rațiuni financiare este menționată în fruntea acestor motive. O altă problemă gravă privind controlul calității este prezentată de autori ca fiind cea a agenților dublați care lucrează în secret pentru presupusa țintă, informațiile pe care aceștia le furnizează presupușilor angajatori având scopul de a-i înșela.

Alte probleme decurg din natura întregii cu cât este mai eficient sistemul intern de securitate al unei țări vizate, cu atât apar mai multe dificultăți în culegerea de informații.

Ca exemplu relevant privind întregul ce ridică probleme speciale este menționată culegerea informațiilor legate de terorism care este limitată de natura relativ restrânsă, secretă și extrem de omogenă a majorității grupurilor teroriste. Observații similare se aplică culegerii informațiilor din surse umane din rândul rețelelor de crimă organizată, infiltrarea informatorilor în acestea fiind foarte dificilă.

Mentineră credibilității sursei presupune asigurarea de sprijin material pentru acțiuni teroriste sau de crimă organizată sau participarea la acestea. În același timp, utilizarea datelor furnizate pentru semnalarea sau contracararea desfășurării unor acțiuni teroriste planificate poate să le indice teroriștilor existența unui informator în mijlocul lor și să pună în pericol viața sursei.

Lucrarea face și o introducere în arta schimbului de informații, evidențiind tehnici folosite pentru a scăpa de supravegherea operativă, tehnici de comunicare cu sursele pe baza întâlnirii directe sau fără a fi necesară întâlnirea fizică, folosindu-se „cutia poștală impersonală”, „scrieri secrete” și micropuncte.

Se subliniaz\ rolul defectorilor în culegerea de informa]ii, îndeosebi pentru zonele greu accesibile [i se atrage aten]ia asupra faptului c\ defectorii pun acelea[i probleme ca [i voluntarii, în sensul c\ este greu s\ fii sigur c\ ace[tia sunt defectori [i nu trimi[i de guvernul]rii lor pentru a dezinforma rivalii, impunându-se un oarecare scepticism în rela]ia cu ace[tia.

Culegerea de informa]ii din surse tehnice este descris\ ca un set de metode prin care informa]iile sunt culese folosind tehnici limitate la fotografierea de la mare distan]\ [i interceptarea unor unde electromagnetice, de[i sunt exploatate [i alte mecanisme (de exemplu, semnalele acustice). Se argumenteaz\ prin exemplele privind supravegherea aerian\ a trupelor germane pe teritoriul Belgiei, la începutul Primului R\zboi Mondial, fotorecunoa[terea aerian\ în timpul celui de-al Doilea R\zboi Mondial, proiectele "Moby Dick" (lansarea de baloane echipate cu camere de luat vederi pentru a face fotografii în spa]iul Uniunii Sovietice, în anii '50), zborurile americane U2 deasupra teritoriului sovietic, sateli]ii cu capacit\ de fotorecunoa[tere, filmul înlocuit cu semiconductori fotosensibili, sistemul de recunoa[tere radiolocatoare, undele infraro]ii.

Culegerea de informa]ii din semnale (sigint), din comunica]ii (comint), prin mijloace telemetrice (telint), surse electronice (elint), cu avantajele [i dezavantajele corespunz\toare sunt prezentate într-o form\ foarte atractiv\ [i comprehensiv\.

Alte tehnici sporesc posibilit\]ile de culegere de informa]ii din surse tehnice, prin m\sur\tori [i semn\turi pe baz\ de senzori speciali.

Un accent deosebit se pune pe culegerea informa]iilor prin sisteme bazate pe sateli]i. Considerate extrem de valoroase prin accesul pe care-l faciliteaz\, sunt recunoscute [i anumite dezavantaje ale acestora, în sensul c\ sunt mai scumpe decât alte platforme de recunoa[tere, nu se apropie foarte mult de]intele lor, sunt relativ inutile o mare parte din timp, orbitele lor sunt previzibile, astfel c\ inamicul poate s\-[i avertizeze trupele [i echipamentele sensibile cu privire la mo-

mentul în care vor fi vulnerabile la sateli]ii de recunoa[tere.

De[i activitatea de recunoa[tere spa]ial\ prezint\ numeroase avantaje, exist\ [i alte tipuri de platforme care continu\ s\ joace roluri semnificative în sfera exploat\rii tehnice (exemplu avioanele [i aparatele de zbor f\r\ pilot, folosite pe scar\ larg\ în R\zboiul din Golf [i opera]iunea NATO din Kosovo).

Reducerea dimensiunilor dispozitivelor de ascultare [i ale altor senzori le permite serviciilor de informa]ii s\ culeag\ informa]ii din surse tehnice atunci când un agent poate s\ se apropie suficient de]int\ [i s\ planteze senzorul pe ascuns.

A[adar, caracterul platformelor pentru culegerea informa]iilor poate varia de la obi[nuit la exotic. Decizia alegerii unei platforme [i combina]iile acestora este, în accep]iunea autorilor, rezultatul a dou\ evalu\ri> ce platforme pot culege cel mai bine informa]iile dorite? care sunt costurile [i riscurile aferente pe care le implic\ utilizarea anumitor platforme?

Autorii aduc în centrul aten]iei dezbaterii continu\ cu privire la primordialitatea uneia sau alteia dintre cele dou\ componente humint [i techint. De[i sunt prezentate argumente pro [i contra uneia sau alteia dintre componente, în func]ie de scopurile urm\rite [i diferitele etape istorice, concluzia este c\ o putere global\ continu\ s\ aib\ nevoie de ambele.

Ca un alt subiect de dezbatere este pus\ problema culegerii informa]iilor din surse deschise (ziare, c\r\ri, emisiuni radio [i de televiziune, Internet [i orice alt\ surs\ public\ de informa]ii). Rapoartele pe care le transmit diploma]ii [i ata[a]ii militari cu privire la evenimentele din]\rile în care sunt numi]i la post sunt considerate un amestec de humint [i surs\ deschis\, deoarece informa]iile sunt ob]inute de agen]i, dar într-un mod direct [i deschis. Linia de demarca]ie dintre diplomat [i ofi]erul de informa]ii nu este clarificat\.

Este eviden]iat rolul ata[a]ilor militari, care pot cunoa[te îndeaproape sistemul militar al statului respectiv, ca de exemplu personalitatea [i competen]a ofi]erilor de rang înalt,

precum [i modul lor de gândire caracteristic, punctele lor de vedere privind doctrina militar\ [i rela]iile cu conducerea civil\.

În rândul altor surse umane deschise sunt inclu[i inspectorii la anumite baze militare, oameni de afaceri, savan]i [i alte persoane care c\l\toresc.

Analiza [i producerea informa]iilor fac obiectul unui capitol c\ruia îi este consacrat un volum important al lucr\rii. În prezentarea gamei de tehnici analitice nu este utilizat\ terminologia standard a activit\]ii de informa]ii.

Pornindu-se de la premisa c\ analiza nu are categorii standard, tehnicile sunt aranjate de la cea mai tehnic\, precum decriptarea mesajelor, la cea mai speculativ\, precum precizarea viitoarelor tendin]e sociale [i politice. Spargerea codurilor sau cifrurilor î[i g\se[te locul cuvenit în capitolul dedicat analizei [i producerii informa]iilor, în acord cu procesele criptanalitice r\sun\toare care au marcat momente de cotitur\ în special în perioadele celor dou\ r\zboaie mondiale. În acela[i timp, criptanaliza este prezentat\ ca una dintre cele mai fragile metode ale serviciilor de informa]ii, deoarece]\rile pot schimba sistemul de criptare când î[i dau seama c\ inamicul le poate descifra mesajele.

Sunt date exemple care vin în sprijinul teoriei generale despre informa]iile secrete care se poate aplica [i în cazul altor tehnici de analiz\ [i culegere> cu cât sunt mai valoroase informa]iile existente, cu atât se manifest\ mai mult\ reticen]\ în utilizarea lor [i, acest lucru atrage aten]ia inamicului asupra capacit\]ilor de culegere a informa]iilor. În cazul unui guvern democratic, dilema este cu atât mai mare cu cât acesta se vede nevoit s\ dezv\luie informa]ii despre metodele sale de culegere a datelor pentru a convinge opinia public\ de faptul c\ strategia sa de guvernare este fundamentat\.

Pe baz\ de exemple sunt relevate dilemele morale [i strategice cu care un guvern s-ar putea confrunta pentru a decide dac\ ar trebui s\ ri[te o surs\ de informa]ii folosind datele oferite de aceasta.

Analiza telemetric\, interpretarea foto, asamblarea [i între]inerea b\ncilor de date sunt

puse la dispozi]ia anali[tilor de informa]ii. Ca exemplu, culegerea [i analiza unui num\rmare de informa]ii necesare pot contribui la o mai bun\ cunoa[tere a unei societ\]i închise, cum sunt fosta Uniune Sovietic\, China, Coreea de Nord.

Activitatea de culegere a informa]iilor din domeniul tehnic [i [tiin]ific este considerat\ ca fiind mai detaliat\ decât oricare alt\ activitate de culegere a informa]iilor pentru ca un cititor neavizat s\ [tie unde s\ le caute.

Informa]iile militare, referitoare la bazele militare str\ine sunt folosite în scopul planific\rii opera]iunilor militare ale unei]\ri pe timp de pace sau de r\zboi. Cea mai elementar\ informa]ie militar\ este considerat\ cea pe care o numim “ordinea de lupt\” (num\rul de solda]i [i tipurile de arme, structura organiza]ional\ [i alte date asem\n\toare). Cu mult mai importante sunt apreciate informa]iile referitoare la metodele de lupt\ ale for]elor armate. Pentru informa]ii [tiin]ifice [i tehnice în domeniul militar este invocat\ necesitatea combin\rii prognozei informative cu cea analizat\ de speciali[tii militari.

Pentru speciali[tii militari se cere s\ dea dovad\ de flexibilitate în gândire atunci când emit prognoze în scopul depist\rii diferitelor solu]ii pe care adversarul le-ar putea adopta în cazul problemelor militare obi[nuite, solu]ii ce deriv\ din solu]iile pe care le de]in. Exemplul oferit de c\tre francezi referitor la planurile de lupt\ germane de la începutul Primului R\zboi Mondial este prezentat ca relevant în acest sens.

Analiza informa]iilor politice este considerat\ similar\ cu a celor provenite din surse academice [i jurnalistice, precum [i din comentariile cu privire la politica intern\ [i interna]ional\ a altor state. Se face îns\ diferen]ierea în existen]a surselor secrete, umane sau tehnice, care furnizeaz\ informa]ii ce nu sunt disponibile pentru comentarii publici.

Se face distinc]ie între activitatea ofi]erilor anali[ti [i a cercet\torilor> primii urm\resc s\ scoat\ în eviden]\ acele aspecte care intereseaz\ factorul politic, în timp ce cercet\torii urm\resc, în mod special, doar acele aspecte pe care le apreciaz\ ca cele mai importante.

În domeniul economic [i social foarte pu]ine informa]ii sunt ob]inute prin metode secrete< ca urmare, o estimare efectuat\ de c\tre un analist de informa]ii cu privire la viitorul unei]\ri nu va diferi prea mult de cea a unui cercet\tor sau a unui grup de exper]i dintr-o universitate. Cu toate acestea, uneori este nevoie s\ se aplice metodele de ob]inere a informa]iilor secrete.

În opinia autorilor nu exist\ niciun argument care s\ justifice faptul c\ analizele efectuate de c\tre anali[tii de informa]ii în problemele economice, care nu implic\ societ\]ile ce]in secrete bazele lor de date, s\ fie superioare celor f\cute de c\tre economi[tii din lumea afacerilor. Autorii împart produsele activit\]ii serviciilor de informa]ii în trei categorii> informa]ii curente, informa]ii de baz\ [i estim\ri informative.

Sistemul de semnale [i avertiz\ri este prezentat ca una dintre cele mai importante func]ii ale unei agen]ii de informa]ii în scopul de a avertiza din timp cu privire la eventualele ac]iuni militare ostile.

Lucrarea acord\ un loc aparte estim\rilor na]ionale de securitate, în care serviciile de informa]ii nu se limiteaz\ la descrierea situa]iei actuale, ci încearc\ s\ anticipeze evolu]ia. Importan]a func]iei estimative în activitatea serviciilor de informa]ii difer\ de la o]ar\ la alta [i de la o perioad\ la alta.

Printr-o analiz\ aprofundat\, sus]inut\ de exemple relevante, sunt tratate, tipurile de e]ecuri ale serviciilor de informa]ii (atacul-surpriz\ fiind cel mai grav), precum [i alte evenimente neprev\zute (de natur\ politic\, economic\, strategic\)) care pot constitui lovituri serioase la adresa intereselor de politic\ extern\ ale unei]\ri.

Principală cauz\ a e]ecurilor din activitatea de informa]ii este legat\ de dereglarea procesului analitic, ce determin\ ignorarea sau interpretarea gre[it\ a datelor. Personal, a[ad\uga la acestea insuficien]a datelor sau capacitatea adversarului de contraac]iune informativ\.

Este corect surprins\ deosebirea dintre analiza informa]iilor, ca activitate intelectual\, [i activitatea unui om de [tiin]\, [i anume, faptul c\ prima se desf\oar\ într-un cadru

institu]ional [i în conformitate cu anumite proceduri standardizate. Ca urmare, printre cauzele e]ecurilor din activitatea serviciilor de informa]ii sunt enumerate> subordonarea activit\]ii de informa]ii fa\ de factorul politic< indisponibilitatea informa]iilor la locul [i în momentul în care sunt necesare< ideile conven]ionale (opinii despre un anumit subiect, care sunt considerate, în general, adev\rate, f\r\ a fi, îns\, suficient analizate)< proiectarea unei imagini simetrice (care presupune c\ situa]iile nefamiliare sunt interpretate pe baza celor familiare, ceea ce, în activitatea serviciilor de informa]ii, înseamn\ c\ ac]iunile unui stat sunt evaluate sau anticipate prin analogie cu ac]iunile pe care analistul consider\ c\ le-ar lua el sau]ara sa, dac\ s-ar afla într-o situa]ie similar\).

În mod consecvent logic, „solu]iile” la e]ecurile din activitatea serviciilor de informa]ii sunt c\utate atât în sfera institu]ional\, cât [i în cea intelectual\]. Se pune mare accent pe evitarea tendin]ei de a interpreta realitatea ca pe o reflexie a propriei imagini, aceasta reprezentând o problem\ îndeosebi pentru comunitatea de informa]ii din SUA, m\sura de aplicat fiind cunoa[terea aprofundat\ a altor societ\]i [i culturi.

În capitolul referitor la opera]iunile secrete este remarcat\ diferen]a de abordare dintre opinia public\ [i speciali[ti. Dac\ în accep]iunea public\ ac]iunile secrete reprezint\ una din principalele forme de concretizare a activit\]ii serviciilor de informa]ii, în viziunea speciali[tilor [i cercet\torilor din domeniul informa]iilor includerea ac]iunilor secrete în definirea activit\]ii de informa]ii este pus\ sub semnul întreb\rii.

Ac]iunile secrete, în viziunea american\, sunt menite s\ influen]eze situa]ia politic\, economic\ sau militar\ din alte]\ri, f\r\ a se dezvolt\ui, îns\, rolul jucat de guvern [i f\r\ a se include aici activitatea tradi]ional\ de contrainforma]ii.

Ca tipuri de ac]iuni secrete sunt tratate> sprijinul secret acordat guvernului unui stat prieten< influen]area opiniilor altui stat< influen]area opiniilor popula]iei din alt stat< sprijin pentru for]e politice prietene< influen]area evenimentelor politice prin

mijloace violente (sprijinirea loviturilor de stat, războaiele de eliberare național și luptătorii pentru libertate, forțele paramilitare, acte specifice de distrugere sau violență, inclusiv asasinat). O formă deosebită a acestui tip de activități, care i s-a acordat multă atenție, este considerat sprijinul acordat de un stat-sponsor terorismului internațional (facilități de instruire sau adpost, fonduri, arme, pașapoarte autentice sau false).

La limita dintre adevăratele acțiuni secrete și acțiunile militare sunt situate cazurile în care un guvern folosește trupe clandestine într-un conflict militar. Autorii apreciază că acest tip de activitate ar trebui exclus din categoria acțiunilor secrete, având în vedere că un demers de acest gen nu poate fi ținut secret mult timp.

Sub titlul „Spion contra spion” este tratată activitatea de contrainformații, care se referă la datele culese și operațiunile menite a proteja un stat împotriva acțiunilor din partea serviciilor de informații adverse.

Autorii fac distincție între măsuri active și măsuri pasive. Măsurile pasive, ca activitate de contrainformații, se realizează prin măsurile de securitate, menite a bloca capacitatea unui serviciu de informații inamic de a culege date, în timp ce măsurile active, ce urmăresc înțelegerea modului în care acționează un serviciu secret concurent în vederea contracarării și combaterii acțiunilor lui și a culegerii de informații în scopuri proprii sunt incluse în categoria contraspionajului.

Autorii susțin că activitățile contrainformative active nu se pot limita la contraspionaj și ar trebui luat în considerare întregul arsenal cu care adversarul ar putea culege informații din surse tehnice.

Dezinformarea, ca încercare de a conduce pe o pistă greșită analiza informațiilor efectuată de adversar în ceea ce privește situația politică, militară sau economică, este considerată formă de acțiune contrainformativă, deoarece urmărește să facă inutile operațiunile de culegere a informațiilor desfășurate de adversar și, în plus, de cele mai multe ori sunt implicate metodele contrainformative, cum ar fi operațiunile agenților dubli. Ca exemplu elocvent de dezinformare pe timp de război

este prezentat debarcarea din Normandia. Francezii au nega rolul serviciilor de informații în reușita dezinformării privind locul debarcării, trebuie subliniat, însă, dimensiunea componentei de planificare militară operațională, ca artă de ducere a războiului.

Din experiență, autorii desprind concluzia că este extrem de dificil să fie prevenit orice încercare de dezinformare din partea adversarilor. Ca prim-pas spre evitarea dezinformării este înțelegerea modului cum funcționează aceasta, după care se poate prevedea posibilitatea de a fi victimă unei dezinformări și recunoaște câteva semnale de avertizare. Vulnerabilitatea în fața dezinformării este cu atât mai mare cu cât numărul de canale de informare este mai mic și dacă adversarul este la curent cu natura acestor canale și a modalităților lor de operare.

Este subliniată importanța analizei contrainformative care implică mai multe elemente decât deconspirarea spionilor, pentru protejarea sistemului de culegere a datelor împotriva infiltrărilor și dezinformării fiind nevoie de un birou special de analiză contrainformativă care să joace rolul de memorie a instituției și să analizeze toate aceste conexiuni.

Într-un alt capitol, autorii își îndreaptă atenția asupra relațiilor dintre serviciile de informații și autoritățile guvernamentale cărora li se subordonează, precum și asupra aspectelor legate de managementul culegerii informațiilor din perspectiva superiorilor politici.

Din punct de vedere managerial, sunt prezentate două seturi de probleme unul care derivă din caracterul secret specific activităților informative (având în viziune dificultățile legate de caracterul secret pe care le întâmpină factorii politici cu responsabilități în supravegherea și controlul activităților informative) și celălalt derivând din incompatibilitatea dintre expertiză și procesul de luare a deciziilor.

În descrierea complexului proces de management al activităților serviciilor de informații, autorii ajung la contradicția dintre caracterul secret și controlul eficient. Realizarea unui control eficient al activităților informative poate fi și mai mult complicată de doctrina negrăi plauzibile, care sugerează

c\ un control ierarhic fundamental al superiorilor poate fi pus la îndoială. Conform acestei doctrine, activitățile informative (prin care s-ar putea încălca legislația internațională) ar trebui să fie astfel planificate și executate încât [eful guvernului să poată nega credibil că ar fi avut vreo legătură cu acesta sau chiar că ar fi avut cunoștință despre faptul că ele au avut loc.

Se sugerează că activitatea însăși ar trebui derulată astfel încât evidențele să fie reduse la minim, iar după finalizare, probabil că ar trebui distruse orice documente create. Astfel sunt create condițiile pentru neînțelegeri și incertitudini cu privire la autorizarea unei anumite acțiuni.

O analiză remarcabilă se referă la independența serviciilor secrete, deși rezultatul acestei analize este că nici măcar adevăratul sens al necesității ca o agenție de informații să fie independentă nu este clar. În acest context, independența înseamnă capacitatea de a proteja analiștii individuali de presiunile care i-ar putea determina să facă concluziile trase de ei mai accesibile pentru beneficiarul produsului. În accepțiunea autorilor, acest gen de independență poate fi realizat prin crearea unei agenții centrale de informații subordonate [efului guvernului, dar nu și beneficiarilor importanți ai informațiilor, cum ar fi ministerul de externe sau al apărării.

În tratarea serviciilor secrete din perspectiva erei informaționale și a fenomenului globalizării se sugerează că în viitor vor fi disponibile și mai multe informații provenite din afara serviciilor secrete.

Se pune întrebarea dacă factorii de decizie au nevoie de "specialiști în informații" pentru a-i ajuta să selecteze anumite informații din multitudinea celor existente în era informațională.

Raportat la democrație, confidențialitatea informațiilor ridică o potențială problemă în ceea ce privește exercitarea controlului asupra serviciilor de informații de către organismele de supraveghere din afara comunității de informații. O altă problemă pe care confidențialitatea o ridică este posibilitatea de a pune sub semnul întrebării legitimitatea politică a unui serviciu de informații.

Scepticismul privind confidențialitatea existentă la nivel guvernamental este considerat un fenomen endemic în societățile democratice și a condus, în SUA și în alte țări democratice, la necesitatea exercitării controlului asupra serviciilor de informații de către anumite organisme guvernamentale care se bucură de independență în raport cu [eful statului.

Se pune însă problema dacă nu cumva controlul exercitat nu conduce inevitabil la divulgarea informațiilor. În general, riscul unei scurgeri de informații depinde de numărul de persoane care au acces la informații.

Contrainformațiile, nu acțiunile secrete, sunt considerate elementul activității de informații care este cel mai puternic afectat de natura democratică a regimului pe care-l deservește. Se apreciază ca foarte dificil să se găsească răspuns la întrebări privind informațiile necesare, scopul acestor informații, tipurile de amenințări ce impun desfășurarea acțiunilor de culegere a informațiilor pe plan intern. Dificultatea este mai mare atunci când este vorba de un stat democratic, spre deosebire de unul cu regim totalitar.

Se pune întrebarea unde trebuie trasă linia de demarcație între acțiunile care fac obiectul legitim al activității de culegere a informațiilor și cele lipsite de legitimitate?

Situația culegerii de informații despre grupurile teroriste este prezentată ca fiind foarte dificilă, în special pentru supravegherea unor grupuri sofisticate, așa cum sunt majoritatea grupurilor teroriste care au apărut în ultimele decenii. Cea mai utilă tehnică de culegere a informațiilor este infiltrarea unor agenți într-o grupare. O grupare sofisticată este foarte precaută cu privire la persoanele din afară, ca urmare, infiltrarea agenților se poate face mai ușor într-un grup de sprijin financiar, logistic, politic și juridic al grupurilor teroriste.

Cartea include, în cuprinsul unui capitol, și o comparație între așa-numita "viziune tradițională" asupra activității de informații (care pune accentul pe obținerea, protejarea și valorificarea informațiilor secrete cu relevanță în relațiile dintre națiuni) și viziunea mai recentă, tipică americană, asupra activității

de informații care s-a conturat după cel de-al Doilea Război Mondial, la care accentul se pune pe activitatea de analiză a informațiilor. O altă consecință a viziunii netradiționale este aceea că analiza informațiilor poate fi separată de procesul decizional, putând fi apolitică.

Nu este însă departe nici problema moralității activității de informații, relația dificilă dintre aparenta moralitate a demersurilor menite să-i convingă pe oameni să comită acte de trădare și necesitatea acestui lucru.

Colonel Augustin Văduva

Ritske Bloemendaal, Kars de Bruijne (editori),
***Peace Support Operations (PSO) > The past and
the future. Papers of the Ankara seminar –
Contributions to the PSO Conference in Ankara,***

12-13 noiembrie 2007, Harmonie Papers, The Centre for European Security
Studies (CESS), Groningen, iulie 2008, 82 pagini.

Cel de-al 22-lea număr al revistei *Harmonie Papers*, editat de Centrul pentru Studii de Securitate Europene (CSSE) din Olanda, este dedicat lucrărilor conferinței internaționale “Operațiunile de menținere a păcii > Trecut [i viitor” desfășurate la Ankara în perioada 12-13 noiembrie 2007.

Prima comunicare, cu titlul “*Peace Support Operations > the past and the future*” reliefează deficiențele unei abordări comune a PSO (Peace Support Operations) în cadrul principalelor organizații internaționale > operațiuni de pace (*peace operations*, termen utilizat de ONU) vs. operațiuni de răspuns la crize (*crisis response operations*, termenul utilizat de NATO) < NATO are o abordare

profund militar, în timp ce factorului civil îi revin sarcinile de reconstrucție [i de asistență] post-conflict < prin contrast, UE a adoptat o viziune preponderent axată pe o componentă civilă, capacitățile sale militare fiind în continuare inadecvate pentru acest tip de misiuni. Autorul comunicării menționează, de asemenea, o critică adusă de componenta civilă a PSO la adresa militarilor din perspectiva analizei aprofundate a cauzelor conflictelor. Comunicarea, cooperarea [i coordonarea reprezintă condițiile unui angajament integrat ONU-NATO-UE. Modalitățile de realizare a acestui angajament integrat se referă la > măsuri de creștere a încrederii, un proces de planificare strategică comun, atât pentru domeniul militar cât [i pentru sfera civilă, definirea comună a obiectivelor [i indicatorilor de măsurare a succesului [i, respectiv, a eficacității PSO [i o strategie adecvată privind trecerea de la asistență post-conflict la asistență pentru dezvoltare.

Cel de-al doilea studiu, *The United Nations approach to peace support operations*, subliniază necesitatea respectării distincției dintre operațiile de sprijin al păcii (PSO) [i operațiunile de instituire a păcii (*peace enforcement*) sau de luptă. O altă temă abordată se referă la rolul organizațiilor > n desfășurarea operațiilor de sprijin al păcii > în Liberia, Sierra Leone [i Burundi, ECOWAS [i AU au desfășurat inițial trupe, ulterior absorbite de ONU < înțărirea parteneriatului cu aceste organizații reprezintă un obiectiv central al ONU. Alte obiective ale Organizației Națiunilor Unite se referă la > interoperabilitate sporită la nivel tactic [i operațional, abordare

comun\ a unor concepte precum „robust peacekeeping” (men\inere robust\ a p\cii), „peace enforcement” (impunere a p\cii) [i „integrated missions” (misiuni integrate), precum [i definirea similarit\ilor [i a diferen\elor între men\inerea p\cii [i managementul crizelor.

A treia comunicare din cadrul conferin\ei de la Ankara, denumit\ ”*NATO in peace support operations> capabilities and challenges*” se concentreaz\ asupra urm\toarelor teme> descrierea Comunicatului final al Summit-ului de la Riga, în special a paragrafului 10 care reliefeaz\ importan\ta unei abord\ri cuprinz\toare din partea comunit\ii interna\ionale, care s\ vizeze un spectru larg de instrumente civile [i militare în vederea asigur\rii p\cii [i securit\ii interna\ionale< sensibilit\ile majore în rela\ia ONU-NATO datorit\ percep\iei potrivit c\reia NATO este supus\ idealurilor de politic\ extern\ ale SUA< necesitatea asisten\ei sporite din partea UE pentru completarea eforturilor militare ale Alian\ei [i sprijin civil în sectorul dezvolt\rii.

Un alt studiu inclus în volumul de fa\], intitulat ”*The European Union and peace support operations> Gaining credibility in the field of international security*” subliniaz\ faptul c\ UE se implic\ în domeniul securit\ii interna\ionale în principal cu instrumente civile pentru managementul crizelor, iar ariile vizate sunt cele de reconstruc\ie [i stabilizare, ESDP având o semnifica\ie strategic\ distinct\.

În viitorul apropiat UE nu va acoperi întreaga gam\ a opera\iunilor de tip Petersberg. În plus, exist\ convingerea c\ Tratatul de la Lisabona va produce modific\ri de natur\ organiza\ional\, cu impact asupra sinergie, coordon\rii [i eficien\ei în teren în cadrul opera\iunilor de sprijin al p\cii. Colaborarea cu ONU a fost eviden\iat\ prin adoptarea unei declara\ii comune privind cooperarea în desf\urarea PSO. :n plus, colaborarea cu NATO trebuie îmbun\t\it\ atât în sectorul capabilit\ilor, cât [i la nivelul cooper\rii opera\ionale, Afganistanul reprezentând cea mai mare provocare a unui parteneriat eficient (misiunea de poli\ie EUPOL lansat\ în 2007).

Urm\torul studiu prezentat în timpul conferin\ei analizeaz\ activitatea ONU în misiunea de pace din Somalia (UNOSOM II). Principalele concluzii ale acestei prezent\ri subliniaz\ faptul c\ ONU nu a fost preg\tit\ s\ desf\oare în condi\ii optime opera\iuni militare ambi\ioase de impunere a p\cii în regiune. În plus, obiectivele politice erau practic de neatins, iar scopurile strategice multiple nu au fost armonizate [i comandan\ii militari au avut probleme opera\ionale grave de comand\ [i control. În concluzie, opera\iunile de impunere a p\cii trebuie delegate na\iunilor care dispun de structuri adecvate de angajare sau c\tre NATO, iar ONU trebuie s\ se limiteze la PSO.

Un alt studiu din cadrul conferin\ei, ”*Views on the Three D's of Diplomacy, Development and Defense*” eviden\iaz\ c\ cele trei sectoare – Diploma\ia, Ap\rarea [i Dezvoltarea dispun de proceduri, structuri [i obiective proprii în desf\urarea unei opera\iuni de pace. Diploma\ia [i Ap\rarea se axeaz\ pe suveranitatea na\ional\ ca element central de abordare< prin contrast, Dezvoltarea vizeaz\ asisten\ pentru cet\jeni, [i în plan secund statul na\ional. Sectoarele amintite nu acoper\ toate aspectele prevenirii [i managementului conflictului sau ale reconstruc\iei post-conflict> for\ele de poli\ie, expertiza civil\ judiciar\ sau de alt\ natur\ din sectorul guvernamental sau al ONG-urilor, constituie parte integral\ a procesului de planificare a unei misiuni (se pune accent pe conceptul de „civilization of security”).

În cadrul unei alte comunic\ri din cadrul conferin\ei este abordat\ tema rela\iei dintre securitate [i dezvoltare în cadrul opera\iilor de sprijin al p\cii, din perspectiv\ critic\.

Cooperarea dintre actorii implica\i în asigurarea securit\ii [i cei angrena\i în sectorul dezvolt\rii este îngreunat\ frecvent de lipsa de încredere< în\elegerea rolului [i a responsabilit\ilor are o mare importan\ în acest context. Exist\, de asemenea, parametri [i termene de îndeplinire a responsabilit\ilor distincte, valabile pentru cele dou\ categorii de actori. Mai mult de atât, statele afectate au o putere redus\

de absorbție a fondurilor pentru dezvoltare, din cauza birocrăției defectuoase și competiția între diverse agenții guvernamentale reprezintă altă barieră în calea dezvoltării strategiilor integrate pentru reconstrucția post-conflict. ONG-urile au un rol important în reconstrucția post-conflict, însă este dificil de evitat duplicarea eforturilor acestora. Recomandările finale generale se referă la apelul la fondurile gestionate de Banca Mondială sau UNDP care prezintă avantaje sporite față de programele bilaterale de finanțare, înființarea a numărului „task forces” pentru îmbunătățirea coordonării și evitarea riscului duplicării eforturilor, și o planificare strategică comună pentru formularea obiectivelor PSO într-o anumită țară.

Concluziile principale ale conferinței pot fi sintetizate după cum urmează: a fost identificată necesitatea unei cooperări mai eficiente între organizațiile internaționale angajate în desfășurarea PSO și experiențele din trecut precum și greșelile săvârșite în Somalia evidențiază nevoia unui proces integrat de luarea a deciziilor este observat, de asemenea, necesitatea înființării, în cadrul ONU, a Departamentului pentru Operațiunile de Menținere a Păcii, ceea ce ar reprezenta un pas important în această direcție. Nu în ultimul rând, comunitatea internațională și-a întărit capacitățile de acțiune în PSO, însă se impune dezvoltarea acestora în viitor.

Dragoș Bănescu

SUMMARY

• INTERNATIONAL SECURITY

The Trans-Atlantic relation in the 20th Century and its lessons learned	
– PETRE OTU	5
The concept of procedural interoperability and the projection of global security	
– PAUL IONESCU	20
Security in the age of Globalization – ALEXANDRA DABU, MONICA CHIFFA	25
Evolutions of the anti missile shield in Europe – Major SIMONA }U}UIANU	36
The European Union and the energy security – {ERBAN FILIP CIOCULESCU	40
Security Trends in the Black Sea Region and Role of Georgia in the Energy	
Security of the Region – NIKA CHITADZE	45

• SECURITY STRATEGIES

Romania's National Security Strategy> a Critical Approach – SIMONA SOARE	53
The Security Strategies of Hungary, Slovakia, the Czech Republic and Poland> a comparative analysis – GEORGETA CHIRLE{AN	67
Comparative analysis of the Concepts on National Security of the Republic of Moldova, Georgia, Armenia and Azerbaijan – MARIANA NEBESNEA	88

• CRISIS MANAGEMENT AND CONFLICT PREVENTION

Crisis Response, Consequence Management. A Model Security Regime	
– Colonel ALBERT M. ZACCOR	99
The Role of Humanitarian Organizations and Civil Military Cooperation in the Field of Crisis Management and Conflict Prevention – ANDREW J. BRUZEWICZ	102

• RUSSIA/CIS SPACE

The national security of the Russian Federation in the post-Communist era.	
From Westernization to pragmatism – FELICIA ALEXANDRU	109
Chechnya as a space of a latent conflict. A perspective over the 1994-1996 war and the period that follows – DIANA GABRIELA AGRIGOROEI	121

• SCIENTIFIC AGENDA

Conclusions of the Crisis management and conflict prevention seminar, Bra[ov, Romania, 12-17 May 2008 – SIMONA SOARE	129
--	-----

• REVIEWS

Steve Tsang, <i>The Intelligence Services and the Human Rights in the Era of Global Terrorism</i> , Ed. Univers Enciclopedic, 2008, 338p. – Col. AUGUSTIN V DUVA	133
Cristian Barna, Irena Chiru (coordinators)> <i>Contra-terrorism and international security</i> , Ed. Top Form, Bucharest, 2008, 242p. – DRAGO{ B NDESCU	138
Mark A. Heller (editor), <i>The Middle East Strategic Balance 2007-2008</i> , Institute for National Security Studies (INSS), Tel Aviv, 2008, 111p. – DRAGO{ B NDESCU	140
Abram Shulsky, Gary J. Schmitt, <i>R\zboiul t\cut</i> , Ed. Polirom, 2008, 366p. – Col. AUGUSTIN V DUVA	144
Ritske Bloemendaal, Kars de Bruijne (Editors), <i>Peace Support operations> The past and the future. Papers of the Ankara seminar – Contributions to the PSO Conference in Ankara</i> , 12-13 November 2007, Harmonie Papers, The Centre for European Security Studies (CESS), Groningen, July 2008, 82 p. – DRAGO{ B NDESCU	154

